

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ & ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ & ΙΣΤΟΡΙΑ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΝΕΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Διώξεις εκπαιδευτικών κατά την περίοδο του
Μεσοπολέμου»**

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΟΥΛΟΥΡΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Μεταπτυχιακός φοιτητής: Κώστας Λαβίδας

Αριθμός Μητρώου: 1115M037

Αθήνα 2017

Περιεχόμενα

Περίληψη	3
Abstract	3
Εισαγωγή	4
Κεφάλαιο 1. Η εκπαίδευση στο πολιτικό, ιδεολογικό και κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο του Μεσοπολέμου	13
Κεφάλαιο 2. Το συνδικαλιστικό κίνημα κατά τη μεσοπολεμική περίοδο	22
2.1. Ίδρυση και πορεία των συνδικάτων	22
2.2 Η συγκρότηση της ΔΟΕ και της ΟΛΜΕ	28
2.3 Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και εκπαιδευτική πολιτική	32
Κεφάλαιο 3. Εκπαίδευση και εκπαιδευτικοί κατά το Μεσοπόλεμο	37
3.1 Η στατιστική της εκπαίδευσης του Μεσοπολέμου	37
3.2 Διοίκηση και εποπτεία της εκπαίδευσης	42
3.3 Πειθαρχικές ποινές	48
3.4 Παιδαγωγικές αντιλήψεις	53
3.5 Παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά περιοδικά	58
3.5.1 Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου	58
3.5.2 Ερμής	58
3.5.3 Εργασία	60
3.5.4 Αυγή	60
3.5.5 Διδασκαλικόν Βήμα	61
3.5.6 Δελτίον ΟΛΜΕ	62
3.5.7 Αναγέννηση	63
Κεφάλαιο 4. Η πρώτη περίοδος διώξεων (1921-1928)	64
4.1 Η περίοδος της «Επανάστασης» (1922-1923)	64
4.2 Τα Μαρασλειακά (1925-1927)	80
4.3 Η περίοδος της δικτατορίας (1925-1926)	93

4.4 Η διάσπαση της ΔΟΕ (1927)	100
Κεφάλαιο 5. Η δεύτερη περίοδος διώξεων (1929-1940)	108
5.1 Το ιδιώνυμο (1929)	108
5.2 Η ανάδυση της Αριστερής Παράταξης	115
5.3 Ο «διαλυτικός» νόμος του 1931.....	118
5.4 Διώξεις κατά τη διετία 1932-1933	124
5.5 Η διάλυση των δημοσιοϋπαλληλικών συνδικαλιστικών οργανώσεων (1935)	131
5.6 Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου	134
Συμπεράσματα	144
Βιβλιογραφία	147
Παραρτήματα	
Παράρτημα Α΄ Αναλυτικό χρονολόγιο διώξεων	154
Παράρτημα Β΄ Κατάλογος διωχθέντων εκπαιδευτικών	156
Παράρτημα Γ΄ Στατιστικά στοιχεία (Πίνακες - Διαγράμματα)	319
Παράρτημα Δ΄ Φύλλα μητρώου εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης νομού Φλώρινας	326

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία θα εξετασθεί το φαινόμενο των διώξεων εκπαιδευτικών, όπως αυτό διαμορφώνεται μέσα στο ευρύ πλέγμα πολιτικών, ιδεολογικών, κοινωνικών και οικονομικών μετασχηματισμών του Μεσοπολέμου. Η αποκρυπτογράφηση αυτής της πολυσύνθετης περιόδου, με σημείο αναφοράς τις εξελίξεις στο εκπαιδευτικό πεδίο, αποκαλύπτει τη διαδικασία υπέρβασης του παραδοσιακού αστικού διχασμού βενιζελικών-αντιβενιζελικών, η οποία εξελίσσεται παράλληλα με τη σταδιακή ανάδυση του αντικομμουνισμού, ως νέου συνεκτικού μύθου της αστικής τάξης, που οικοδομείται πάνω στο ιδεολογικό κενό το οποίο αφήνει πίσω του το οριστικό τέλος της Μεγάλης Ιδέας. Σε αυτό το πλαίσιο, η εκπαίδευση, ως ιδεολογικός μηχανισμός της κρατικής εξουσίας, καθίσταται πεδίο έντονων συγκρούσεων και αντιπαραθέσεων, που θα εκφραστούν μέσα από ένα ευρύ φάσμα διώξεων κατά των εκπαιδευτικών.

Abstract

The purpose of this paper is to examine the persecutions against teachers, which were dictated by a broad grid of political, ideological, social and financial transformations in the Interwar period. Decoding this complex period of time by focusing on the developments in education as a point of reference, reveals the procedure of transcending the traditional urban split between pro-Venizelists and anti-Venizelists which evolves in parallel with the gradual rise of anti-communism as a new coherent legend among the bourgeois based on the ideological gap which caused the final abandonment of the “Great Idea”. In this context, education, as an ideological mechanism of a state power, becomes a field of tense conflicts and argues which will be expressed through a great number of persecutions against teachers.

Εισαγωγή

Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, η εκπαίδευση, ως κατεξοχήν ιδεολογικός θεσμός και μέσο κοινωνικού ελέγχου, αποτέλεσε συχνά το επίκεντρο έντονων πολιτικών και ιδεολογικών συγκρούσεων, που συνδέθηκαν με την άσκηση πολύμορφων διώξεων κατά των εκπαιδευτικών. Κατά την περίοδο 1922-1928, η διαμάχη βενιζελικών-αντιβενιζελικών, η οποία στο εκπαιδευτικό πεδίο εκφράστηκε κυρίως μέσα από την οξεία αντιπαράθεση δημοτικιστών-καθαρευουσιάνων, οδήγησε σε συστηματικές διώξεις των πολιτικά διαφωνούντων, ως «φυσικό» επακόλουθο της εναλλαγής των δύο αντιτιθέμενων πόλων στην εξουσία. Οι διώξεις των δασκάλων και των καθηγητών μέσης εκπαίδευσης εκδηλώνονται τη συγκεκριμένη περίοδο κυρίως με απολύσεις, μεταθέσεις και υποβιβασμούς. Ωστόσο, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1920, όπως διαφαίνεται από τα «Μαρασλειακά», «το φάντασμα του κομμουνισμού πλανιέται στα ερείπια της Μεγάλης Ιδέας»,¹ καθώς σταδιακά κλιμακώνεται η ανησυχία του αστικού κόσμου για την ύπαρξη «κομμουνιστικού κινδύνου» και καθίσταται επιτακτική η ανάγκη συγκρότησης ενός αντικομμουνιστικού μετώπου, γεγονός που θα οδηγήσει στην κατάθεση του νομοσχεδίου «περί ιδιώνυμου αδικήματος», από την κυβέρνηση Βενιζέλου, στα τέλη του 1928, και στην ψήφισή του από το σύνολο των αστικών κομμάτων.² Το «ιδιώνυμο» επέφερε μια ριζική τομή στο χαρακτήρα των διώξεων των εκπαιδευτικών, καθώς οι κυρώσεις δεν επιβάλλονταν πλέον για παιδαγωγικούς ή γλωσσικούς λόγους, αλλά με το αιτιολογικό της απόπειρας ανατροπής του κοινωνικού καθεστώτος. Συνεπώς, κατά την περίοδο 1929-1940, η διαμάχη στο πολιτικό και ιδεολογικό πεδίο μετατίθεται πλέον από το διαιρετικό σχήμα «βενιζελισμός-αντιβενιζελισμός» στο δίπολο «κομμουνισμός-αντικομμουνισμός», με εξαίρεση το κύμα εκκαθαρίσεων βενιζελικών μετά το αποτυχημένο κίνημα της 1ης Μαρτίου 1935. Σε αυτό το πλαίσιο, οι εκπαιδευτικοί θα τεθούν στο στόχαστρο των μηχανισμών παρακολούθησης και καταστολής της κρατικής εξουσίας και θα βρεθούν αντιμετώπι με ένα φάσμα συλλήψεων, ανακρίσεων, φυλακίσεων και εκτοπίσεων.³

Εντούτοις, οι απαρχές των συστηματικών διώξεων κατά των εκπαιδευτικών εντοπίζονται πολύ νωρίτερα από τη μεσοπολεμική περίοδο, καθώς σύμφωνα με τον Ι.

¹Χάρης Αθανασιάδης, *Δάσκαλοι και εκπαιδευτικός δημοτικισμός. Το περιοδικό Αυγή (1923-1925)*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2001, σ. 93.

²Δέσποινα Παπαδημητρίου, *Από τον λαό των νομιμοφρόνων στο έθνος των εθνικοφρόνων. Η συντηρητική σκέψη στην Ελλάδα 1922-1967*, Σαββάλας, Αθήνα, 2006, σ. 119-125.

³Θεοχάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο (Η ίδρυση και η πορεία της)*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων - Φιλοσοφική Σχολή, Ιωάννινα, 1999 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), σ. 551-559.

Πυργιωτάκη το φαινόμενο εμφανίζεται ταυτόχρονα με την εγκαθίδρυση του κοινοβουλευτικού συστήματος στην Ελλάδα και την παράλληλη καθιέρωση δικτύων εκλογικής πελατείας.⁴ Σε αυτό το πλαίσιο, οι διορισμοί, οι μεταθέσεις και οι απολύσεις των δασκάλων και των καθηγητών αποφασίζονταν συχνά αυθαίρετα και με κομματικά κριτήρια, με συνέπεια τη διαμόρφωση μιας χαοτικής κατάστασης στο χώρο της εκπαίδευσης, την οποία επισημαίνει σε έκθεσή του ο Χ. Παπαμάρκου το 1882: «Νυν ο δημοδιδάσκαλος εξαρτάται εκ του εν τω Υπουργείω τμηματάρχου, εκ του νομάρχου, του επάρχου, του δημάρχου, της εφορευτικής επιτροπής, των επιθεωρητών, των βουλευτών, των γονέων των μαθητών».⁵ Η έκταση των παρεμβάσεων της εκάστοτε κυβέρνησης στην υπηρεσιακή κατάσταση των δασκάλων καταδεικνύεται μέσα από την αναλυτική καταγραφή και εξέταση των απολύσεων και των μεταθέσεων δασκάλων την περίοδο 1882-1903, κατά την οποία στο πολιτικό σκηνικό κυριαρχούσαν και εναλλάσσονταν στην εξουσία τα κόμματα «Νεωτερίκόν» του Χ. Τρικούπη και «Εθνικόν» του Θ. Δηλιγιάννη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το έτος 1894, όπου από τους συνολικά 3.256 δασκάλους όλων των κατηγοριών και διαβαθμίσεων που υπηρετούσαν στην ελληνική επικράτεια απολύθηκαν 1.139, μετατέθηκαν 1.421, ενώ στις θέσεις τους παρέμειναν μόλις 696 δάσκαλοι, περίπου το ένα πέμπτο του συνόλου.⁶

Ως κύρια αίτια των απολύσεων αναφέρονται η άρνηση των δασκάλων να μεταβούν στη θέση τους μετά από μετάθεση, η εγκατάλειψη θέσης, η ολιγωρία ή αμέλεια κατά την εκτέλεση των καθηκόντων, η υποβολή παραίτησης, η ασθένεια ή το γήρας, η ανάρμοστη συμπεριφορά, η αντικατάσταση γραμματοδιδασκάλων από γραμματιστές που διέθεταν πιο εξειδικευμένη μόρφωση, η ενασχόληση με άλλο επάγγελμα, ο διορισμός σε άλλη υπηρεσία, η κατάργηση της οργανικής θέσης, η υπεραριθμία, η έλλειψη νόμιμων προσόντων, η μη εκπλήρωση των στρατιωτικών υποχρεώσεων ή η λιποταξία, η καταδίκη για ποινικό αδίκημα, η ανάμειξη στις εκλογές και η επίδοση σε ψηφοθηρία, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις η απόλυση δεν αιτιολογείται, παραπέμποντας σε απροκάλυπτη αυθαιρεσία.⁷ Αποκαλυπτικό για την επικρατούσα κατάσταση είναι το απόσπασμα από την εισηγητική έκθεση του υπουργού Παιδείας Αθ. Ευταξία

⁴ Ιωάννης Ε. Πυργιωτάκης, *Η Οδύσσεια του διδασκαλικού επαγγέλματος*, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη, 1992, σ. 88-90.

⁵ Σ. Τζουμελέας - Π. Παναγόπουλος, *Η εκπαίδευσή μας στα τελευταία 100 χρόνια*, Εκδοτικός Οίκος Δημητράκου, Αθήνα, 1933, σ. 28-29.

⁶ Αποστόλης Ανδρέου-Γιώργος Παπακωνσταντίνου, *Εξουσία και οργάνωση-διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος*, Λιβάνης, Αθήνα, 1994 και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 193-194.

⁷ Ι. Ε. Πυργιωτάκης, *ό.π.*, σ. 115-119.

στα εκπαιδευτικά νομοσχέδια του 1899: «Ουχί σπανίως διωρίζοντο έκτακτοι επιθεωρηταί, οίτινες απλώς επισκεπτόμενοι τα διάφορα σχολεία υπέγραφον ετοιμούς εκθέσεις, κατ' ακολουθίαν των οποίων επαύοντο οι απαρέσκοντες εις τους κρατούντας».⁸

Ένα σημαντικό βήμα προς την επίλυση του προβλήματος θα πραγματοποιηθεί το 1911, όταν η Β' Αναθεωρητική Βουλή θα προχωρήσει στην τροποποίηση του συντάγματος του 1864, καθιερώνοντας μεταξύ άλλων και τη μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων. Η ρύθμιση αυτή είχε ως κύριο στόχο την εύρυθμη λειτουργία του κρατικού μηχανισμού με βάση τα πρότυπα των προηγμένων δυτικοευρωπαϊκών κρατών. Ωστόσο, με την έναρξη του «Εθνικού Διχασμού», το πολιτικό κλίμα θα δηλητηριαστεί και η συνταγματική επιταγή θα ακυρωθεί στην πράξη με τις εκτεταμένες εκκαθαρίσεις των περιόδων 1915-1917 και 1917-1918. Με την άνοδο της αντιβενιζελικής παράταξης στην εξουσία, το Νοέμβριο του 1920, θα εκδηλωθεί νέο κύμα εκκαθαρίσεων σε όλους τους τομείς (Δημόσια Διοίκηση, Δικαιοσύνη, Εκκλησία, Ένοπλες Δυνάμεις, Εκπαίδευση). Για τους εκπαιδευτικούς, αντί των απολύσεων, θα επιλεγεί η μέθοδος των διαδοχικών μεταθέσεων (δύο, τρεις ή και περισσότερες σε διάστημα λίγων μηνών), οι οποίες δεν αποφασίζονταν πλέον από το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο, αλλά απ' ευθείας από τον υπουργό Παιδείας, αφήνοντας πολλά περιθώρια για αυθαιρεσίες, ενώ αυτή τη φορά οι μετακινήσεις δεν περιορίζονταν εντός των ορίων κάθε εκπαιδευτικής περιφέρειας, γεγονός που συνεπαγόταν σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις τόσο για τους εκπαιδευτικούς, όσο και για τον κρατικό προϋπολογισμό. Υπό αυτές τις συνθήκες, αρκετοί μετατιθέμενοι επέλεξαν να παραιτηθούν και να ασκήσουν προσωρινά κάποιο άλλο επάγγελμα, μέχρι την παρέλευση ενός εξαμήνου, προκειμένου να υποβάλλουν αίτηση επαναπρόσληψης, ενώ άλλοι επιζητούσαν με κάθε μέσο να λάβουν αναρρωτική άδεια μακράς διάρκειας, αναμένοντας ευνοϊκότερες εξελίξεις.⁹

Ένα δεύτερο κύμα διώξεων των βενιζελικών θα εκδηλωθεί το φθινόπωρο του 1921, ως αποτέλεσμα της δημοσιοποίησης δύο επιστολών του Ε. Βενιζέλου, με τις οποίες επέκρινε την κυβέρνηση Γούναρη για τους χειρισμούς της στη μικρασιατική εκστρατεία. Στον εκπαιδευτικό χώρο, οι διώξεις αυτής της περιόδου αφορούν κυρίως παράνομες μεταθέσεις και αναγκαστικές αποσπάσεις με υπουργική απόφαση, ενώ οι χαρακτηρισμένοι ως «βενιζελικοί» δάσκαλοι έρχονταν συχνά αντιμέτωποι και με την άμεση και εξωθεσμική βία των «επιστράτων», με σοβαρές συνέπειες τόσο για τους

⁸ Στο ίδιο, σ. 94.

⁹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 193-194.

ίδιους όσο και για την εκπαίδευση. Οι εκδηλώσεις βίας και τρομοκρατίας δεν περιορίζονταν μόνο στους δασκάλους, αλλά επεκτείνονταν στο σύνολο των βενιζελικών πολιτών, τροφοδοτώντας το διχασμό που χαρακτήριζε την ελληνική κοινωνία. Οι διώξεις θα συνεχιστούν σε μικρότερο βαθμό μέχρι τις παραμονές της μικρασιατικής καταστροφής.¹⁰ Ωστόσο, η έναρξη της μεσοπολεμικής περιόδου συμπίπτει με το ξέσπασμα νέου κύματος εκκαθαρίσεων στο χώρο της εκπαίδευσης, το οποίο εκδηλώνεται από το επαναστατικό καθεστώς των Πλαστήρα - Γονατά, το Νοέμβριο του 1922, με πρόσχημα την αποκατάσταση των διωχθέντων κατά την περίοδο της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης. Θα ακολουθήσει μια δεύτερη φάση διώξεων αντιβενιζελικών μετά το αποτυχημένο αντεπαναστατικό κίνημα της 21ης Οκτωβρίου 1923.¹¹

Σε αυτή την πρώτη περίοδο μετά την μικρασιατική καταστροφή δεν εντοπίζονται έντονα φαινόμενα αντικομμουνιστικού χαρακτήρα, καθώς οι συνθήκες αναδιαμόρφωσης της κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας με βάση το οριστικό τέλος της Μεγάλης Ιδέας και την εισροή χιλιάδων προσφύγων από τη Μικρά Ασία δεν επέτρεπαν την ενασχόληση με ένα κίνημα - κόμμα περιορισμένης εμβέλειας, το οποίο μάλιστα περνούσε εσωτερική κρίση με πολλαπλές διασπάσεις και αντιπαραθέσεις και δεν είχε προσχωρήσει ακόμα στην Τρίτη Διεθνή. Η στάση της πολιτικής εξουσίας έναντι του κομμουνισμού θα αρχίσει να μεταβάλλεται σταδιακά από τη διετία 1924-1925, με αφετηρία το χώρο της εκπαίδευσης. Εκτός από την αντικομμουνιστική κίνηση καθηγητών, που συγκροτείται στο Πανεπιστήμιο μετά τις μεγάλες φοιτητικές κινητοποιήσεις του Νοεμβρίου 1924, η πρυτανεία και η κυβέρνηση θα επιχειρήσουν, ανεπιτυχώς, να οργανώσουν αντικομμουνιστικές διαλέξεις στη Φιλοσοφική Σχολή.¹² Στο πεδίο της ανώτερης εκπαίδευσης, η αναδιοργάνωση του Μαράσλειου Διδασκαλείου και η ίδρυση της Παιδαγωγικής Ακαδημίας, σε συναρμογή με τη συστηματική προώθηση του μεταρρυθμιστικού προγράμματος και την εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας από τους διευθυντές των δύο ιδρυμάτων Α. Δελμούζο και Δ. Γληνό, θα οδηγήσει στον χαρακτηρισμό τους ως κέντρων κομμουνιστικής προπαγάνδας, σηματοδοτώντας την έναρξη των «Μαρασλειακών», μιας οξύτατης διαμάχης, η οποία κατά τη διετία 1925-1926, με τη συνδρομή του συντηρητικού Τύπου, θα λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις, με τελικό αποτέλεσμα την απόλυση των δύο πρωτοπόρων του

¹⁰ Στο ίδιο, σ. 200-201.

¹¹ Στο ίδιο, 443-451.

¹² Δημήτρης Μπαχάρας «Μελετώντας της απαρχές του αντικομμουνισμού. Τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1920 στην Ελλάδα», *Μνήμων*, τεύχ. 29, Αθήνα, 2008, σ. 177-184.

δημοτικισμού και την ανακοπή του μεταρρυθμιστικού τους έργου.¹³ Επιπλέον, ιδιαίτερα σημαντική ήταν η παρέμβαση του κράτους στο χώρο της εκπαίδευσης μέσω οδηγιών και εγκυκλίων. Ήδη, από τον Ιανουάριο του 1924, είχαν αποσταλεί σαφείς οδηγίες προς τους διευθυντές των δημοτικών σχολείων για τον περιορισμό της εξάπλωσης των κομμουνιστικών ιδεών.¹⁴ Ωστόσο, στο πολιτικό και ιδεολογικό πεδίο, ο διχασμός εξακολουθεί να αποτελεί τον κύριο ρυθμιστικό παράγοντα των διαιρέσεων, γεγονός που καταδεικνύεται κυρίως από τη στάση των αντιβενιζελικών, οι οποίοι εμφανίζονται ως «φύλακες της τάξεως» και της νομιμοφροσύνης και «φρουροί του κοινωνικού καθεστώτος» έναντι του «κομμουνιστικού κινδύνου».¹⁵

Οι εκκαθαρίσεις συνεχίστηκαν και κατά τη διάρκεια της Παγκαλικής δικτατορίας (1926), καθώς το καθεστώς προχώρησε στην άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων και εξαπέλυσε διώξεις εναντίον των δημοτικιστών εκπαιδευτικών, στις οποίες πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραμάτισε ο υπουργός Παιδείας Ρ. Λιβαθινόπουλος, απολύοντας τα μέλη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου και τους ανώτερους επόπτες εκπαίδευσης, καθώς και ένα μεγάλο αριθμό δημοτικιστών επιθεωρητών και δασκάλων. Εντούτοις, μετά την πτώση της δικτατορίας, οι μεταθέσεις και οι απολύσεις θα ακυρωθούν με νομοθετικό διάταγμα, ενώ κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης Κονδύλη τα φαινόμενα διώξεων θα περιοριστούν, με μοναδική εξαίρεση ένα κύμα δυσμενών μεταθέσεων εκπαιδευτικών, που εκδηλώθηκε το διάστημα από 1 Σεπτεμβρίου έως 15 Οκτωβρίου 1926, το οποίο θα ανακοπεί μετά την αποφασιστική παρέμβαση της Δ.Ο.Ε. και την ανάκληση των σχετικών αποφάσεων.¹⁶ Το κλίμα σχετικής ηρεμίας στο χώρο της εκπαίδευσης θα διαρραγεί κατά την περίοδο της οικουμενικής κυβέρνησης Ζαΐμη, με την πολιτική που θα ακολουθήσει ο υπουργός Παιδείας Θ. Νικολούδης, που προερχόταν από το κόμμα των Ελευθεροφρόνων του Ι. Μεταξά, ο οποίος θα συγκρουστεί με τα εκπαιδευτικά συνδικάτα και θα πρωτοστατήσει στη δίωξη της διοίκησης της Ο.Λ.Μ.Ε., στην καθαίρεση και την παραπομπή στο πειθαρχικό των μελών της διοίκησης της Δ.Ο.Ε. και σε μια σειρά διώξεων δασκάλων «επί κομμουνισμού». Είναι χαρακτηριστικό ότι το 1927 συγκροτήθηκε επιτροπή στο Υπουργείο Παιδείας «για την καταπολέμηση του κομμουνισμού εις τα σχολεία».¹⁷

¹³ Χρήστος Κάτσικας-Κώστας Ν. Θεριανός, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης: Από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους μέχρι το 2004*, Σαββάλας, Αθήνα, 2007, σ. 116-117.

¹⁴ Δ. Μπαχάρας, *ό.π.*, σ. 184.

¹⁵ Δ. Παπαδημητρίου, *ό.π.*, σ. 76-80.

¹⁶ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 452-460.

¹⁷ Στο ίδιο, σ. 472-489 και Αποστόλης Ανδρέου - Γιώργος Παπακωνσταντίνου, *Εξουσία και οργάνωση-διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος*, Λιβάνης, Αθήνα, 1994, σ. 234.

Κατά την περίοδο της βενιζελικής διακυβέρνησης (1928-1932), η αντικομμουνιστική επιχειρηματολογία καθίσταται πλέον σημείο αναφοράς όλων των αστικών κομμάτων, γεγονός που θα οδηγήσει στην ψήφιση του «αδιωνύμου» το 1929. Το 1931, ο υπουργός Παιδείας Γ. Παπανδρέου, σε ομιλία του στο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο, θα τονίσει ότι όσοι εκπαιδευτικοί «δεν συμφωνούν, διότι προτιμούν είτε την ανατροπήν είτε την αντίδρασιν, δικαιούνται βεβαίως, να διατηρήσουν τας πεποιθήσεις των αλλά όχι τας θέσεις των».¹⁸ Η εκτεταμένη εφαρμογή των διατάξεων του «αδιωνύμου», σε συνδυασμό με την ανάδυση της Αριστερής Παράταξης, θα ανοίξει το δρόμο για έναν ακόμη κύκλο διώξεων στον εκπαιδευτικό χώρο, με πρωταγωνιστή αυτή τη φορά τον ίδιο τον Ε. Βενιζέλο, ο οποίος με αφορμή μία ελάσσοнос σημασίας διαμαρτυρία του συνεδρίου των δημοσίων υπαλλήλων θα προχωρήσει στη διάλυση των υπαλληλικών οργανώσεων και στην απαγόρευση των απεργιών για τους δημόσιους υπαλλήλους. Με την ψήφιση του «διαλυτικού νόμου» (1931) θα εξοστρακιστεί από τη διοίκηση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας ολόκληρη η ιστορική της ηγεσία, ενώ το Νοέμβριο του 1932, θα διαταχθούν ανακρίσεις σε βάρος των 18 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στο 15ο συνέδριο της Δ.Ο.Ε., οι οποίοι το 1933 θα παραπεμφθούν στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο με το ερώτημα της απόλυσης.¹⁹

Μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου 1935, με μια σειρά συντακτικές πράξεις θα καταργηθούν τα συνδικαλιστικά δικαιώματα των υπαλλήλων, θα διαλυθούν οι δημοσιοϋπαλληλικές συνδικαλιστικές οργανώσεις και θα επιβληθεί άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων και εκκαθάριση του δημοσίου τομέα. Κύριος στόχος αυτών των αποφάσεων ήταν η απόλυση ή μετάθεση των βενιζελικών και φιλοβενιζελικών υπαλλήλων. Στο πεδίο της εκπαίδευσης, η αρμοδιότητα για τις υπηρεσιακές μεταβολές πέρασε από τα Εποπτικά Συμβούλια στη δικαιοδοσία μιας ειδικής επιτροπής που ανέλαβε τη διενέργεια της εκκαθάρισης. Με βάση τις αποφάσεις της επιτροπής περισσότεροι από 5.000 εκπαιδευτικοί απολύθηκαν ή μετατέθηκαν, ενώ την ίδια περίοδο, το *Διδασκαλικόν Βήμα*, επίσημο όργανο της Δ.Ο.Ε., θα διακόψει την έκδοσή του και λίγο αργότερα θα κυκλοφορήσει ξανά, από μια επιτροπή δασκάλων, η οποία θα επιλέξει να διατηρήσει την ανωνυμία της για να προστατευθεί από τις διώξεις.²⁰

¹⁸ Α. Ανδρέου - Γ. Παπακωνσταντίνου, *ό.π.*, σ. 234.

¹⁹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 613-614, 652-654.

²⁰ Στο *ίδιο*, σ. 688-690.

Κατά την περίοδο του μεταξικού καθεστώτος, εκατοντάδες δάσκαλοι και καθηγητές θα βρεθούν αντιμέτωποι με συνθήκες τρομοκρατίας που εκδηλώνονται με απολύσεις, μεταθέσεις, συλλήψεις, βασανιστήρια, φυλακίσεις και εκτοπίσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι για τη συμμετοχή στις εισαγωγικές εξετάσεις των Παιδαγωγικών Ακαδημιών απαιτείται πλέον η έκδοση πιστοποιητικού κοινωνικών φρονημάτων από τις αστυνομικές αρχές, ενώ αρκετοί εκπαιδευτικοί για να αποφύγουν τις διώξεις θα υποχρεωθούν να υπογράψουν ταπεινωτικές δηλώσεις μετανοίας. Για το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου, ο κομμουνισμός συνιστά μέγιστη απειλή για την εθνική ταυτότητα, συνεπώς βασική προτεραιότητα καθίσταται η οριστική εκρίζωση του κομμουνιστικού στοιχείου από την εκπαίδευση. Στην ίδια κατεύθυνση, η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση προβάλλεται ως μια απόπειρα επίορκων εκπαιδευτικών να εξαρθρώσουν την παιδεία και να καταργήσουν το τρίπτυχο πατρίδα-θρησκεία-οικογένεια. Ως απόδειξη της υπονομευτικής δράσης των κομμουνιστών στην εκπαίδευση θα χρησιμοποιηθεί και η αποκάλυψη «κομμουνιστικής συνωμοσίας» με τη σύλληψη 25 εκπαιδευτικών από την Ειδική Ασφάλεια Θεσσαλονίκης, τον Ιούνιο του 1938, με την κατηγορία ότι συνιστούν όργανα της κομμουνιστικής προπαγάνδας.²¹ Το Νοέμβριο του ίδιου έτους, ο Ι. Μεταξάς θα αναλάβει και το υπουργείο Παιδείας και με δηλώσεις του θα ξεκαθαρίσει τις προθέσεις του: «Δεν επιτρέπω από κανέναν καμία υπόκωφον αντίστασιν εις τας θελήσεις μου. Επί του ζητήματος αυτού, κύριοι, είμαι αποφασισμένος εάν παρουσιασθεί οιαδήποτε αντίδρασις να την θραύσω κατά τρόπον αμείλικτον».²² Η λήξη της μεσοπολεμικής περιόδου βρίσκει δεκάδες εκπαιδευτικούς έγκλειστους στις φυλακές Ακροναυπλίας ή εξόριστους σε ερημονήσια του Αιγαίου, ενώ κατά τη διάρκεια της ναζιστικής κατοχής ένας σημαντικός αριθμός δασκάλων και καθηγητών θα παραδοθεί μαζί με άλλους πολιτικούς κρατούμενους στους κατακτητές και αρκετοί θα οδηγηθούν στο εκτελεστικό απόσπασμα.²³

Η δομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ακόλουθη: Στο Κεφάλαιο 1 εξετάζονται οι εξελίξεις στο πεδίο της εκπαίδευσης, όπως αυτές διαμορφώνονται μέσα στο διαρκώς μετασχηματιζόμενο πολιτικό, ιδεολογικό και κοινωνικοοικονομικό

²¹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 529.

²² Ζαφειρούλα Καγκαλίδου, *Εκπαίδευση και πολιτική: η περίπτωση του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου*, Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1999, σ. 48-49.

²³ Φ. Κ. Βώρος, «Από την ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης: Ένα κεφάλαιο μεγαλείου και οδύνης. Διώξεις εκπαιδευτικών για πολιτικούς λόγους 1931-1974». Ανάτυπο από το περ. *Τα Εκπαιδευτικά*, τχ. 14, Αθήνα, 1989, σ. 29

²³ Σπύρος Λιναρδάτος, *4^η Αυγούστου*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1988, σ. 395.

πλαίσιο του Μεσοπολέμου. Στο Κεφάλαιο 2 διερευνώνται οι συνθήκες που οδήγησαν στην ανάπτυξη του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος και συνακόλουθα στη συγκρότηση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος (Δ.Ο.Ε.) και της Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (Ο.Λ.Μ.Ε.), καθώς και ο βαθμός επίδρασης των εκπαιδευτικών συνδικάτων στην άσκηση της εκπαιδευτικής πολιτικής. Στο Κεφάλαιο 3 παρουσιάζονται οι βασικές όψεις της εκπαίδευσης του Μεσοπολέμου, με έμφαση στη στατιστική απεικόνιση των εκπαιδευτικών δεδομένων, στις παιδαγωγικές αντιλήψεις της εποχής και στα ζητήματα διοίκησης και εποπτείας της εκπαίδευσης. Στο Κεφάλαιο 4 εντοπίζονται και αναλύονται τα αίτια και τα χαρακτηριστικά των διώξεων των εκπαιδευτικών κατά την περίοδο 1922-1928, με βάση το διαιρετικό σχήμα «βενιζελισμός-αντιβενιζελισμός», που αποτυπώνεται στην εκπαίδευση μέσα από την αντιπαράθεση δημοτικιστών-καθαρευουσιάνων, ενώ στο Κεφάλαιο 5, με σημείο αναφοράς την ψήφιση του «αδιωνύμου», εξετάζονται οι διώξεις της περιόδου 1929-1940.

Θερμές ευχαριστίες: Στη σύμβουλο σπουδών μου Καθηγήτρια Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου κ. Χριστίνα Κουλούρη για την πολύτιμη καθοδήγηση σε όλα τα στάδια συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας. Στον Διευθυντή του ΠΜΣ «Πολιτική Επιστήμη και Ιστορία» κ. Στέφανο Παπαγεωργίου και στους καθηγητές κ.κ. Λίνα Λούβη, Λίνα Βεντούρα, Ανδρέα Λυμπεράτο, Άννα - Μαρία Δρουμπούκη για την αμέριστη συμπαράσταση και υποστήριξη. Στον Αναπληρωτή Καθηγητή Εκπαιδευτικής Πολιτικής και Ιστορίας της Εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου κ. Παναγιώτη Κιμουρτζή που με ώθησε να ασχοληθώ με την Ιστορία της Εκπαίδευσης. Στον Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Χάρη Αθανασιάδη για τις εξαιρετικά χρήσιμες συμβουλές κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας. Στο προσωπικό της Βιβλιοθήκης της Βουλής και των Βιβλιοθηκών του Παντείου Πανεπιστημίου, του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής για την κατανόηση και την υπομονή. Στο προσωπικό των Γενικών Αρχείων του Κράτους νομού Φλώρινας και ιδιαίτερα στον κ. Ιωάννη Καρατζά για την παροχή δυνατότητας πρόσβασης και μελέτης του αρχειακού υλικού της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Φλώρινας.

Κεφάλαιο 1. Η εκπαίδευση στο πολιτικό, ιδεολογικό και κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο του Μεσοπολέμου

Η Μικρασιατική Καταστροφή σηματοδότησε ταυτόχρονα το οριστικό τέλος των αλυτρωτικών ονείρων της «Μεγάλης Ελλάδος των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών» και την απαρχή μιας νέας περιόδου, η οποία συνοδεύτηκε από μια μακρά αλυσίδα πολιτικών, ιδεολογικών και κοινωνικοοικονομικών μετασχηματισμών, που άσκησαν καταλυτική επίδραση στη διαμόρφωση του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Πέρα από την πολιτική και πολιτισμική της διάσταση, η ενσωμάτωση περίπου 1.300.000 προσφύγων σε μία χώρα πέντε εκατομμυρίων κατοίκων καθιστούσε εκ των πραγμάτων εξαιρετικά δυσχερή την προσπάθεια μεταπολεμικής ανασυγκρότησης, ενώ παράλληλα επιδείνωνε ακόμα περισσότερο το οξύ δημογραφικό πρόβλημα. Επιπλέον, η άφιξη των νέων κατοίκων συνδεόταν με μια πληθώρα οικονομικών προβλημάτων, όπως για παράδειγμα με την αύξηση κατά ένα τέταρτο του αριθμού των καταναλωτών, που απαιτούσε αντίστοιχη άνοδο της παραγωγής για την κάλυψη των αναγκών σε τρόφιμα και άλλα βασικά προϊόντα και συνακόλουθα ένα ευρύ φάσμα θεσμικών αλλαγών προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των υποδομών και του παραγωγικού εξοπλισμού.²⁴

Ωστόσο, η παρουσία των προσφύγων προσέδωσε στην ελληνική οικονομία και ορισμένα σημαντικά οφέλη, αφενός μέσω της αύξησης της προσφοράς ειδικευμένης και φθηνής εργατικής δύναμης, που λειτούργησε ως κίνητρο για τη δημιουργία νέων παραγωγικών μονάδων, και αφετέρου μέσω της σημαντικής διεύρυνσης της εσωτερικής αγοράς, η οποία έδωσε το έναυσμα για μια σειρά από επενδύσεις σε κλάδους όπως η υφαντουργία, η ταπητουργία, οι οικοδομές, τα αποξηραντικά έργα και η οδοποιία, που αφύπνισαν την ελληνική οικονομία.²⁵ Επιπλέον, ο δραστηκός περιορισμός της μετανάστευσης προς τις ΗΠΑ και οι ασφυκτικές πιέσεις για την αποκατάσταση των προσφύγων και των παλαιών πολεμιστών δρομολόγησαν εξελίξεις στον αγροτικό τομέα, με την απαλλοτρίωση της μεγάλης γαιοκτησίας κατά

²⁴ Mark Mazower, *Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 2002, σ. 39 και Άλκης Ρήγος, *Η Β' Ελληνική Δημοκρατία 1924-1935: Κοινωνικές διαστάσεις της πολιτικής σκηνής*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1992, σ. 29 και Χρήστος Χατζηιωσήφ, «Το προσφυγικό σοκ, οι σταθερές και οι μεταβολές της ελληνικής οικονομίας» στο Χ. Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα, Ο Μεσοπόλεμος 1922-1940*, τόμ. Β1, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2002, σ. 9-10.

²⁵ Κώστας Βεργόπουλος, *Εθνισμός και οικονομική ανάπτυξη. Η Ελλάδα στο μεσοπόλεμο*, Εξάντας, Αθήνα, 1979. σ. 20-21, 43-44.

την περίοδο 1924-1936 και την ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος (1929) για τη χρηματοδότηση της αγροτικής παραγωγής.²⁶

Η σταδιακή εμπορευματοποίηση της αγροτικής παραγωγής, σε συναρμογή με την εκτεταμένη προσπάθεια στεγαστικής αποκατάστασης και λειτουργικής αφομοίωσης των προσφύγων, την πληθώρα προσφοράς εργατικών χεριών και την πολιτική των υψηλών επιτοκίων δανεισμού που εφάρμοζαν οι ελληνικές κυβερνήσεις δημιούργησε κατά τη δεκαετία 1920-1930 τις προϋποθέσεις για μια άνευ προηγουμένου εισροή ξένων επενδυτικών κεφαλαίων στην Ελλάδα. Την ίδια περίοδο, η ελληνική οικονομία εισήλθε σε μία φάση επιτάχυνσης των ρυθμών εκβιομηχάνισης, καθώς τα στατιστικά στοιχεία καταδεικνύουν μία σημαντική αύξηση του αριθμού των βιομηχανικών επενδύσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέσα σε μια τετραετία (1921-1925) ιδρύθηκαν 385 εργοστάσια, ενώ το 1929 οι βιομηχανικοί εργάτες έφθασαν τους 110.000.²⁷ Εντούτοις, η άνοδος της ελληνικής βιομηχανίας υπήρξε σχετική και βραχυπρόθεσμη, κυρίως λόγω της τελικής κατανομής των πόρων σε τομείς που δεν εξασφάλιζαν δυνατότητα εκβιομηχάνισης ή τεχνολογικής προόδου, όπως η επισιτιστική βιομηχανία.²⁸

Σημαντικές μεταβολές σημειώθηκαν και στον τομέα της εμπορικής ναυτιλίας, καθώς στο διάστημα 1928-1934 η αύξηση του ελληνικού εμπορικού στόλου ξεπέρασε το 47%, ενώ από τα τέλη της δεκαετίας του 1920 τέθηκε σε εφαρμογή μια πολιτική ενίσχυσης του τουρισμού, στο πλαίσιο της οποίας θα ιδρυθεί ο Ε.Ο.Τ., με στόχο την προώθηση των τουριστικών υπηρεσιών στο εξωτερικό και το εσωτερικό.²⁹ Την ίδια περίοδο, ο τραπεζικός τομέας οδεύει προς την ολοκλήρωσή του με τον περιορισμό της πληθώρας των μικρών ιδιωτικών τραπεζικών καταστημάτων και την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος (1927).³⁰ Ωστόσο, τα στατιστικά στοιχεία της μεσοπολεμικής περιόδου επιβεβαιώνουν την άποψη ότι η όποια μορφή ανάπτυξης δεν οδήγησε σε κοινωνική ευημερία, καθώς για παράδειγμα, η παραγωγικότητα της εργασίας παρουσίασε αύξηση σε ποσοστό 43%, ενώ οι μέσοι μισθοί μόνο κατά 24%. Επιπλέον, η αλματώδης άνοδος της ανεργίας θα οδηγήσει σε περαιτέρω μείωση των

²⁶ Σωκράτης Πετμεζάς, *Προλεγόμενα στην ιστορία της ελληνικής αγροτικής οικονομίας του Μεσοπολέμου*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2012, σ. 182 και Α. Ρήγος, *ό.π.*, σ. 39.

²⁷ Χ. Κάτσικας-Κ. Θεριανός, *ό.π.*, σ. 114-115.

²⁸ Μαργαρίτα Δρίτσα, *Βιομηχανία και τράπεζες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1990, σ. 439.

²⁹ Α. Ρήγος, *ό.π.*, σ. 69-70 και Άγγελος Βλάχος, *Τουριστική ανάπτυξη και δημόσιες πολιτικές στη Σύγχρονη Ελλάδα (1914-1950): Η ανάδυση ενός νεωτερικού φαινομένου*, Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), Αθήνα, 2013, σ. 177.

³⁰ Α. Ρήγος, *ό.π.*, σ. 91-93

αμοιβών των εργαζομένων, εντείνοντας τη γενική εξαθλίωση.³¹ Η διεθνής οικονομική κρίση που ξέσπασε το 1929 θα ανατρέψει οριστικά το μηχανισμό αναπαραγωγής του ελληνικού οικονομικού συστήματος μέσω του εξωτερικού δανεισμού, αποκαλύπτοντας ταυτόχρονα τα ενδογενή προβλήματα της ελληνικής οικονομίας που θα οδηγηθεί ουσιαστικά σε πτώχευση το 1932. Οι συνθήκες που επικρατούσαν στην ελληνική οικονομία και κοινωνία κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου θα αποτυπωθούν σε ένα ασταθές πολιτικό σκηνικό, καθώς κατά το διάστημα 1924-1928 θα μεσολαβήσουν δέκα πρωθυπουργίες, τρεις γενικές εκλογές και έντεκα πραξικοπήματα.³²

Αυτή η πολιτική αστάθεια αντικατοπτρίζεται και στο πεδίο της εκπαίδευσης, με χαρακτηριστικό δείγμα την περίοδο 1920-1928, κατά την οποία άλλαξαν 34 κυβερνήσεις και 25 υπουργοί Παιδείας, ενώ κάθε υπουργός, με την ανάληψη των καθηκόντων του, αναιρούσε τους νόμους του προκατόχου του, επιδεινώνοντας το χάος και την ασυναρτησία. Τα δισεπίλυτα προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης οξύνθηκαν ακόμα περισσότερο, ως συνέπεια της ραγδαίας αύξησης του αριθμού των μαθητών και των υψηλών ποσοστών αναλφαβητισμού (40,75% στη Στερεά Ελλάδα, 47,56% στην Πελοπόννησο, 63,87% στη Μακεδονία και 73,42% στη Θράκη). Είναι χαρακτηριστικό ότι, κατά το σχολικό έτος 1926-1927, το 25% των παιδιών ηλικίας 7-18 ετών δεν φοιτούσε σε κανένα σχολείο.³³ Σε αυτή τη χαοτική κατάσταση θα επιχειρήσει να βάλει τάξη η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1929, η οποία αποσκοπούσε να επιλύσει σοβαρά προβλήματα και εκκρεμότητες των προηγούμενων 30 ετών. Πρωταρχικός στόχος της μεταρρύθμισης ήταν να προσαρμόσει το σχολείο στις οικονομικές ανάγκες της κοινωνίας και να του αναθέσει ιδεολογικά τη μετάδοση των αρχών του κοινοβουλευτικού συστήματος. Στην εισηγητική έκθεση των νομοσχεδίων, ο υπουργός Παιδείας Κ. Γόντικας θα υπογραμμίσει το μονοδιάστατο και κλασικό προσανατολισμό του εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο παραμέλησε την επιμόρφωση των «μεγάλων λαϊκών μαζών, ενώ θα αναφερθεί και στα νομοσχέδια του 1913, τονίζοντας ότι η κυβέρνηση των Φιλελευθέρων «ζητεί και πάλιν», μετά από 15 ολόκληρα χρόνια, τη ριζική μεταρρύθμιση της παιδείας, την οποία εντάσσει στη γενικότερη ανορθωτική της πολιτική.³⁴

³¹ Δειγματοληπτική έρευνα της Γενικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος καταδεικνύει ότι το 73% των εργατικών οικογενειών είχε εισόδημα κατώτερο του ελάχιστου ορίου επιβίωσης. Βλ. Χ. Κάτσικας-Κ. Θεριανός, *ό.π.*, σ. 115.

³² Στο ίδιο.

³³ Στο ίδιο, σ. 116-123.

³⁴ Άννα Φραγκουδάκη, *Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και φιλελεύθεροι διανοούμενοι*, Κέδρος, Αθήνα, 1992, σ. 64-67.

Η κοινωνική αναγκαιότητα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, σύμφωνα με τη θεώρηση της φιλελεύθερης ηγεσίας της αστικής τάξης, προέκυπτε ως αποτέλεσμα των ιδιαίτερων κοινωνικών σχέσεων της συγκεκριμένης περιόδου. Ένας βασικός παράγοντας ήταν η είσοδος της ελληνικής οικονομίας στη διεθνή αγορά και η εξάρτησή της από το ξένο κεφάλαιο, είτε υπό τη μορφή δανείων είτε υπό τη μορφή επενδύσεων. Παρά τα έργα υποδομής, την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης, την αναδιάρθρωση της οικονομίας σύμφωνα με τα καπιταλιστικά πρότυπα, την άνοδο του εμπορίου και τη διεύρυνση της εσωτερικής αγοράς, ο χαρακτήρας της ελληνικής οικονομίας θα παραμείνει εξαρτημένος από τα καπιταλιστικά κέντρα του εξωτερικού. Ο έλεγχος της οικονομικής ζωής από το ξένο κεφάλαιο και η ανορθολογική διαχείριση των εξωτερικών δανείων θα οδηγήσουν σε μια άνιση οικονομική ανάπτυξη, η οποία περιοριζόταν στην κάλυψη των συμφερόντων μιας ορισμένης μειοψηφίας, γεγονός που συνέβαλε στην όξυνση των κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων. Ένας δεύτερος παράγοντας ήταν οι νέες ταξικές αντιθέσεις που εμφανίστηκαν στους κόλπους της ελληνικής κοινωνίας, κατά την πρώτη δεκαετία του Μεσοπολέμου, καθώς η εργατική τάξη, ολιγάριθμη και ανοργάνωτη στις αρχές του 20ού αιώνα, θα αυξηθεί το 1920 σε 150.000 και το 1928 σε 686.532, φτάνοντας σε ποσοστό 25% του ενεργού πληθυσμού. Η αύξηση της αριθμητικής δύναμης της εργατικής τάξης και η οργάνωσή της σε συνδικαλιστικό και πολιτικό επίπεδο θα προσδώσουν νέα διάσταση στις κοινωνικές συγκρούσεις. Ένας τρίτος παράγοντας ήταν η έλλειψη σταθερότητας και σαφήνειας στο ιδεολογικό πεδίο. Η μικρασιατική καταστροφή είχε ως άμεση ιδεολογική συνέπεια το θάνατο της εθνικής πολιτικής, ενώ ο Ε. Βενιζέλος, με μια σειρά διπλωματικές ενέργειες που εξέφραζαν την πολιτική του διορατικότητα, θα επισφραγίσει και τυπικά το οριστικό τέλος της Μεγάλης Ιδέας. Οι ιδεολογικές επιπτώσεις αυτού του γεγονότος αντανakλώνται στην αστάθεια και στη σύγχυση που χαρακτηρίζει τη συγκεκριμένη περίοδο, με την εμφάνιση μιας ετερόκλητης ποικιλίας ιδεολογικών ρευμάτων που δημιουργούσε μια ψευδή εικόνα ιδεολογικής μεταλλαγής.³⁵

Με τα νομοσχέδια του 1929 και του 1930-1931 τέθηκαν οι βάσεις για τη θεμελίωση του αστικού σχολείου στην Ελλάδα, καθώς προωθήθηκε το εξατάξιο δημοτικό σχολείο, κοινό για αγόρια και κορίτσια (μεικτό), ο διαχωρισμός της μέσης γενικής εκπαίδευσης και η θεσμοθέτηση κατώτερων επαγγελματικών σχολείων. Η

³⁵ Χαράλαμπος Νούτσος, *Ιστορία της εκπαίδευσης και ιδεολογία: όψεις του Μεσοπολέμου*, Ο Πολίτης, Αθήνα, 1990, σ. 230-234.

δημοτική γλώσσα καθιερώθηκε σε όλες τις τάξεις του δημοτικού σχολείου (στις δύο τελευταίες τάξεις η διδασκαλία της γινόταν παράλληλα με την καθαρεύουσα) και οι απόφοιτοι δημοτικού είχαν πλέον τη δυνατότητα είτε να εγγραφούν χωρίς εξετάσεις σε κατώτερα επαγγελματικά σχολεία (γεωργικά, εμπορικά, βιοτεχνικά, οικοκυρικά) είτε να εισαχθούν στη μέση εκπαίδευση μετά από εισαγωγικές εξετάσεις.³⁶ Ωστόσο, όπως επισημαίνει η Α. Φραγκουδάκη, οι θεμελιακές κατευθύνσεις της μεταρρύθμισης, δηλαδή το πρακτικό περιεχόμενο των σπουδών και η ενσωμάτωση των μαθητών στην κοινωνία, δεν ολοκληρώθηκαν, ούτε κατάφεραν να κυριαρχήσουν στο εκπαιδευτικό σκηνικό.³⁷ Το «διπλό δίκτυο σχολείων», που θεσμοθέτησε η μεταρρύθμιση, στην πραγματικότητα δεν λειτούργησε ποτέ, καθώς από τη μία πλευρά υπήρχε ένα μονολιθικό γυμνάσιο που απευθυνόταν στους λίγους και από την άλλη ένα πλήθος επαγγελματικών σχολείων, για τα οποία το κράτος διέθετε ελάχιστες πιστώσεις και ουσιαστικά είχε μεταθέσει την ευθύνη λειτουργίας τους στις κοινότητες και στις επιχειρήσεις. Επιπλέον, με τη συγχώνευση των σχολείων, εμφανίζονταν περιπτώσεις όπου ένας δάσκαλος δίδασκε σε 120 μαθητές, ενώ σε πολλά εξατάξια σχολεία φοιτούσαν περισσότεροι από 700 μαθητές. Στο πρόβλημα αυτό προσπάθησε να δώσει λύση ο υπουργός Παιδείας Γ. Παπανδρέου, το 1930, με ένα πρόγραμμα οικοδόμησης νέων σχολείων και επισκευής των παλαιών, χωρίς ωστόσο να επιτύχει δραστικά αποτελέσματα. Επίσης, παρότι στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα του γυμνασίου (1931) τα λατινικά γίνονταν προαιρετικό μάθημα, κυριαρχούσαν και πάλι τα αρχαία ελληνικά, καθώς υπήρχαν ελάχιστες διαφοροποιήσεις στην κατανομή του χρόνου διδασκαλίας σε σύγκριση με το πρόγραμμα του 1924. Τέλος, παρά τις εξαγγελίες περί πρακτικού προσανατολισμού του εκπαιδευτικού συστήματος, το διδακτικό προσωπικό της μέσης εκπαίδευσης ήταν στην πλειοψηφία του θεωρητικής κατεύθυνσης.³⁸

Ο εξαρτημένος χαρακτήρας της ελληνικής οικονομίας απαιτούσε ως αντίβαρο μια ορισμένη πολιτική σταθερότητα, γεγονός που θα οδηγήσει αρχικά τις πολιτικές δυνάμεις της αστικής τάξης σε μια οργανωμένη προσπάθεια προβολής των πλεονεκτημάτων του καπιταλισμού και στη συνέχεια, εξαιτίας των κοινωνικών και πολιτικών διεκδικήσεων της εργατικής τάξης, αλλά και των δυσμενών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης του 1929, στη σκλήρυνση της κυβερνητικής πολιτικής, στην

³⁶ Χ. Κάτσικας-Κ. Θεριανός, *ό.π.*, σ. 122-123.

³⁷ Α. Φραγκουδάκη, *ό.π.*, σ. 65.

³⁸ Χ. Κάτσικας-Κ. Θεριανός, *ό.π.*, σ. 123-124.

παλινόρθωση της βασιλείας και στη δικτατορία.³⁹ Η δημοσίευση του αναλυτικού προγράμματος του 1935 συμπίπτει χρονικά με την παλινόρθωση της βασιλείας στην Ελλάδα. Η σύνταξη και η εφαρμογή αυτού του προγράμματος ήταν αποτέλεσμα μιας πολιτικής και ιδεολογικής διαφοροποίησης, η οποία άρχισε να εκδηλώνεται ένα χρόνο μετά την ψήφιση και την εφαρμογή του προγράμματος του 1931, ως συνέπεια της παραίτησης της κυβέρνησης Ε. Βενιζέλου (Μάιος 1932) και της αποτυχίας των Φιλελευθέρων στις βουλευτικές εκλογές του ίδιου έτους. Η διαφοροποίηση αυτή θα αποτυπωθεί στην αντιμετώπιση του εκπαιδευτικού συστήματος και ειδικότερα στην τροποποίηση του ισχύοντος αναλυτικού προγράμματος. Στο πρόγραμμα αυτό εγγράφεται με σαφήνεια ο κοινωνικός έλεγχος και η έντονη στροφή της σχολικής γνώσης προς τις αξίες του περιεχομένου των κλασικών μαθημάτων. Σε αυτό το πλαίσιο, ο κλασικισμός του προγράμματος του 1931 λαμβάνει μια νέα, εντονότερη μορφή.⁴⁰

Παρότι η εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στο αναλυτικό πρόγραμμα του 1931 συνάντησε αρκετές αντιδράσεις, η έκτασή τους ήταν περιορισμένη όσο βρισκόταν στην εξουσία η κυβέρνηση Βενιζέλου και οι συνέπειες της διεθνούς οικονομικής κρίσης δεν είχαν γίνει ακόμα αισθητές στην ελληνική κοινωνία. Η επιδείνωση της οικονομίας και η κήρυξη της μερικής πτώχευσης του δημοσίου επανέφεραν μαζί με την πολιτική αστάθεια και το γλωσσικό ζήτημα. Το γλωσσικό ζήτημα, το οποίο από την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα είχε λάβει διαφορετικές διαστάσεις, όταν η εμπλοκή της δημοτικής με την εκπαίδευση είχε οδηγήσει στη συνάρτηση της γλωσσικής υπόθεσης με τις κοινωνικοπολιτικές διαδικασίες, καθίσταται αυτή τη φορά κύριο ιδεολογικό όπλο στο πεδίο των ενδοαστικών συγκρούσεων.⁴¹ Η συντηρητική μερίδα της αστικής τάξης, η οποία εκφράζεται πολιτικά με το Λαϊκό Κόμμα θα χρησιμοποιήσει το γλωσσικό ζήτημα ως φόβητρο για ολόκληρη την αστική τάξη, προβάλλοντας την άμεση σύνδεσή του με τις διεκδικήσεις της εργατικής τάξης. Κατά συνέπεια, λίγους μήνες πριν την παραίτηση του Ε. Βενιζέλου, θα αρχίσει μια οργανωμένη επίθεση εναντίον των υποστηρικτών της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και του δημοτικισμού, η οποία θα συνεχιστεί με αμείωτη ένταση μέχρι το 1933 που το Λαϊκό Κόμμα κατορθώνει να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Ο νέος υπουργός Παιδείας Θ. Τουρκοβασίλης θα πετύχει την ψήφιση στη Βουλή και στη Γερουσία του

³⁹ Χ. Νούτσος, *ό.π.*, σ. 236.

⁴⁰ Στο ίδιο, σ. 247.

⁴¹ Ρένα Σταυρίδη-Πατρικίου, *Γλώσσα εκπαίδευση και πολιτική*, Ολκός, Αθήνα, 1999, σ. 167-168 και Χ. Νούτσος, *ό.π.*, σ. 247-249.

νόμου 5911/1933 «περί διδακτικών βιβλίων», με τον οποίο ανακόπτεται η γλωσσική προσπάθεια της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1929, καθώς η δημοτική γλώσσα περιορίζεται αρχικά στις τέσσερις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου, ενώ δύο χρόνια αργότερα, θα διδάσκεται μόνο στις τρεις πρώτες τάξεις.⁴²

Η εκκαθάριση του κρατικού μηχανισμού από τα βενιζελικά και φιλοβενιζελικά στοιχεία που ανέλαβε το Λαϊκό Κόμμα θα ολοκληρωθεί το 1935. Ο εκπαιδευτικός κλάδος δεν θα αποτελέσει εξαίρεση σε αυτή την πρακτική, καθώς η καταπάτηση των φιλελεύθερων θεσμών και η παράλληλη προβολή των αξιών της παράδοσης που συνακόλουθα οδηγεί στην απόρριψη του δημοτικισμού και της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και στην ταύτισή τους με τον κομμουνισμό, θα αποτελέσουν τον κύριο ιδεολογικό πυρήνα των συντηρητικών στρωμάτων που θα διοχετευθεί και στο σχολικό μηχανισμό. Είναι χαρακτηριστικό ότι μετά το αποτυχημένο κίνημα των βενιζελικών της 1ης Μαρτίου 1935 καταργούνται όλα τα συνδικαλιστικά δικαιώματα των δημοσίων υπαλλήλων. Αυτή η στροφή προς τα «δεξιά» θα έχει άμεσο αντίκτυπο και στην οργάνωση της σχολικής εκπαίδευσης. Στο αναλυτικό πρόγραμμα του 1935, το οποίο ήταν αποτέλεσμα αυτής της νέας πολιτικής και ιδεολογικής αντίληψης η προσήλωση στον κλασικισμό θα επιβεβαιωθεί με την επαναφορά των λατινικών στα υποχρεωτικά μαθήματα.⁴³

Το αναλυτικό πρόγραμμα του 1935 θα εξακολουθήσει να εφαρμόζεται για τρία χρόνια μετά από την επιβολή της δικτατορίας του Ι. Μεταξά. Η εκπαιδευτική πολιτική του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου θα λειτουργήσει ουσιαστικά συμπληρωματικά στην πολεμική του Λαϊκού Κόμματος κατά της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1929, χωρίς να απομακρύνεται από τον κλασικιστικό προσανατολισμό που καθιέρωνε το πρόγραμμα του 1935. Ωστόσο, το αναλυτικό πρόγραμμα του 1939 θα εμφανίσει μια σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με τη γλωσσική μορφή της διδασκαλίας των εκθέσεων, της γραμματικής και του συντακτικού, καθώς παράλληλα με τη διδασκαλία της «απλής καθαρευούσης» εισάγεται και η διδασκαλία της δημοτικής.⁴⁴ Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με την θεώρηση του Ι. Μεταξά ότι ήταν «ατύχημα» το γεγονός ότι «η άρχουσα τάξις ηθέλησε να συγχέη τον δημοτικισμόν, που είναι κίνημα καθαρώς εθνικόν, με τον

⁴² Στο ίδιο, σ. 249-250.

⁴³ Στο ίδιο, σ. 251-254.

⁴⁴ Στο ίδιο, σ. 262.

κομμουνισμόν».⁴⁵ Υπό αυτό το πρίσμα οδηγείται στη διαπίστωση ότι η αστική τάξη έδωσε στα χέρια των αντιπάλων της ένα ισχυρό και αποτελεσματικό όπλο, που χρησιμοποιήθηκε για τη δημιουργία αναταραχής και κοινωνικής σύγκρουσης και υιοθετεί αποφασιστικά τη δημοτική, προκειμένου να αποκαταστήσει την επικοινωνία με το λαό. Επιπλέον, ο δημοτικισμός, ως κίνημα που συνδέθηκε με την επιστροφή στις ρίζες και την ανακάλυψη της λαϊκής παράδοσης θα θεωρηθεί ότι προσεγγίζει περισσότερο τις αρχές του «Νέου Κράτους», ενώ η δημοτική γλώσσα θα προβληθεί ως απόδειξη της «φυλετικής συνεχείας άνευ διακοπής» και συνεπώς ως ρυθμιστικός παράγοντας για τη διασφάλιση της εθνικής ενότητας. Με την επιλογή της δημοτικής γλώσσας, ο Ι. Μεταξάς απαγκιστρώνεται ουσιαστικά από το πολωτικό σχήμα που εξισώνει τον καθαρευουσιάνο με τον εθνικόφρονα και τον δημοτικιστή με τον κομμουνιστή. Πρόκειται για μια «επαναστατική» πράξη για τα δεδομένα της εποχής, που επιβλήθηκε με τον αυταρχισμό ενός καθεστώτος που είχε εκ των προτέρων εξασφαλίσει ότι δεν θα συναντήσει αντίδραση. Ωστόσο, η επιλογή της δημοτικής υπαγορεύθηκε και από πρακτικούς λόγους: που σχετίζονταν με την οργάνωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και τη γλωσσική αφομοίωση των ξενόφωνων.⁴⁶

Συνεπώς, κατά την περίοδο 1929 -1940, το εκπαιδευτικό σκηνικό καθορίζεται από τις πολιτικές και ιδεολογικές επιλογές της αστικής τάξης. Η προσωρινή σταθεροποίηση της ελληνικού κεφαλαιοκρατικού συστήματος που συμπίπτει με την πολιτική διακυβέρνηση του Ε. Βενιζέλου (1928-1932) δημιουργεί την ανάγκη θέσπισης ενός σύγχρονου καπιταλιστικού σχολικού δικτύου, οδηγώντας στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1929. Η οικονομική και κοινωνική κρίση που χαρακτηρίζει αυτή την περίοδο, η οποία γίνεται ιδιαίτερα αισθητή από το 1932 και ύστερα, θα οδηγήσει στην όξυνση των ενδοαστικών συγκρούσεων, με συνέπεια τα συντηρητικά στρώματα, που κυριαρχούν στο πολιτικό προσκήνιο, να απορρίψουν με σκληρότητα όλες τις απόπειρες φιλελευθερισμού. Η εκπαιδευτική πολιτική των συντηρητικών στρωμάτων θα εκφραστεί με το αναλυτικό πρόγραμμα του 1935 για το κλασικό γυμνάσιο. Η όξυνση της κοινωνικής κρίσης, σε συναρμογή με τις διεθνείς πολιτικές συνθήκες, θα οδηγήσει τα συντηρητικά στοιχεία της αστικής τάξης, με την ανοχή και των προοδευτικών αστικών δυνάμεων στην παλινόρθωση της βασιλείας και τελικά στην εγκαθίδρυση της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου 1936. Η προσπάθεια για την ισχυροποίηση του μεταξικού καθεστώτος τα πρώτα χρόνια, σε

⁴⁵ Ζ. Καγκαλίδου, *ό.π.*, σ. 133.

⁴⁶ Στο *ίδιο*, σ. 133-137.

συνδυασμό με την αντιφατική εκπαιδευτική του πολιτική δεν οδήγησαν σε άμεσες τροποποιήσεις της σχολικής γνώσης. Οι ελάχιστες μεταβολές στο αναλυτικό πρόγραμμα του 1939, όπως η εισαγωγή της παράλληλης διδασκαλίας στη δημοτική και την καθαρεύουσα, δεν μπορούν να επικαλύψουν την αδυναμία του καθεστώτος να διαμορφώσει ένα διαφορετικό προσανατολισμό από εκείνο του προγράμματος του 1935.⁴⁷

⁴⁷ X. Νούτσος, *ό.π.*, σ. 264-265.

Κεφάλαιο 2. Το συνδικαλιστικό κίνημα κατά τη μεσοπολεμική περίοδο

2.1. Ίδρυση και πορεία των συνδικάτων

Η ανάδυση του εργατικού συνδικαλιστικού κινήματος στην Ελλάδα πραγματοποιείται με σημαντική καθυστέρηση, σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, λόγω των ιδιαίτερων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών που καθόρισαν την εξελικτική πορεία της ελληνικής κοινωνίας. Η καθυστέρηση αυτή δεν προσδιορίζεται μόνο χρονικά, καθώς συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με τη δομή του εργατικού δυναμικού, το οποίο λίγο πριν την έναρξη της μεσοπολεμικής περιόδου παραμένει ολιγάριθμο, διασκορπισμένο και προσωρινό. Το γεγονός αυτό είχε σημαντικές επιπτώσεις στη διαμόρφωση του ελληνικού εργατικού κινήματος, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο και τις μεθόδους οργάνωσής του, που καθορίστηκαν με βασικό κριτήριο την πολιτική στόχευση. Κύρια χαρακτηριστικά των εργατικών ενώσεων που συγκροτούνται την περίοδο πριν το Μεσοπόλεμο είναι αφενός η έμφαση στην προβολή του σοσιαλιστικού τους χαρακτήρα και αφετέρου ο περιορισμένος βαθμός απήχησής τους στα εργατικά στρώματα. Η ύπαρξη αυτής της αντίφασης θα επηρεάσει καθοριστικά τη διαδικασία ενοποίησης του εργατικού κινήματος, η οποία θα ολοκληρωθεί τον Οκτώβριο του 1918 με την ίδρυση της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ),⁴⁸ λίγες μόλις ημέρες πριν το ιδρυτικό συνέδριο του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδας (ΣΕΚΕ).⁴⁹

Παρότι, για τους Έλληνες σοσιαλιστές, η συγκρότηση της ΓΣΕΕ αποτέλεσε εξαιρετικά σημαντική τομή, τα ίδια τα εργατικά στρώματα, κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, απείχαν σε μεγάλο βαθμό από τη συνδικαλιστική και την πολιτική δράση, γεγονός που συχνά συνδέεται με την ελλιπή προλεταριοποίησή τους και τις έντονες μικροαστικές επιδράσεις, που περιόρισαν τη δυνατότητα εμφάνισης μιας επαναστατικής συνείδησης. Ωστόσο, κατά τη μεσοπολεμική περίοδο, σημειώνονται αρκετές εργατικές κινητοποιήσεις, καθώς ο πόλεμος, η έλευση των προσφύγων και αργότερα η οξεία οικονομική κρίση είχαν ως συνέπεια όλο και περισσότερες κατηγορίες εργα-

⁴⁸ Την ίδια περίοδο, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι εθνικές συνδικαλιστικές ενώσεις είχαν παγιωθεί και συμμετείχαν ως κοινωνικοί εταίροι στη χάραξη της εθνικής πολιτικής. Βλ. Αντώνης Λιάκος, *Εργασία και πολιτική στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας και η ανάδυση των κοινωνικών θεσμών*, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα, 1993, σ. 96.

⁴⁹ Α. Λιάκος, *ό.π.*, σ. 105-107 και Έφη Αβδελά, «Η μισθωτή εργασία ως προνομιακό πεδίο για τη συγκρότηση κοινωνικών κινήματων στο μεσοπόλεμο», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τεύχ. 8 (Νοέμβριος 1996), σ. 86-87.

τών να εκδηλώνουν δυναμικά τις οικονομικές και θεσμικές τους διεκδικήσεις. Όμως, η προσήλωση στην πολιτική ιδεολογία και στόχευση, που σημάδεψε την οργανωτική συγκρότηση του συνδικαλιστικού κινήματος, περιόριζε καθοριστικά την εμβέλεια αυτών των κινητοποιήσεων. Από την ίδρυσή της, η ΓΣΕΕ καθίσταται πεδίο οξύτων πολιτικών αντιπαραθέσεων, γεγονός το οποίο σε συνδυασμό με τις διαμάχες για τον έλεγχο των εργατικών ενώσεων θα έχει ως άμεση επίπτωση την πολυδιάσπαση και τον κατακερματισμό του εργατικού συνδικαλισμού.⁵⁰

Από τη άλλη πλευρά, το υπαλληλικό κίνημα, ιδιωτικό και δημόσιο, συγκροτείται και οργανώνεται την περίοδο του Μεσοπολέμου κατά βάση γύρω από οικονομικά και θεσμικά αιτήματα, με βασικό στόχο τη διατήρηση της κοινωνικής θέσης των υπαλληλικών στρωμάτων. Εντούτοις, οι εσωτερικές διαφοροποιήσεις, που προκαλεί στην κατηγορία αυτή των μισθωτών η ανάπτυξη των υπηρεσιών, θα οδηγήσει στη διάρρηξη της φαινομενικής συνοχής της, αναδεικνύοντας τα διαφορετικά συμφέροντα που χωρίζουν την κορυφή από τη βάση της. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελούν οι κατώτεροι υπάλληλοι, οι οποίοι κατά τη δεκαετία του 1920, ως αντίδραση στην οικονομική και κοινωνική τους υποβάθμιση προχωρούν σε κινητοποιήσεις και ιδρύουν ομοσπονδίες και επαγγελματικά σωματεία, εκδηλώνοντας την πρόθεσή τους να διεκδικήσουν με κάθε μέσο τη βελτίωση της θέσης τους. Σημείο αναφοράς στις υπαλληλικές διεκδικήσεις αποτελούν τα εργασιακά δικαιώματα, καθώς οι υπάλληλοι, εκτός από μισθολογικές αυξήσεις, διεκδικούν να εφαρμοστούν και στη δική τους περίπτωση οι ρυθμίσεις της εργατικής νομοθεσίας, που θεσμοθέτησαν οι φιλελεύθερες κυβερνήσεις. Η εφαρμογή του δώρου, της Κυριακής αργίας, της ασφάλισης για τους ιδιωτικούς υπαλλήλους, καθώς και το δικαίωμα στο συνδικαλισμό και την απεργία για τους δημοσίους υπαλλήλους, είναι αιτήματα που δημιουργούν το υπόβαθρο για την οργάνωση των υπαλλήλων, ταυτόχρονα με τη διεκδίκηση ανώτερου βιοτικού επιπέδου. Σύντομα, οι οργανώσεις που συγκροτούν οι διάφορες κατηγορίες υπαλλήλων, θα ακολουθήσουν τα πρότυπα του εργατικού συνδικαλισμού, καθώς οι πρώιμες συντεχνιακού τύπου μορφές οργάνωσης, όπως για παράδειγμα οι τοπικές λέσχες, αδυνατούν εμφανώς να ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες.⁵¹

Στις αρχές της δεκαετίας του 1920, μετά την ψήφιση του νόμου «περί επαγγελματικών σωματείων», συγκροτούνται περίπου σαράντα δημοσιοϋπαλληλικές ενώσεις, οι οποίες διατυπώνουν τα πρώτα τους συνδικαλιστικά αιτήματα: συνταγματικά κατοχυ-

⁵⁰ Έφη Αβδελά, *ό.π.*, σ. 87-88.

⁵¹ Στο ίδιο.

ρωμένη μονιμότητα, άμεσες αυξήσεις, αναδιοργάνωση του ταμείου συντάξεων και του μετοχικού ταμείου και χορήγηση 13^{ου} μισθού. Ωστόσο, οι διεκδικήσεις αυτές απαιτούν μια κεντρική οργάνωση, γεγονός που καθιστά απαραίτητη τη σύγκληση ενός εθνικού δημοσιοϋπαλληλικού συνεδρίου με σκοπό την ίδρυση της Πανελλήνιας Συνομοσπονδίας Δημοσίων Υπαλλήλων. Η κυβέρνηση θα αρνηθεί τη νομιμότητα του δημοσιοϋπαλληλικού συνδικαλισμού και το 1923 θα απαγορεύσει για πρώτη φορά στους υπαλλήλους την απεργία. Θα ακολουθήσει μια δεκαπενταετία συνεχών αντιπαράθεσεων, κατά τη διάρκεια της οποίας θα παγιωθούν δύο διαμετρικά αντίθετες αντιλήψεις, αφενός ως προς τη λύση του δημοσιοϋπαλληλικού ζητήματος και αφετέρου ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των δημοσίων υπαλλήλων. Μέσα στη γενικότερη ριζοσπαστικοποίηση που χαρακτηρίζει τη μεσοπολεμική περίοδο, οι δημόσιοι υπάλληλοι θα αντικρούσουν σθεναρά την αντίληψη που τους θεωρεί εκπροσώπους του κράτους στο συγκεκριμένο χώρο λειτουργίας τους, προβάλλοντας τη θέση περί κράτους-εργοδότη και διεκδικώντας το δικαίωμα στο συνδικαλισμό και την απεργία, όπως οι υπόλοιπες κατηγορίες μισθωτών.⁵²

Η αντιπαράθεση κράτους-δημοσίων υπαλλήλων θα επιδεινωθεί το Μάιο του 1924, όταν συγκροτείται η Επιτροπή Οικονομικών με στόχο να μειωθούν δραστικά τα δημόσια έξοδα και να ισοσκελιστεί ο προϋπολογισμός. Ένα χρόνο αργότερα, η Επιτροπή θα υποβάλλει το πόρισμά της, με το οποίο προτείνει να απολυθούν οι υπεράριθμοι υπάλληλοι, να καταργηθούν περιττές υπηρεσίες και να αναδιοργανωθούν οι υπόλοιπες. Οι προτάσεις αυτές θα προκαλέσουν την άμεση αντίδραση των δημοσίων υπαλλήλων, που θα απειλήσουν ότι θα κηρύξουν ξανά απεργία και θα απαιτήσουν μισθολογικές αυξήσεις και άμεση ακύρωση των αποφάσεων της Επιτροπής. Στις 8 Μαρτίου 1925 θα πραγματοποιηθεί 24ωρη απεργία, ωστόσο η κυβέρνηση θα αρνηθεί να συναντήσει τους εκπροσώπους των δημοσιοϋπαλληλικών ενώσεων και θα κινήσει πειθαρχικές διαδικασίες εναντίον τους. Ένα χρόνο αργότερα, η δικτατορία του Πάγκαλου, θα προχωρήσει στην εφαρμογή μιας σειράς αποφάσεων της Επιτροπής, καταπνίγοντας κάθε μορφής αντίδραση.⁵³

Ωστόσο, οι δυναμικές κινητοποιήσεις των δημοσίων υπαλλήλων τα προηγούμενα χρόνια έχουν ήδη αποδώσει καρπούς, γεγονός που επιβεβαιώνεται τον Ιούνιο του

⁵² Έφη Αβδελά, *Δημόσιοι υπάλληλοι γένους θηλυκού*, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα, 1990, σ. 85-87.

⁵³ Αποστόλης Ανδρέου, «Εισαγωγικά στο συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων (1872-1927)», *Θέσεις*, μέρος Β', τεύχ. 33, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1990, σ. 3 και Έφη Αβδελά, *Δημόσιοι υπάλληλοι γένους θηλυκού*, ό.π., σ. 87-89.

1926 με την ίδρυση της Συνομοσπονδίας των Δημοσίων Υπαλλήλων Ελλάδος (ΣΔΥΕ), η οποία προχωρά την ίδια χρονιά στη σύγκληση του πρώτου Πανυπαλληλικού Συνεδρίου, όπου καλούνται να συμμετάσχουν όλες οι δημοσιοϋπαλληλικές ομοσπονδίες και ενώσεις, μεταξύ των οποίων και η Διδασκαλική Ομοσπονδία. Τα κυριότερα αιτήματα που θα διατυπωθούν στο συνέδριο είναι να ψηφιστεί άμεσα ο καταστατικός νόμος των δημοσίων υπαλλήλων, να καθιερωθεί δικαιότερη διαβάθμιση, να εξισωθούν ο μισθοί όλων των κατηγοριών και να συμμετέχουν αιρετοί εκπρόσωποι των δημοσίων υπαλλήλων στα υπηρεσιακά συμβούλια.⁵⁴ Επιπλέον, στις 27 Ιουλίου 1926, λίγο πριν ανατραπεί η δικτατορία Πάγκαλου, θα πραγματοποιηθεί γενική συνέλευση των δημοσίων υπαλλήλων με αίτημα την επαναφορά της μονιμότητας, ενώ στις 11 Οκτωβρίου του ίδιου έτους η προγραμματισμένη από τη ΣΔΥΕ απεργία θα ανασταλεί με παρέμβαση της κυβέρνησης Κονδύλη, που απειλεί με απόλυση τους απεργούς και με διάλυση των σωματείων.⁵⁵

Τα επόμενα χρόνια, οι κινητοποιήσεις θα ενταθούν, ενώ παράλληλα τα συνδικαλιστικά στελέχη θα παρουσιάσουν συγκεκριμένες αναλύσεις και στατιστικές για να αποδείξουν ότι η κακοδαιμονία του δημόσιου τομέα δεν οφείλεται στον υπερβολικό αριθμό των υπαλλήλων, αλλά στην απουσία ορθολογικής οργάνωσης, τη διαφθορά και το ρουσφέτι. Επιπλέον, οι δημόσιοι υπάλληλοι θα υποστηρίξουν ότι οι αυξήσεις που διεκδικούν αφορούν αποκλειστικά στην επιβίωσή τους και ότι η παροχή τους είναι εφικτή χωρίς επιβάρυνση του ισοζυγίου. Στις απειλές που εκτοξεύονται από την πλευρά των δημοσίων υπαλλήλων ότι θα κηρύξουν πανελλαδική απεργία, η πολιτική εξουσία απαντά με πειθαρχικές διώξεις και με απαγόρευση των απεργιακών κινητοποιήσεων⁵⁶ Από την πλευρά τους, οι υπάλληλοι θα επικαλεστούν το Σύνταγμα του 1927 για να αποδείξουν ότι τους αναγνωρίζεται το δικαίωμα του συνδικαλισμού, ενώ για το ίδιο ζήτημα θα καταφέρουν να επιτύχουν την παρέμβαση του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας. Εντούτοις, η στρατηγική της διοίκησης της ΣΔΥΕ δεν βρίσκει πάντοτε σύμφωνες όλες τις δημοσιοϋπαλληλικές ενώσεις, ενώ οι υπεύθυνοι της Συνομοσπονδίας έρχονται συχνά αντιμέτωποι με καταγγελίες για ανικανότητα και απάθεια, κυρίως από την πλευρά των κατώτερων υπαλλήλων που προχωρούν στην έκδοση δικών τους εντύπων και συστήνουν ξεχωριστές οργανώσεις. Επιπλέον, εκδηλώνονται αντιθέσεις μεταξύ των επαρχιακών υπαλλήλων και εκείνων που υπηρετούν

⁵⁴ Εφη Αβδελά, *Δημόσιοι υπάλληλοι γένους θηλυκού*, ό.π., σ. 89.

⁵⁵ Α. Ανδρέου, ό.π., σ. 3.

⁵⁶ Εφη Αβδελά, *Δημόσιοι υπάλληλοι γένους θηλυκού*, ό.π., σ. 89-91.

στην Αθήνα, καθώς και μεταξύ των κλαδικών υπαλλήλων και εκείνων που υπηρετούν σε υπουργεία.⁵⁷

Την ίδια περίοδο, οι αντιπαραθέσεις μεταξύ σοσιαλιστών, μεταρρυθμιστών και κομμουνιστών για τον έλεγχο του εργατικού συνδικαλισμού θα περιορίσουν τη δύναμη των οργανωμένων διεκδικήσεων και θα καταλήξουν, το 1928, στη διάσπαση της ΓΣΕΕ. Η επιρροή των σοσιαλιστικών ή των κομμουνιστικών ιδεών στις δημοσιο-υπαλληλικές ενώσεις είναι δύσκολο να εκτιμηθεί, ωστόσο είναι βέβαιο ότι ήταν αρκετή σημαντική στο χώρο των δασκάλων και των τριατατικών που θα κατηγορηθούν αργότερα για αναρχικές τάσεις. Από την άλλη πλευρά, η υποστήριξη που παρέχει από την πρώτη στιγμή στον αγώνα των δημοσίων υπαλλήλων θέτει επιτακτικά το ζήτημα της κοινής δράσης μεταξύ του εργατικού και του δημοσιο-υπαλληλικού συνδικαλισμού. Παρότι, το έκτακτο συνέδριο της ΣΔΥΕ, το 1927, θα παραπέμψει στο μέλλον την προοπτική κοινού μετώπου εργατών-υπαλλήλων, λίγα χρόνια αργότερα, το 1930, οι πιεστικές συνθήκες που δημιουργεί η εφαρμογή της βενιζελικής πολιτικής λιτότητας φέρνουν και πάλι στο προσκήνιο το ενδεχόμενο κοινής απεργιακής κινητοποίησης. Η κυβέρνηση, που διακατέχεται ήδη από το φόβο του «κομμουνιστικού κινδύνου», θα καταφύγει στην ψήφιση του «διαλυτικού» νόμου, το 1931, και συνακόλουθα στη διάλυση της ΣΔΥΕ, καθώς με το νέο νομικό καθεστώς απαγορεύεται η συγκρότηση ομοσπονδιών και επιτρέπονται μόνο οι κλαδικές οργανώσεις. Η απόφαση της κυβέρνησης Βενιζέλου θα υποστηριχθεί από μεγάλη μερίδα του πολιτικού κόσμου που βλέπει στις κινητοποιήσεις των δημοσίων υπαλλήλων τον κίνδυνο ανατροπής του κοινωνικού καθεστώτος.⁵⁸

Τα κυβερνητικά μέτρα κατά του δημοσιο-υπαλληλικού συνδικαλιστικού κινήματος, σε συναρμογή με τις συζητήσεις περί της αναδιοργάνωσης του κρατικού μηχανισμού και του υπαλληλικού κώδικα, θα πυροδοτήσουν ένα νέο κύκλο αντιπαραθέσεων όσον αφορά το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι των δημοσίων υπαλλήλων. Η συζήτηση θα συνεχιστεί έως το 1936 και θα επικεντρωθεί στη αναθεώρηση του Συντάγματος, στις ατέρμονες εργασίες της επιτροπής για τον δημοσιο-υπαλληλικό κώδικα και στα κατασταλτικά μέτρα που συνοδεύουν κάθε πολιτική κρίση. Σε αυτές τις εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες, οι δημοσιο-υπαλληλικές οργανώσεις, που ανασυντάσσονται

⁵⁷ Στο ίδιο, σ. 91-93.

⁵⁸ Στο ίδιο, σ. 93-96.

σταδιακά, θα διαλυθούν άλλες δύο φορές, το 1935 και το 1936, πριν αποφασιστεί η οριστική τους διάλυση από το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου.⁵⁹

Η μεταξική δικτατορία θα προχωρήσει στη διάλυση όλων των πολιτικών κομμάτων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων και θα απαγορεύσει τη λειτουργία τους, ενώ το καθεστώς θα επικεντρωθεί σε ένα σχέδιο «εξυγίανσης» των δημόσιων υπηρεσιών από το «διεφθαρμένο σύστημα» που δημιούργησαν ο κοινοβουλευτισμός και η κομμουνιστική προπαγάνδα. Ως αντιστάθμισμα, το «Νέον Κράτος» θα υποσχεθεί υλικές και ηθικές ανταμοιβές στους υπαλλήλους που θα επιδείξουν πειθαρχία, ευσυνειδησία και αφοσίωση στο καθεστώς. Από την άλλη πλευρά θα επιβληθούν κατασταλτικά μέτρα ενάντια στη διάδοση κομμουνιστικών ιδεών τα οποία θα αναφέρονται ρητά και στους δημόσιους υπαλλήλους, που θα υποχρεωθούν να προσκομίσουν στις υπηρεσίες τους «πιστοποιητικό κοινωνικών φρονημάτων» ή να υπογράψουν «δηλώσεις μετανοίας» για να αποφύγουν την οριστική απόλυση, τη φυλάκιση ή την εκτόπιση σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Κατά την περίοδο αυτή μόνο ένας μικρός πυρήνας κομμουνιστών θα συνεχίσει τη δράση του μέσα από την παράνομη Κεντρική Πανυπαλληλική Επιτροπή.⁶⁰

⁵⁹ Στο ίδιο, σ. 96-97.

⁶⁰ Στο ίδιο, σ. 98-99.

2.2 Η συγκρότηση της Δ.Ο.Ε. και της Ο.Λ.Μ.Ε.

Κατά τη μεσοπολεμική περίοδο, οι δάσκαλοι αποτέλεσαν την πρώτη κατηγορία δημοσίων υπαλλήλων που υιοθέτησε τις πρακτικές των εργατών, προχωρώντας στην ίδρυση μιας ενιαίας πανελλαδικής συνδικαλιστικής οργάνωσης. Οι απαρχές της οργανωτικής προσπάθειας για τη συγκρότηση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας τοποθετούνται στο δεύτερο ήμισυ του 1919 και η ολοκλήρωσή της στο ιδρυτικό συνέδριο της οργάνωσης, το Μάρτιο του 1922. Καταλυτικός παράγοντας για την εξέλιξη αυτή ήταν το κλίμα αναστάτωσης που δημιουργήθηκε κατά τη διετία 1920-1922, με την άρση της μονιμότητας και το κύμα απολύσεων και μεταθέσεων δασκάλων.⁶¹ Από τις 27 Δεκεμβρίου 1920 έως τις 6 Ιανουαρίου 1921 πραγματοποιήθηκε μια σειρά συναντήσεων των διδασκαλικών ενώσεων και των τοπικών συλλόγων με αντικείμενο την ίδρυση κοινού φορέα.⁶² Τελικά, με απόφαση των δύο ενώσεων, της «Γενικής» και της «Πανελληνίου», και έντεκα τοπικών συνδέσμων (Κορινθίας, Αθηνών, Πειραιώς, Λιβαδειάς, Καστοριάς, Έδεσσας, Ανασελίτσας, Τριχωνίας, Μολάων, Άρτας και Φθιώτιδας), θα προγραμματιστεί γενική συνέλευση του κλάδου στις 24 Απριλίου 1921. Στη συνέλευση, που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα με τη συμμετοχή 16 αντιπροσώπων, θα αποφασιστεί η συγκρότηση προσωρινής ομοσπονδίας με έδρα τη Χαλκίδα και θα εκλεγεί τετραμελής διοικούσα επιτροπή (Αντ. Καραγιάννης, Χρ. Ράικος, Ε. Ζαγόρος, Ι. Τουρνάς). Εκτός από τα οργανωτικά θέματα, η συνέλευση ασχολήθηκε και με τα φλέγοντα εκείνη την εποχή ζητήματα του μισθολογικού και της διαβάθμισης.⁶³

Από τις 21 Φεβρουαρίου έως τις 9 Μαρτίου 1922 πραγματοποιήθηκε το 1^ο συνέδριο, με τη συμμετοχή 58 αντιπροσώπων, όπου αποφασίστηκε η ίδρυση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος (Δ.Ο.Ε.) με έδρα την Αθήνα. Στο πρώτο Δ.Σ. της Ομοσπονδίας συμμετείχαν οι Αντ. Καραγιάννης (πρόεδρος), Χρ. Ράικος (γραμματέας), Ζ. Ναυπλιώτου, Π. Δαμαλάς και Β. Θεοφανόπουλος (μέλη). Σκοπός της Δ.Ο.Ε. σύμφωνα με το καταστατικό είναι η «προαγωγή, εξύψωση και εξυπηρέτηση του σχολείου και των λειτουργιών της στοιχειώδους εκπαίδευσης και των ηθικών και

⁶¹ Βάσω Βασιλίου - Παπαγεωργίου, *Το συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα: Ο ρόλος της Ο.Λ.Μ.Ε. και της Δ.Ο.Ε. στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976*, Πατάκης, Αθήνα, 1996, σ. 26 και Χάρης Αθανασιάδης, «Εκπαιδευτικά συνδικάτα και εκπαιδευτική πολιτική: Όψεις του 20ού αιώνα», στο Ιωσήφ Μπουζάκης (επιμ.), *Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης, τόμ. Β': Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-2010*, Gutenberg, Αθήνα, 2011, σ. 1012.

⁶² Γιώργος Γρόλλιος - Χρήστος Τζήκας, *Ηγεμονία, παιδαγωγική και εκπαιδευτική πολιτική. Το επιστημονικόν βήμα του δασκάλου 1953-1967*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2002, σ. 237.

⁶³ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 132-135, 139-142.

υλικών συμφερόντων τους, εντός των ορίων που θέτουν οι νόμοι του κράτους, τα συμφέροντα του έθνους και τα θέσμιμα του συνδικαλισμού».⁶⁴

Σύμφωνα με τον Χ. Αθανασιάδη, η συγκριτικά πρώιμη συνδικαλιστική συγκρότηση της Δ.Ο.Ε. οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στη μείωση της αγοραστικής αξίας των δασκαλικών μισθών κατά 50% περίπου την προηγούμενη πενταετία (1914-1918), ως αποτέλεσμα της τιμαριθμικής έκρηξης που προκάλεσε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Ωστόσο, δεδομένου ότι οι οικονομικές πιέσεις δεν θεωρούνται επαρκής όρος για την ανάπτυξη συλλογικής δράσης, εφόσον δεν συνοδεύονται από ανάλογες εξελίξεις στο ιδεολογικό επίπεδο, αποκτά κεντρική σημασία το γεγονός ότι την ίδια περίοδο άρχισαν να κυοφορούνται στο χώρο της εκπαίδευσης ριζοσπαστικές αντιλήψεις, σύμφωνα με τις οποίες η σχέση δασκάλου - κράτους ισοδυναμούσε με τη σχέση εργάτη - εργοδότη. Αυτές οι μαρξιστικής εμπνεύσεως θεωρήσεις ενισχύονταν αφενός από τις διεθνείς εξελίξεις, όπως την επικράτηση της Οκτωβριανής Επανάστασης στη Ρωσία το 1917 και την άνθηση του ευρωπαϊκού εργατικού κινήματος την περίοδο 1919-1921 και αφετέρου από ανάλογες εσωτερικές εξελίξεις, όπως η ίδρυση της Γ.Σ.Ε.Ε. και του Σ.Ε.Κ.Ε. Εξάλλου, οι δάσκαλοι σε σύγκριση με τους άλλους δημοσίους υπαλλήλους υστερούσαν σημαντικά από βαθμολογική και μισθολογική άποψη, καταλαμβάνοντας τις χαμηλότερες βαθμίδες και συνεπώς συνιστούσαν μια μικροαστική κατηγορία που βρισκόταν κοντά στην εργατική τάξη. Σημειωτέον, ότι οι δάσκαλοι συγκροτήθηκαν συνδικαλιστικά σε μία περίοδο όπου το μεταρρυθμιστικό σχέδιο των κυβερνήσεων των Φιλελευθέρων για την εκπαίδευση ανέδειξε τον κρίσιμο κοινωνικό τους ρόλο. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, κατά τη δεκαετία του 1920, το διδασκαλικό σώμα, στην πλειονότητά του, μετατοπίζεται από την παραδοσιακή συντηρητική του ιδεολογία, που ενισχυόταν από την αγροτική προέλευση των δασκάλων και την ηθικο-θρησκευτική τους κατάρτιση, προς φιλελεύθερες, αλλά και σοσιαλιστικές κατευθύνσεις, γεγονός που θα αποτυπωθεί σε μια σειρά από εκπαιδευτικές και κοινωνικές συγκρούσεις σχετικά με το γλωσσικό ζήτημα.⁶⁵

Η Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (Ο.Λ.Μ.Ε.) ιδρύθηκε το Μάρτιο του 1924. Στις πρώτες συνελεύσεις της έλαβαν μέρος ελάχιστοι περιφερειακοί σύλλογοι, καθώς το ενδιαφέρον των καθηγητών για την οργάνωση του κλάδου ήταν περιορισμένο και υπήρχε διάσταση απόψεων σε κομβικά ζητήματα. Το 1926, η Ο.Λ.Μ.Ε. εμφανίζεται καλύτερα οργανωμένη και προχωρά στην έκδοση του *Δελτίου*,

⁶⁴ Β. Βασιλού - Παπαγεωργίου, *ό.π.*, σ. 26-27.

⁶⁵ Χ. Αθανασιάδης, «Εκπαιδευτικά συνδικάτα και εκπαιδευτική πολιτική», *ό.π.*, σ. 1012-1013.

του επίσημου δημοσιογραφικού της οργάνου. Στις γενικές συνελεύσεις που πραγματοποιούνται μέχρι τη διάλυσή της (1935) κυριαρχούν τα ίδια θέματα: οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, επαγγελματική κατάσταση των καθηγητών, οικονομική βελτίωση του κλάδου, οργάνωση της Ομοσπονδίας.⁶⁶

Στο εσωτερικό της Ο.Λ.Μ.Ε. δεν παρατηρούνται οι οξείες αντιπαραθέσεις που καταγράφονται την ίδια περίοδο στη Δ.Ο.Ε., ωστόσο εκδηλώνονται έντονες συγκρούσεις ανάμεσα στις δύο ομοσπονδίες των εκπαιδευτικών. Οι διαμάχες μεταξύ Ο.Λ.Μ.Ε. και Δ.Ο.Ε. έχουν την αφετηρία τους στην τακτική άνισης μεταχείρισης που ακολουθεί η πολιτεία στην αντιμετώπιση δασκάλων και καθηγητών. Το 1930, για παράδειγμα, εγγράφεται στον προϋπολογισμό πίστωση 5 εκατομμυρίων δρχ. για τους 2.800 καθηγητές και μόλις 4 εκατομμυρίων για τους 13.000 δασκάλους. Επιπλέον, οι καθηγητές εκφράζονται συχνά υποτιμητικά για το έργο των δασκάλων και αρνούνται συστηματικά να συνεργαστούν μαζί τους σε επαγγελματικά ζητήματα. Στόχος της Ο.Λ.Μ.Ε. είναι να διατηρήσει το χαρακτήρα μιας οργάνωσης λειτουργών, ενώ παράλληλα επιδιώκει να μην υπάγονται οι καθηγητές στον υπαλληλικό νόμο και να έχουν την ελευθερία των επιστημονικών σωματείων. Σε αντιδιαστολή με τους δασκάλους, οι καθηγητές δεν εμπλέκονται σε κοινωνικούς αγώνες και εμφανίζουν μεγαλύτερο βαθμό προσαρμογής στις κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές. Η συντηρητική ιδεολογία του καθηγητικού σώματος, κυρίως λόγω κλασικών σπουδών, θα απομακρύνει την Ο.Λ.Μ.Ε. από το κίνημα του εκπαιδευτικού δημοτικισμού και εκ των πραγμάτων θα τη θέσει στο πλευρό των καθαρευουσιάνων, κυρίως λόγω της επιρροής των συντηρητικών κύκλων της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.⁶⁷

Κατά την περίοδο ίδρυσης της Ο.Λ.Μ.Ε., τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των καθηγητών διέφεραν ριζικά από εκείνα του διδασκαλικού σώματος. Σε αντίθεση με τους δασκάλους, οι καθηγητές προέρχονταν στην πλειοψηφία τους από τη μεσαία τάξη των πόλεων, διέθεταν εξαιρετικά υψηλό για την εποχή επίπεδο μόρφωσης, καθώς ήταν πτυχιούχοι του μοναδικού και θεωρούμενου «αριστοκρατικού» πανεπιστημίου, εργάζονταν και διέμεναν στις έδρες των νομών και όχι σε δύσβατες και απομονωμένες περιοχές και αμείβονταν με μισθούς έως και διπλάσιους των διδασκαλικών. Επιπλέον, τη συγκεκριμένη εποχή, το επάγγελμα του καθηγητή παρέμενε ακόμα ένα

⁶⁶ Αθανάσιος Νίκας, *Το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης (Ο.Λ.Μ.Ε.)*, Ζαχαρόπουλος, Αθήνα, 1983, σ. 31-32 και Β. Βασιλού - Παπαγεωργίου, *ό.π.*, σ. 34.

⁶⁷ Β. Βασιλού - Παπαγεωργίου, *ό.π.*, σ. 34-35.

σχεδόν αποκλειστικά ανδρικό επάγγελμα, γεγονός που το καθιστούσε αξιοσέβαστο με βάση τις κοινωνικές νόρμες της εποχής. Από τα παραπάνω καθίσταται εμφανές ότι το καθηγητικό σώμα, κατά τη μεσοπολεμική περίοδο, απολάμβανε υψηλό κοινωνικό κύρος. Ωστόσο, το πιο σημαντικό ήταν ότι οι ίδιοι οι καθηγητές αντιλαμβάνονταν το ρόλο τους ως κάτι που υπερέβαινε τη γενική έννοια του δημόσιου υπαλλήλου και αντανakλούσε την εικόνα του δημόσιου λειτουργού. Η θέση αυτή, η οποία εκφράστηκε ακόμα και στην ονομασία της οργάνωσης, θα προκαλέσει την αντίδραση του *Ριζοσπάστη*, που κατά τη διάρκεια του ιδρυτικού συνεδρίου της Ο.Λ.Μ.Ε., το Μάρτιο του 1924, θα αναφερθεί με επικριτική διάθεση στη συγκρότηση της νέας οργάνωσης: «Εμείς ομολογούμε ότι γνωρίζοντας τη διανοητικότητα των ανθρώπων αυτών, που είναι ομολογουμένως αξιολύπητοι δεν περιμένουμε τίποτα σοβαρό να προκύψει και από αυτή την προσπάθεια».⁶⁸ Επιπλέον, ο *Ριζοσπάστης* θα εγκαλέσει τους καθηγητές για κοινωνική τύφλωση γιατί «κολακεύονται να πιστεύουνε ότι ανήκουνε στα ανώτερα στρώματα», ζητώντας τους χαρακτηριστικά να απαλλαγούν από την «ψώρα της ψευτοαριστοκρατίας».⁶⁹

Ωστόσο, αυτή η «ναρκισσιστική» αυτοαναφορικότητα των καθηγητών του Μεσοπολέμου εδραζόταν σε ισχυρές αποδείξεις, καθώς δεδομένου ότι τη συγκεκριμένη περίοδο η μέση εκπαίδευση δεν είχε λάβει ακόμα μαζικό χαρακτήρα, εκ των πραγμάτων ήταν εκείνοι που αναλάμβαναν την επιμόρφωση της μελλοντικής ελίτ της ελληνικής κοινωνίας. Οι καθηγητές ήταν ενσυνείδητοι φορείς της παραδοσιακής συντηρητικής ιδεολογίας του 19^{ου} αιώνα, της οποίας τα εκπαιδευτικά προπύργια ήταν κυρίως η καθαρεύουσα γλώσσα, ο κλασικιστικός προσανατολισμός του αναλυτικού προγράμματος και η Ορθοδοξία. Ο συντηρητικός προσανατολισμός του καθηγητικού σώματος αποτυπώνεται και στον καταμερισμό των επιστημονικών ειδικοτήσεων, καθώς όταν συγκροτήθηκε η Ο.Λ.Μ.Ε., το Μάρτιο του 1924, σχεδόν οι μισοί από τους συνολικά 2.432 καθηγητές μέσης εκπαίδευσης ήταν φιλόλογοι (1096), ενώ οι θεολόγοι (284) υπερέβαιναν αριθμητικά τους μαθηματικούς (242) και τους φυσικούς (154).⁷⁰

⁶⁸ «Το δασκαλικό συνέδριο», *Ριζοσπάστης*, 17/3/1924, αρ. φ. 2376, σ. 1.

⁶⁹ Στο ίδιο.

⁷⁰ Χ. Αθανασιάδης, «Εκπαιδευτικά συνδικάτα και εκπαιδευτική πολιτική», *ό.π.*, σ. 1018-1019.

2.3 Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και εκπαιδευτική πολιτική

Από τον Απρίλιο του 1923, με την επικράτηση της παράταξης των δημοτικιστών στο 3^ο συνέδριο, η Διδασκαλική Ομοσπονδία θα θέσει στο επίκεντρο της δράσης της, εκτός από την προώθηση των επαγγελματικών συμφερόντων του κλάδου, και την ενεργό συμμετοχή της στις προσπάθειες των κυβερνήσεων των Φιλελευθέρων για τον αστικό μετασχηματισμό του σχολείου. Ωστόσο, με την ανατροπή του πολιτικού σκηνικού, κατά την περίοδο 1925-1928, το μεταρρυθμιστικό σχέδιο θα τεθεί υπό αίρεση, πυροδοτώντας μια οξυτάτη αντιπαράθεση μεταξύ Ομοσπονδίας και κράτους στο πεδίο της εκπαιδευτικής πολιτικής. Την ίδια περίοδο, η στάση της διοίκησης της Ο.Λ.Μ.Ε., θα επιβεβαιώσει το συντηρητικό προσανατολισμό της, καθώς η όσμωση του καθηγητικού σώματος τόσο με την κυρίαρχη φιλελεύθερη όσο και με την αναδυόμενη τότε σοσιαλιστική ιδεολογία εμφανίζει καθ' όλη τη διάρκεια του Μεσοπολέμου σημαντική καθυστέρηση.⁷¹

Το ζήτημα της καθιέρωσης της δημοτικής ως σχολικής γλώσσας, που αποτελεί βασικό διακύβευμα των μεταρρυθμιστικών εγχειρημάτων του Μεσοπολέμου, τίθεται στο πεδίο της οργανωμένης δράσης της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας κατά την περίοδο 1923-1930. Μέχρι τότε, οι προσπάθειες της Δ.Ο.Ε. επικεντρώνονταν στην αναγνώρισή της αφενός από την πλευρά των δασκάλων, ως γνήσιος και αποκλειστικός εκπρόσωπός τους, και αφετέρου από την πλευρά της κυβέρνησης, ως έγκυρος συνομιλητής επί των επαγγελματικών ζητημάτων του διδασκαλικού κλάδου. Η ευδοκίμηση του επιδιωκόμενου στόχου παρουσίαζε σοβαρές δυσκολίες, δεδομένης της συγκεκριμένης χρονικής συγκυρίας, κατά την οποία κυριαρχούσε η αντίληψη ότι ο συνδικαλισμός συνιστούσε καθαρά εργατική πρακτική και ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι, ως μέρος του κρατικού μηχανισμού, ήταν αδιανόητο να εναντιωθούν στο κράτος. Εντούτοις, η πολιτική ευκαιρία για τη Δ.Ο.Ε. θα δοθεί αμέσως μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, όταν θα προσφέρει ένθερμη πολιτική υποστήριξη στο επαναστατικό καθεστώς των Πλαστήρα - Γονατά, το οποίο επιζητούσε διακαώς την κοινωνική νομιμοποίηση. Η Ομοσπονδία, θα ανταμειφθεί για τη στάση της, με τη θεσμική προώθηση της εσωτερικής συνοχής του διδασκαλικού κλάδου, καθώς θα ενοποιηθούν οι εννέα διακριτές βαθμολογικές και μισθολογικές κατηγορίες δασκάλων, με σημαντική αναβάθμιση των «κατωτέρων», δηλαδή των διδασκαλισσών και των υποδιδασκάλων. Η απροσδόκητη αυτή επιτυχία θα προσδώσει αίγλη στη Διδασκαλική Ομοσπονδία,

⁷¹ Στο ίδιο, σ. 1012.

εκτινάσσοντας την οργανωτική της πυκνότητα στο 60% περίπου, ποσοστό πρωτοφανές για τα σωματειακά δεδομένα της μεσοπολεμικής περιόδου.⁷²

Παράλληλα, με την επάνοδο των βενιζελικών στην εξουσία, θα επανέλθουν σε υψηλόβαθμες θέσεις του υπουργείου Παιδείας, οι κορυφαίοι εκπρόσωποι της εκσυγχρονιστικής τάσης στην εκπαίδευση Δ. Γληνός και Α. Δελμούζος, οι οποίοι θα προχωρήσουν στην επανεκκίνηση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, με κεντρικό στόχο τον αναπροσανατολισμό της παιδαγωγικής ιδεολογίας και πρακτικής των δασκάλων. Σε αυτό το πλαίσιο, με την έναρξη του σχολικού έτους 1923-1924, ταυτόχρονα με την επανένταξη των αναγνωστικών της δημοτικής, τα οποία είχαν αποσυρθεί την προηγούμενη διετία, θα οργανωθεί μία εκστρατεία διαφωτισμού των δασκάλων, τα λεγόμενα παιδαγωγικά Φροντιστήρια, που θα διαρκέσει μέχρι τη λήξη της σχολικής περιόδου, καλύπτοντας το σύνολο σχεδόν των εκπαιδευτικών περιφερειών. Συγχρόνως, το Σεπτέμβριο του 1924, θα αναδιοργανωθεί υπό τη διεύθυνση του Δελμούζου το Μαράσλειο Διδασκαλείο, με στόχο την εκπαίδευση των δασκάλων σύμφωνα με τις αρχές του εκπαιδευτικού δημοτικισμού, ενώ παράλληλα θα τεθεί σε εφαρμογή ο νόμος 2243/1920 «περί ιδρύσεως Παιδαγωγικής Ακαδημίας»,⁷³ για την εκπαίδευση των καθηγητών των Διδασκαλείων της Δημοτικής Εκπαίδευσης.⁷⁴

Παρότι οι ιδέες του εκπαιδευτικού δημοτικισμού είχαν εμπνεύσει ορισμένα μέλη της φιλελεύθερης και σοσιαλιστικής διάνοησης, δεν είχαν γίνει αποδεκτές από την πλειονότητα της κοινωνίας και του πολιτικού κόσμου, ενώ ισχυρές αντιδράσεις εκδηλώνονταν ακόμα και στο εσωτερικό του κόμματος των Φιλελευθέρων. Το γεγονός ότι η γλωσσική μεταρρύθμιση προερχόταν εκ των άνω καθιστούσε επιτακτική την ανάγκη εύρεσης κοινωνικών συμμάχων, εκ των οποίων ίσως ο πλέον χρήσιμος θα ήταν η Διδασκαλική Ομοσπονδία, καθώς αποτελούσε τη μόνη θεσμική δομή που είχε τη δυνατότητα να δηλώσει με κάποια εγκυρότητα ότι εκπροσωπεί το σύνολο του διδασκαλικού σώματος. Η ενδοκλαδική αντιπαράθεση δημοτικιστών-καθαρευουσιάνων, τον Απρίλιο του 1923, στο πλαίσιο του 3^{ου} συνεδρίου της Ομοσπονδίας θα λήξει υπέρ των οπαδών του δημοτικισμού. Η επικράτηση των δημοτικιστών θα επιβεβαιωθεί μέσα από τέσσερις βασικές αποφάσεις του συνεδρίου που αφορούν τόσο στο γλωσσικό όσο και στη μορφή και το χαρακτήρα του σχολείου:

⁷²Στο ίδιο, σ. 1013.

⁷³Νόμος 2243 «Περί ιδρύσεως Παιδαγωγικής Ακαδημίας», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος*, τεύχ. Α', 3/7/1920, σ. 1414-1416.

⁷⁴Σε αυτό το πλαίσιο, θα ιδρυθεί Παιδαγωγική Ακαδημία στην Αθήνα, υπό τη διεύθυνση του Δ. Γληνού. Βλ. *Η Παιδαγωγική Ακαδημία*, *Αυγή*, τεύχ. 24, 15/11/1924, σ. 3 και Χ. Αθανασιάδης, «Εκπαιδευτικά συνδικάτα και εκπαιδευτική πολιτική», *ό.π.*, σ. 1013.

Να γενικευθεί η εξαετής φοίτηση στο δημοτικό σχολείο και να γίνει υποχρεωτική για όλα τα παιδιά (αγόρια-κορίτσια), να προωθηθεί στο σύνολο των σχολείων η μικτή φοίτηση, να εισαχθεί η δημοτική γλώσσα σε όλες τις τάξεις και όχι μόνο στις πρώτες τέσσερις, όπως πρόβλεπε η μεταρρύθμιση του 1917-1920, και να ενισχυθεί ο πρακτικός χαρακτήρας του σχολείου και οι παιδαγωγικές πρακτικές του «σχολείου εργασίας».⁷⁵

Μολονότι, οι αποφάσεις αυτές ταυτίζονταν με τις βασικές κατευθύνσεις της κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής, υπερέβαιναν σε σημαντικό βαθμό τον μεταρρυθμιστικό της ορίζοντα, καθώς υιοθετούσαν το μεγαλύτερο μέρος των προταγμάτων του εκπαιδευτικού δημοτικισμού. Στην περίοδο που θα ακολουθήσει, οι παιδαγωγοί του υπουργείου Παιδείας θα υπενθυμίζουν συχνά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, προκειμένου να καταδείξουν ότι η μεταρρύθμιση που θεσμοθετήθηκε είχε τη ρητή συναίνεση του διδασκαλικού σώματος. Σε συνέντευξή του στην *Αυγή*, ο Α. Δελμούζος θα αποτιμήσει τις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης της Δ.Ο.Ε. επισημαίνοντας ότι πλέον «η καθαρεύουσα όλο ένα και πιο πολύ περιορίζεται στο Πανεπιστήμιο, και ενώ η γλωσσοεκπαιδευτική μεταρρύθμιση είταν δώ και λίγα χρόνια πόθος λίγων ανθρώπων, τώρα μόνο και μόνο με τη δύναμη των πραγμάτων και ιδίως με τη σύγκριση έγινε απαίτηση ενός ολόκληρου διδασκαλικού κόσμου».⁷⁶ Παράλληλα, ο Δελμούζος θα τονίσει την εγγενή ασυμβατότητα της καθαρεύουσας με το δημοτικό σχολείο, η οποία στην καθημερινή διδακτική πράξη δημιουργούσε άλυτα προβλήματα, ενώ οι απόφοιτοι «έφευγαν ανίκανοι να γράψουν έστω και λίγες λογικές και στρωτές γραμμές και να εκφράσουν και την απλούστερή τους σκέψη, αλλά ούτε και να νοιώθουν καλά την καθαρεύουσα μπορούσαν· μόλις εμάντευαν κάτι».⁷⁷

Η οριστική επικράτηση των δημοτικιστών πραγματοποιείται σε μια συγκεκριμένη πολιτική συγκυρία, όπου η υποστήριξη του εκπαιδευτικού δημοτικισμού ισοδυναμούσε με την υποστήριξη της κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής, ενώ ταυτόχρονα η ευνοϊκή στάση του υπουργείου Παιδείας προς τη Διδασκαλική Ομοσπονδία ήταν δεδομένη, χωρίς να ελλοχεύει κίνδυνος κρατικής δυσμένειας. Ωστόσο, κατά την περίοδο 1925-1928, η Δ.Ο.Ε. θα κληθεί να υποστηρίξει το μεταρρυθμιστικό σχέδιο υπό αντίξοες πολιτικές συνθήκες, καθώς θα εκδηλωθεί μια σειρά από συγκρούσεις

⁷⁵ «Το Γ' Διδασκαλικόν Συνέδριον», *Ερμής*, τεύχ. 75, 30/6/1923, σ. 4 και Χ. Αθανασιάδης, «Εκπαιδευτικά συνδικάτα και εκπαιδευτική πολιτική», *ό.π.*, σ. 1013.

⁷⁶ «Μία συνέντευξη με τον κ. Δελμούζο», *Αυγή*, τεύχ. 3, 15/12/1923, σ. 3.

⁷⁷ Στο ίδιο.

μεταξύ της Ομοσπονδίας και του κράτους, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη διαμάχη που εκτυλίχθηκε το πρώτο τετράμηνο του 1926 κατά τη διάρκεια της δικτατορίας του Πάγκαλου. Από το φθινόπωρο του 1925, ο Πάγκαλος μετατοπίζεται σταδιακά προς τον αντιβενιζελικό χώρο, γεγονός που θα εκφραστεί και στην εκπαίδευση με τη διαδοχική ανάληψη του υπουργείου Παιδείας από τους πολέμιους της μεταρρύθμισης Ρ. Λιβαθινόπουλο και Δ. Αιγινήτη. Ο Λιβαθινόπουλος θα προχωρήσει στην απόλυση των πρωτεργατών της μεταρρύθμισης (Γληνός, Δελμούζος, Τριανταφυλλίδης κ.ά.), ενώ το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο θα περάσει στα χέρια των καθαρευουσιάνων. Το Μάρτιο του 1926, ο νέος πρόεδρος του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου Ν. Εξαρχόπουλος, θα προχωρήσει στη λήψη μέτρων με στόχο την αποδόμηση της μεταρρύθμισης, μεταξύ των οποίων και η ανάθεση της συγγραφής νέων αναγνωστικών βιβλίων «επί τη βάσει υγιών παιδαγωγικών και γλωσσικών αρχών». Η Διδασκαλική Ομοσπονδία θα απαντήσει δυναμικά με μια σειρά από ανακοινώσεις και υπομνήματα που στηλιτεύουν την επάνοδο στον σχολαστικισμό και τον «γλωσσικισμό» και χαρακτηρίζουν τις κυβερνητικές αποφάσεις εγκληματικές για τη λαϊκή εκπαίδευση.⁷⁸

Τον Απρίλιο του 1926, θα διεξαχθεί το 8^ο συνέδριο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, κατά τη διάρκεια του οποίου θα επιδοκιμαστεί η επιλογή της ηγεσίας να στηρίζει τις μεταρρυθμιστικές δυνάμεις ενάντια στις κυβερνητικές εκπαιδευτικές επιλογές. Εντούτοις, το κόστος για την οργάνωση θα είναι μεγάλο, αφενός σε εσωτερικό επίπεδο, με το διχασμό του σώματος σε δύο παρατάξεις (την πλειοψηφική των δημοτικιστών με ποσοστό περίπου 70% και τη μειοψηφική των καθαρευουσιάνων με ποσοστό περίπου 30%), κατάσταση που θα παγιωθεί και θα τροφοδοτηθεί από νέες συγκρούσεις, οδηγώντας τελικά στη διάσπαση της Δ.Ο.Ε., το 1928, και αφετέρου σε επίπεδο διαπραγματευτικής ισχύος, καθώς οι σχέσεις της Ομοσπονδίας με το υπουργείο Παιδείας θα επιδεινωθούν σε τέτοιο βαθμό ώστε να διακοπούν οριστικά οι διαπραγματεύσεις για το μισθολόγιο των δασκάλων.⁷⁹

Κατά τη διετία 1927-28 θα ξεσπάσει μία ακόμα σφοδρή σύγκρουση ανάμεσα στην Ομοσπονδία και το κράτος για ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής, αυτή τη φορά με πρωταγωνιστή τον υπουργό Παιδείας της οικουμενικής κυβέρνησης Ζαΐμη, Θ. Νικολούδη του κόμματος Ελευθεροφρόνων, που θα οδηγήσει στην καθαίρεση του προέδρου της Δ.Ο.Ε. Π. Δημητράτου και την απόλυσή του από την υπηρεσία με

⁷⁸ Χ. Αθανασιάδης, «Εκπαιδευτικά συνδικάτα και εκπαιδευτική πολιτική», *ό.π.*, σ. 1014-1016.

⁷⁹ *Στο ίδιο*, σ. 1016.

κυβερνητική παρέμβαση. Εντούτοις, ο Δημητράτος θα επανεκλεγεί πανηγυρικά στις επόμενες αρχαιρεσίες ενώ ταυτόχρονα θα υπερασπιστεί τις πρακτικές του με ένα μανιφέστο τεσσάρων σημείων, μέσω του οποίου επιχειρεί να ορίσει τα σχέση της Ομοσπονδίας με το κράτος και να υποστηρίξει το δικαίωμα των εκπαιδευτικών συνδικάτων να παρεμβαίνουν στα ζητήματα της κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής:

Ο δάσκαλος όχι μονάχα σαν πολίτης που κάνει χρήση των δικαιωμάτων του, μα και σαν εκπαιδευτικός λειτουργός, φορέας και διερμηνευτής των αναγκών της λαϊκής παιδείας, υπερασπιστής των λαϊκών απαιτήσεων για τη βελτίωση της παιδείας, έχει την υποχρέωση να φέρνει στη δημοσιότητα είτε ατομικά είτε ομαδικά τις γνώμες του και να κρίνει όλα τα μέτρα, όσα προτείνονται για την παιδεία, με το σκοπό να διαφωτίση τη δημόσια γνώμη. Η τέτια δημόσια κριτική του δασκάλου δε μπορεί να εξαρτηθή από οποιαδήποτε άδεια ή έγκριση των προϊσταμένων του, ούτε να χρησιμοποιηθή σαν αφορμή διώξεων εις βάρος του.⁸⁰

⁸⁰ «Ο δάσκαλος σαν πολίτης και σαν υπάλληλος», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 174, 13/5/1928, σ. 2. Το απόσπασμα παρατίθεται στο Χ. Αθανασιάδης, «Εκπαιδευτικά συνδικάτα και εκπαιδευτική πολιτική», *ό.π.*, σ. 1017.

Κεφάλαιο 3. Εκπαίδευση και εκπαιδευτικοί κατά το Μεσοπόλεμο

3.1 Η στατιστική της εκπαίδευσης του Μεσοπολέμου

Κατά τη περίοδο του Μεσοπολέμου, οι δάσκαλοι αποτελούσαν την πολυπληθέστερη κατηγορία δημοσίων υπαλλήλων, καλύπτοντας περίπου το 30% του συνολικού τους αριθμού (Παράρτημα Γ, Πίνακας 1). Ακριβή στοιχεία για την εκπαίδευση διαθέτουμε μόνο από το σχολικό έτος 1926-1927 και ύστερα, βάσει των απογραφών της Γενικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΓΣΥΕ). Μέχρι τότε μπορούμε να αντλήσουμε ορισμένες χρήσιμες πληροφορίες από τα στατιστικά στοιχεία που δημοσίευαν τα εκπαιδευτικά περιοδικά της εποχής, τα οποία φαίνεται ότι δεν απέχουν ιδιαίτερα από την πραγματικότητα. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον *Ερμή*, το 1921-1922, το διδασκαλικό σώμα αριθμούσε 9.090 άτομα.⁸¹ Με βάση τα στοιχεία της ΓΣΥΕ, κατά το σχολικό έτος 1926-1927, στα ελληνικά δημόσια δημοτικά σχολεία υπηρετούσαν 12.125 δάσκαλοι εκ των οποίων 7.460 άνδρες (61,53%) και 4.665 γυναίκες (38,47%) (Παράρτημα Γ, Διάγραμμα 1). Η αύξηση του αριθμού των δασκάλων κατά 25% σε σύγκριση με το σχολικό έτος 1921-1922 δύναται να εξηγηθεί βάσει της αντίστοιχης αύξησης του πληθυσμού λόγω της έλευσης των προσφύγων. Σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό της Ελλάδας, ο οποίος κατά τη λήξη του σχολικού έτους υπολογιζόταν σε περίπου 6.124.000 κατοίκους, η αναλογία ήταν ένας δάσκαλος ανά 550 κατοίκους, ενώ με βάση τη συνολική επιφάνεια της ελληνικής επικράτειας (129.911 τετραγωνικά χιλιόμετρα) αντιστοιχούσε ένας δάσκαλος ανά 10,714 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Επί του συνολικού αριθμού των δασκάλων που υπηρετούσαν στις 71 εκπαιδευτικές περιφέρειες αναλογούσαν 171 δάσκαλοι ανά εκπαιδευτική περιφέρεια. Με βάση την κατανομή ανά γεωγραφικό διαμέρισμα, η μεγαλύτερη συγκέντρωση δασκάλων παρατηρείται στη Μακεδονία (2.878) και η μικρότερη στα Ιόνια νησιά (423), ενώ με κριτήριο την κατανομή ανά νομό, ο μεγαλύτερος αριθμός δασκάλων εμφανίζεται στο νομό Αττικής και Βοιωτίας (1.066) και ο μικρότερος στο νομό Ζακύνθου (84).⁸²

Ένα μεγάλο ποσοστό των δασκάλων (35,08%) ήταν ηλικίας έως 29 ετών, το 20,50% ήταν 30-39 ετών, το 23,84% ήταν 40-49 ετών και το 20,58% ήταν 50 ετών και άνω (Παράρτημα Γ, Διάγραμμα 2). Το 40,50% των δασκάλων ήταν άγαμοι, το 53,73% έγγαμοι και το 4,48% χήροι ή διαζευγμένοι (Παράρτημα Γ, Διάγραμμα 3). Οι νεοδιοριζόμενοι δάσκαλοι κατά το σχολικό έτος 1926-1927 ήταν 1.182 εκ των

⁸¹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 45.

⁸² ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδευσεως, Μέρος Α': Δημοτική Εκπαίδευσις*, έτος: 1926-27.

οποίων 11 δεν ανέλαβαν υπηρεσία. Στην πλειοψηφία τους οι δάσκαλοι (56,43% των ανδρών και 82,34% των γυναικών) ήταν απόφοιτοι διδασκαλείου, ενώ οι υπόλοιποι κατείχαν πτυχία υποδιδασκαλείου, γυμνασίου, ειδικών και τεχνικών σχολών. Βαθμολογικά κατατάσσονταν στις εξής κατηγορίες: (α) γραφείς β' τάξης (β) γραφείς α' τάξης (γ) ακόλουθοι (δ) γραμματείς β' τάξης (ε) γραμματείς α' τάξης και (στ) εισηγητές. Το μεγαλύτερο ποσοστό του διδασκαλικού σώματος (32% των ανδρών και 43,5% των γυναικών) κατείχε το βαθμό του ακολούθου. Η μέση ετήσια μισθοδοσία των τακτικών δασκάλων ήταν 26.826 δρχ., ενώ η αντίστοιχη των έκτακτων έφτανε μόλις τις 7.200 δρχ. (Παράρτημα Γ, Πίνακας 2). Από τους δασκάλους που ασκούσαν άλλο επάγγελμα πριν από την είσοδό τους στον εκπαιδευτικό κλάδο το 36% ήταν δημόσιοι υπάλληλοι, το 24% ελεύθεροι επαγγελματίες, το 23% αγρότες, το 13% έμποροι και περίπου το 4% ασκούσε άλλο επάγγελμα (Παράρτημα Γ, Διάγραμμα 4). Συνολικά, στην ελληνική επικράτεια λειτουργούσαν 7.522 σχολεία (949 αρρένων, 925 θηλέων και 5.648 μεικτά) και 35.874 τάξεις, συνεπώς σε κάθε δάσκαλο αντιστοιχούσαν τρεις σχολικές τάξεις. Οι εγγραφέντες μαθητές στα κρατικά δημοτικά σχολεία κατά το σχολικό έτος 1926-1927 ανήλθαν συνολικά στους 655.401 (378.799 αγόρια και 276.602 κορίτσια), επομένως σε κάθε δάσκαλο αντιστοιχούσαν 67 μαθητές. Στην πλειοψηφία τους (72%), οι λειτουργοί της δημοτικής εκπαίδευσης υπερέβαιναν τις 30 ώρες διδασκαλίας εβδομαδιαίως (Παράρτημα Γ, Διάγραμμα 5).⁸³

Την ίδια περίοδο στα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης υπηρετούσαν συνολικά 2.768 καθηγητές, εκ των οποίων 2.532 άνδρες (91,48%) και 236 (8,52%) γυναίκες (Παράρτημα Γ, Διάγραμμα 6). Η κυριαρχία των ανδρών καταδεικνύεται και στη στατιστική απεικόνιση του επιπέδου μόρφωσης, όπου σε ποσοστό περίπου 70% κατείχαν πανεπιστημιακό πτυχίο, σε αντιδιαστολή με τις γυναίκες όπου το αντίστοιχο ποσοστό έφτανε μόλις το 2%. Στην κατανομή κατά ηλικιακές ομάδες, το 23,38% των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης ήταν ηλικίας ως 29 ετών, το 26,44% ήταν 30-39 ετών, το 20,95% ήταν 40-49 ετών και μόλις το 0,62% ήταν 50 ετών και άνω (Παράρτημα Γ, Διάγραμμα 7). Σε επίπεδο οικογενειακής κατάστασης, το 44% των καθηγητών ήταν άγαμοι, το 52,31% ήταν έγγαμοι και το 3,69% χήροι ή διαζευγμένοι (Παράρτημα Γ, Διάγραμμα 8) Βαθμολογικά, οι εκπαιδευτικοί μέσης εκπαίδευσης κατατάσσονταν σε πέντε κατηγορίες: (α) διευθυντής (β) τμηματάρχης (γ) εισηγητής (δ) γραμματέας α' τάξης και (ε) γραμματέας β' τάξης. Στην πλειοψηφία τους

⁸³ Στο ίδιο.

(49,15%), οι καθηγητές κατείχαν το βαθμό του εισηγητή. Είναι χαρακτηριστικό ότι η μέση ετήσια μισθοδοσία των λειτουργών της μέσης εκπαίδευσης ήταν κατά 63,44% μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των δασκάλων (42.282 δρχ.). Επιπλέον, σε αντίθεση με τους δασκάλους, κάθε καθηγητής δίδασκε κατά μέσο όρο 28 ώρες την εβδομάδα. Οι νεοδιοριζόμενοι εκπαιδευτικοί μέσης εκπαίδευσης ανέρχονταν στους 251, από τους οποίους 21 δεν ανέλαβαν υπηρεσία. Από τους καθηγητές που ασκούσαν άλλο επάγγελμα πριν από την είσοδό τους στον εκπαιδευτικό κλάδο περίπου το 57% ήταν δημόσιοι, δημοτικοί ή κοινοτικοί υπάλληλοι, ενώ σε αντιδιαστολή με τα αντίστοιχα ποσοστά των δασκάλων μόλις το 2,67% ασκούσε το επάγγελμα του αγρότη.⁸⁴

Συνολικά, κατά το σχολικό έτος 1926-1927, λειτουργούσαν στην ελληνική επικράτεια 701 σχολεία μέσης εκπαίδευσης (427 ελληνικά σχολεία, 147 γυμνάσια, 58 ημιγυμνάσια, 13 πρακτικά λύκεια, 22 αστικές σχολές θηλέων και ανώτερα ή γυμνασιακά παρθεναγωγεία, 25 διδασκαλεία δημοτικής εκπαίδευσης, 7 διδασκαλεία νηπιαγωγών, ένα διδασκαλείο γυμναστικής και ένα διδασκαλείο μέσης εκπαίδευσης). Τα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης κατανέμονταν σε 12 εκπαιδευτικές περιφέρειες (γενικές επιθεωρήσεις). Το μεγαλύτερο αριθμό διδασκόντων (434) και μαθητών (15.855) είχε η Α' περιφέρεια (νομός Αττικής και Βοιωτίας και επαρχία Καρύστου νομού Ευβοίας) και το μικρότερο (122 διδάσκοντες και 3.292 μαθητές) είχε η ΣΤ' περιφέρεια (νομοί Δράμας, Έβρου, Καβάλας, Ροδόπης και Σερρών). Επί του συνόλου του πληθυσμού, η αναλογία ήταν ένα σχολείο ανά 10.000 κατοίκους. Οι εγγραφέντες μαθητές ανέρχονταν στους 102.986 εκ των οποίων 78.787 (76,54%) αγόρια και 24.149 (23,46%) κορίτσια. Η αναλογία μεταξύ διδασκόντων και μαθητών στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης ήταν ένας καθηγητής ανά 45 εγγραφέντες μαθητές. Περίπου τέσσερις στους δέκα μαθητές (41,33%) φοιτούσαν σε σχολεία μακριά από τον τόπο διαμονής των οικογενειών τους, είτε σε άλλη πόλη του ίδιου νομού είτε σε άλλο νομό. Το επάγγελμα των γονέων ήταν κατά κύριο λόγο αγροτικό (35,09%).⁸⁵

Κατά το σχολικό έτος 1927-1928 σημειώθηκε αύξηση του διδακτικού προσωπικού των δημοτικών σχολείων κατά 3,81% (+462 δάσκαλοι), το 1928-1929 κατά 2,53% (+318 δάσκαλοι) και το 1929-1930 κατά 4,70% (+606 δάσκαλοι). Το 1930-1931, η αύξηση περιορίστηκε στο 0,16% (+22 δάσκαλοι), όπως και το σχολικό έτος 1931-1932 κατά το οποίο υπολογίστηκε σε ποσοστό 0,67% (+90 δάσκαλοι), ενώ το 1932-

⁸⁴ ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδευσεως, Μέρος Β': Μέση Εκπαίδευσις*, έτος: 1926-27.

⁸⁵ Στο ίδιο.

1933 ο αριθμός των δασκάλων παρουσίασε μείωση κατά 1,78% (-243 δάσκαλοι). Από τη σχολική περίοδο 1934-1935, η συνολική δύναμη του διδασκαλικού σώματος επανέρχεται σε ανοδική τροχιά, εμφανίζοντας αύξηση 5,62% (+761 δάσκαλοι), η οποία συνεχίζεται το 1935-1936 σε ποσοστό 4,01% (+573 δάσκαλοι) και το 1937-1938 κατά 1,89%. (+180 δάσκαλοι). Η αύξηση του αριθμού των δασκάλων κατά τη μεσοπολεμική περίοδο σχετίζεται μεταξύ άλλων και με τη μεγάλη αύξηση του αριθμού των εγγραφέντων μαθητών, η οποία στο διάστημα 1926-1938 ανήλθε σε ποσοστό περίπου 51%. Σημαντική αύξηση σημείωσε και ο αριθμός των σχολείων, με εξαίρεση τη σχολική περίοδο 1928-1929, όπου σημειώθηκε σημαντική μείωση (-271 σχολεία), λόγω της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και της συνακόλουθης συγχώνευσης σε μεικτά σχολεία. Κατά το σχολικό έτος 1937-1938 λειτουργούσαν 8.351 σχολεία, αποτυπώνοντας αύξηση περίπου 11% σε σύγκριση με την πρώτη απογραφή του 1926-1927.⁸⁶ Ομοίως, στη μέση εκπαίδευση, κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, σημειώθηκε σημαντική αύξηση του αριθμού των καθηγητών, η οποία μέχρι το σχολικό έτος 1937-1938 ανήλθε σε ποσοστό περίπου 35%.⁸⁷

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της μεσοπολεμικής περιόδου, που πραγματοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 1938-1939, στα δημόσια δημοτικά σχολεία υπηρέτουσαν 16.045 δάσκαλοι, εκ των οποίων 8.907 άνδρες (55,51%) και 7.138 (44,49%) γυναίκες. Σε σύγκριση με τα στατιστικά στοιχεία του 1926-1927, ο αριθμός των δασκάλων αυξήθηκε σε ποσοστό περίπου 32%, ενώ ο συνολικός πληθυσμός της Ελλάδας ανερχόταν στους 7.202.152 κατοίκους, εμφανίζοντας αύξηση 17,60%. Στην ελληνική επικράτεια λειτουργούσαν 8.257 δημοτικά σχολεία, στα οποία φοιτούσαν 987.176 μαθητές (528.179 αγόρια και 458.997 κορίτσια). Η μεγαλύτερη πυκνότητα σχολείων κατά γεωγραφικά διαμερίσματα παρατηρείται στην Ήπειρο (20 σχολεία ανά 10.000 κατοίκους) και η μικρότερη στη Στερεά Ελλάδα και την Εύβοια (8 σχολεία ανά 10.000 κατοίκους). Επί του συνολικού πληθυσμού αναλογούσε ένας δάσκαλος σε 416 κατοίκους. Το μεγαλύτερο μέρος του διδακτικού προσωπικού κατανεμόταν στις ηλικίες 23-27 (24,63%) και 28-32 ετών (23,30%).⁸⁸ Την ίδια περίοδο, στη μέση εκπαίδευση, ο αριθμός των καθηγητών, σε σύγκριση με το σχολικό έτος 1926-1927, εμφανίζει αύξηση 44,36% (3.996), ενώ σημαντική άνοδο παρουσιά-

⁸⁶ ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδεύσεως, Μέρος Α': Δημοτική Εκπαίδευσις*, έτη: 1927-28, 1928-29, 1929-30, 1931-32, 1932-33, 1934-35, 1935-36, 1937-38.

⁸⁷ ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδεύσεως, Μέρος Β': Μέση Εκπαίδευσις*, έτος: 1937-38.

⁸⁸ ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδεύσεως, Μέρος Α': Δημοτική Εκπαίδευσις*, έτος: 1938-39.

ζει και ο αριθμός των γυναικών (17%). Ωστόσο, οι άνδρες εξακολουθούν να καταλαμβάνουν τη συντριπτική πλειοψηφία του καθηγητικού σώματος (83,01%). Το 71,50% των καθηγητών κατείχε πανεπιστημιακό πτυχίο (με σχετική αύξηση των πτυχιούχων γυναικών που ανέρχονται πλέον στο 6,34%), ενώ το 27,38% ήταν απόφοιτοι ειδικών ή τεχνικών σχολών. Στην πλειοψηφία του, το διδακτικό προσωπικό της μέσης εκπαίδευσης κατανεμόταν στις ηλικίες 28-32 (26,44%), 38-47 (24,61%) και 33-37 ετών (24,01%). Συνολικά στην ελληνική επικράτεια λειτουργούσαν 657 δημόσια σχολεία μέσης εκπαίδευσης, 330 παλαιού και 327 νέου τύπου (βάσει του Α.Ν. 770/1937 που προέβλεπε την ίδρυση οκτατάξιων γυμνασίων, πεντατάξιων κατώτερων κύκλων γυμνασίων, πεντατάξιων αστικών σχολείων κλπ.). Οι εγγραφέντες μαθητές ανέρχονταν συνολικά στους 123.722 (83.481 αγόρια και 40.241 κορίτσια), εμφανίζοντας αύξηση περίπου 26% σε σχέση με το προηγούμενο σχολικό έτος. Κατά τη σχολική περίοδο 1938-1939 ιδρύθηκε και 13^η εκπαιδευτική περιφέρεια μέσης εκπαίδευσης με έδρα την Αθήνα. Σε κάθε εκπαιδευτική περιφέρεια αντιστοιχούσαν κατά μέσο όρο 50 σχολεία, 304 διδάσκοντες και 9.517 εγγραφέντες μαθητές.⁸⁹

⁸⁹ ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδεύσεως, Μέρος Β': Μέση Εκπαίδευσις*, έτος: 1938-39.

3.2 Διοίκηση και εποπτεία της εκπαίδευσης

Κατά την περίοδο 1922-1929, η διοίκηση της δημοτικής εκπαίδευσης ασκείται από δύο πυραμίδες, εκ των οποίων η πρώτη είναι η κλασική διοικητική πυραμίδα. Στη βάση της, στο επίπεδο της σχολικής μονάδας, βρίσκονται οι 12.500 περίπου δάσκαλοι, οι οποίοι εποπτεύονται από τους 630 διευθυντές των πολυτάξιων δημοτικών. Στο αμέσως επόμενο επίπεδο, της εκπαιδευτικής περιφέρειας, τοποθετούνται οι 71 επιθεωρητές δημοτικής εκπαίδευσης, που ελέγχονται από 18 Γενικούς Επιθεωρητές. Στο τρίτο και τελευταίο επίπεδο βρίσκεται ο τμηματάρχης Δημοτικής Εκπαίδευσης και πάνω από αυτόν ο Διευθυντής Παιδείας, ο οποίος θεωρητικά τοποθετείται στην κορυφή της διοικητικής πυραμίδας. Ωστόσο, στην πραγματικότητα, η εξουσία που ασκείται δια μέσου της διοικητικής πυραμίδας στις σχολικές μονάδες δεν πηγάζει από την ίδια, αλλά από την πολιτική ηγεσία του υπουργείου, δηλαδή τον Γεν. Γραμματέα και τον υπουργό Παιδείας. Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκεται ουσιαστικά ο εκάστοτε υπουργός, ο οποίος αποτελεί τον μοναδικό αποφασιστικό παράγοντα, ενώ όλοι οι υπόλοιποι είτε εξειδικεύουν τις εντολές του και τις μεταφέρουν στο κατώτερο από αυτούς επίπεδο, είτε εφαρμόζουν την κείμενη νομοθεσία, χωρίς ωστόσο οι αποφάσεις τους να είναι τελεσίδικες, καθώς σε τελικό στάδιο επικυρώνονται από το υπουργό. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα σύστημα προσωποπαγές, ιεραρχικό και απόλυτα συγκεντρωτικό.⁹⁰

Η δεύτερη διοικητική πυραμίδα αφορά στη λειτουργία επιτροπών και συμβουλίων και παρότι συνδέεται με την πρώτη διατηρεί μια σχετική αυτονομία. Στη βάση της βρίσκονται και πάλι οι δάσκαλοι, όμως, στο επίπεδο της σχολικής μονάδας, οι διευθυντές των δημοτικών σχολείων μαζί με τους εκπροσώπους των γονέων και των Δήμων συγκροτούν τριμελείς Σχολικές Επιτροπές. Στο επίπεδο της εκπαιδευτικής περιφέρειας λειτουργούν τα τριμελή Εποπτικά Συμβούλια, που αναλαμβάνουν τις πάσης φύσεως υπηρεσιακές μεταβολές του διδασκαλικού σώματος (μεταθέσεις, προαγωγές κλπ.). Σε επίπεδο γενικών διοικήσεων (γεωγραφικών διαμερισμάτων) λειτουργούν τα Ανώτερα Εποπτικά Συμβούλια και σε κεντρικό επίπεδο το ενδεκαμελές Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Ωστόσο, το συγκεκριμένο πυραμοειδές σύστημα δεν είναι απόλυτα ιεραρχικό, καθώς ο ρόλος κάθε συμβουλίου, χωρίς να είναι ολοκληρωτικά αποφασιστικός, δεν περιορίζεται σε ένα αποκλειστικά εισηγητικό πλαίσιο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο, το οποίο

⁹⁰ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 519-520.

διατηρούσε μια σχετική αυτονομία σε θέματα διοικητικής φύσεως, όπως οι προαγωγές και οι μεταθέσεις του διδακτικού προσωπικού, καθώς ο υπουργός όφειλε να προσυπογράψει τις αποφάσεις του. Επιπλέον, η πυραμίδα των συμβουλίων εμφανίζει και κάποια χαρακτηριστικά αυτοδιοίκησης με τη συμμετοχή εκπροσώπων γονέων και δήμων στις Σχολικές Επιτροπές και δύο αιρετών εκπαιδευτικών στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο (ένας από τη δημοτική και ένας από τη μέση εκπαίδευση).⁹¹

Μεταξύ των δύο διοικητικών πυραμίδων δεν υπάρχουν σαφείς διαχωριστικές γραμμές, καθώς πρόσωπα που προέρχονται από την πρώτη, τα οποία εκπροσωπούν απόλυτα το κράτος, στελεχώνουν και τα συμβούλια της δεύτερης. Για παράδειγμα, οι διευθυντές των δημοτικών σχολείων συμμετέχουν και στις Σχολικές Επιτροπές περιορίζοντας το συλλογικό και αυτοδιοικητικό τους χαρακτήρα. Ομοίως, οι επιθεωρητές δημοτικής εκπαίδευσης συνιστούν βασικούς συντελεστές των εποπτικών συμβουλίων και οι γενικοί επιθεωρητές των ανώτερων εποπτικών συμβουλίων. Συνεπώς, οι δυο πυραμίδες συναρθρώνονταν σε τέτοιο βαθμό σε μία, ώστε ο συγκεντρωτισμός και η ιεραρχία της πρώτης να διαποτίζουν τη δεύτερη, γεγονός που επισημαίνει συχνά η Διδασκαλική Ομοσπονδία., τονίζοντας ότι οι Σχολικές Επιτροπές «υπό την πίεσιν του συγκεντρωτισμού καταντούν υποτυπώδεις οργανισμοί χωρίς αυθυπαρξία και πρωτοβουλία δράσεως»⁹² και ότι οι δύο αιρετοί εκπρόσωποι του διδασκαλικού σώματος στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο «είνε σταγόνες εις τον ωκεανόν του αντιδημοκρατισμού και της συγκεντρωτικής κακοδαιμονίας».⁹³

Από την άλλη πλευρά, η σύνθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου μεταβάλλεται συχνά, ανάλογα με τις θέσεις και την πολιτική του πολιτικού φορέα που βρίσκεται στην εξουσία. Αλλαγές στη σύνθεση σημειώνονται τον Απρίλιο του 1926 κατά τη διάρκεια της υπουργίας του Δ. Αιγινήτη, καθώς και το Σεπτέμβριο του 1926, μετά την πτώση της δικτατορίας του Πάγκαλου. Μία ακόμα μεταβολή σημειώνεται το 1927, κατά την περίοδο της οικουμενικής κυβέρνησης Ζαΐμη, με το νόμο 3436 «περί ανασυνθέσεως του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου και των Εποπτικών Συμβουλίων», με τον οποίο καθορίζεται ότι το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο θα απαρτίζεται από 14 μέλη (9 τακτικά, 2 αιρετά και 3 έκτακτα), ενώ περιορίζεται η δυνατότητα επανεκλογής των αιρετών μελών, που επιτρέπεται πλέον «μόνον μετά την πάροδον τετραετίας από της

⁹¹ Στο *ίδιο*, σ. 520-521.

⁹² Στο *ίδιο*, σ. 521.

⁹³ Στο *ίδιο*.

λήξεως της πρώτης διετούς περιόδου».⁹⁴ Επιπλέον, συχνά καταστρατηγούνται απροκάλυπτα οι θεσμοθετημένες αρμοδιότητες των συμβουλίων προς όφελος του συγκεντρωτισμού, με χαρακτηριστικό δείγμα την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1929, όπου το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο, παρότι θεωρητικά συνιστούσε το ανώτατο γνωμοδοτικό όργανο σε ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής, στην πράξη δεν είχε την παραμικρή συμβολή στη σύνταξη των νομοσχεδίων, την οποία ανέλαβε σχεδόν αποκλειστικά ο Διευθυντή Παιδείας Ε. Κακούρος, γεγονός που θα οδηγήσει στην παραίτηση τον τμηματάρχη Δημοτικής Εκπαίδευσης Ι. Κωνστανταράκη.⁹⁵

Σημαντικές αλλαγές στη διοίκηση και την εποπτεία της εκπαίδευσης θα προωθηθούν με το νόμο 4653 του 1930 «Περί διοικήσεως της εκπαιδεύσεως», επί υπουργίας Γ. Παπανδρέου. Βασικοί στόχοι του νομοθετήματος ήταν η χάραξη ενιαίων κατευθυντήριων γενικών γραμμών, λόγω της κατάτμησης της διοίκησης της εκπαίδευσης στην αρμοδιότητα διαφόρων υπουργείων, ο διαχωρισμός των συμβουλίων με διοικητικά και επιστημονικά καθήκοντα και η αποκέντρωση στη μέση εκπαίδευση.⁹⁶ Με βάση τα παραπάνω συστάθηκε στο υπουργείο Παιδείας, υπό την προεδρία του υπουργού, Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο, το οποίο απαρτιζόταν από 51 μέλη «αντιπροσωπευόντων κατά το δυνατόν όλους τους κλάδους της κοινωνικής ζωής».⁹⁷ Στις αρμοδιότητες του συμβουλίου περιλαμβάνονταν ο καθορισμός των γενικών κατευθύνσεων της εκπαίδευσης σε όλους τους τομείς, ο προσδιορισμός του είδους, του τύπου και του αριθμού των αναγκαίων σχολείων, η χάραξη ενιαίας κατεύθυνσης στη μόρφωση του διδακτικού προσωπικού, η διαμόρφωση κοινών αρχών για τη σύνταξη των αναλυτικών προγραμμάτων και η εξεύρεση λύσεων για τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης.⁹⁸ Σκοπός του συμβουλίου ήταν να ενοποιεί τις εκπαιδευτικές πολιτικές των τριών υπουργείων που εμπλέκονταν στην εκπαίδευση: του υπουργείου Παιδείας (κλασική εκπαίδευση), του υπουργείου Γεωργίας (γεωργική εκπαίδευση) και του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας (εμπορική - βιομηχανική εκπαίδευση). Ωστόσο, η συγκρότηση αυτού του εξαιρετικά πολυμελούς συμβουλίου θα προκαλέ-

⁹⁴ Νόμος 3436 «Περί ανασυνθέσεως του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου και των Εποπτικών Συμβουλίων», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τεύχ. Α', 23/12/1927, αρ. φ. 307, σ. 2387-2390 και Αποστόλης Ανδρέου - Γιώργος Παπακωνσταντίνου, *Οργάνωση και διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος. Θεωρητική προσέγγιση - Ιστορική επισκόπηση*, Εξάντας, Αθήνα, 1990, σ. 61.

⁹⁵ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 521-522.

⁹⁶ Νόμος 4653 «Περί διοικήσεως της εκπαιδεύσεως», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τεύχ. Α', 16/5/1930, αρ. φ. 169, σ. 1423-1434.

⁹⁷ Α. Ανδρέου - Γ. Παπακωνσταντίνου, *ό.π.*, σ. 61.

⁹⁸ Στο ίδιο, σ. 61-62.

σει την αντίδραση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, η οποία θα εκτιμήσει ότι πρόκειται περί ενός εξαιρετικά δυσκίνητου θεσμού, που θα δυσκολεύεται να λάβει αποφάσεις ακόμα και με σχετική πλειοψηφία.⁹⁹

Με τον ίδιο νόμο συστάθηκε και το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο που διαιρέθηκε σε γνωμοδοτικό και διοικητικό. Καθήκοντα του γνωμοδοτικού συμβουλίου ήταν η γνωμάτευση για κάθε ζήτημα της εκπαίδευσης, καθώς και για τα μέτρα που θα έπρεπε να ληφθούν για την εφαρμογή των πορισμάτων του Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Συμβουλίου. Επίσης, το γνωμοδοτικό συμβούλιο είχε την ευθύνη της σύνταξης και προπαρασκευής διαταγμάτων, εγκυκλίων και οδηγιών, καθώς και της διαμόρφωσης του αναλυτικού και ωρολογίου προγράμματος της στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης, της κατάρτισης οδηγιών για τον έλεγχο της ποιότητας των διδακτικών βιβλίων και της επιθεώρησης των διδασκαλείων.¹⁰⁰ Το διοικητικό Εκπαιδευτικό Συμβούλιο θα προτείνει ιδρύσεις και καταργήσεις σχολείων και θα εξετάζει σε δεύτερο βαθμό τις προαγωγές, τις μεταθέσεις και τα πειθαρχικά θέματα του διδακτικού προσωπικού.¹⁰¹

Με την άνοδο του Ι. Μεταξά στην εξουσία θα δρομολογηθούν νέες μεταβολές στο πεδίο της διοίκησης της εκπαίδευσης. Ο ίδιος ο Μεταξάς, στις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησής του, στις 25 Απριλίου 1936, θα υπογραμμίσει ότι «θα επιμείνη εις την ενίσχυσιν της πειθαρχίας και την πληρεστέραν εποπτείαν της εκπαιδεύσεως».¹⁰² Λίγο μετά την κήρυξη της δικτατορίας της 4^{ης} Αυγούστου, το καθεστώς θα διαμορφώσει το «κατάλληλο» θεσμικό πλαίσιο, με ειδικές προβλέψεις για τις «ευαίσθητες» εθνικά περιοχές, όπως η Βόρεια Ελλάδα. Με τον αναγκαστικό νόμο 767/1937 θα επέλθουν βασικές αλλαγές στον μέχρι τότε ισχύοντα νόμο 4653/1930, καθώς καθιερώνεται ένα αναμορφωμένο σύστημα διοίκησης και εποπτείας της εκπαίδευσης, που ευθυγραμμίζεται με τις βασικές επιδιώξεις του καθεστώτος.¹⁰³ Σύμφωνα με το νέο νόμο «η εποπτεία και διοικήσεις της στοιχειώδους και μέσης εκπαιδεύσεως ανήκει εις τον Υπουργόν, ασκούντα αυτήν διά της κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου, του ανωτάτου συμβουλίου εκπαιδεύσεως, του κεντρικού εποπτικού συμβουλίου, των εποπτικών και ανωτέρων εποπτικών συμβουλίων, των διευθυντών των σχολείων και του συλλόγου των εν αυτοίς διδασκόντων».¹⁰⁴ Από τα

⁹⁹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 529.

¹⁰⁰ Α. Ανδρέου – Γ. Παπακωνσταντίνου, *ό.π.*, σ. 62.

¹⁰¹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 529.

¹⁰² Ζ. Καγκαλίδου, *ό.π.*, σ. 87.

¹⁰³ Στο ίδιο, σ. 87-88.

¹⁰⁴ Αναγκαστικός Νόμος 767 «Περί Διοικήσεως της Εκπαιδεύσεως», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος*, τεύχ. Α', 5/7/1937, αρ. φ. 255, σ. 1603-1604.

παραπάνω καθίσταται εμφανές ότι ο νόμος 767, αν και φαινομενικά αποκεντρωτικός, εισάγει μία σειρά από επάλληλα εποπτικά συμβούλια, τα οποία στην πραγματικότητα αποβλέπουν στο σαρωτικό έλεγχο της εκπαίδευσης. Σημειωτέον, ότι στα συμβούλια της πρώτης και δεύτερης βαθμίδας συμμετείχε και προήδρευε ανώτερος αξιωματικός ή πρωτοδίκης.¹⁰⁵ Η παρουσία του αξιωματικού, και μάλιστα ως προέδρου, θεωρείται απαραίτητη «δεδομένου του κατ' εξοχήν εθνικού χαρακτήρα τον οποίον πρέπει να λάβη η ελληνική παιδεία».¹⁰⁶

Με το ίδιο νόμο, το Ανώτατο Συμβούλιο Εκπαίδευσης γίνεται πενταμελές, αφού καταργείται ο θεσμός των αιρετών μελών, ενώ ταυτόχρονα απαλλάσσεται από τα διοικητικά του καθήκοντα και περιορίζεται στα επιστημονικά, αναλαμβάνοντας «την χάραξιν των κατευθυντηρίων εν τη παιδεία γραμμών, την σύνταξιν προγραμμάτων κλπ.».¹⁰⁷ Ουσιαστικά, το συμβούλιο θα ασκεί πλέον διοικητική εξουσία μόνο επί των γενικών επιθεωρητών και των διευθυντών των Παιδαγωγικών Ακαδημιών.¹⁰⁸ Παράλληλα, θα συγκροτηθεί το Κεντρικό Εποπτικό Συμβούλιο, με έδρα την Αθήνα, το οποίο θα απαρτίζεται από ένα μέλος του Ανώτατου Συμβουλίου και έξι γενικούς επιθεωρητές, με αποστολή τη διενέργεια μεταθέσεων, τον καταρτισμό πινάκων προακτέων και την υποβολή προτάσεων για την ίδρυση, κατάργηση ή μετατροπή σχολείων. Επιπλέον, θα λειτουργεί και ως δευτεροβάθμιο πειθαρχικό όργανο, καθώς του ανατίθεται το μεγαλύτερο μέρος των διοικητικών καθηκόντων του Ανώτατου Συμβουλίου.¹⁰⁹

Με τον Α.Ν. 767/1937 αυξάνεται ο αριθμός των επιθεωρητών στοιχειώδους εκπαίδευσης (προβλέπονται 100 θέσεις), ενώ καθιερώνεται για πρώτη φορά ο θεσμός των γενικών επιθεωρητών, οι οποίοι πρέπει να είναι πτυχιούχοι Φιλοσοφικής ή Θεολογικής Σχολής. Παράλληλα, θα αποφασιστεί η κατάργηση της δυνατότητας συμμετοχής στελεχών της μέσης εκπαίδευσης στη διοίκηση και εποπτεία της στοιχειώδους, η οποία αποκτά διοικητική και εποπτική αυτονομία. Τα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης κατανέμονται αρχικά σε δώδεκα εκπαιδευτικές περιφέρειες και αργότερα σε δεκαέξι, με ισάριθμες θέσεις γενικών επιθεωρητών, ενώ ταυτόχρονα διορίζονται και άλλοι δώδεκα γενικοί επιθεωρητές ειδικοτήτων. Οι επιθεωρητές

¹⁰⁵ Α. Ανδρέου - Γ. Παπακωνσταντίνου, *ό.π.*, σ. 63.

¹⁰⁶ Ζ. Καγκαλίδου, *ό.π.*, σ. 89.

¹⁰⁷ Εισηγητική Έκθεση του υπ' αριθ. 767/1937 Αναγκ. Νόμου «Περί Διοικήσεως της Εκπαιδεύσεως», στο *Εκπαιδευτικοί νόμοι έτους 1937 και εισηγητικάι αυτών εκθέσεις*, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα, 1937, σ. 50.

¹⁰⁸ Στο ίδιο.

¹⁰⁹ Αναγκαστικός Νόμος 767, *ό.π.*, σ. 1609

θεωρούνται «οφθαλμός του κράτους», ενώ η σημαντική αύξηση του αριθμού τους επιτρέπει «σαφεστέραν γνώσιν προσώπων και πραγμάτων».¹¹⁰ Επιπλέον, για τη διάχυση της επίσημης ιδεολογίας του καθεστώτος, οι επιθεωρητές αναλαμβάνουν την οργάνωση «παιδαγωγικών συνεδρίων» σε όλες τις εκπαιδευτικές περιφέρειες.¹¹¹

¹¹⁰ Ζ. Καγκαλίδου, *ό.π.*, σ. 92.

¹¹¹ Στο ίδιο.

3.3 Πειθαρχικές Ποινές

Μέχρι τη μεταρρύθμιση του 1929, το σύστημα πειθαρχικού ελέγχου των δασκάλων καθοριζόταν κατά κύριο λόγο βάσει του νόμου ΒΤΜΘ' «Περί στοιχειώδους ή δημοτικής εκπαιδεύσεως», του 1895, που προέβλεπε τις εξής ποινές: (α) επίπληξη (β) πρόστιμο 2 έως 15 δρχ. (γ) πρόστιμο από 15 δρχ. μέχρι το ήμισυ του μισθού (δ) προσωρινή παύση από τρεις ημέρες έως ένα μήνα και (ε) οριστική απόλυση.¹¹² Αρμόδια για την επιβολή των πειθαρχικών ποινών ήταν τα κατά τόπους Εποπτικά Συμβούλια, τα οποία διενεργούσαν και τις μεταθέσεις των δασκάλων. Ως αιτίες για την επιβολή ποινών αναφέρονται η απουσία κατά τις ώρες διδασκαλίας «εάν δις εντός του μηνός επαναληφθή και δεν προήλθεν εκ λόγων υγείας», η παραβίαση του ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος, η μη εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων και των κανονισμών των σχολείων, η ατέλεια στη διδασκαλία και η καταστρατήγηση «των παραδεδεγμένων μεθόδων ή των οδηγιών του Υπουργείου», η μη τήρηση του νόμου περί διδακτικών βιβλίων και η «χρήσις κλεψιτύπων βιβλίων», η ραθυμία κατά την άσκηση των καθηκόντων, η υβριστική συμπεριφορά προς τους μαθητές και η ανοίκειος και απρεπής στάση έναντι των γονέων ή των συναδέλφων, καθώς και «αι ανάρμοστοι τη σεμνότητι του έργου του διδασκάλου ανωμαλίες του ιδιωτικού βίου».¹¹³

Οι πειθαρχικές ποινές επιβάλλονταν μετά την απολογία του δασκάλου στο εποπτικό συμβούλιο, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 28 του νόμου, εάν στο πρακτικό της απόφασης αναφέρονταν πράξεις που «αναιρούσαν την εμπρέπουσαν τω διδασκάλω σεμνότητα των ηθών» διαβιβαζόταν άμεσα στις εισαγγελικές αρχές προκειμένου να ασκήσουν ποινική δίωξη κατά του καταγγελλόμενου δασκάλου.¹¹⁴ Όπως αναφέρει ο Χ. Λέφας, η ουσιώδης ατέλεια του νόμου εντοπίζεται στο γεγονός ότι οι αποφάσεις των εποπτικών συμβουλίων ήταν αμετάκλητες και δεδομένης της αδιαφορίας των υπολοίπων μελών των συμβουλίων οι δάσκαλοι ήταν δέσμιοι στην αυθαιρεσία των επιθεωρητών. Η ατέλεια αυτή θα καλυφθεί λίγο αργότερα με την ίδρυση κεντρικού εποπτικού συμβουλίου με έδρα την Αθήνα, το οποίο εξέταζε σε δεύτερο βαθμό τις αποφάσεις των εποπτικών συμβουλίων με δικαίωμα επικύρωσης ή ακύρωσης.¹¹⁵ Στην

¹¹² Χρ. Λέφας, *Ιστορία της Εκπαιδεύσεως*, Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων, Αθήνα, 1942, σ. 289-290.

¹¹³ Νόμος ΒΤΜΘ' «Περί της στοιχειώδους ή δημοτικής εκπαιδεύσεως», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος*, τεύχ. Α', αρ. φ. 37, 5/10/1895, σ. 172.

¹¹⁴ Στο ίδιο, σ. 171.

¹¹⁵ Χ. Λέφας *ό.π.*, σ. 205.

ίδια κατεύθυνση θα κινηθεί και ο νόμος 240/1914 «Περί διοικήσεως της Δημοτικής και Μέσης Εκπαιδεύσεως», του Ι. Τσιριμώκου, που προέβλεπε την κατάργηση του κεντρικού εποπτικού συμβουλίου και την ίδρυση Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με τις ίδιες σχεδόν αρμοδιότητες σε ζητήματα επιβολής πειθαρχικών ποινών, απολύσεων και μεταθέσεων: «Άπασαι αι ποιναί επιβάλλονται δι' αποφάσεων των κατά τόπους εποπτικών συμβουλίων, αλλ' εξ αυτών αι επιβάλλουσαι πρόστιμον πλέον του ημίσεως μισθού ενός μηνός ως και αι περί απολύσεως υπόκεινται εις την κρίσιν του Συμβουλίου της Εκπαιδεύσεως, το οποίον δικαιούται να τροποποιήση επί το επιεικέστερον ή και να ακυρώση αυτάς».¹¹⁶ Παρότι με την ίδρυση των εποπτικών συμβουλίων και του εκπαιδευτικού συμβουλίου περιορίστηκαν σε μεγάλο βαθμό οι απολύσεις και οι μεταθέσεις των δασκάλων, η δυνατότητα διενέργειας μεταθέσεων για «υπηρεσιακούς λόγους» άφηνε πολλά περιθώρια για παρεμβάσεις της πολιτικής εξουσίας.¹¹⁷

Μια ουσιαστική μεταβολή ως προς την επιβολή των πειθαρχικών ποινών επέφερε το Ν.Δ. της 7^{ης} Ιουνίου 1923 «Περί εκτελέσεως αποφάσεων Εκπαιδευτικού Συμβουλίου και περί πειθαρχικής ποινής εις λειτουργούς εκπαιδεύσεως κλπ.», το οποίο παρείχε τη δυνατότητα στον υπουργό Παιδείας να επιβάλλει απευθείας στους εκπαιδευτικούς λειτουργούς «τας πειθαρχικάς ποινάς της επιπλήξεως και του προστίμου μέχρι του ημίσεος του μηνιαίου μισθού»,¹¹⁸ ανεξαρτήτως των αποφάσεων των εποπτικών συμβουλίων και χωρίς τη έγκριση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου. Το σχετικό άρθρο 17 του Ν.Δ. θα καταργηθεί την 1^η Σεπτεμβρίου 1926, ωστόσο θα επανέλθει σε ισχύ με το νόμο 5341 του 1932 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του νόμου 4653 περί διοικήσεως της εκπαιδεύσεως»,¹¹⁹ γεγονός που θα προκαλέσει την έντονη αντίδραση των δασκάλων και των καθηγητών που θα διαμαρτυρηθούν για τη χορήγηση του δικαιώματος επιβολής πειθαρχικών ποινών στον υπουργό, προβάλλοντας το σκεπτικό ότι επιχειρείται έμμεσα η άρση της

¹¹⁶ «Αιτιολογική Έκθεσις του νομοσχεδίου περί Δημοτικής Εκπαιδεύσεως» στο Σήφης Μπουζάκης, *Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα. Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνικοεπαγγελματική Εκπαίδευση*, τόμ. Α', Gutenberg, Αθήνα, 1994, σ. 130-131 και Νόμος 240 «Περί διοικήσεως της Δημοτικής και Μέσης Εκπαιδεύσεως», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος*, τεύχ. Α', αρ. φ. 97, 16/4/1914, σ. 505-512.

¹¹⁷ Χ. Λέφας *ό.π.*, σ. 206.

¹¹⁸ Ν.Δ. «Περί εκτελέσεως αποφάσεων Εκπαιδευτικού Συμβουλίου και περί πειθαρχικής ποινής εις λειτουργούς εκπαιδεύσεως κλπ.», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος*, τεύχ. Α', αρ. φ. 151, 7/6/1923, σ. 1077.

¹¹⁹ Νόμος 5341 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του νόμου 4653 περί διοικήσεως της εκπαιδεύσεως», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τεύχ. Α', αρ. φ. 84, 23/3/1932, σ. 545-551.

μονιμότητας των εκπαιδευτικών, καθώς σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου «ο τρις εντός του αυτού έτους τιμωρούμενος πειθαρχικώς απολύετο εκ της υπηρεσίας».¹²⁰ Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί διαμαρτυρήθηκαν για τη δυνατότητα που παρείχε ο νόμος 5341 στον εκάστοτε υπουργό να επιβάλλει την «αναθεώρουν των αποφάσεων των εποπτικών συμβουλίων» από το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο.¹²¹

Με το νόμο 4653/1929 «Περί Διοικήσεως της Εκπαιδεύσεως», του Γ. Παπανδρέου, θα απαγορευθούν οι μεταθέσεις για «υπηρεσιακούς λόγους» και θα επιτραπούν μόνο λόγω πειθαρχικής τιμωρίας ή υπεραριθμίας. Επιπλέον, το σύστημα πειθαρχικού ελέγχου που επέβαλε ο νόμος ΒΤΜΘ' του 1895 θα διατηρηθεί με ελάχιστες τροποποιήσεις, ως προς το είδος των ποινών οι οποίες θα διαμορφωθούν ως εξής: (α) παρατήρηση (β) επίπληξη (γ) πρόστιμο μέχρι το ήμισυ ενός μισθού (δ) προσωρινή απόλυση μέχρι τρεις μήνες και (ε) οριστική απόλυση.¹²² Ταυτόχρονα, ο νόμος 4653 έδινε τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να παρίσταται αυτοπροσώπως κατά την εκδίκαση υποθέσεων πειθαρχικής φύσεως από τα εποπτικά συμβούλια, προκειμένου «να αναπτύξει και προφορικώς κατά την συνεδρίαν την απολογία του».¹²³ Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, οι επιθεωρητές και οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στα εποπτικά συμβούλια της δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης υπόκειντο σε πειθαρχικό έλεγχο απευθείας από τον υπουργό Παιδείας, ο οποίος είχε τη δυνατότητα επιβολής ποινών για αμέλεια ή παράβαση καθήκοντος που ξεκινούσαν από την επίπληξη και έφταναν μέχρι το χρηματικό πρόστιμο ενός μηνιαίου μισθού.¹²⁴

Οι πειθαρχικές ποινές που προέβλεπε ο νόμος 4653 θα διατηρηθούν και κατά τη μεταξική περίοδο, παρότι με τον Α.Ν. 767/1937 «Περί Διοικήσεως της Εκπαιδεύσεως», η δευτεροβάθμια εξέταση των πειθαρχικών αποφάσεων των εποπτικών συμβουλίων μετατίθεται από το Ανώτατο Συμβούλιο Εκπαίδευσης στα ανώτερα εποπτικά συμβούλια στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης, τα οποία είχαν τη δυνατότητα να επικυρώσουν ή να αναθεωρήσουν αποφάσεις για μεταθέσεις εκπαιδευτικών λειτουργών και να ακυρώσουν ή να τροποποιήσουν «τας περί προστίμου μείζονος του ημίσεως του βασικού μισθού, ως και τας περί απολύσεως αποφάσεις των εποπι-

¹²⁰ Χ. Λέφας *ό.π.*, σ. 206.

¹²¹ Στο *ίδιο*, σ. 206-207.

¹²² Νόμος 4653 «Περί Διοικήσεως της Εκπαιδεύσεως», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τεύχ. Α', αρ. φ. 169, 15/5/1930, σ. 1423-1434.

¹²³ Στο *ίδιο*.

¹²⁴ Στο *ίδιο*.

κών συμβουλιών». ¹²⁵ Παράλληλα, ο αναγκαστικός νόμος 767 τροποποιούσε το σύστημα πειθαρχικού ελέγχου των επιθεωρητών στοιχειώδους εκπαίδευσης για αμέλεια ή παράβαση καθήκοντος, ανεπάρκεια και απρεπή ή ασυμβίβαστη διαγωγή, επιβάλλοντας τις εξής ποινές: (α) επίπληξη (β) πρόστιμο μέχρι 500 δρχ. (γ) πρόστιμο ενός μηνιαίου μισθού (δ) προσωρινή απόλυση για χρονικό διάστημα μέχρι τρεις μήνες και (ε) οριστική απόλυση. Με εξαίρεση την προσωρινή και την οριστική απόλυση, ο υπουργός Παιδείας είχε τη δυνατότητα να επιβάλλει απευθείας όλες τις υπόλοιπες ποινές. ¹²⁶

Μια δειγματοληπτική εικόνα για τη λειτουργία των μηχανισμών πειθαρχικού ελέγχου κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου μας παρέχει η μελέτη των φύλλων μητρώου εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που αρχειοθετήθηκαν και φυλάσσονται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους νομού Φλώρινας. Τα φύλλα μητρώου αναφέρονται σε εκπαιδευτικούς που συνταξιοδοτήθηκαν από τη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού Φλώρινας και συνεπώς δεν περιλαμβάνουν το σύνολο των εκπαιδευτικών που υπηρέτησαν στα σχολεία της περιφέρειας Φλώρινας κατά την υπό εξέταση περίοδο. Κάθε φύλλο μητρώου εμπεριέχει τα στοιχεία της ταυτότητας του εκπαιδευτικού, τίτλους σπουδών, υπηρεσιακές μεταβολές, αμοιβές, ποινές, αποσπάσματα από τα βιβλία εκθέσεων των επιθεωρητών και περιλήψεις διοικητικών ανακρίσεων. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, τα αποσπάσματα των εκθέσεων παρατίθενται επιγραμματικά, χωρίς σαφή αιτιολόγηση, γεγονός που περιορίζει τη δυνατότητα εξαγωγής ουσιαστικών συμπερασμάτων. Σημειωτέον ότι μέχρι το 1933 στα φύλλα μητρώου δεν καταγράφονται οι τιμωρίες των εκπαιδευτικών, οπότε εκ των πραγμάτων η έρευνα περιορίζεται στην περίοδο 1933-1940. Οι ποινές αφορούν πέντε άτομα, δύο δασκάλες και τρεις δασκάλους. Σε δύο περιπτώσεις επιβλήθηκε η ποινή της επίπληξης με το εξής αιτιολογικό: (α) «δι' απουσίαν 1 ημέρας από των καθηκόντων» (β) «δια καταπόνησιν μαθητού». Σε άλλες δύο περιπτώσεις επιβλήθηκε χρηματικό πρόστιμο πεντακοσίων και χιλίων δραχμών. Ως αιτίες για την επιβολή προστίμου αναφέρονται οι εξής: (α) «διά αμέλεια περί την εκτέλεσιν των καθηκόντων» (β) «διά παρέκκλισιν από του πρέποντος εν τω υπηρεσιακώ του βίο» (Στη δεύτερη περίπτωση επιβλήθηκε το μεγαλύτερο πρόστιμο των χιλίων δρχ.). Τέλος, τον Ιανουάριο του 1937, ένας εκπαιδευτικός τιμωρήθηκε με απόφαση του

¹²⁵ Α.Ν. 767 «Περί Διοικήσεως της Εκπαιδεύσεως», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος*, τεύχ. Α', αρ. φ. 255, 5/7/1937, σ. 1603-1613.

¹²⁶ Στο ίδιο.

Ανώτερου Εποπτικού Συμβουλίου Στοιχειώδους Εκπαίδευσης με ποινή προσωρινής απόλυσης δύο μηνών, χωρίς ωστόσο να εμφανίζεται κάποιο αιτιολογικό στο φύλλο μητρώου του. Σημαντικές πληροφορίες για το ρόλο των επιθεωρητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τη συγκεκριμένη περίοδο παρέχουν τα αποσπάσματα από τα βιβλία εκθέσεων με χαρακτηριστικό δείγμα το φύλλο μητρώου μιας δασκάλας, όπου ο επιθεωρητής αναφέρει στα συμπεράσματα της αξιολόγησης που διενήργησε στις 25 Ιανουαρίου 1940: «κατέχει την εν του δημοτικού σχολείου διδασκομένην ύλην, στερείται όμως άλλης ειδικής και γενικής μορφώσεως. Διδασκαλικά και διοικητικά είναι ανεπαρκής. Από απόψεως φιλοπονίας κρίνεται ως επιμελής. Είναι καλής κοινωνικής εμφανίσεως, δεν ανέδειξεν όμως αξίαν λόγου κοινωνικήν δράσιν». Είναι χαρακτηριστικό ότι η συγκεκριμένη δασκάλα, κατά την περίοδο 1925-1938, σύμφωνα με τις αναγραφόμενες στο φύλλο μητρώου της υπηρεσιακές μεταβολές, υποχρεώθηκε σε τρεις μεταθέσεις (η πρώτη σε απόκεντρη περιοχή της περιφέρειας Φλώρινας και οι άλλες δύο στην Αλεξανδρούπολη και το Διδυμότειχο).¹²⁷

¹²⁷ Για αποσπάσματα από τα φύλλα μητρώου των εκπαιδευτικών της περιφέρειας Φλώρινας βλ. Παράρτημα Γ'.

3.4 Παιδαγωγικές αντιλήψεις

Στις αρχές του 20ού αιώνα διαμορφώνεται σε διεθνές επίπεδο ένα νέο παιδαγωγικό κίνημα, το οποίο εκφράζει τη ριζική αντίθεσή του στη μηχανοκρατική λογική του αλληλοδιδασκτικού σχολείου και τη νοησιαρχία του συντηρητικού ερβαρτιανού συστήματος.¹²⁸ Υπό αυτό το πρίσμα, θα προωθηθεί η μετάβαση από τις μέχρι τότε επικρατούσες απόψεις σχετικά με τα ζητήματα της αγωγής στη «νέα αντίληψη, την επιστημονικά θεμελιωμένη, την προοδευτική».¹²⁹ Κύριοι εκπρόσωποι του κινήματος της «Νέας Αγωγής» ήταν οι J. Dewey, M. Montessori, E. Claparède, O. Decroly, G. Kerschensteiner και H. Gaudig, οι οποίοι παρά τις διαφοροποιήσεις που εμφανίζουν ως προς τη θεωρητική προσέγγιση και την ακολουθούμενη πρακτική δημιουργούν ένα δυναμικό και διαρκώς αναπροσαρμοζόμενο παιδαγωγικό σύστημα με στόχο το σεβασμό στο παιδί, την πολύπλευρη ανάπτυξή του και τη δημιουργική ένταξή του σε μια δημοκρατική κοινωνία. Σύμφωνα με τους παιδαγωγούς της «Νέας Αγωγής» σκοπός του σχολείου είναι αφενός να παρέχει κάθε δυνατή βοήθεια στο μαθητή προκειμένου να επιλύσει τα προβλήματα που ανακύπτουν στις καθημερινές σχέσεις του με το φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον και αφετέρου να καταστεί τύπος συνεργασίας, επικοινωνίας, συναναστροφής και ομαδικής εργασίας. Επιπλέον, το νέο σύστημα προβάλλει την καθοδηγούμενη αυτενεργό μάθηση, την παρατήρηση, αλλά και την ανάδειξη της περιέργειας και της αμφιβολίας. Σύμφωνα με τον Kerschensteiner, η σχολική διδασκαλία δεν πρέπει να περιορίζεται στην ανάπτυξη των νοητικών δυνατοτήτων των μαθητών, αλλά να επεκτείνεται και στην καλλιέργεια του συναισθήματος και της βούλησής τους.¹³⁰

Το πνεύμα της «Νέας Αγωγής» ενσαρκώθηκε στην προβληματική του «Σχολείου Εργασίας», το οποίο γεννήθηκε ως αποτέλεσμα της αυστηρής και συνεχούς κριτικής προς το ερβαρτιανό σχολείο, που είχε θεωρηθεί υπεύθυνο για την οικοδόμηση ενός

¹²⁸ Η λεγόμενη «ερβαρτιανή παιδαγωγική» (από το όνομα του παιδαγωγού Έρβαρτου - Johann Friedrich Herbart, 1776-1841). Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα ο Γερμανός φιλόσοφος ανέπτυξε μια μέθοδο διδασκαλίας που εκτυλίσσεται σε πέντε τυπικά στάδια: (α) προετοιμασία των μαθητών για να δεχθούν τη νέα γνώση (κυρίως μέσω ανάκλησης παλαιότερης σχετικής γνώσης) (β) παρουσίαση του νέου αντικειμένου διδασκαλίας (γ) σύνδεση με τα προηγούμενα (δ) γενίκευση, συνόψιση και συμπεράσματα και ε) εφαρμογή της νέας γνώσης. Στην Ελλάδα εισήχθη κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα από τους Χ. Παπαμάρκου, Σ. Μωραΐτη και Π. Οικονόμου που εκπαιδεύτηκαν στη Γερμανία από οπαδούς και μαθητές του Herbart. Βλ. Χρήστος Κάτσικας - Κώστας Ν. Θερμανός, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης: Από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους μέχρι το 2004*, Σαββάλας, Αθήνα, 2007, σ. 66-69 και Χάρης Αθανασιάδης, «Ο Μιχάλης Παπαμαύρος και το Σχολείο Εργασίας», *Παιδεία και Κοινωνία*, τεύχ. 5, 2005, σ. 20.

¹²⁹ Αντώνιος Ρήγας, *Σύγχρονα ρεύματα στην επιστήμη της αγωγής*, Gutenberg, Αθήνα, 1998, σ. 47.

¹³⁰ Αντώνιος Δανασσής - Αφεντάκης, *Εισαγωγή στην παιδαγωγική: Η εξέλιξη της παιδαγωγικής και διδακτικής σκέψης (17ος-20ός αι.)*, τόμ. Β', χ.ε., Αθήνα, 2000, σ. 115.

τρόπου σχολικής σκέψης και δράσης με βάση το βερμπαλισμό, το δασκαλοκεντρικό χαρακτήρα και την τυποποιημένη διδακτική διαδικασία. Σε αντιδιαστολή με το σχολείο των νοησιαρχικών διανοητικών γυμνασμάτων και της πειθαρχίας, το «Σχολείο Εργασίας» φιλοδοξούσε να αποτελέσει ένα ζωτικό χώρο της μαθησιακής εξέλιξης, με βασική αρχή την πεποίθηση ότι η μάθηση δύναται να επιτευχθεί καλύτερα μέσα από την αυτενέργεια του μαθητή, που καλείται ο ίδιος να θέσει ερωτήματα και να διεκπεραιώσει ερευνητικές εργασίες μαζί με τους συμμαθητές του.¹³¹ Επιπλέον, οι εισηγητές του «Σχολείου Εργασίας» προέκριναν την οργάνωση της διδασκείας ύλης «κατά θέματα», τη «συγκεντρωτική διδασκαλία», όπως την αποκαλούσαν, η οποία σε αντίθεση με την «κλαδική», δηλαδή την προσέγγιση «κατά μαθήματα», θα επέτρεπε τη διερεύνηση των φυσικών, κοινωνικών και ιστορικών φαινομένων από πολλές και διαφορετικές οπτικές γωνίες και θα ανταποκρινόταν σε μεγαλύτερο βαθμό στις ανάγκες των μαθητών, ιδίως του δημοτικού σχολείου, αποτυπώνοντας ευκρινέστερα την πραγματική ζωή.¹³² Σύμφωνα με τον Dewey, η κεντρική ιδέα του νέου συστήματος αγωγής είναι η «εμπειρική δράση και πράξη», μέσω της οποίας το σχολείο καθίσταται εργαστήριο (*laboratory school*), όπου ο μαθητής αυτενεργώντας ακολουθεί την πορεία του επιστήμονα-ερευνητή. Στην ίδια κατεύθυνση, ο Kerschensteiner, στον οποίο ανήκει και η πατρότητα του όρου «Σχολείο Εργασίας», εισάγει την έννοια της «κοινοτικής οργάνωσης» της σχολικής ζωής, όπου η δημιουργική εργασία πρέπει να συμβαδίζει με τη διαμόρφωση ισχυρών βιωμάτων, που συνίσταται στη μεταφορά του μαθητή στη διαδικασία δημιουργίας ή ανεύρεσης της αλήθειας του διδασκόμενου αντικειμένου.¹³³

Στην Ελλάδα, οι παιδαγωγικές αρχές του «Σχολείου Εργασίας» εισήχθησαν από διανοούμενους που σπούδασαν στη Γερμανία, όπως οι Α. Δελμούζος, Δ. Γληνός και Μ. Παπαμαύρος, οι οποίοι συνέδεσαν την προοδευτική παιδαγωγική με την εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στην εκπαίδευση. Σύμφωνα με τον Α. Δελμούζο «το δρών πρόσωπο του σχολείου εργασίας είναι το παιδί. Αυτό ρωτά, αυτό απορεί και όχι ο δάσκαλος»,¹³⁴ ενώ αντίθετα ένα σχολείο όπου στο επίκεντρο της μαθησιακής

¹³¹ Χ. Κάτσικας - Κ. Θεριανός, *ό.π.*, σ. 105 και Παναγιώτης Ράπτης, *Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου (1917-1940)*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα, 1997 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), σ. 74-75.

¹³² Χ. Αθανασιάδης, «Ο Μιχάλης Παπαμαύρος και το Σχολείο Εργασίας», *ό.π.*, σ. 18-19.

¹³³ Α. Δανασσής – Αφεντάκης, *ό.π.*, σ. 115 και Σοφία Μπαλτά, *Τα ελληνικά παιδαγωγικά περιοδικά (1898-1930): από την Εθνική Αγωγή στη Νέα Αγωγή και το Σχολείο Εργασίας*, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα, 2000 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), σ. 52-54, 60-61.

¹³⁴ «Μία συνέντευξη με τον κ. Δελμούζο», *Αυγή*, τεύχ. 3, 15/12/1923, σ. 3.

διαδικασίας βρίσκεται ο δάσκαλος «όπου αυτός ενεργεί και το παιδί μένει άνεργο ή το οδηγούν αδιάκοπα σα μωρό από το χέρι, δεν μπορεί να πετύχει το σκοπό του».¹³⁵ Στη θέση του «διδασκαλικού μονολόγου» και της «αναγκαστικής αδράνειας» των μαθητών, ο Δελμούζος προβάλλει τη διδακτική και παιδαγωγική μέθοδο του «σχολείου εργασίας», με βασική αρχή το σεβασμό στην ατομικότητα του παιδιού, το οποίο «ελεύθερο θα βρίσκει τη δράση και τα πράγματα που το ενδιαφέρουν, που του είναι ανάγκη εσωτερική» και μέσα από αυτή τη διαδικασία θα «βάξει σκοπούς και θα κοιτάξει πώς να τους πετύχει, δοκιμάζοντας τον ένα ή τον άλλο δρόμο».¹³⁶ Σε αυτό το πλαίσιο, ο δάσκαλος αναλαμβάνει ένα ρόλο κυρίως συμβουλευτικό, μέσω του οποίου «θα παραστέκη, θα είναι βοηθός και οδηγός, που ολοένα θα παραμερίζει και πιο πολύ, αφήνοντας στους μαθητές του όλο και μεγαλύτερη αυθυπαρξία».¹³⁷ Κατά τον Δελμούζο, μέσα από αυτή τη μέθοδο, το «στεγνό και αγέλαστο σχολείο των μεγάλων θα γίνη πραγματικό σχολείο των παιδιών, σχολείο ζωής», ευνοώντας τη συλλογική προσπάθεια και την ομαδική εργασία των μαθητών, οι οποίοι «δε θάναι άτομα σκόρπια, το καθένα για τον εαυτό του και με τον εαυτό του, αλλά ένα σύνολο οργανωμένο, μια σχολική κοινότητα».¹³⁸ Όπως επισημαίνει χαρακτηριστικά «το σχολείο είναι ένα από τα σημαντικότερα όργανα για την ευημερία των πολιτών, για την ατομική, την εθνική και γενικά την ανθρώπινη προκοπή».¹³⁹

Ομοίως, ο Μ. Παπαμαύρος, θερμός υποστηρικτής του «Σχολείου Εργασίας», με σειρά άρθρων του στην *Εργασία* υπογραμμίζει την ανάγκη αναπροσανατολισμού της παιδαγωγικής σκέψης: «Εκείνο που ήταν και είναι το βασικό ελάττωμα του σχολείου μας είναι ότι είναι χωρισμένο από τη ζωή μας, ότι εργάζεται έξω από την πραγματική ζωή της κοινωνίας μας».¹⁴⁰ Ταυτόχρονα, θα επισημάνει τα προβλήματα που δημιουργεί η επιμονή στην ερβαρτιανή μέθοδο διδασκαλίας, όπου ο δάσκαλος, ως απόλυτος κυρίαρχος και αποκλειστικός μεταδότης της γνώσης, απευθύνεται στους μαθητές από το βάθρο του, τους αξιολογεί και επιβάλλει τιμωρίες, με αποτέλεσμα την παθητική τους παρουσία μέσα στη σχολική αίθουσα: «Το μάτι και το χέρι του παιδιού δεν κινούνται στη διδασκαλία. Τα μόνα όργανα της διδασκαλίας είναι το στόμα του

¹³⁵ Ευάγγελος Παπανούτσος, *Α. Δελμούζος: Η ζωή του- Επιλογή από το έργο του*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1978, σ. 222.

¹³⁶ Αλέξανδρος Δελμούζος, *Δημοτικισμός και Παιδεία*, Ελληνοευρωπαϊκή κίνηση νέων, Αθήνα, 1971, σ. 83.

¹³⁷ Στο ίδιο.

¹³⁸ Στο ίδιο, σ. 84.

¹³⁹ Αλέξανδρος Δελμούζος «Προς την εκπαιδευτική αναγέννηση», *Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου*, τόμ. 7 (1917-1919), Αθήνα, 1919, σ. 3.

¹⁴⁰ Μ. Παπαμαύρος, «Η σχολική μας μόρφωση», *Εργασία*, τεύχ. 3, 15/10/1923, σ. 50.

δασκάλου και το αντί του μαθητού»¹⁴¹ Υπό αυτό το πρίσμα, ο Παπαμαύρος τάσσεται υπέρ της άποψης των εισηγητών του «σχολείου εργασίας», (Dewey, Kerschensteiner κ.ά.), ότι η απλή «γνωριμία πραγμάτων», μέσω της παρατήρησης, όσο συστηματική και αν είναι, δεν μπορεί να καλύψει επαρκώς τη διδακτική πράξη και συνεπώς πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη μύηση του μαθητή στη δημιουργική εργασία: «Η ψυχική αφοσίωση στο πράγμα θα γίνη μόνο άμα πάρη ενεργό μέρος στη διδασκαλία, άμα εργαστή, άμα δημιουργήση».¹⁴² Ως εργασία νοείται όχι μόνο η χειροτεχνική, αλλά και η πνευματική, στην οποία αποδίδεται ιδιαίτερη έμφαση, καθώς όπως επισημαίνει ο Παπαμαύρος «εξίσου μπορούμε να κάμωμε τη διδασκαλία δημιουργική στη Γεωμετρία όσο και στην Ιστορία».¹⁴³ Σε κάθε περίπτωση, απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή λειτουργία του «σχολείου εργασίας» είναι η αυτενέργεια του μαθητή: «Είτε διανοητική είναι η εργασία του παιδιού, είτε χειροτεχνική, πρέπει να είναι αυτοτελής. Να προέρχεται από το ίδιο το παιδί».¹⁴⁴

Ωστόσο, η εισαγωγή και κυρίως η αποδοχή αυτών των ριζοσπαστικών παιδαγωγικών αντιλήψεων στην Ελλάδα θα συναντήσει σοβαρά εμπόδια. Είναι χαρακτηριστικό, ότι οι κυριότερες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες για την εφαρμογή του «σχολείου εργασίας» που έγιναν από τον Α. Δελμούζο στο Ανώτερο Δημοτικό Παρθεναγωγείο του Βόλου (1908-1911) και στο Μαράσλειο Διδασκαλείο στην Αθήνα (1923-1925), τον Μ. Κουντουρά στο Διδασκαλείο Θηλέων Θεσσαλονίκης (1927-1930), τον Μ. Παπαμαύρο στο Διδασκαλείο Λαμίας (1928-1933) και τον Θ. Κάστανο στα διδασκαλεία που διηύθυνε κατά την περίοδο 1920-1932, προσέκρουσαν όλες στην επιμονή στον παραδοσιακό προσανατολισμό της ελληνικής εκπαίδευσης, μέσω της οποίας διαμορφώθηκε ένα κλίμα κινδυνολογίας και συνακόλουθα ένα σύνδρομο δίωξης κατά των εκπροσώπων του νεωτεριστικού παιδαγωγικού ρεύματος με τις κατηγορίες της αθεΐας, της αντεθνικής δράσης, της ανηθικότητας και του «μαλλιαρισμού».¹⁴⁵ Οι νέες παιδαγωγικές αντιλήψεις θα γίνουν αντικείμενο επικριτικών σχολίων και από τον συντηρητικό Τύπο, με χαρακτηριστικό το δημοσίευμα του *Εμπρός*, κατά τη διάρκεια των «Μαρασλειακών», το οποίο αναφέρει ότι «δύο ή τρεις

¹⁴¹ Στο ίδιο.

¹⁴² Μ. Παπαμαύρος, «Το σχολείο εργασίας», *Εργασία*, τεύχ. 15-16, 15-30 Απριλίου 1924, σ. 353 και Χ. Αθανασιάδης, «Ο Μιχάλης Παπαμαύρος και το Σχολείο Εργασίας», *ό.π.*, σ. 20.

¹⁴³ Μ. Παπαμαύρος, «Το σχολείο εργασίας», *ό.π.*, σ. 354.

¹⁴⁴ Στο ίδιο, σ. 355.

¹⁴⁵ Π. Ράπτης, *ό.π.*, σ. 76 και Γλυκερία Κανδήρου, *Ο παιδαγωγός Θεόδωρος Κάστανος και το σχολείο εργασίας στην Ελλάδα: Η ζωή και η δράση του Θ. Κάστανου με επίκεντρο την εφαρμογή του σχολείου εργασίας στην Ελλάδα*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), Θεσσαλονίκη, 2012 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), σ. 20-21.

νέοι φωστήρες επανελθόντες εκ Γερμανίας» παρουσιάζονται ως κομιστές «νέων εμπορευμάτων, νέων αγνώστων μεθόδων διδασκαλίας και ανατροφής», τονίζοντας ότι η μέθοδος του «σχολείου εργασίας» είναι παντελώς άγνωστη στους ελληνικούς παιδαγωγικούς κύκλους και γνωστή «μόνον εις τους νέους μυσταγωγούς του Μαρασλείου Διδασκαλείου».¹⁴⁶ Με βάση τα παραπάνω, ο συντάκτης της εφημερίδας θα καταλήξει στο συμπέρασμα: «Νομίζουν οι αφελείς και αμαθείς ούτοι αγύρται ότι η επιστήμη η παιδαγωγική αλλάσσει περιεχόμενον, ως αλλάσσει η μόδα των κυριών κατά πάσαν νέαν του έτους ώραν».¹⁴⁷

¹⁴⁶ «Νέα πάλιν μέθοδος. Η μέθοδος της εργασίας», *Εμπρός*, 31/7/1925, αρ. φ. 10321, σ. 1-2.

¹⁴⁷ Στο ίδιο.

3.5 Παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά περιοδικά

3.5.1 *Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου*

Το *Δελτίο* είναι το επίσημο δημοσιογραφικό όργανο του Εκπαιδευτικού Ομίλου, του οποίου η σύσταση τοποθετείται το Μάιο του 1910. Ωστόσο, σημείο εκκίνησης της πορείας που θα οδηγήσει, αρχικά στην ίδρυση του Ομίλου και στη συνέχεια στην έκδοση του περιοδικού συνιστά η πρωτοβουλία μιας ομάδας διανοουμένων-δημοτικιστών να προχωρήσει στην ίδρυση Πρότυπου Δημοτικού Σχολείου, η οποία εκδηλώθηκε δύο μήνες νωρίτερα. Το σχολείο φιλοδοξούσε να παρέχει, «μαζί με την καταλληλότερη για τα Ελληνόπουλα παιδαγωγική μέθοδο, το πρότυπο αλφαβητάριο, τα πρότυπα βιβλία και τα μορφωτικά και βοηθητικά του δασκάλου βιβλία, και στο τέλος το αποτέλεσμα, δηλαδή τους απόφοιτους, παιδιά μ' ανεπτυγμένο χαρακτήρα και νόηση, με την όρεξη και τη δύναμη να μάθουν, γιατί θα κατείχαν και το όργανο κάθε προόδου, τη μητρική τους γλώσσα».¹⁴⁸ Παρότι, τελικά, οι προσδοκίες για την ίδρυση του σχολείου δεν ευοδώθηκαν, η ανάγκη δημιουργίας του αποτέλεσε το ερέθισμα τόσο για τη σύσταση του Εκπαιδευτικού Ομίλου όσο και για την κυκλοφορία του *Δελτίου* του, η οποία ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 1911 (ως τριμηνιαία έκδοση) και συνεχίστηκε, όχι πάντα με την ίδια συχνότητα, μέχρι το 1925, οπότε αναστάλη η έκδοσή του.¹⁴⁹ Παρότι, στις προμετωπίδες του περιοδικού δεν δηλώνεται κάποια συγκεκριμένη ταυτότητα εκδότη ή διευθυντή, από εσωτερικά και εξωτερικά τεκμήρια προκύπτει ότι την ευθύνη έχουν οι Αλέξανδρος Δελμούζος (τόμοι Α'-Β') Μανόλης Τριανταφυλλίδης (τόμοι Γ'-Θ') και Δημήτρης Γληνός (τόμοι Ι'-ΙΑ'). Το περιεχόμενο του *Δελτίου* διαμορφώνεται σχεδόν αποκλειστικά από άρθρα σχετικά με το δημοτικισμό (γλωσσικά και εκπαιδευτικά), ενώ σε αραιά διαστήματα δημοσιεύονται φιλολογικά και λογοτεχνικά κείμενα. Με ελάχιστες εξαιρέσεις, όλα τα άρθρα του περιοδικού είναι γραμμένα στη δημοτική.¹⁵⁰

3.5.2 *Ερμής*

Ο *Ερμής* είναι ένα εκπαιδευτικό περιοδικό που εμφανίζει εξαιρετικά μεγάλη διάρκεια ζωής, σε σύγκριση τόσο με τα αντίστοιχα περιοδικά της εποχής του όσο και με μεταγενέστερα. Κυκλοφόρησε στις 15 Μαΐου 1920 στη Χαλκίδα και μέχρι το 1944 λειτουργούσε υπό τη διεύθυνση του ίδιου προσώπου, του δασκάλου Αντώνιου

¹⁴⁸ Σ. Μπαλτά, *ό.π.*, σ. 181-182.

¹⁴⁹ Στο ίδιο.

¹⁵⁰ Α. Δημαράς - Χ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 91-92.

Καραγιάννη.¹⁵¹ Το 1926 η έδρα του περιοδικού μεταφέρθηκε στην Αθήνα, αυξήθηκε ο αριθμός των σελίδων κάθε τεύχους από οκτώ σε δεκαέξι, ενώ ήδη, από το τεύχος 76, είχε μεταβληθεί από δεκαπενθήμερο σε εβδομαδιαίο. Στη μακρά πορεία του, ο *Ερμής* παρέμεινε ταυτισμένος με την προσωπικότητα και την ιδεολογία του ιδρυτή του, αποκρυσταλλώνοντας μια συγκεκριμένη πολιτική στάση, που σημάδεψε την ελληνική εκπαιδευτική ιστορία. Στο πρόγραμμά του ο *Ερμής*, απευθυνόμενος στους δημοδιδάσκालους, δηλώνει με αποφασιστικότητα ότι τάσσεται στην πρώτη γραμμή της προάσπισης των επαγγελματικών συμφερόντων του κλάδου.. Σε αυτό το πλαίσιο, θα εξελιχθεί σε μαχητικό συνδικαλιστικό έντυπο, θα συμβάλει σημαντικά στη συγκρότηση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας (1922), της οποίας θα αποτελεί το άτυπο δημοσιογραφικό όργανο μέχρι την έκδοση του *Διδασκαλικού Βήματος* (1924), οπότε εξελίσσεται σε όργανο της συντηρητικής συνδικαλιστικής αντιπολίτευσης.¹⁵²

Σε όλα τα άρθρα του *Ερμή* καθίσταται εμφανής η ιδεολογική στράτευση. Στο γλωσσικό ζήτημα υπήρξε φανατικός πολέμιος της δημοτικής γλώσσας και των συνδεόμενων με αυτή εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων. Στο πολιτικό επίπεδο εκφράζει εμφανώς την αντιπάθειά του στους Φιλελεύθερους, δηλώνει ρητά τη συμπάθειά του προς τον Ι. Μεταξά, ιδίως μετά το 1925, ενώ ο αντικομμουνισμός του είναι διάχυτος στα περισσότερα τεύχη. Το μεγαλύτερο μέρος του περιοδικού αφιερώνεται στην καταγραφή και το σχολιασμό των συνδικαλιστικών και επαγγελματικών ζητημάτων του διδασκαλικού κλάδου. Επιπλέον, ο *Ερμής* επικεντρώνεται και σε θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής, με αρθρογραφία που συχνά αποσκοπεί σε μια ευρύτερη κοινωνική και πολιτική παρέμβαση. Οι θεματικές του περιοδικού αναπτύσσονται σχεδόν πάντα στο πρωτοσέλιδο και στα σχόλια με το γενικό τίτλο «Κρίσεις και σημειώσεις» που καλύπτουν τις τελευταίες σελίδες του. Στις εσωτερικές σελίδες παρουσιάζονται συχνά μελέτες για παιδαγωγικά θέματα και λιγότερο συχνά μελέτες για ζητήματα διδακτικής.¹⁵³

¹⁵¹ Ο *Ερμής* συνέχισε να εκδίδεται και μετά το θάνατο του ιδρυτή του Α. Καραγιάννη, αλλάζοντας διευθυντές και περνώντας αρχικά στον Β. Θεοφανόπουλο (από το τεύχος 779), στη συνέχεια στο Δ. Ευσταθόπουλο (από το τεύχος 789) και τέλος σε Συντακτική Επιτροπή. Η έκδοση του *Ερμή* διακόπτεται οριστικά το 1946. Βλ. Σοφία Μπαλτά, *Τα ελληνικά παιδαγωγικά περιοδικά (1898-1930): από την Εθνική Αγωγή στη Νέα Αγωγή και το Σχολείο Εργασίας*, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα, 2000 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), σ. 237.

¹⁵² Αλέξης Δημαράς - Χάρης Αθανασιάδης, *Ελληνικά παιδαγωγικά περιοδικά 1831-1991: Βιβλιογραφία 1831-1974 (α' φάση)*, Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, Αθήνα, 2004, σ. 252-253 και Σ. Μπαλτά, *ό.π.*, σ. 237, 245.

¹⁵³ Α. Δημαράς - Χ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 253-254 και Σ. Μπαλτά, *ό.π.*, σ. 241.

3.5.3 *Εργασία*

Η *Εργασία* είναι ένα παιδαγωγικό περιοδικό, που κυκλοφόρησε από τον εκδοτικό οίκο Δ. και Π. Δημητράτου το Σεπτέμβριο του 1923 και συνέχισε χωρίς διακοπή την έκδοσή του μέχρι το Δεκέμβριο του 1925, αρχικά κάθε δεκαπενθήμερο και αργότερα κάθε μήνα. Στα τεύχη των δύο πρώτων ετών διευθυντής είναι ο Μ. Παπαμαύρος, ενώ στον τρίτο χρόνο, όταν ο Παπαμαύρος αναλαμβάνει τη θέση του υποδιευθυντή του Μαράσλειου Διδασκαλείου, στην ταυτότητα του περιοδικού εμφανίζεται ως διευθυντής ο δάσκαλος Β. Αγγελόπουλος.¹⁵⁴ Στόχος της *Εργασίας*, σύμφωνα με την επιστολή του ιδρυτή της Μ. Παπαμαύρου προς τους αναγνώστες, που δημοσιεύεται στο πρώτο τεύχος του περιοδικού, είναι να «γίνη όργανο της προόδου». Τα χαρακτηριστικά του εντύπου αποτυπώνονται σταδιακά μέσα από την αρθρογραφία του και αντανακλούν τις θέσεις της διεύθυνσης και των συνεργατών πάνω στα εκπαιδευτικά θέματα της επικαιρότητας. Το ιδεολογικό στίγμα του περιοδικού καθορίζεται στη βάση της προώθησης των ιδεών του εκπαιδευτικού δημοτικισμού και της συνολικής ανάπλασης της πνευματικής ζωής.¹⁵⁵

Βασικός συνεργάτης του περιοδικού, κατά το πρώτο έτος της κυκλοφορίας του, είναι ο Δ. Γληνός, που καταθέτει τις απόψεις του για ζητήματα που αφορούν την αναβάθμιση του ρόλου του δασκάλου και γενικότερα της παιδείας. Ισχυρή είναι και η γυναικεία παρουσία στις σελίδες της *Εργασίας*, με αρθρογράφους όπως η Ρ. Ιμβριώτη και η Μ. Κλεάνθους που επικεντρώνονται σε θέματα γυναικείας εκπαίδευσης, αγωγής και φιλοσοφίας. Το περιοδικό δεν περιορίζεται στις διδακτικές οδηγίες, αλλά επιδιώκει την ενημέρωση, την καλλιέργεια και την επιμόρφωση των αναγνωστών αντλώντας υλικό από τις πιο σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες. Η εποχή που κυκλοφορεί η *Εργασία* δεν επιδέχεται οπισθοδρομήσεις, ιδίως μετά την ακύρωση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1917, συνεπώς το περιοδικό χαράσσει νέες ριζοσπαστικές κατευθύνσεις για την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό της παιδείας.¹⁵⁶

3.5.4 *Αυγή*

Η κυκλοφορία της *Αυγής* (1923-1925) συμπίπτει με την περίοδο κατά την οποία ο διδασκαλικός κλάδος έχει πλέον αποκτήσει ενιαία συνδικαλιστική οργάνωση. Ο Χρ. Ράικος, ιδρυτής και διευθυντής του δεκαπενθήμερου περιοδικού, υπήρξε γραμματέας

¹⁵⁴ Σ. Μπαλτά, *ό.π.*, σ. 254.

¹⁵⁵ Α. Δημαράς - Χ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 246-247.

¹⁵⁶ Σ. Μπαλτά, *ό.π.*, σ. 256-257, 26

της Δ.Ο.Ε. στο πρώτο της Διοικητικό Συμβούλιο. Διακηρυγμένοι στόχοι της *Αυγής* είναι η προώθηση των δημοτικιστικών ιδεών στο διδασκαλικό κόσμο και η αλλαγή του συσχετισμού δυνάμεων στη Διδασκαλική Ομοσπονδία.¹⁵⁷ Η μορφή που έχουν τα τεύχη της *Αυγής* είναι σταθερή καθ' όλη τη διάρκεια της βραχύβιας κυκλοφορίας της. Στις δίστηλες, 4ου σχήματος σελίδες της προηγείται το άρθρο της διεύθυνσης, μέσω του οποίου ο Ράικος ασκεί συχνά οξεία κριτική σε απόψεις του προεδρείου της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας και σε αποφάσεις της κυβέρνησης. Στη συνέχεια παρουσιάζονται κείμενα που σχετίζονται με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και η στήλη «Σχόλια και σημειώσεις», που επικεντρώνεται στην εκπαιδευτική επικαιρότητα και τις δραστηριότητες των διδασκαλικών συλλόγων, ενώ στις δύο τελευταίες σελίδες δημοσιεύονται παρεμβάσεις των αναγνωστών και άρθρα που παρέχουν βιβλιογραφική ενημέρωση.¹⁵⁸

Η *Αυγή* εκδίδεται από συνδικαλιστικά ενεργούς δημοτικιστές δασκάλους ως μαχητικό στρατευμένο έντυπο. Για να πετύχει τους στόχους της συνεργάζεται με τους δημοτικιστές παιδαγωγούς Γληνό, Δελμούζο και Τριανταφυλλίδη και με ένα κύκλο δασκάλων (κυρίως συνδικαλιστές, μετεκπαιδευόμενους και μέλη του Εκπαιδευτικού Ομίλου) που λειτουργούν ως μέσης βαθμίδας διανοούμενοι, με απώτερο σκοπό να συνδέσουν τον εκπαιδευτικό δημοτικισμό με την καθημερινή εκπαιδευτική και συνδικαλιστική πρακτική, συμβάλλοντας σημαντικά στην αποδοχή του από ευρύτερα στρώματα δασκάλων. Επιπλέον, η *Αυγή*, με τις παρεμβάσεις της στο συνδικαλιστικό πεδίο, θα προωθήσει, μαζί με άλλες δυνάμεις, την τελική προσχώρηση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας στο μεταρρυθμιστικό στρατόπεδο.¹⁵⁹

3.5.5 *Διδασκαλικόν Βήμα*

Η πρώτη φάση της μακροχρόνιας κυκλοφορίας του *Διδασκαλικού Βήματος*, που αποτελεί το επίσημο όργανο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος, ξεκινά στις 15 Αυγούστου 1924 και ολοκληρώνεται με την επιβολή του δικτατορικού καθεστώτος της 4ης Αυγούστου 1936. Στόχος της έκδοσης του περιοδικού ήταν αφενός να εξασφαλίσει στην Ομοσπονδία την αναγκαία δημοσιότητα για την προώθηση των συνδικαλιστικών αιτημάτων της και αφετέρου να συμβάλει στην ανάπτυξη της εσωτερικής της ζωής. Το *Διδασκαλικόν Βήμα* στην εβδομαδιαία, κατά βάση, κυκλο-

¹⁵⁷ Χάρης Αθανασιάδης, *Δάσκαλοι και εκπαιδευτικός δημοτικισμός. Το περιοδικό Αυγή (1923-1925)*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2001, σ. 53.

¹⁵⁸ Σ. Μπαλτά, *ό.π.*, σ. 263-266.

¹⁵⁹ Α. Δημαράς - Χ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 246-247.

φορία του, παρουσιάζει μια σταθερή εικόνα που διαμορφώνεται από το πρωτοσέλιδο άρθρο και διάφορες στήλες, μόνιμες ή περιστασιακές. Η ύλη προσαρμόζεται ανάλογα με τους στόχους και τις προτεραιότητες που θέτει η Ομοσπονδία βάσει των αποφάσεων των Γενικών Συνελεύσεων. Τα βασικά ζητήματα που απασχολούν τον κλάδο κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου είναι η εδραίωση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, η βαθμολογική και μισθολογική ένταξη των δασκάλων στην ευρύτερη υπαλληλική διαβάθμιση και η αυτοδιοίκηση της δημοτικής εκπαίδευσης. Σημειωτέον, ότι η έκδοση του *Διδασκαλικού Βήματος* συμπίπτει με την περίοδο που η διοίκηση της Ομοσπονδίας βρίσκεται στα χέρια των σοσιαλιστών - δημοτικιστών (Αρ. Ρουχωτάς, Π. Δημητράτος κ.ά.). Το περιοδικό δεν αποσκοπεί να αποτελέσει μόνο το κατ' εξοχήν συνδικαλιστικό όργανο του κλάδου, αλλά ταυτόχρονα να λειτουργήσει ως μια παιδαγωγική επιθεώρηση, καθώς στη ύλη του συμπεριλαμβάνονται άρθρα και στήλες που επικεντρώνονται στις σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες, αλλά και μεταφράσεις φιλοσοφικών κειμένων σχετικών με το έργο της αγωγής.

3.5.6 Δελτίον ΟΛΜΕ

Το *Δελτίον* είναι το δημοσιογραφικό όργανο της Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (Ο.Λ.Μ.Ε.). Η έκδοσή του ξεκινά τον Ιανουάριο του 1926 και τα πρώτα τεύχη του κυκλοφορούν σε αραιά χρονικά διαστήματα, με σκοπό την ενημέρωση των αναγνωστών σχετικά με τις δραστηριότητες των μελών των διαδοχικών Διοικητικών Συμβουλίων της νεοσύστατης Ο.Λ.Μ.Ε. Ταυτόχρονα αποτυπώνουν και τις δυσκολίες που συναντούσε στα πρώτα της βήματα η ενιαία συνδικαλιστική οργάνωση του κλάδου των εκπαιδευτικών της Μέσης Εκπαίδευσης. Κύριος στόχος του περιοδικού εκτός από την ενημέρωση των μελών της οργάνωσης για τα επαγγελματικά τους ζητήματα είναι να επηρεάσει την πολιτική της κυβέρνησης σε θέματα εργασιακών σχέσεων και εκπαιδευτικής πολιτικής. Σε αυτό το πλαίσιο θέτει ως προτεραιότητα την καλλιέργεια κοινής συνείδησης και κατ' επέκταση την αύξηση της συνοχής του σώματος των εκπαιδευτικών. Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, η παιδαγωγική και επιστημονική αρθρογραφία του *Δελτίου* κατανέμεται ισόρροπα με τη συνδικαλιστική. Ιδιαίτερα από το 1930 ως το 1936, ο παιδαγωγικός λόγος κατέχει ιδιαίτερη βαρύτητα, καθώς το περιοδικό δημοσιεύει μελέτες παραγόντων που διαμορφώνουν και επηρεάζουν τις παιδαγωγικές αντιλήψεις. Στο περιεχόμενο του *Δελτίου* καθίσταται εμφανής η επιδίωξη της Ομοσπονδίας για βαθμολογική αναβάθμιση των καθηγητών στη δημοσιοϋπαλληλική ιεραρχία, στοιχείο που συνδέεται με το κύρος του επαγ-

γελματία.. Παράλληλα, στα κείμενα του περιοδικού αποτυπώνεται μία κατά βάση ανταγωνιστική σχέση μεταξύ Ο.Λ.Μ.Ε. και Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, παρά το γεγονός ότι, σε μικρά διαστήματα, τα δύο εκπαιδευτικά συνδικάτα συνεργάζονται και διαμορφώνουν κοινό λόγο και πρακτικές.¹⁶⁰

3.5.7 Αναγέννηση

Το μηνιαίο περιοδικό *Αναγέννηση* κυκλοφόρησε το Σεπτέμβριο του 1926 και συνέχισε την έκδοσή του μέχρι τον Ιούνιο του 1928, σε φυλλάδια των εξήντα σελίδων, υπό τη διεύθυνση του Δημήτρη Γληνού. Η *Αναγέννηση* συνιστούσε κατά βάση ένα περιοδικό «γενικής παιδείας» με συγκεκριμένη ιδεολογική κατεύθυνση, ωστόσο έδινε ιδιαίτερη έμφαση σε ζητήματα που αφορούσαν την εκπαίδευση και το δημοτικισμό. Εξάλλου, από το 1927 κυκλοφορούσε μαζί με τη *Σχολική Πράξη*, που αποτελούσε το καθαρά εκπαιδευτικό της παράρτημα. Το περιοδικό δίνει το στίγμα του από το πρώτο του τεύχος, όπου πριν ακόμη και από το πρωτοσέλιδο άρθρο του, μέσα από μια επιγραμματική έκκληση - παρότρυνση καλεί τον επιστημονικό κόσμο να γράφει στη δημοτική γλώσσα. Ως προς το γενικό χαρακτήρα του περιοδικού, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως τυπικά διαφωτιστικός, καθώς μέσα από αρθρογραφία του και τα κείμενα που φιλοξενεί αποσκοπεί στην αποδόμηση των θρησκευτικών αντιλήψεων, την προώθηση της επιστημονικής κοσμοαντίληψης και τη διεύρυνση της λαϊκής παιδείας, αντανακλώντας σε μεγάλο βαθμό τη στροφή του Γληνού προς το σοσιαλισμό. Σε αυτό το πλαίσιο, το περιοδικό θα συσπειρώσει γύρω του μια σειρά από σημαντικούς διανοούμενους της μεσοπολεμικής περιόδου (Ν. Καζαντζάκης, Χ. Καρούζος, Κ. Βάρναλης, Ι. Κορδάτος κ.ά.). Ωστόσο, η *Αναγέννηση* θα λειτουργήσει περισσότερο ως στρατευμένο έντυπο και λιγότερο ως βήμα διαλόγου, με κύριο στόχο να δια φωτίσει τους αναγνώστες της και να αλλάξει την κοσμοθεωρία τους. Παρότι το περιοδικό δηλώνει ότι προσφέρει τις σελίδες του «για την αντικειμενική και απροκατάληπτη συζήτηση» όλων των ζητημάτων ασκεί οξύτατη κριτική στις ιδεαλιστικές αντιλήψεις, ενώ ταυτόχρονα υιοθετεί με μεγαλύτερη ευκολία θέσεις και απόψεις που βασίζονται σε μια μαρξιστική ερμηνεία της κοινωνικής πραγματικότητας.¹⁶¹

¹⁶⁰ Α. Δημαράς - Χ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 67-68 και Σ. Μπαλτά, *ό.π.*, σ. 294-295.

¹⁶¹ Α. Δημαράς - Χ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 67-68 και Σ. Μπαλτά, *ό.π.*, σ. 297-298.

Κεφάλαιο 4. Η πρώτη περίοδος διώξεων (1921-1928)

4.1 Διώξεις κατά την περίοδο της «Επανάστασης» (1922-1923)

Το πρώτο κύμα διώξεων εκπαιδευτικών της μεσοπολεμικής περιόδου ξεκίνησε λίγους μήνες μετά την επικράτηση του στρατιωτικού κινήματος της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 1922, το οποίο εκδηλώθηκε από δυνάμεις του στρατού και του ναυτικού στη Χίο και στη Λέσβο, ως συνέπεια του κλίματος αγανάκτησης και γενικής κατακραυγής που προκάλεσε η κατάρρευση του μικρασιατικού μετώπου. Μετά την άφιξη των επαναστατών στο Λαύριο και την παραίτηση της κυβέρνησης Τριανταφυλλάκου (13 Σεπτεμβρίου 1922), ο βασιλιάς Κωνσταντίνος γνωστοποίησε με διάγγελμα την απόφασή του να παραιτηθεί από το θρόνο και η εξουσία πέρασε αναίμακτα στα χέρια της Εκτελεστικής Επιτροπής της «Επανάστασης» (Ν. Πλαστήρας, Στ. Γονατάς, Δ. Φωκάς, Αλ. Χατζηκυριάκος, Λ. Σακελλαρόπουλος). Η επαναστατική Εκτελεστική Επιτροπή διατήρησε τον πλήρη έλεγχο της εξουσίας ακόμα και μετά το σχηματισμό πολιτικής κυβέρνησης, στις 29 Σεπτεμβρίου, με πρωθυπουργό τον Σωτ. Κροκίδα, στην οποία τη θέση του υπουργού Παιδείας ανέλαβε ο Ι. Σιώτης.¹⁶²

Η Δ.Ο.Ε. τάχθηκε από την πρώτη στιγμή στο πλευρό της «Επανάστασης», καθώς πριν ακόμα αποκατασταθεί οριστικά το νέο καθεστώς εξέδωσε ανακοίνωση, μέσω της οποίας χαρακτήριζε το στρατιωτικό κίνημα ως «κολυμβήθραν της Εθνικής Σωτηρίας» και δήλωνε αποφασιστικά την υποστήριξή της στο «ευρύ και πελώριον βήμα από του οποίου ωμίλησεν η Λαϊκή Μεγαλειότης επανευρούσα τα καταπατηθέντα δικαιώματά της».¹⁶³ Στην ίδια ανακοίνωση εκφραζόταν η πρόθεση των μελών του Δ.Σ. της Δ.Ο.Ε. να στηρίζουν ενεργά το δύσκολο έργο των ηγετών του κινήματος τασσόμενοι ανεπιφύλακτα «υπό την Αγίαν Σημαίαν του στρατιώται πιστοί και ιεροκύρηκες διαπρύσιοι».¹⁶⁴ Σε αυτό το πλαίσιο, η Δ.Ο.Ε. ανέλαβε έναν ειδικό κοινωνικοπολιτικό ρόλο, μέσω της οργάνωσης περιοδειών σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια και της πραγματοποίησης ομιλιών σε συγκεντρώσεις δασκάλων σε κάθε περιφέρεια, με στόχο να τους πείσει να ταχθούν υπέρ της «Επανάστασης» και να συνδράμουν στην προσπάθεια ανόρθωσης του εθνικού φρονήματος.¹⁶⁵

¹⁶² Ιωάννης Γιαννουλόπουλος, «Η Επανάσταση του 1922, η Δίκη των Εξ και η Συνθήκη της Λωζάννης», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΕ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1978, σ. 251-255 και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 172.

¹⁶³ Η Διδασκαλική Ομοσπονδία: Προς τους ιστορικούς άνδρας του Εθνικού Στρατιωτικού Κινήματος», *Εμπρός*, 16/9/1922, αρ. φ. 9312, σ. 2.

¹⁶⁴ Στο ίδιο.

¹⁶⁵ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 173.

Η πρώτη φάση των διώξεων τέθηκε σε εφαρμογή με την έκδοση του Ν.Δ. της 5^{ης} Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών».¹⁶⁶ Στόχος του νομοθετικού διατάγματος ήταν ουσιαστικά η αποκατάσταση των διωχθέντων κατά την περίοδο της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης: «Πάντες οι από 5 Νοεμβρίου 1920 μέχρι της 14 Σεπτεμβρίου 1922 απολυθέντες ή παραιτηθέντες ή εξαναγκασθέντες εις παραίτησιν μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι [...] επανέρχονται αυτοδικαίως και άνευ ετέρων διατυπώσεων εις τας θέσεις κατείχον κατά την 5 Νοεμβρίου 1920».¹⁶⁷ Ωστόσο, η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων θα επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος. Κατά συνέπεια, αποφασίστηκε η συγκρότηση ενός πενταμελούς Συμβουλίου σε κάθε υπουργείο «με πλήρη ανακριτικά καθήκοντα» και αποκλειστικό σκοπό τη διενέργεια των «εκκαθαρίσεων», καθώς σύμφωνα με το Ν.Δ. είχε τη δυνατότητα να «προβαίνει εις απόλυσιν, μετάθεσιν εντός του Υπουργείου ή και εις εξωτερικήν υπηρεσίαν και υποβιβασμόν υπαλλήλων παντός βαθμού».¹⁶⁸ Σε αυτό το νομοθετικό πλαίσιο συγκροτήθηκε στο υπουργείο Παιδείας το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο,¹⁶⁹ στην αρμοδιότητα του οποίου υπάγονταν οι επιθεωρητές της μέσης και της δημοτικής εκπαίδευσης, καθώς και το προσωπικό της μέσης εκπαίδευσης, ενώ η «εκκαθάριση» του προσωπικού των δημοτικών σχολείων θα υπαγόταν στη δικαιοδοσία των εποπτικών συμβουλίων των περιφερειών.¹⁷⁰

Στα μέσα Ιανουαρίου 1923, το υπουργείο Παιδείας απέστειλε εγκύκλιο προς τους επιθεωρητές των δημοτικών σχολείων, μέσω της οποίας καθοριζόταν ο τρόπος αξιολόγησης των λειτουργών της δημοτικής εκπαίδευσης. Στην εγκύκλιο τονίζεται ότι οι αποφάσεις των εποπτικών συμβουλίων περί απολύσεων, υποβιβασμών και μεταθέσεων δασκάλων θα ληφθούν «κατ' ελευθέραν κρίσιν» μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου του ιδίου έτους και ότι είναι δεσμευτικές για τον υπουργό που οφείλει να τις εκτελέ-

¹⁶⁶ Νομοθετικόν Διάταγμα «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδος*, τεύχ. Α', 5/11/1922, σ. 1355-1356.

¹⁶⁷ Στο ίδιο.

¹⁶⁸ Στο ίδιο.

¹⁶⁹ Το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο συγκροτήθηκε με πρόεδρο τον Ι. Βαχαβιόλο, αντιπρόεδρο τον Γ. Καψάλη και τους Γληνό, Μπουτιώτη, Χάβαλη, Παπαδάκη και Χαντέλη ως μέλη, βλ. «Η ανασυγκρότησις του Εκπαιδευτικού», *Πολιτεία*, 16/12/1922, αρ. φ. 1973, σ. 5. και «Η εκκαθάρισις εις την Εκπαίδευσιν», *Ελεύθερος Τύπος*, 16/12/1922, αρ. φ. 2133, σ. 4.

¹⁷⁰ Για τις αρμοδιότητες του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου βλ. «Περί τοποθετήσεως εν γένει των Γενικών Επιθεωρητών, των Υγειονομικών Επιθεωρητών, των Επιθεωρητών της Δημοτ. Εκπαιδεύσεως και του προσωπικού των σχολείων της Μέσης και Δημοτ. Εκπαιδεύσεως», *Ερμής*, τεύχ. 64, 30/12/1922, σ. 7.

σει «εντός ωρισμένης βραχυτάτης προθεσμίας».¹⁷¹ Επιπλέον, σύμφωνα με το υπουργείο, η «εκκαθάριση» στο σώμα των δασκάλων παρείχε στα εποπτικά συμβούλια μια σημαντική ευκαιρία αναδιαμόρφωσης του διδακτικού προσωπικού, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε «και η γαλήνη να επανέλθη εις τον τοσούτον δοκιμασθέντα κλάδον της δημοτικής Εκπαιδεύσεως και το συμφέρον της Παιδείας να εξυπηρετηθή όσον το δυνατόν λυσιτελέστερον».¹⁷² Ως βασικά κριτήρια για την αξιολόγηση των δασκάλων αναφέρονται η μόρφωση, η ενσυνείδητη εκτέλεση του καθήκοντος, το υπηρεσιακό ήθος, η αξιοπρέπεια και η κοινωνική δράση. Σύμφωνα με την εγκύκλιο «το πολιτικόν φρόνημα ουδ' επ' ελάχιστον θα αποτελέση στοιχείον της κρίσεως, ειμή μόνον καθόσον εξεδηλώθη εμπράκτως κατά τρόπον αντιβαίνοντα εις την αξιοπρέπειαν του διδασκάλου».¹⁷³ Υπό αυτό το πρίσμα, το υπουργείο ζητά από τους επιθεωρητές να προχωρήσουν «μετ' άκρας αντικειμενικότητας» στις τοποθετήσεις των δασκάλων, να απαλλάξουν την εκπαίδευση από τυχόν άχρηστα ή επιβλαβή στοιχεία, να επιλέξουν με ιδιαίτερη προσοχή τους διευθυντές των σχολείων και να επανορθώσουν τις αδικίες του παρελθόντος «έχοντες υπ' όψιν ότι ούτε νέα αδικήματα πρέπει να δημιουργηθώσιν, ούτε σάλος μέγας των εκπαιδευτικών λειτουργών εν τω μέσω του σχολικού έτους».¹⁷⁴

Στα τέλη Ιανουαρίου 1923 ανακοινώθηκε η πρώτη πράξη (υπ' αριθ. 905) του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, που αναφερόταν στους επιθεωρητές δημοτικών σχολείων.¹⁷⁵ Σύμφωνα με την πράξη αυτή τέσσερις επιθεωρητές απολύθηκαν, πέντε υποβιβάστηκαν σε διευθυντές σχολείων, 39 μετατέθηκαν (ευμενώς ή δυσμενώς) και τέσσερις εξαναγκάστηκαν σε παραίτηση.¹⁷⁶ Παρά την υποστήριξη που παρείχε η Δ.Ο.Ε. στην «Επανάσταση», η αντίδραση του *Ερμή* έναντι της απόφασης του Συμβουλίου ήταν ιδιαίτερα σφοδρή, γεγονός που αποτυπώνεται σε πρωτοσέλιδο άρθρο υπό τον ειρωνικό τίτλο «Προς το Πρυτανείον της Καπνικαρέας», το οποίο αναφέρεται με αιχμηρούς τόνους στην αναστάτωση που προκάλεσαν στο χώρο της στοιχειώδους εκπαίδευσης οι μεταθέσεις και οι υποβιβασμοί των επιθεωρητών: «Εμπνεόμενοι υπό της τυφλής μισαλλοδοξίας σας μετακινήσατε επιθεωρητάς οι

¹⁷¹ «Οι λειτουργοί της Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Εμπρός*, 14/1/1923, αρ. φ. 9430, σ. 4.

¹⁷² Στο ίδιο.

¹⁷³ Στο ίδιο.

¹⁷⁴ Στο ίδιο.

¹⁷⁵ Το 1923 στην ελληνική επικράτεια υπηρετούσαν συνολικά 67 επιθεωρητές δημοτικής εκπαίδευσης. Στη Δ.Ε. φοιτούσαν 604.082 μαθητές και δίδασκαν 12.778 δάσκαλοι και νηπιαγωγοί. Βλ. Αποστόλης Ανδρέου - Γιώργος Παπακωνσταντίνου, *ό.π.*, σ. 75.

¹⁷⁶ «Εκπαιδευτικά μεταβολαί», *Ερμής*, τεύχ. 66, 30/1/1923, σ. 7 και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 443.

οποίοι κατά μεν στο παρελθόν τη αιτήσκει των μετατέθησαν εις θέσεις τας οποίας ήδη κατείχον, σήμερον δε ουδεμίαν εξεδήλωσαν επιθυμίαν μετακινήσεως».¹⁷⁷ Επιπλέον, ο *Ερμής* καταγγέλλει τα μέλη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου για εκδικητικότητα και κατάχρηση εξουσίας: «Θεωρήσαντες την δημοσίαν υπηρεσίαν, ην προϊστασθε, ως τιμάριον σας, εθύσατε και απωλέσατε εις τον ανίερν βωμόν του αιμοδιγούς και εκδικητικού θεού σας»,¹⁷⁸ ενώ ταυτόχρονα προειδοποιεί για τις οδυνηρές συνέπειες που θα έχει η εφαρμογή της απόφασης αυτής στο χώρο της εκπαίδευσης και τις ευθύνες που θα ζητηθούν από τον εξεγερόμενο κλάδο: «Τελούντες υπό το βάρος νοοτροπίας αθεραπευτήτως νοσηράς θα πέσετε υπό τους λίθους του αναθέματος της μεγάλης διδασκαλικής οικογένειας».¹⁷⁹ Παράλληλα, ο *Ερμής* καυτηριάζει την απόφαση του Συμβουλίου να επαναφέρει στο σώμα των επιθεωρητών των δημοτικών σχολείων 15 προσωρινούς επιθεωρητές που είχαν μονιμοποιηθεί χωρίς αξιοκρατικά κριτήρια και απολύθηκαν κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης: «επανέρχονται ήδη και πάλιν εις το υψηλόν του επιθεωρητού αξίωμα χωρίς να διέλθωσι δια τριμαλιάς ραφίδος, ήτις ερμηνεύεται εις εκπαιδευτικήν διάλεκτον «διαγωνισμός ενώπιον του εκπαιδευτικού Συμβουλίου»».¹⁸⁰

Αμέσως μετά την «εκκαθάριση» του σώματος των επιθεωρητών ξεκίνησε η «εκκαθάριση» στο σώμα των δασκάλων, καθώς μόλις οι επιθεωρητές κατέλαβαν τις νέες τους θέσεις συγκρότησαν κατά περιφέρειες τριμελή Εποπτικά Συμβούλια, τα οποία απαρτίζονταν από τον επιθεωρητή, έναν δικαστικό και έναν γυμνασιάρχη, και άρχισαν να προτείνουν μια σειρά υπηρεσιακών μεταβολών.¹⁸¹ Η αντίδραση της Δ.Ο.Ε. εκδηλώθηκε μέσω υπομνήματος που απέστειλε στο υπουργείο Παιδείας, με αφορμή καταγγελίες περιφερειακών διδασκαλικών συλλόγων «περί γενομένων υπερβασιών». Στο υπόμνημα, η Δ.Ο.Ε. επικεντρώνεται στο αρνητικό κλίμα που δημιουργεί η «ελαττωματική σύνθεσις» των εποπτικών συμβουλίων, υποστηρίζοντας ότι ουδείς εκ των μελών τους «δύνανται να κρίνη σήμερον περί του δημοδιδασκάλου», καθώς, όπως υπογραμμίζει, οι γυμνασιάρχες και οι δικαστές αγνοούν πλήρως τα ζητήματα του δημοτικού σχολείου, ενώ οι επιθεωρητές λόγω της πρόσφατης τοποθέτησής τους αδυνατούν να σχηματίσουν σαφή και ολοκληρωμένη άποψη περί του εκπαιδευτικού προσωπικού. Επιπλέον, η Δ.Ο.Ε. προειδοποιεί το υπουργείο ότι αν

¹⁷⁷ «Προς το Πρυτανείον της Καπνικαρέας», *Ερμής*, τεύχ. 66, 30/1/1923, σ. 1.

¹⁷⁸ Στο ίδιο.

¹⁷⁹ Στο ίδιο.

¹⁸⁰ «Περί επιθεωρητών ο λόγος», *Ερμής*, τεύχ. 66, 30/1/1923, σ. 8.

¹⁸¹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 443-444.

τελικά εκτελεστούν αυτές οι αποφάσεις «οι μέλλοντες να τεθώσιν εκτός υπηρεσίας δημοδιδάσκαλοι είτε δι' απολύσεων είτε δι' εξαναγκασμού εις παραιτήσεις θα υπερβούν τους 1500».¹⁸² Παρότι ο αριθμός φαίνεται μάλλον υπερβολικός, ο κύριος στόχος της συγκεκριμένης αναφοράς ήταν να καταδειχθεί με δραματικούς τόνους το μέγεθος της αναστάτωσης που θα προκληθεί στο διδασκαλικό κόσμο, προκειμένου εν συνεχεία να υποστηριχθεί η πρόταση της Δ.Ο.Ε. να δοθεί στους κριθέντες το «δικαίωμα της εφέσεως». Όπως υπογραμμίζεται χαρακτηριστικά στο υπόμνημα, το υπουργείο Παιδείας έχει «το ιερό καθήκον να προλάβη καθ' ον τούτο κρίνει σκοπιμώτερον τρόπον την έκρηξιν μιας νέας πολιτικοκοινωνικής κρίσεως».¹⁸³

Η εκτέλεση των αποφάσεων των εποπτικών συμβουλίων φαίνεται ότι παραμένει σε εκκρεμότητα μέχρι τα μέσα Φεβρουαρίου 1923, αν ληφθεί υπόψη το πρωτοσέλιδο του *Ερμή* (15/2/1923), με το οποίο τάσσεται υπέρ της αναβολής της «εκκαθάρισης», μέχρι να ηρεμήσουν «τα αφρισμένα εκ λύσεως κύματα» του φανατισμού και της πολιτικής μισαλλοδοξίας. Ωστόσο, στο κείμενο του *Ερμή* αποτυπώνεται για πρώτη φορά με σαφήνεια η θέση της Δ.Ο.Ε. υπέρ της αναγκαιότητας της «εκκαθάρισης» του σώματος των δασκάλων, για την οποία ζητάει απλώς να διενεργηθεί σε περιορισμένη κλίμακα και να είναι όσο το δυνατόν πιο αντικειμενική: «Η μάχαιρα η χειρουργική, όσον οδυνηρά και αν είνε, πρέπει να απαλλάξει το αρρωστημένον σώμα μας από τα γαγγραινιασμένα μέλη του. Την επέμβασιν ταύτην ο κλάδος δεν δύναται να αποφύγη».¹⁸⁴ Η στάση της Δ.Ο.Ε. δύναται να ερμηνευτεί ως μια συνειδητά επιλεγμένη τακτική, αφενός επειδή τη συγκεκριμένη περίοδο είχε ταχθεί στο πλευρό της «Επανάστασης» και αφετέρου επειδή θεωρούσε δεδομένο έναν αριθμό απολύσεων ή μεταθέσεων, προκειμένου να εξασφαλιστεί η επαναπρόσληψη των διωχθέντων βενιζελικών. Εντούτοις, η Δ.Ο.Ε. θα εισηγηθεί μια σειρά από εναλλακτικές προτάσεις με στόχο να περιοριστούν στο ελάχιστο οι υπηρεσιακές μεταβολές, όπως η αύξηση του αριθμού των δασκάλων «εν ανάγκη και δια προαγωγής σχολείων ή διαιρέσεως των πληθωρικών τάξεων» και η κατάργηση της διάταξης «περί κατατοπισμού του προσωπικού».¹⁸⁵

Αντίστοιχες εξελίξεις σημειώνονται και στο χώρο της μέσης εκπαίδευσης, καθώς την ίδια περίοδο ανακοινώνεται το πόρισμα του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου για την

¹⁸² «Προς το Σόν Υπουργείον της Παιδείας», *Ερμής*, τεύχ. 81, 30/9/1923, σ. 7.

¹⁸³ Στο ίδιο.

¹⁸⁴ «Η αναβολή απαραίτητος», *Ερμής*, τεύχ. 67, 15/2/1923, σ. 1.

¹⁸⁵ «Συνέχεια νυκτερινής συνεδριάσεως της 20ής Απριλίου», *Ερμής*, τεύχ. 81, 30/9/1923, σ. 7.

«εκκαθάριση» των γενικών επιθεωρητών.¹⁸⁶ Τρεις γενικοί επιθεωρητές υποβιβάστηκαν σε γυμνασιάρχες, δέκα διατηρήθηκαν στην υπηρεσία, ενώ το Συμβούλιο προχώρησε στην τοποθέτηση πέντε νέων επιθεωρητών.¹⁸⁷ Στα μέσα Φεβρουαρίου δημοσιεύεται η απόφαση για την «εκκαθάριση» των γυμνασιαρχών, σύμφωνα με την οποία 15 γυμνασιάρχες υποβιβάστηκαν σε θέση καθηγητή και 36 μετατέθηκαν, ευμενώς ή δυσμενώς.¹⁸⁸ Σημειωτέον, ότι παρά την αναστάτωση που επικρατεί στον εκπαιδευτικό κόσμο, οι κατά τόπους ενώσεις καθηγητών φαίνεται να επικεντρώνονται περισσότερο στην ανάγκη υλικής και ηθικής επιβράβευσης του «υγιούς, αλλά και βαρέος έργου» τους, τόσο στο μισθολογικό ζήτημα, όπου υποστηρίζουν την ανάγκη λήψης μέτρων «υπέρ της Μέσης εκπαίδευσεως, ήτις δια του τελευταίου Διατάγματος αυξήσεως μισθών υπαλλήλων δεν έτυχε της δεούσης μερίμνης»¹⁸⁹ όσο και στο ζήτημα της διαβάθμισης, όπου θεωρούν ότι «ευρίσκονται εν θέσει μειονεκτική απέναντι των υπαλλήλων των λοιπών υπουργείων των εχόντων ίσα και ή κατώτερα προσόντα», ενώ ταυτόχρονα προειδοποιούν την κυβέρνηση ότι «τα αποτελέσματα θέλουσιν αποβή επιζήμια εις το Έθνος και μάλιστα καθ' ην εποχὴν υπάρχει επιτακτική ανάγκη αναπτέρωσης του Εθνικού φρονήματος».¹⁹⁰ Η πορεία της εξέτασης των αιτημάτων φαίνεται να είναι θετική, καθώς όπως αναφέρει χαρακτηριστικά η εφημερίδα *Εμπρός* «γενική ανακούφισιν παρήγαγε παρά την κοινή γνώμη η παρά της Κυβερνήσεως πλήρης αναγνώρισις των δικαίων αιτημάτων περί διαβαθμίσεως των λειτουργών της Μέσης Εκπαίδευσεως».¹⁹¹

Ωστόσο, ένα καυστικό σχόλιο του *Ερμή* για τους λειτουργούς της μέσης εκπαίδευσης και τη στάση τους ενόψει της «εκκαθάρισης» θα αποτελέσει την αφορμή για το ξέσπασμα οξείας αντιπαράθεσης ανάμεσα σε δασκάλους και καθηγητές, αποκαλύπτοντας τη διάσταση μεταξύ των δύο κλάδων. Σύμφωνα με τον *Ερμή* «οι κ. λειτουργοί της Μέσης Εκπαίδευσεως εμφορούνται υπό μιας προκαταλήψεως εναντίον μας ότι τάχα ημείς, στερούμενοι τυπικής μορφώσεως, δεν δυνάμεθα να γίνωμεν σπουδαίοι άνδρες και να καταλάβωμεν ανωτέρας θέσεις, ότι δε ως εκ τούτου

¹⁸⁶ Το 1923 στην ελληνική επικράτεια υπηρετούσαν συνολικά 18 γενικοί επιθεωρητές μέσης εκπαίδευσης. Τη χρονιά αυτή στη Μ.Ε. φοιτούσαν 62.690 μαθητές και δίδασκαν 2.735 καθηγητές. Βλ. Α. Ανδρέου - Γ. Παπακωνσταντίνου, *ό.π.*, σ. 75.

¹⁸⁷ «Η εκκαθάρισις των Γεν. Επιθεωρητών της Μέσης Εκπαίδευσεως», *Εμπρός*, 1/2/1923, αρ. φ. 9447, σ. 2.

¹⁸⁸ «Υποβιβασμοί και μεταθέσεις γυμνασιαρχών», *Εμπρός*, 15/2/1923, αρ. φ. 9460, σ. 4.

¹⁸⁹ «Υπέρ της εκπαίδευσεως», *Εμπρός*, 1/2/1923, αρ. φ. 9447, σ. 3.

¹⁹⁰ «Υπέρ των λειτουργών της Μέσης Εκπαίδευσεως», *Εμπρός*, 4/2/1923, αρ. φ. 9450, σ. 3.

¹⁹¹ «Οι λειτουργοί της Μέσης», *Εμπρός*, 5/2/1923, αρ. φ. 9451, σ. 3.

οφείλομεν να υφιστάμεθα την κηδεμονίαν αυτών». ¹⁹² Η αντίδραση των καθηγητών ήταν άμεση, καθώς με επιστολή που απέστειλαν στον *Ερμή* στηλιτεύουν τη στάση των δασκάλων: «Ὡστε συλλήβδην η Μέση Εκπαίδευσις διαβλέπει εν τη Δημοτικήν άσπονδον εχθρόν; Ὡστε η Μέση Εκπαίδευσις χωρίζεται της Δημοτικής δια χάσματος αγεφυρώτου; Ὡστε η ζωή της μιας είνε ο θάνατος της άλλης;». ¹⁹³ Ταυτόχρονα, οι καθηγητές δηλώνουν αλληλέγγυοι στον αγώνα των δασκάλων και υποστηρίζουν ότι η δημοτική και η μέση εκπαίδευση είναι ένας και αδιαίρετος κλάδος: «Υποχρέωσιν έχομεν όλοι αντί αδελφοκτόνων ερίδων αι οποίαι μας καθιστώσι θύματα, να συσπειρωθώμεν εναντίον των κοινών εχθρών, διότι η ισχύς εν τη ενώσει». ¹⁹⁴

Από τα μέσα Μαρτίου του 1923, η «εκκαθάριση» στο χώρο των εκπαιδευτικών λαμβάνει σαρωτικές διαστάσεις. Στις 15 Μαρτίου 1923, η εφημερίδα *Εμπρός* δημοσιεύει την εκκαθαριστική απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, σύμφωνα με την οποία απολύθηκαν ως υπεράριθμοι ένας εκ των διευθυντών του Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης Θηλέων Πειραιά και δύο δάσκαλοι εκκλησιαστικής μουσικής, ενώ ο υποδιευθυντής του Διδασκαλείου Αρρένων Θεσσαλονίκης υποβιβάστηκε σε θέση καθηγητή και μετατέθηκαν η υποδιευθύντρια του Διδασκαλείου Θηλέων Θεσσαλονίκης, τέσσερις καθηγητές μαθηματικών, επτά καθηγητές θρησκευτικών, τέσσερις δάσκαλοι εκκλησιαστικής μουσικής και ένας δάσκαλος γυμναστικής. ¹⁹⁵ Λίγες ημέρες αργότερα, στις 22 Μαρτίου 1923, μετά από πρόταση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, απολύθηκαν ένας γυμνασιάρχης και ένας πρωτοβάθμιος καθηγητής, 11 πρωτοβάθμιοι καθηγητές υποβιβάστηκαν σε θέση δευτεροβάθμιου και 23 μετατέθηκαν ως πλεονάζοντες. ¹⁹⁶

Στις 4 Απριλίου 1923 ανακοινώνεται η απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου σχετικά με την «εκκαθάριση» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Αθηνών, σύμφωνα με την οποία απολύθηκαν 10 δάσκαλοι και 16 προσωρινοί αναπληρωτές, ενώ 43 δάσκαλοι κρίθηκαν «άξιοι απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκαν στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου. ¹⁹⁷ Μια ημέρα νωρίτερα παραιτείται ο

¹⁹² Βλ. επιστολή Δ. Παπαθανασίου, *Ερμής*, τεύχ. 69, 30/3/1923, σ. 6.

¹⁹³ Στο ίδιο.

¹⁹⁴ Στο ίδιο.

¹⁹⁵ «Εκπαιδευτικά μεταβολαί», *Εμπρός*, 15/3/1923, αρ. φ. 9475, σ. 2.

¹⁹⁶ «Εκπαιδευτικά μεταβολαί: Απολύσεις-Υποβιβασμοί-Μεταθέσεις», *Εμπρός*, 22/3/1923, αρ. φ. 9482, σ. 2 και «Εκπαιδευτικά μεταβολαί», *Πολιτεία*, 22/3/1923, αρ. φ. 1869, σ. 4.

¹⁹⁷ «Η εκκαθάρισις των δημοδιδασκάλων της περιφέρειας Αθηνών», *Εμπρός*, 4/4/1923, αρ. φ. 9486, σ. 2.

υπουργός Παιδείας Ι. Σιώτης και στη θέση του διορίζεται ο Κ. Γόντικας.¹⁹⁸ Ωστόσο, η μεταβολή αυτή δεν φαίνεται ότι επηρεάζει το κύμα διώξεων των εκπαιδευτικών, καθώς στις 16 Απριλίου 1923 δημοσιεύεται η απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου για τις εκκαθαρίσεις των δασκάλων στην περιφέρεια Πειραιώς, βάσει της οποίας απολύθηκαν τέσσερις δάσκαλοι και επτά προσωρινοί αναπληρωτές, ενώ 13 δάσκαλοι τέθηκαν σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμοι.¹⁹⁹ Στις 18 Απριλίου 1923 κατόπιν αποφάσεως του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου απολύθηκαν 35 καθηγητές, 40 υποβιβάστηκαν από πρωτοβάθμιοι σε δευτεροβάθμιοι και 47 μετατέθηκαν ως πλεονάζον εκπαιδευτικό προσωπικό. Με την ίδια απόφαση απολύθηκαν ως υπεράριθμοι 16 δάσκαλοι που υπηρετούσαν σε σχολεία της περιφέρειας Αθηνών.²⁰⁰

Χαρακτηριστική της επικρατούσας κατάστασης είναι η επιστολή δασκάλου, που δημοσιεύεται στον *Ερμή*, με την οποία καταγγέλλει την «αδικαιολόγητη ενέργεια» του υπουργείου να τον απομακρύνει από το σχολείο που υπηρετούσε, το οποίο βρισκόταν κοντά στον τόπο καταγωγής του, και να τον μεταθέσει σε απομακρυσμένη περιοχή ως υπεράριθμο: «Ομολογών πλήρη αδυναμία να διεκδικήσω το τόσον καταφόρως καταπατούμενον δίκαιόν μου επί τη βάσει του νόμου απευθύνομαι δι' ημών προς τη διδασκαλικήν συνείδησιν εις την οποίαν αφήνω την εκτίμησιν της τοιαύτης ενέργειας των αρμοδίων».²⁰¹ Παρά τις προσπάθειες του δασκάλου και την υποβολή αιτήματος για την επαναφορά του στη θέση που υπηρετούσε μέχρι την ψήφιση του νομοθετικού διατάγματος της 5^{ης} Νοεμβρίου 1922 «η αρμόδια υπηρεσία δεν έλαβε υπ' όψει της παρά την ρητήν διάταξιν του ως άνω Ν.Δ.».²⁰² Ωστόσο, οι διαμαρτυρίες των εκπαιδευτικών και οι παρεμβάσεις της Δ.Ο.Ε. φαίνεται ότι σε ένα βαθμό είχαν κάποια βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα αποτελέσματα, αν ληφθούν υπόψη ένα σχόλιο του *Ερμή* ότι «τα Εποπτικά Συμβούλια είχαν αποκαταστήσει το διδακτικόν προσωπικόν κατά τον δυνατόν δικαιότερον τρόπον»²⁰³

Το δεύτερο κύμα διώξεων επήλθε ως συνέπεια της αντεπαναστατικού κινήματος που εκδηλώθηκε στις 21 Οκτωβρίου 1923. Το κίνημα, στο οποίο αναμίχθηκε και ο Ι. Μεταξάς, ήταν αποτέλεσμα μιας ασυνήθιστης για τα ελληνικά δεδομένα συμμαχίας

¹⁹⁸ «Το χθεσινό Υπουργικό Συμβούλιο. Η παραίτησις του κ. Σιώτη και ο διορισμός του νέου Υπουργού», *Πολιτεία*, 4/4/1923, αρ. φ. 1882, σ. 5

¹⁹⁹ «Η εκκαθάρισις των δημοδιδασκάλων Πειραιώς», *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2.

²⁰⁰ «Διδασκαλικά μεταβολαί. Απολύσεις, προβιβασμοί, υποβιβασμοί και μεταθέσεις», *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4.

²⁰¹ Βλ. επιστολή Γ. Κολοβού, *Ερμής*, τεύχ. 83, 30/10/1923, σ. 8.

²⁰² Στο ίδιο.

²⁰³ Στο ίδιο.

μεταξύ ετερόκλητων στρατιωτικών στοιχείων: αντιβενιζελικών ή ουδέτερων αξιωματικών της μικρασιατικής εκστρατείας, που είχαν συμμετάσχει στην «Επανάσταση» του 1922 και βρέθηκαν παραγκωνισμένοι, βενιζελικών που είχαν χάσει τις διοικήσεις τους σε νευραλγικές θέσεις και φιλομοναρχικών που φοβούνταν ότι οι επικείμενες εκλογές θα οδηγούσαν σε αβασίλευτο καθεστώς. Η «αντεπανάσταση», όπως ονομάστηκε, κατεστάλη εύκολα σε διάστημα επτά ημερών, λόγω της έλλειψης συντονισμού, αλλά και της άμεσης αντίδρασης της ηγεσίας της «Επανάστασης», ενώ ο Μεταξάς αναγκάστηκε να καταφύγει στην Ιταλία. Ακολούθησαν εκτεταμένες εκκαθαρίσεις, κυρίως στο στράτευμα, όπου απομακρύνθηκαν 1284 αξιωματικοί, στην πλειονηφία τους φιλομοναρχικοί, καθώς και στις άλλες δημόσιες υπηρεσίες.²⁰⁴

Λίγες ημέρες νωρίτερα, η Δ.Ο.Ε. είχε εξέλθει από το 4^ο συνέδριό της βαθύτατα διχασμένη, καθώς κατά τη διάρκεια του συνεδρίου επισημοποιήθηκε η διάσπαση του κλάδου σε δύο παρατάξεις. Ο Αντ. Καραγιάννης και οι καθαρευουσιάνοι είχαν πάρει στα χέρια τους τον έλεγχο της ομοσπονδίας, ενώ οι δημοτικιστές του Χ. Ράικου είχαν αρχίσει να προετοιμάζουν την αντεπίθεσή τους με την *Αυγή*, που θα εκδοθεί λίγο αργότερα (1 Δεκεμβρίου 1923). Η Δ.Ο.Ε. εγκαταλείπει την υποστηρικτική στάση έναντι της «Επανάστασης» και στρέφεται πλέον εναντίον της. Συνεπώς, η συγκυρία ήταν ριζικά διαφορετική και εκ των πραγμάτων ευνοϊκή για αξιοποίηση των διώξεων στην ενδοκλαδική διαμάχη.²⁰⁵

Το δεύτερο κύμα διώξεων προαναγγέλλει στα τέλη Οκτωβρίου 1923 η *Εργασία* του Μ. Παπαμαύρου, φορέας των ιδεών του εκπαιδευτικού δημοτικισμού, που ενημερώνει με δραματικούς τόνους τους αναγνώστες της ότι έρχονται ξανά «τραγικές μέρες» για τους δασκάλους, μέσω των επικείμενων εκκαθαρίσεων: «Πάλι κινδυνεύουν πολλοί να χάσουν το ψωμί των και το ψωμί των παιδιών των, να τυραννηθούν, να απογοητευτούν».²⁰⁶ Ταυτόχρονα, όμως, θεωρεί αναγκαία τη λήψη μέτρων τιμωρητικού χαρακτήρα για τους υποστηρικτές του αντεπαναστατικού κινήματος: «Πολλοί θα την πάθουν με το δίκιο, γιατί ξεχάνουν τον προορισμό των και από ευεργέτες γίνονται καταστροφείς του Κράτους».²⁰⁷ Στην ίδια κατεύθυνση, η *Εργασία* καταδικάζει με σκληρούς χαρακτηρισμούς τους δασκάλους και τους επιθεωρητές που συμμετείχαν στο αντεπαναστατικό κίνημα και ζητά την άμεση

²⁰⁴ Αθανάσιος Βερέμης, «Η Αντεπανάσταση του 1923 και η ανακήρυξη της αβασίλευτης δημοκρατίας», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΕ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1978, σ. 273-274 και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 445.

²⁰⁵ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 445.

²⁰⁶ «Η εκκαθάριση των υπαλλήλων», *Εργασία*, τεύχ. 4, 31/10/1923, σ. 73-75.

²⁰⁷ Στο ίδιο.

απομάκρυνσή τους: «Αυτούς τους συχαινούμαστε και μείς και δεν τους θέλουμε μέσα στην οικογένειά μας», καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η εκκαθάριση αποτελεί μια ευκαιρία για τον εξοβελισμό μη ηθικών στοιχείων από το εσωτερικό του διδασκαλικού σώματος: «Επί τέλους ο κλάδος μας πρέπει να καθαρισθεί από μερικές λέρες που εκθέτουν όλους μας».²⁰⁸

Από την άλλη πλευρά, η *Εργασία* επιχειρεί να κρατήσει κάποιες ισορροπίες, καθώς με ύφος μάλλον απολογητικό δηλώνει ότι «εκείνο που θέμε εμείς είναι να μην πάθουν αθώοι άνθρωποι, που άλλοι τους κατηγορούν και συκοφαντούν επειδή ίσως έτυχε νάχουν αντίθετα πολιτικά φρονήματα προς την Επανάσταση».²⁰⁹ Επιπλέον, η *Εργασία* επιχειρεί μια στροφή στις απόψεις της, καθώς εγκαταλείπει σε μεγάλο βαθμό τη διάθεση εξοστρακισμού και περνά στην υποστήριξη των υπό διωγμό δασκάλων: «Όσο και αν καταδικάζω τις πολιτικές αντιλήψεις τούτων πάντα όμως είναι συνάδελφοί μας και αδελφοί μας και έχουμε την υποχρέωση να τους υποστηρίξουμε».²¹⁰ Ταυτόχρονα, συστήνει σε εκείνους που θα επιφορτισθούν το έργο της «εκκαθάρισης» να δείξουν ανωτερότητα και να κρίνουν όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικά, υπογραμμίζοντας ότι κατά την προηγούμενη περίοδο ο δάσκαλος «ήταν το άκακο αρνίο που απάνω του ξεσπούσε κάθε κομματικό πάθος και κάθε κομματική κακοήθεια».²¹¹ Σε αυτό το πλαίσιο, ο συντάκτης της *Εργασίας* υπενθυμίζει «το χορό του Ζαΐμη», το κύμα μεταθέσεων-διώξεων των εκπαιδευτικών, που ακολούθησε την κυβερνητική αλλαγή της 1ης Νοεμβρίου 1920: «Ποιος ξεχνά τα κέρνια πρόσωπα, τα κλαμένα μάτια των πτωχών δασκάλων και καθηγητών που ταξίδευαν από τη Σητεία στην Κοζάνη για τη νέα τους θέση» για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι σε τέτοια ζητήματα «δε λείπουν ποτέ τα προσωπικά μίσση, οι συκοφαντίες και οι ραδιουργίες».²¹² Επίσης, η *Εργασία* επισημαίνει ότι στην πλειοψηφία τους οι εκπαιδευτικοί που εξαναγκάστηκαν κατά το παρελθόν να εγκαταλείψουν τις οικογένειές τους για να μετακινηθούν από το ένα άκρο της ελληνικής επικράτειας στο άλλο «Δεν ήσαν ένοχοι, όχι, ήσαν θύματα της φοβερώτερης κατάρας που βαρύνει το Κράτος μας, της υπαλληλικής αστάθειας».²¹³

Ωστόσο, δεδομένου ότι η συγκεκριμένη περίοδος χαρακτηρίστηκε από όξυνση των παθών και έντονες αντιπαραθέσεις, οι παραινήσεις της *Εργασίας* θα πέσουν στο κενό,

²⁰⁸ Στο ίδιο.

²⁰⁹ Στο ίδιο.

²¹⁰ Στο ίδιο.

²¹¹ Στο ίδιο.

²¹² Στο ίδιο.

²¹³ Στο ίδιο.

όπως καταδεικνύεται στον απολογισμό που κάνει το περιοδικό δύο μήνες αργότερα: «Εκείνο που προβλέπαμε, εκείνο δυστυχώς έγινε. Διακόσιοι δάσκαλοι μετατέθηκαν ή απολύθηκαν από τις θέσεις των από το Συμβούλιο της εκκαθάρισης».²¹⁴ Όπως σημειώνει δεικτικά η *Εργασία* «ο Μολλώχ της δασκαλικής διχόνοιας εόρτασε ακόμα μια νίκη», ενώ ταυτόχρονα επισημαίνει ότι ένα πολύ μικρό ποσοστό των διωχθέντων εκπαιδευτικών συμμετείχε ενεργά στο αντεπαναστατικό κίνημα, υπογραμμίζοντας ότι οι περισσότεροι έπεσαν θύματα «επιπόλαιας εκδήλωσης, χωρίς νάναι ανάγκη, πολιτικών φρονημάτων, ή συκοφαντιών που προέρχονται από ασυγχώρητη επαγγελματική αντιζηλία».²¹⁵ Το δημοσίευμα της *Εργασίας* καταλήγει στο συμπέρασμα ότι είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα ώστε να εξαλειφθεί οριστικά η «γάγγραινα αυτή του διδασκαλικού σώματος που καταστρέφει κάθε δύναμη της διδασκαλικής ψυχής και απογοητεύει και τον πιο χαλκέντερο δάσκαλο».²¹⁶ Σε αυτή τη γραμμή θα κυκλοφορήσει και το επόμενο τεύχος της *Εργασίας*, όπου στο πρωτοσέλιδο άρθρο υπό τον τίτλο «Να αρχίση η περίοδος των έργων» γίνεται αναφορά στις διαδοχικές εκκαθαρίσεις του Βενιζέλου, του Ζαΐμη και της «Επανάστασης» του 1922 με την επισήμανση ότι σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις ο δάσκαλος ήταν «πάντα το θύμα της ανήθικης κομματικής διαπάλης μας», ενώ αφήνονται αιχμές και για ορισμένους παιδαγωγικούς συμβούλους και ανώτερους επόπτες που «στριμώχθηκαν μέσα στο Υπουργείο για να διοικήσουν τον δάσκαλο» και διενεργούν απολύσεις, μεταθέσεις και διαβαθμίσεις, χωρίς να προσφέρουν καμία ουσιαστική υπηρεσία σε παιδαγωγικό και εκπαιδευτικό επίπεδο, καθώς όπως υπογραμμίζει χαρακτηριστικά η *Εργασία*: «Έγιναν μόνο αστυνόμοι του δασκάλου».²¹⁷

Στην ίδια κατεύθυνση, η *Αυγή* του Χρ. Ράικου αναφέρεται στην εκκαθαριστική απόφαση του Υπουργείου της Παιδείας, σύμφωνα με την οποία «απολύονται ένας επιθεωρητής και 50 δημοδιδάσκαλοι και μετατίθενται ακόμη 150 περίπου δημοδιδάσκαλοι, γιατί ανεμίχθησαν κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο στο κίνημα του Οκτωβρίου».²¹⁸ Συνεπώς, παρά τη γενικότερη ευνοϊκή στάση της έναντι της «Επανάστασης», η *Αυγή* δεν θα αρνηθεί ότι έγιναν διώξεις, ούτε θα υπεραμυνθεί της αναγκαιότητάς τους, ενώ η στάση που υιοθετεί είναι μάλλον επικριτική, εκφράζοντας την οδύνη της «για αυτή τη σκληρή τιμωρία», αλλά και σοβαρές ανησυχίες και αμφιβο-

²¹⁴ «Τα τελευταία θύματα», *Εργασία*, τεύχ. 7-8, 15-30 Δεκεμβρίου 1923, σ. 182.

²¹⁵ Στο ίδιο.

²¹⁶ Στο ίδιο.

²¹⁷ «Να αρχίση η περίοδος των έργων», *Εργασία*, τεύχ. 9, 15/1/1924, σ. 193-195.

²¹⁸ «Να τι θα ηθέλαμε», *Αυγή*, τεύχ. 3, 15/12/1923, σ. 5.

λίες για την αντικειμενικότητα της απόφασης: «Πιστεύουμε απόλυτα πως μέσα στις δύο ολόκληρες εκατοντάδες των τιμωρηθέντων θα υπάρχουν, έστω και λίγοι, που πλήρωσαν με το νόμισμα της τιμωρίας τα απλά πολιτικά τους φρονήματα».²¹⁹ Συγχρόνως, η *Αυγή* ακολουθεί μια παραινετική στάση έναντι του υπουργείου Παιδείας, εκφράζοντας την άποψη ότι πρέπει να βρεθεί ένας τρόπος να πιστοποιηθεί το δίκαιο των εκκαθαριστικών αποφάσεων: «μια προσωρινή αναστολή της εκτελέσεως των αποφάσεων συνοδευόμενη με μια λεπτομερέστερη και πιο υπεύθυνη εξέταση θα υπηρετούσε πολύ και το απόλυτο δίκαιο και τη σκοπιμότητα».²²⁰ Τέλος, η *Αυγή* δηλώνει ότι μια λελογισμένη χρήση του δικαιώματος της εκκαθάρισης θα αμβλύνει το αίσθημα πολιτικής δίωξης και αδικίας, καταδεικνύοντας «ότι πέρασαν οι εποχές των πολιτικών παθών και ότι κυβερνά η συνείδηση».²²¹

Κατά συνέπεια, παρότι οι διώξεις ήταν αριθμητικά λιγότερες σε σύγκριση με τον «χορό του Ζαΐμη» το 1921, είναι δεδομένο ότι υπήρξαν και ότι στην πλειοψηφία τους ήταν διώξεις αντιβενιζελικών. Η Δ.Ο.Ε. του Αντ. Καραγιάννη, μέσω του *Ερμή*, που κατά την περίοδο αυτή λειτουργεί ως όργανό της, θα επιχειρήσει να εκμεταλλευτεί την κατάσταση και να αξιοποιήσει τις διώξεις ως όπλο στην αντιπαράθεσή της με την παράταξη Ράικου. Σε αυτό το πλαίσιο, θα καταγγείλει ότι με αφορμή τις εκκαθαρίσεις για το αντεπαναστατικό κίνημα ξεκίνησε συστηματική δίωξη των αντιπροσώπων που υποστήριζαν το ψηφοδέλτιο του Καραγιάννη στο 4ο συνέδριο, αναφέροντας τα ονόματα των Κόσκου, Μουζακιώτου, Παπαθανασίου, Παπανικολάου και Κοτζιά,²²² οι οποίοι σύμφωνα με τον *Ερμή* «αποβάλλονται της υπηρεσίας, διότι κατά τας αρχαιρεσίας της Δ' γενικής συνελεύσεως της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας δεν έστερξαν να στραγγαλίσουν την ιδίαν αυτών συνείδησιν συμμορφούμενοι προς τα νεύματα της πολιτικής φατρίας».²²³ Παράλληλα, ο *Ερμής* θα υποστηρίξει ότι μέσα στο γενικότερο κλίμα αναστάτωσης, φιλοκυβερνητικοί αντιπρόσωποι εξασφάλισαν με παράτυπο τρόπο ευνοϊκές μεταθέσεις στην Αθήνα και αναφέρει τα ονόματα των Χονδρομήτρου, Μαρούλη και Κριμιτσά που ανήκαν στην παράταξη του Ράικου.²²⁴ Στην καταγγελία περί πολιτικών διώξεων δεν εκδηλώθηκε καμία αντίδραση από την πλευρά της *Αυγής*, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι πράγματι υπήρξαν τέτοιες διώξεις. Όμως, στην καταγγελία περί ευνοϊκών μεταθέσεων, η *Αυγή* θα επιχειρήσει να

²¹⁹ «Και πάλιν η εκκαθάριση», *Αυγή*, τεύχ. 4, 15/1/1924, σ. 5.

²²⁰ «Να τι θα ηθέλαμε», *ό.π.*, σ. 5.

²²¹ «Περιμένουμε», *Αυγή*, τεύχ. 2, 15/12/1923, σ. 5.

²²² Βλ. *Ερμής*, τεύχ. 87, 30/12/1923, σ. 8 και «Απορίες», *Ερμής*, τεύχ. 89, 30/1/1924, σ. 7.

²²³ «Το άγος», *Ερμής*, τεύχ. 88, 15/1/1924, σ. 1.

²²⁴ Βλ. *Ερμής*, τεύχ. 87, 30/12/1923, σ. 8.

απαντήσει, δημοσιεύοντας επιστολή του άμεσα ενδιαφερόμενου Λ. Μαρούλη, ο οποίος εξαπολύει δριμεία επίθεση στον Καραγιάννη και σε εκείνους «που εξακολουθούν ακόμη να τον θεωρούν άνθρωπο σοβαρό και ωφέλιμο για την ενότητα και την προκοπή των συμφερόντων του κλάδου».²²⁵ Στην επιστολή υποστηρίζεται με στοιχεία ότι οι μεταθέσεις των τριών ήταν απολύτως νόμιμες και συστήνεται στον Καραγιάννη να βάλει «χαλινό στην ψευδολογία και υβρεομανία».²²⁶

Την ίδια περίοδο, ο *Ερμής* κατακλύζεται από επιστολές δασκάλων και διαμαρτυρίες διδασκαλικών συλλόγων για τις διενεργούμενες εκκαθαρίσεις των εκπαιδευτικών: «οι πολιτικοί αυτοί διωγμοί, οι οποίοι περικαλύπτονται υπό τη μορφήν εκκαθαρίσεων, δήθεν υπηρεσιακών, ή μεταβολών είναι οι κατ' εξοχήν συντηρούντες τον διχασμόν της ελληνικής κοινωνίας».²²⁷ Χαρακτηριστική είναι και η επιστολή δασκάλου, με την οποία καταγγέλλει τη δυσμενή μετάθεσή του, παρότι το πόρισμα της ένορκης ανάκρισης σχετικά με τη συμμετοχή του ή μη στο αντεπαναστατικό κίνημα ήταν απαλλακτικό, ενώ ταυτόχρονα δηλώνει την πλήρη απογοήτευσή του για τη στάση της πολιτείας απέναντι στο διδασκαλικό σώμα: «Πρέπει να σκεφθώμεν σοβαρώς πλέον εάν πρέπει να εξακολουθήσωμεν μετερχόμενοι το εξευτελισθέν αυτό επάγγελμα, αλλά και αν πρέπει να παραμένωμεν εις τον ελεεινόν αυτόν τόπο και το αχάριστον τούτο Κράτος».²²⁸ Παράλληλα, τίθενται καίρια ερωτήματα ως προς τα πραγματικά κίνητρα των διώξεων, καθώς όπως υπογραμμίζεται χαρακτηριστικά «οι περισσότεροι εν των διωχθέντων δασκάλων υπηρέτουν εις περιφέρειας όπου δεν εξετάθη το κίνημα ή εις χωρία απόκοσμα, όπου μετά εβδομάδας επληροφορήθησαν περί της εκρήξεως του κινήματος».²²⁹

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι το δεύτερο κύμα διώξεων αξιοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο της ενδοκλαδικής διαμάχης. Ωστόσο, σύντομα η αντιπαράθεση αυτή θα επεκταθεί και στο γλωσσικό ζήτημα, όπου την αρχή θα κάνει η εφημερίδα *Εμπρός*, η οποία δεν θα στραφεί τόσο εναντίον της «Επανάστασης» και της αναγκαιότητας των διώξεων όσο εναντίον των παιδαγωγών του υπουργείου, τους οποίους κατηγορεί ότι εκμεταλλεύονται τη συγκυρία για να απολύσουν τους καθαρευσισιάνους δασκάλους: «εις το Υπουργείον της Παιδείας από τινός εισέδυσαν,

²²⁵ Επιστολή Λ. Μαρούλη, βλ. *Αυγή*, τεύχ. 6, 15/2/1924, σ. 6-7.

²²⁶ Στο ίδιο.

²²⁷ Επιστολές διαμαρτυρίες διδασκαλικών συλλόγων Φθιώτιδας, Χαλκίδας και Χανίων, βλ. *Ερμής*, τεύχ. 89, 30/1/1924, σ. 2-3.

²²⁸ Επιστολή Κ. Γ. Οικονομάκου, βλ. *Ερμής*, τεύχ. 89, 30/1/1924, σ. 2.

²²⁹ «Ο άδικος διωγμός», *Ερμής*, τεύχ. 89, 30/1/1924, σ. 7.

φαίνεται, κύριοι φρονούντες ότι εδικαιούνται εις βάρος της Επαναστάσεως να εκδικηθώσιν όλα τα πάθη των και να δικαιώσωσι τας γλωσσολογικάς αντιλήψεις των πλήσσοντες με το εγχειρίδιο τους αντιφρονούντας».²³⁰ Ταυτόχρονα, η εφημερίδα θέτει στο στόχαστρό της τα μέλη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, δηλαδή τους Βαχαβιόλο, Γεωργακάκη, Παπαδάκη, Κακούρο και Σωτηρίου, υποστηρίζοντας ότι «είναι οι ίδιοι οι αναλαβόντες να εκχυδαΐσουν την Ελληνικήν γλώσσαν, να διαιρέσουν εις κόμματα τον εκπαιδευτικόν κλάδον, να παραμορφώσουν και να στραγγαλίσουν την εκπαίδευσιν».²³¹ Επιπλέον, συστήνει στην κυβέρνηση, πριν ακούσει τους εισηγητές του «γλωσσικού εξαμβλώματος της μαλλιαρής» να λάβει σοβαρά υπόψη «την βοήν της κοινής γνώμης διά την ασεβή απόπειραν, ήτις εγένετο κατά της Ελληνικής γλώσσης υπό των Λουθήρων της δημοσίας εκπαιδεύσεως».²³² Χαρακτηριστική είναι και η επιστολή που απέστειλε στον *Ερμή* ο γνωστός καθαρευουσιάνος δάσκαλος Β. Στεφόπουλος, μέσω της οποίας καταγγέλλει με οξύτητα ως παράτυπη τη μετάθεσή του εκτός Αθηνών και αυτοχαρακτηρίζεται θύμα του «δημοτικίζοντος μαλλιαρισμού».²³³

Στην απάντησή της, η *Αυγή* θα υπερασπιστεί το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο και θα μεταθέσει την ευθύνη για τις αδικίες στους επιθεωρητές και στους νομάρχες, που συνέταζαν τις εισηγητικές εκθέσεις. Προκειμένου να στηρίξει την άποψή της, θα αναφερθεί στην περίπτωση του Γενικού Διοικητή Θεσσαλονίκης, τον οποίο θα καταγγείλει ότι «ανακατεύεται σκανδαλωδώς στην διοίκηση της Εκπαιδεύσεως»,²³⁴ γιατί εξανάγκασε σε παραίτηση τον επιθεωρητή Κιλκίς, υιοθετώντας παντελώς αβάσιμα επιχειρήματα περί της ανάμειξής του στο αντεπαναστατικό κίνημα. Με αφορμή τα παραπάνω, η *Αυγή* θα ζητήσει την άμεση παρέμβαση του υπουργού Παιδείας, ώστε να μην «κλωτσοπατιέται το γόητρο των υπαλλήλων του από ανθρώπους που δεν έχουν συναίσθηση του υψηλού των αξιώματος».²³⁵ Γενικότερα, στο πλαίσιο της απολογητικής και παραινετικής τακτικής της, η *Αυγή* αφενός θα επιμένει στην πρότασή της για προσωρινή αναστολή της εκτέλεσης των αποφάσεων και αφετέρου θα προχωρήσει ακόμη περισσότερο, συστήνοντας στην κυβέρνηση την

²³⁰ «Από σήμερα», *Εμπρός*, 10/1/1924, αρ. φ. 9771, σ. 3.

²³¹ Στο ίδιο.

²³² «Η εκπαιδευτική αναστάτωση», *Εμπρός*, 13/1/1924, αρ. φ. 9774, σ. 2.

²³³ Επιστολή Β. Στεφόπουλου, βλ. *Ερμής*, τεύχ. 93, 30/3/1924, σ. 5.

²³⁴ «Υπερβασίες Γεν. Διοικητού», *Αυγή*, τεύχ. 2, 15/12/1923, σ. 6-7.

²³⁵ Στο ίδιο.

επαναφορά όλων των τιμωρηθέντων στη βάση ενός συνολικότερου σχεδίου περί «παροχής αμνηστείας στους καταδικασθέντας για το τελευταίο κίνημα».²³⁶

Το κύμα διώξεων που ακολούθησε το αντεπαναστατικό κίνημα ενισχύθηκε προσωρινά από τις επερχόμενες εκλογές της 16ης Δεκεμβρίου 1923 και από την τακτική της αποχής που επέλεξε ο συνασπισμός των αντιβενιζελικών κομμάτων. Η «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις», όπως ονομάστηκε ο συνασπισμός, αποφάσισε να μη συμμετάσχει στην εκλογική αναμέτρηση, ισχυριζόμενη ότι παρά την άρση του στρατιωτικού νόμου δεν υπήρχαν οι προϋποθέσεις για την ελεύθερη διεξαγωγή εκλογών. Ωστόσο, η αποχή των αντιβενιζελικών οφειλόταν κυρίως στην άρνησή τους να συμμετάσχουν σε μία Βουλή, η οποία, όπως προβλεπόταν, θα εγκαθίδρυε αβασίλευτο πολίτευμα. Οι εκλογές, στις οποίες η αποχή έφτασε το 30%, ανέδειξαν νικητή το κόμμα των Φιλελευθέρων, με 250 έδρες σε σύνολο 398. Στις 11 Ιανουαρίου 1924 ορκίστηκε η βραχύβια κυβέρνηση Βενιζέλου, στην οποία τη θέση του υπουργού Παιδείας ανέλαβε ο Ι. Βαλαλάς.²³⁷

Την επομένη της ορκωμοσίας, η εφημερίδα *Εμπρός*, σε πρωτοσέλιδο άρθρο της, καλεί τον Ε. Βενιζέλο να αποδώσει δικαιοσύνη στους αδικηθέντες «αποκαθιστών εις τα δικαιώματά των, εις τας θέσεις, εις τους βαθμούς των πάντας όσους απηνής λαίλαψ εμπαθείας μετέβαλε αιφνιδίως εις θύματα».²³⁸ Λίγες ημέρες αργότερα εκπρόσωποι των συλλόγων δημοδιδασκάλων Αθηνών και Πειραιώς θα συναντηθούν με το προεδρείο του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου για να αιτηθούν την επαναφορά εννέα μετατεθέντων συναδέλφων τους (επτά στην περιφέρεια Αθηνών και δύο στην περιφέρεια Πειραιώς), λαμβάνοντας τη διαβεβαίωση ότι «θα καταβληθή πάσα ενέργεια ίνα η υπόθεσις αύτη εξετασθή ευμενώς».²³⁹ Ωστόσο, τη λύση θα δώσει ο νέος υπουργός Παιδείας Ι. Βαλαλάς, καθώς με εγκύκλιό του, στην οποία τονίζεται το «γενικόν πνεύμα συμφιλίωσης και λήθης του παρελθόντος», έδωσε στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο τη δυνατότητα επαναδιορισμού των απολυθέντων «εις θέσεις κενάς και δη εις άλλες πόλεις εκείνων εις ας ήσαν πρότερον τοποθετημένοι», καθώς και επαναφοράς όσων είχαν μετατεθεί «εις τας θέσεις ας πρότερον κατείχον ή και εις άλλας αναλόγους».²⁴⁰ Παράλληλα, με τηλεγράφημά του προς τους επιθεωρητές των δημόσιων σχολείων, τους ζητούσε να εισηγηθούν στα περιφερειακά Εποπτικά

²³⁶ «Και πάλιν η εκκαθάριση», *Αυγή*, τεύχ. 4, 15/1/1924, σ. 5.

²³⁷ Α. Βερέμης, *ό.π.*, σ. 276-277 και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 449.

²³⁸ «Η Κυβέρνησις υπό τον κ. Βενιζέλον», *Εμπρός*, 12/1/1924, αρ. φ. 9773, σ. 1.

²³⁹ «Ο κ. Βαλαλάς διά την Δημοτικήν Εκπαίδευσιν», *Εμπρός*, 18/1/1924, αρ. φ. 9778, σ. 2.

²⁴⁰ «Η αναθεώρηση της απόφασης για την εκκαθάριση», *Εργασία*, τεύχ. 9, 15/1/1924, σ. 211-212 και «Προς τον κ. Πρόεδρον του Εκπαιδ. Συμβουλίου», *Αυγή*, τεύχ. 4, 15/1/1924, σ. 7-8.

Συμβούλια την αποκατάσταση των διωχθέντων και να αποστείλουν άμεσα τις σχετικές γνωματεύσεις στο υπουργείο.²⁴¹ Επιπλέον, στις αρχές Μαρτίου 1924, κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης Καφαντάρη, καταρτίστηκε σχέδιο νόμου για την κάλυψη των επαναδιορισμών, το οποίο παρείχε τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς που είχαν απολυθεί ή μετατεθεί «να διορισθώσιν εκ νέου μετά ομόφωνον γνώμην των συμβουλίων, υφ' ὧν την δικαιοδοσίαν υπήγοντο κατά τον χρόνον της απολύσεώς των».²⁴²

Κατά συνέπεια, ο τερματισμός των διώξεων συμπίπτει χρονικά με την επαναφορά στον κοινοβουλευτισμό. Στη διαδικασία που προηγήθηκε, η Δ.Ο.Ε. του Αντ. Καραγιάννη εμφανίστηκε άκρως αναποτελεσματική, γεγονός που συνδέεται με την αγεφύρωτο χάσμα που είχε δημιουργηθεί μεταξύ ομοσπονδίας και υπουργείου Παιδείας και τον εσωτερικό διχασμό που επέφερε η διάσπαση σε δύο αντιμαχόμενες παρατάξεις.²⁴³ Στην πραγματικότητα, η Δ.Ο.Ε. θα διαμαρτυρηθεί επισήμως μόνο μία φορά, κατά το βραχύ χρονικό διάστημα μεταξύ της προκήρυξης των εκλογών και του σχηματισμού της κυβέρνησης Βενιζέλου, χωρίς ωστόσο να επιτύχει κάποιο θετικό αποτέλεσμα. Ο «υπηρεσιακός» υπουργός Παιδείας Α. Στρατηγόπουλος αντιμετώπισε το αίτημα των εκπροσώπων της ομοσπονδίας να «ανασταλή η κοινοποίησις των γενομένων μεταβολών»²⁴⁴ τυπικά και γραφειοκρατικά και όχι πολιτικά, παραπέμποντάς τους στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Από την άλλη πλευρά, ο Ράικος και η *Αυγή* είχαν σαφώς περισσότερες δυνατότητες να ασκήσουν αποτελεσματικότερη πίεση, έστω και στο επίπεδο των ατομικών περιπτώσεων, αξιοποιώντας τις προσωπικές τους επαφές με τα μέλη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου.²⁴⁵

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι τα δύο κύματα διώξεων που εκδηλώθηκαν κατά την περίοδο της «Επανάστασης», προκάλεσαν έντονη αναστάτωση στον εκπαιδευτικό κόσμο και ενίσχυσαν σε ένα βαθμό τη γλωσσική και την ενδοκλαδική διαμάχη. Από τις αρχές του 1924 ως τα μέσα του 1925, διάστημα κατά το οποίο την εξουσία ασκούσαν κοινοβουλευτικές κυβερνήσεις, δεν θα υπάρξουν διώξεις δασκάλων και καθηγητών, με εξαίρεση την πρώτη φάση των «Μαρασλειακών».

²⁴¹ «Τηλεγράφημα προς τους Επιθ. Δημ. Σχολ. Κράτους», *Αυγή*, τεύχ. 4, 15/1/1924, σ. 8 και *Εργασία*, τεύχ. 9, 15/1/1924, σ. 212.

²⁴² Σχέδιο νόμου «Περί διορισμού των υπό των εκκαθαριστικών συμβουλίων απολυθέντων κλπ. λειτουργών της Μέσης και Δημ. Εκπαιδεύσεως», *Αυγή*, τεύχ. 7, 1/3/1924, σ. 4.

²⁴³ Βλ. Ε. Στεργιοπούλου, «Η Ομοσπονδία μας», *Αυγή*, τεύχ. 1, 1/12/1923, σ. 2-4 και Γ. Δαφέρμος «Υπάρχει Διδασκαλική Ομοσπονδία;», *Αυγή*, τεύχ. 5, 1/2/1924, σ. 6-7.

²⁴⁴ Για τη συνάντηση του Δ.Σ. της Δ.Ο.Ε. με τον υπουργό Παιδείας Α. Στρατηγόπουλο βλ. *Ερμής*, τεύχ. 88, 15/1/1924, σ. 4.

²⁴⁵ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 450.

4.2 Τα Μαρασλειακά (1925-1927)

Κατά την περίοδο της «Επανάστασης», το τριτάξιο Μαράσλειο Διδασκαλείο Αθηνών αναδιοργανώθηκε με διευθυντή τον Αλέξανδρο Δελμούζο και προσαρτήθηκε στην Παιδαγωγική Ακαδημία, που επαναλειτούργησε το 1924 με διευθυντή τον Δημήτρη Γληνό. Στόχος των δύο παιδαγωγών ήταν η δημιουργία ενός πρότυπου συμπλέγματος για την προώθηση του εκπαιδευτικού δημοτικισμού, γεγονός που αποτυπώνεται ξεκάθαρα στη θέση του Δελμούζου: «Όσο δε δίνεις στο σχολείο την ζωντανή του γλώσσα, το στερείς από το αμεσώτερο μέσο επικοινωνίας δασκάλων και παιδιών. Κάνεις αδύνατη κάθε έννοια μορφώσεως».²⁴⁶ Στην Παιδαγωγική Ακαδημία θα μετεκπαιδευόνταν κατά βάση καθηγητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το Μαράσλειο Διδασκαλείο θα εκπαίδευε δασκάλους για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και θα λειτουργούσε ως πρότυπο για τα υπόλοιπα διδασκαλεία.²⁴⁷ Σύμφωνα με τον Δ. Γληνό η επιμόρφωση του δασκάλου αποτελούσε δεσμευτική προϋπόθεση για την επιτυχή έκβαση μιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης: «καμία βελτίωση στην εκπαίδευση δεν μπορεί να εμφανισθεί αν η ψυχή του σχολείου, ο δάσκαλος δε κλείνει μέσα στην ψυχή του, την ανάγκη για μια μεταρρύθμιση και τη δύναμη για την πραγματοποίησή της».²⁴⁸ Ωστόσο, οι προσδοκίες των Δελμούζου - Γληνού δεν ευδοκίμησαν. Από το 1925 έως το 1926 το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα και η εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στα δύο ιδρύματα προκάλεσαν ισχυρές αντιδράσεις που οδήγησαν στην απόλυση των δύο πρωτοπόρων του δημοτικισμού και στην ανακοπή της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας.²⁴⁹

Η μαρασλειακή διαμάχη ξέσπασε το Μάρτιο του 1925, με αφορμή μια αντιπαράθεση ελάσσονος σημασίας μεταξύ τριών δασκάλων του ιδρύματος (Χ. Δημητρακόπουλου, Ι. Γεννηματά και Κ. Κάρμα) και της καθηγήτριας του Διδασκαλείου Ρόζας Ιμβριώτη σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας.²⁵⁰ Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια παιδαγωγικής συνεδρίασης που πραγματοποιήθηκε στο Μαράσλειο στις 26 Μαρτίου, η Ιμβριώτη υποστήριξε την ανάγκη «απελευθέρωσης της ιστορίας από τις κατά παράδοση θεωρίες κι από τα δόγματα τ' αντίθετα με την εμπειρία», εστιάζοντας στη μελέτη της επίδρασης του οικονομικού παράγοντα στην ιστορική εξέλιξη, μια άποψη που παρέπεμπε στον ιστορικό υλισμό και κατ' επέκταση στην

²⁴⁶ «Μια συνέντευξη με τον κ. Δελμούζο», *Αυγή*, τεύχ. 3, 15/12/1923, σ. 3.

²⁴⁷ Μαρία Ρεπούση, *Τα Μαρασλειακά (1925-1927)*, Πόλις, Αθήνα, 2012, σ. 93.

²⁴⁸ «Η Παιδαγωγική Ακαδημία», *Αυγή*, τεύχ. 24, 15/11/1924, σ. 3.

²⁴⁹ Χρήστος Κάτσικας-Κώστας Ν. Θεριανός, *ό.π.*, σ. 116-117.

²⁵⁰ Για βιογραφικά στοιχεία της Ρ. Ιμβριώτη και των τριών δασκάλων βλ. Παράρτημα Β'.

κομμουνιστική θεωρία²⁵¹ Για να αποσαφηνίσει τη θέση της, η Ιμβριώτη χρησιμοποίησε ως παράδειγμα την προσέγγιση των πολιτικοστρατιωτικών γεγονότων της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, εκφράζοντας τον ακόλουθο προβληματισμό: «είναι η επανάσταση ολοκληρωτική του έθνους αυθόρμητη εξέγερση ή είναι έργο της αστικής μονάχα τάξης, η οποία παρακίνησε και εξήγειρε τους άλλους;»²⁵² Οι απόψεις της Ιμβριώτη, είτε υπό τη μορφή ερωτήματος είτε υπό τη μορφή κατάφασης, όπως ισχυρίστηκαν οι κατήγοροί της, αφενός διαπερνούσαν την εθνική γραμμή για τη μία και μοναδική αφήγηση του κορυφαίου εθνικού γεγονότος και αφετέρου συνδέονταν με αντίστοιχες θέσεις του Σκληρού και του Κορδάτου που είχαν προκαλέσει οξύτατες αντιπαραθέσεις κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα.²⁵³ Οι τρεις δάσκαλοι δεν αντέδρασαν άμεσα, ωστόσο στην επόμενη συνεδρίαση (9 Απριλίου) έθεσαν ζήτημα εθνικής ορθότητας για τη διδασκαλία της Ιμβριώτη. Η αντιπαραθεση συνεχίστηκε και σε τρίτη συνεδρίαση (12 Μαΐου) και οξύνθηκε σε τέτοιο βαθμό ώστε να αναγκαστεί ο Δελμούζος να απομακρύνει την επομένη (13 Μαΐου) τους τρεις δασκάλους, χορηγώντας τους υποχρεωτικές δεκαήμερες άδειες.²⁵⁴ Στη συνέχεια, η διεύθυνση του Διδασκαλείου ζήτησε από το Υπουργείο να τους διατάξει «ν' απέχωσι των καθηκόντων των επ' αόριστον»²⁵⁵ και ανέθεσε στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο τη διενέργεια ανάκρισης σχετικά με τη διαγωγή τους, παραιτούμενη του νόμιμου δικαιώματός της να επιβάλει η ίδια πειθαρχικές ποινές.²⁵⁶

Η υπόθεση θα λάβει πρωτοφανή έκταση μετά τη δημοσιοποίηση της τιμωρίας των τριών δασκάλων στον ημερήσιο αθηναϊκό Τύπο. Την αρχή θα κάνει η εφημερίδα *Απογευματινή*, η οποία αναφέρεται με δραματικούς τόνους στη μεγάλη αναστάτωση που προκάλεσε στο διδασκαλικό κόσμο η «πρωτάκουστος διαγωγή» του διευθυντή του Μαράσλειου έναντι τριών διακεκριμένων εκπαιδευτικών: «Το εν λόγω όργανον του μαλλιαρισμού υποχρέωσε τους καθηγητάς να απόσχουν των καθηκόντων των επί δεκαήμερον, διότι ετόλμησαν να μην υπογράψουν το σχετικόν πρακτικόν της κατηγορίας της ιστορίας εν τω Διδασκαλείω τούτω κ. Ιμβριώτου».²⁵⁷ Ο συντάκτης της

²⁵¹ Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 120-121.

²⁵² Στο *ίδιο*, σ. 121.

²⁵³ Στο *ίδιο*.

²⁵⁴ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 307.

²⁵⁵ Χ. Δημητρακόπουλος, Κ. Κάρμας, Ι. Γεννηματάς, *Ο κομμουνισμός εις το Μαράσλειον, Εις απάντησιν του κ. Α. Δελμούζου*, Τυπογραφικά Καταστήματα «Ακροπόλεως», Αθήνα, 1925, σ. 7.

²⁵⁶ Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 127.

²⁵⁷ «Τα όργανα της σπείρας του «Εκπαιδευτικού Συμβουλίου» του Υπουργείου της Παιδείας»-Διδάσκουν ότι η Επανάστασις του 1821 ήτο επιχείρησις των κεφαλαιοκρατών», *Απογευματινή*, 28/5/1925, αρ. φ. 497, σ. 5.

Απογευματινής χαρακτηρίζει την Ιμβριώτη «μέλος της σπείρας του λεγόμενου «Εκπαιδευτικού Ομίλου» υπερβάλλουσα εις ζήλον τους συντρόφους της» και την καταγγέλλει για αντεθνική προπαγάνδα και απόπειρα διαστρέβλωσης του επαναστατικού αγώνα του 1821, καθώς και ότι επιχείρησε να μυήσει τους μαθητές της στις κομμουνιστικές ιδέες, προβάλλοντας το βιβλίο του Κορδάτου ως «ιστορικών κειμήλιον περιέχον αληθείας μεγάλας».²⁵⁸ Στην ίδια κατεύθυνση θα κινηθεί και το *Σκριπ* που θα επικεντρωθεί στις σχέσεις της «σπείρας των μαλλιαρών» με τους κρατούντες για να τονίσει ότι «οι σκοτεινοί εργάται του γενικού εκφυλισμού εις το πρόγραμμα του οποίου περιλαμβάνεται και η καταστροφή της γλώσσας όπως και της θρησκείας είναι ισχυροί»,²⁵⁹ ενώ η *Εστία* σε πρωτοσέλιδο άρθρο της θα προειδοποιήσει για τον κίνδυνο έπειτα από μερικά χρόνια «τα παιδιά που θα εξέρχονται από τα σχολεία να μην έχουν πλέον κανένα ιδανικό, να περιφρονούν την Πατρίδα και να αποτελούν τον πυρήνα και την δύναμιν του κομμουνισμού».²⁶⁰ Επιπλέον, η *Εθνική Φωνή* θα απαιτήσει την άμεση απομάκρυνση των «μαλλιαρών και χυδαίων» καθηγητών και δασκάλων, αναφέροντας ονομαστικά τους Δελμούζο, Γληνό, Τριανταφυλλίδη και Σωτηρίου: «οίτινες σκοπόν έχουν όπως διαφθείρουν την Ελληνικήν γλώσσαν, τον πολύτιμον τούτον θησαυρόν του Έθνους μας».²⁶¹

Από τη δική τους πλευρά, οι τρεις δάσκαλοι θα θεωρήσουν την απομάκρυνσή τους παράτυπη και προσβλητική, καθώς όπως δηλώνουν χαρακτηριστικά: «κατέστημεν αργόμισθοι άνθρωποι οίτινες έσχομεν το τίμιον θάρρος να ατενίσωμεν κατά πρόσωπον μίαν ύποπτον προσπάθειαν και να ζητήσωμεν μίαν εξήγησιν ως άνθρωποι ελεύθεροι».²⁶² Υπό αυτό το πρίσμα, θα προχωρήσουν σε δημόσια καταγγελία την 1^η Ιουνίου 1925, την οποία θα επιχειρήσει να αξιοποιήσει το παραδοσιακά αντιβενιζελικό *Εμπρός*,²⁶³ προκειμένου να επιτεθεί στα δύο αλληλοσυνδεόμενα εκπαιδευτικά ιδρύματα, το Μαρράσλειο Διδασκαλείο και την Παιδαγωγική Ακαδημία, και κυρίως εναντίον των διευθυντών τους, του Δελμούζου και του Γληνού. Το *Εμπρός* θα δημοσιεύσει την επιστολή των τριών δασκάλων με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Ο κομμουνισμός εις το Διδασκαλείον»,²⁶⁴ ενώ λίγες ημέρες αργότερα, στις 5

²⁵⁸ *Στο ίδιο*.

²⁵⁹ «Να αμυνθή ο λαός», *Σκριπ*, 31/5/1925, αρ. φ. 7071, σ. 1.

²⁶⁰ «Η Εκπαίδευσις που κλονίζει την Πατρίδα», *Εστία*, 1/6/1925, αρ. φ. 11011, σ. 1.

²⁶¹ «Σώσατε τη γλυκυτάτην Πατρίδα», *Εθνική Φωνή* 2/6/1925, αρ. φ. 227, σ. 3.

²⁶² Χ. Δημητρακόπουλος, Κ. Κάρμας, Ι. Γεννηματάς, *ό.π.*, σ. 27.

²⁶³ Σημειωτέον, ότι τη νομική υπεράσπιση των τριών δασκάλων ανέλαβε ο γνωστός συντηρητικός Ευστράτιος Κουλουμβάκης, που αρθρογραφούσε στην εφημερίδα *Εμπρός*, βλ. Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 376.

²⁶⁴ «Ο κομμουνισμός εις το Διδασκαλείον», *Εμπρός*, 1/6/1925, αρ. φ. 10281, σ. 1.

Ιουνίου 1925, θα δημοσιεύσει στην πρώτη σελίδα του συνέντευξη του αρχηγού του Γενικού Επιτελείου Στρατού Αλ. Μαζαράκη, ο οποίος θα ζητήσει την παρέμβαση της κυβέρνησης για «να προλάβει το κακόν, το προξενούμενον εκ της διαδόσεως του κομμουνισμού εις τα σχολεία», υπογραμμίζοντας ότι όταν οι μαθητές διδάσκονται «να περιφρονούν την ιδέαν της Πατρίδος και παν ότι ιερόν εσεβάσθη μέχρι τούδε ο Έλλην, είνε επόμενον ότι θα είνε δυσχερέστατος αν μη αδύνατος ο εκ τοιούτου υλικού σχηματισμός στρατού υπολογίσιμου».²⁶⁵ Σε σχόλιο της εφημερίδας που θα δημοσιευτεί στο επόμενο φύλλο, οι δηλώσεις του αρχηγού του Γενικού Επιτελείου θα ερμηνευτούν ως έκφραση εθνικής αγανάκτησης «κατά των τελουμένων κακουργημάτων δια την εθνικήν ύπαρξιν μας υπό του αφηνιάσαντος μαλλιαρισμού».²⁶⁶ Η σταυροφορία της εφημερίδας *Εμπρός* εναντίον των παιδαγωγών θα συνεχιστεί με τη δημοσίευση συνέντευξης του αρχηγού της Χωροφυλακής Δημ. Διαλέτη, ο οποίος θα υποστηρίξει ότι «υπάρχουν πληροφορίες αρκετά σοβαραί, ότι η εργασία των κομμουνιστών εστράφη από τινός συστηματικώς εις το σχολείον, με τον προφανή σκοπόν να διαφθαρούν ψυχικώς τα παιδιά του Ελληνικού λαού».²⁶⁷ Παράλληλα, το *Εμπρός* θα δημοσιεύσει επιστολή του υπουργού Παιδείας Ι. Μανέτα, μέσω της οποίας αποδέχεται την εξάπλωση της κομμουνιστικής προπαγάνδας στα σχολεία και δηλώνει ότι το υπουργείο βρίσκεται σε συνεχή ετοιμότητα «και κάμνει ό,τι είναι δυνατόν δια την καταπολέμησιν ταύτης».²⁶⁸

Με αφορμή λοιπόν ένα μεμονωμένο επεισόδιο, το Μαράσλειο Διδασκαλείο θα βρεθεί στο στόχαστρο ενός αντικομμουνιστικού κυνηγιού μαγισσών, μέσω του οποίου σταδιακά ο εκπαιδευτικός δημοτικισμός θα δαιμονοποιηθεί, με σκοπό την πλήρη απόρριψή του. Κεντρικό σημείο της στρατηγικής των συντηρητικών δυνάμεων καθίσταται η αποκάλυψη της ιδιαίτερης σχέσης που συνδέει τους εκσυγχρονιστές της εκπαίδευσης με τους κομμουνιστές, σε μία περίοδο κατά την οποία η κομμουνιστική ιδεολογία τείνει να υποκαταστήσει όλους τους άλλους εχθρούς του έθνους: «Ωστε ο μαλλιαρισμός δεν είναι πλέον το σιχαμερόν αλλ' ακίνδυνον σκουλήκι, το ρυπαίνον μόνον την γλώσσαν. Δεν είνε πλέον απλή παραφροσύνη μερικών εκπαιδευτικών

²⁶⁵ «Ο κομμουνισμός εις το σχολείον. Ανακοινώσεις προς το «Εμπρός» του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου», *Εμπρός*, 5/6/1925, αρ. φ. 10285, σ. 1. Για το ίδιο θέμα βλ. «Πώς υπονομεύονται τα εθνικά μας θεμέλια», *Νέα Ημέρα*, 5/6/1925, αρ. φ. 3261, σ. 3.

²⁶⁶ «Ο μαλλιαροκομμουνισμός», *Εμπρός*, 6/6/1925, αρ. φ. 10286, σ. 1.

²⁶⁷ «Μετά τον Αρχηγόν του Επιτελείου ο Αρχηγός της Χωροφυλακής και ο Υπουργός της Παιδείας», *Εμπρός*, 6/6/1925, αρ. φ. 10286, σ. 1.

²⁶⁸ Στο ίδιο και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 307-308.

κεφαλών. Αλλ' είνε σάραξ κατατρώγων το κράτος, την θρησκείαν, την κοινωνίαν, τον στρατόν, την οικογένειαν. Είνε κομμουνιστική οργάνωσις ετοιμάζουσα την γενικήν ανατροπή».²⁶⁹ Ήδη, ένα χρόνο νωρίτερα, είχε εντοπιστεί το πρώτο εύρημα για να ταυτοποιηθεί η ώσμωση του εκπαιδευτικού δημοτικισμού με τον κομμουνισμό στο πρόσωπο του μαρξιστή διευθυντή των πρότυπων δημοτικών σχολείων του Μαράσλειου Ιορδάνη Ιορδανίδη. Η κατάσταση θα επιδεινωθεί, όταν η *Εργασία* θα δημοσιεύσει αποσπάσματα μιας δημόσιας συζήτησης που είχε οργανώσει ο Εκπαιδευτικός Όμιλος, στην οποία ο Ιορδανίδης είχε εκφράσει τις αμφιβολίες του για το κατά πόσον «ο Όμιλος μπορεί να πετύχη το σκοπό του μέσα στο αστικό καθεστώς».²⁷⁰ Η θέση του Ιορδανίδη θα προκαλέσει θύελλα αντιδράσεων από το σύνολο του αντίπαλου Τύπου, γεγονός που θα αναγκάσει τον Δελμούζο να ζητήσει την παραίτησή του.²⁷¹

Θα ακολουθήσει η διαρροή των πρακτικών μιας συνεδρίας της Παιδαγωγικής Ακαδημίας του Μαράσλειου, στην οποία οι δημοτικιστές φέρονται να κηρύσσουν το τέλος της οικογένειας. Σύμφωνα με το δημοσίευμα του *Ερμή*, ο δάσκαλος Π. Δημητράτος, συνδικαλιστής, μέλος του προεδρείου της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας και συντάκτης του *Ριζοσπάστη*,²⁷² υποστήριξε κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης ότι «οικογένεια σήμερον δεν υφίσταται ουδέ πρέπει να υφίσταται».²⁷³ Στην ίδια συνεδρίαση συμμετείχε και ο Κακούρος, τμηματάρχης της μέσης εκπαίδευσης στο υπουργείο Παιδείας και μέλος του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, ο οποίος, σύμφωνα πάλι με το δημοσίευμα του *Ερμή*, καλούσε την πολιτεία να εκπονήσει ένα σύστημα οργάνωσης και λειτουργίας οικοτροφείων, χωρίς να επιζητά «επικουρίαν εν τη εκπαιδευτική της προσπάθεια από την οικογένειαν, διότι οικογένεια πράγματι δεν υφίσταται».²⁷⁴ Η *Εστία* θα αναδημοσιεύσει τις παραπάνω κατηγορίες, με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Η Εκπαίδευσις που καταργεί την οικογένειαν», τονίζοντας την ιδιότητα του Δημητράτου ως «εκ των συντακτών του ενταύθα κομμουνιστικού οργάνου» και υπογραμμίζοντας ότι τα οικοτροφεία τα οποία προτείνει ο Κακούρος «είνε τα ιδρυθέντα εν τη Μπολσεβικική Ρωσία μετά την κατάργησιν της οικογενείας εις τα οποία τα

²⁶⁹ Ο μαλλιαροκομμουνισμός», *Εμπρός*, 6/6/1925, αρ. φ. 10286, σ. 1

²⁷⁰ «Συγκεντρώσεις του Εκπαιδευτικού Ομίλου», *Εργασία*, τόμ. 2, τεύχ. 9-10, Ιανουάριος 1925, σ. 234.

²⁷¹ «Τα αποκαλυπτήρια της εκπαιδευτικής αποσυνθέσεως», *Εμπρός*, 12/6/1925, αρ. φ. 10272, σ. 1 και Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 309.

²⁷² Κατά την άποψη ορισμένων εφημερίδων και παρά τη διάψευση του *Ριζοσπάστη* βλ. «Οι ψευτιές της Εστίας», *Ριζοσπάστης*, 4/6/1925, αρ. φ. 2813, σ. 1.

²⁷³ «Περίληψις των εκάστοτε συζητήσεων εν τη παιδαγωγική ακαδημία», *Ερμής*, τεύχ. 151, 30/5/1925.

²⁷⁴ Στο ίδιο και Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 185.

παιδιά εισέρχονται άμα τη γέννησίν των, ή το πολύ δύο ή τρία χρόνια αργότερα, ανήκοντα πλέον εις το Κομμουνιστικόν κράτος».²⁷⁵ Στις κατηγορίες της *Εστίας* θα απαντήσει άμεσα η *Δημοκρατία*: «Ότι οι πρωταγωνισταί της εκπαιδευτικής μεταρρυθμίσεως υπονομεύουν την οικογένειαν είνε ψεύδος ασύστολον».²⁷⁶ Ταυτόχρονα, θα υπερασπιστεί το παιδαγωγικό έργο του Δελμούζου και των συνεργατών του: «εις το Μαράσλειον Διδασκαλείον είνε Έλληνες ιεροφάνται διαστοχαζόμενοι μόνον πως θα συντελέσουν εις την γενομένην αυτομάτως ανασυγκρότησιν του Ελληνισμού».²⁷⁷

Από τη δική του πλευρά, το *Εμπρός* θα επιμείνει στη σφοδρή του επίθεση στο Μαράσλειο, εκθέτοντας εμφατικά τους σημαντικότερους κινδύνους που συνεπάγεται η ανεξέλεγκτη δράση του: «Εις το διδασκαλείον, σφηκοφωλαιάν του μαλλιαρισμού, σφαγιάζεται η ελληνική γλώσσα, η ελληνική θρησκεία, η ελληνική οικογένεια, η ελληνική πατρίς».²⁷⁸ Ταυτόχρονα, θα εισάγει τον όρο «μαλλιαροκομμουνισμός», τον οποίο συναντάμε για πρώτη φορά σε επιστολή του Χρύσανθου Νικίδη, μέσω της οποίας αποδίδει σε «μαλλιαρούς-κομμουνιστές» τα επεισόδια που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του «Εθνικού Συνεδρίου»,²⁷⁹ που αποτελούσε μια απόπειρα απάντησης στο συνέδριο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας: «Οι αιώνιοι ταραχοποιοί μαλλιαροί-κομμουνισταί ηθέλησαν δια της δημιουργίας σκηνών να παρεμβάλλουν εμπόδια εις το επιστημονικόν, εθνικόν, κοινωνικόν έργον των πλήρους δράσεως γονίμων εις παν καλόν ανδρών».²⁸⁰ Η επιστολή του δημοσιεύεται σχολιασμένη από τον αρθρογράφο της εφημερίδας *Εμπρός*, που υπογράφει ως «Αθηναίος», υπογραμμίζοντας με έμφαση τον εθνικό κίνδυνο που δημιουργούν «οι μαλλιαροί συνεργαζόμενοι με τους κομμουνιστάς».²⁸¹ Η αντίδραση των δημοτικιστών θα είναι άμεση «Ωστε ο Σολωμός, όστις προ εκατόν ετών έγγραφεν εις τον διάλογόν του όσα ακριβώς ζητούν και οι σημερινοί

²⁷⁵ «Η Εκπαίδευσις που καταργεί την οικογένειαν», *Εστία*, 3/6/1925, αρ. φ. 11013, σ. 1.

²⁷⁶ «Η αντίδρασις. Απάντησις εις την «Εστίαν», *Δημοκρατία*, 4/6/1925, αρ. φ. 370, σ. 1.

²⁷⁷ Στο ίδιο.

²⁷⁸ «Κομμουνισμός και μαλλιαρισμός», *Εμπρός*, 30/4/1925, αρ. φ. 10230, σ. 1.

²⁷⁹ Στο «Εθνικόν Συνέδριον», το οποίο οργανώθηκε στην Αθήνα από 40 περίπου επιστημονικές, επαγγελματικές, φιλολογικές και πατριωτικές οργανώσεις τον Απρίλιο του 1925, αναλύθηκαν «εθνικά ζητήματα», όπως της πατρίδας, της θρησκείας, της γλώσσας και της οικογένειας. Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου επισημάνθηκαν οι κίνδυνοι από την έκλυση και την κατάπτωση του θρησκευτικού και του πατριωτικού αισθήματος. Από το «Εθνικόν Συνέδριο» προέκυψε ο «Εθνικός Σύνδεσμος», ο οποίος υπέβαλε υπόμνημα στη Βουλή για την περιφρούρηση της «εθνικής γλώσσας». Βλ. Δ. Παπαδημητρίου, *ό.π.*, σ. 98-99.

²⁸⁰ Στο ίδιο.

²⁸¹ Στο ίδιο.

δημοτικισταί, ήτο κομμουνιστής φαίνεται! Και ο Βαλαωρίτης το ίδιον! Και ο Παλαμάς και ο Μαβίλης! Και ο Ίων Δραγούμης!».²⁸²

Ωστόσο, η ολοένα και πιο συχνή χρήση του όρου «μαλλιαροκομμουνισμός» και η συνάρθρωσή του με το μαρασλειακό επεισόδιο, θα διαδραματίσει κομβικό ρόλο στην εξέλιξη της μαρασλειακής διαμάχης, καθώς θα λειτουργήσει ως ανάχωμα έναντι των υποστηρικτών του Μαρασλείου Διδασκαλείου, δεδομένου ότι οι φιλελεύθεροι δημοτικιστές εξέφραζαν πλέον συχνά την ανησυχία ότι ίσως με την ευνοϊκή στάση τους έναντι του Μαρασλείου διευκόλυναν τη διείσδυση των κομμουνιστικών ιδεών στον εκπαιδευτικό χώρο.²⁸³ Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Κ. Κάρμας, ένας εκ των τριών δασκάλων που πρωτοστάτησαν στα «Μαρασλειακά», ανήκε στη δημοτικιστική παράταξη και μάλιστα υπήρξε μέλος του Δ.Σ. της Δ.Ο.Ε., από το οποίο παραιτήθηκε το 1923. Στις επαφές του με τη Διδασκαλική Ομοσπονδία μετά το ξέσπασμα της μαρασλειακής διαμάχης, ο Κάρμας συνέχιζε να δηλώνει ότι «ουδεμία σχέσιν έχει η όλη εργασία του Μαρασλείου με το σημερινόν ζήτημα, ούτε και δύναται να αποφανθή εναντίον αυτής», παραμένοντας ουσιαστικά υποστηρικτής της γλωσσικής μεταρρύθμισης. Παράλληλα, δήλωνε ότι η απόφασή του να εναντιωθεί στη διεύθυνση του Διδασκαλείου στρεφόταν όχι κατά του δημοτικισμού, αλλά κατά του κομμουνισμού που υπόγεια, αλλά συστηματικά διείσδυε στην εκπαίδευση.²⁸⁴

Από την πλευρά της, παρά τις αρχικές διαφωνίες, η Διδασκαλική Ομοσπονδία θα εκφραστεί υπέρ των δύο παιδαγωγικών ιδρυμάτων, καταθέτοντας υπόμνημα στη Βουλή και στην κυβέρνηση, με το οποίο υποστήριζε ότι το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα «εις το Μαρασλείον Διδασκαλείον και την προσηρτημένην εις τούτο παιδαγωγικήν ακαδημίαν διεξάγεται μετά μεγίστης εμβριθείας, συνέσεως και επιστημοσύνης».²⁸⁵ Ταυτόχρονα, μέσω του *Διδασκαλικού Βήματος* θα προχωρήσει στην αναδημοσίευση άρθρων από τον καθημερινό Τύπο υποστηρικτικών προς το Μαρασλείο, όπως για παράδειγμα τα κείμενα του Α. Δελμούζου στη *Δημοκρατία*,²⁸⁶ ενώ παράλληλα θα δημοσιεύσει συνέντευξη του Δ. Γληνού²⁸⁷ και θα παρουσιάσει το

²⁸² «Το εκπαιδευτικόν ζήτημα», *Δημοκρατία*, 12/8/1925, αρ. φ. 638, σ. 2 και Μ. Ρεπούση, *ό.π.* σ. 185-186.

²⁸³ Μ. Ρεπούση, *ό.π.* σ. 188.

²⁸⁴ Χάρης Αθανασιάδης, *Δάσκαλοι και εκπαιδευτικός δημοτικισμός. Το περιοδικό Αυγή (1923-1925)*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2001, σ. 91-92 και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 312.

²⁸⁵ «Υπόμνημα της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας προς την Εθνικήν Συνέλευσιν», *Δημοκρατία*, 6/6/1925, αρ. φ. 571, σ. 3

²⁸⁶ Για τα κείμενα του Α. Δελμούζου, βλ. *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 32, 14/6/1925, σ. 2-8.

²⁸⁷ «Συνέντευξη με τον κ. Γληνό», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 33, 21/6/1925, σ. 5.

νέο βιβλίο του.²⁸⁸ Ως προς τους τρεις δασκάλους-μέλη της που ενεπλάκησαν στα «Μαρασλειακά», η Δ.Ο.Ε. δεν θα τους προσφέρει καμία κάλυψη, ενώ αντίθετα θα τους κατηγορήσει ότι τέθηκαν «εις υπηρεσίαν προσώπων και αντιλήψεων αντιτιθέμενων προς τα αληθή συμφέροντα της εκπαιδεύσεως και εχθρικών προς τας απόψεις του κλάδου».²⁸⁹ Τέλος, η Διδασκαλική Ομοσπονδία, παρότι θα εκφράσει τα λύπη της για τη μετάθεση των τριών δασκάλων, θα υπογραμμίσει ότι τη θεωρεί αναγκαία εφόσον «οι ίδιοι κατέστησαν αδύνατον την περαιτέρω εν τω Διδασκαλείω συνεργασίαν των».²⁹⁰

Εντούτοις, το φάντασμα του κομμουνισμού και οι εσωτερικές διαφωνίες σχετικά με τα ζητήματα του έθνους, της εθνικής ιστορίας και της εθνικής ταυτότητας θα προκαλέσουν σημαντικά ρήγματα στο μεταρρυθμιστικό μπλοκ και θα οδηγήσουν τους δημοτικιστές, στην πλειονότητά τους, να επιλέξουν την τακτική της σιωπής. Κατά συνέπεια, απέφυγαν να πάρουν θέση στη μαρασλειακή διαμάχη, παρότι γνώριζαν ότι λειτουργούσε απειλητικά έναντι της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που οι ίδιοι πρέσβευαν. Στην πραγματικότητα, με εξαίρεση τους πρωτεργάτες της μεταρρύθμισης και τους άμεσα θιγόμενους Δελμούζο, Γληνό και Παπαμαύρο, ουδείς άλλος δεν υπερασπίστηκε το Μαράσλειο. Με αυτή την τακτική θα ευθυγραμμιστούν και οι προοδευτικές εφημερίδες, προβάλλοντας ως άλλοθι την προσπάθειά τους να περιορίσουν την οξύτητα της αντιπαράθεσης. Ακόμα και η φιλελεύθερη *Αυγή*, παρότι δεν υποστήριξε ανοικτά τους τρεις δασκάλους, απέφυγε επιμελώς να τους καταδικάσει ή να τους νουθετήσει.²⁹¹ Επιπλέον, θα ζητήσει από τον Δελμούζο να απομακρύνει τους κομμουνιστές «οι οποίοι ύψωσαν για σημαία τους το Κρατικό και Εθνικό ξεχαρβάλωμα».²⁹² Χαρακτηριστική είναι η και στάση του *Ελεύθερου Βήματος*, το οποίο όταν ξέσπασε η διαμάχη κάλεσε τον υπουργό Παιδείας να λύσει το ζήτημα των τριών δασκάλων και να διευκρινίσει τη διαδικασία βάσει της οποίας απομακρύνθηκαν, παρότι ήταν γνωστό ότι ο Δελμούζος είχε ζητήσει την αποπομπή τους.²⁹³ Τέλος, η *Δημοκρατία*, παρότι υποστήριξε από την αρχή το Μαράσλειο, οργανώνοντας μεγάλη

²⁸⁸ «Ένας άταφος νεκρός», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 36, 12/7/1925, σ. 5.

²⁸⁹ «Μετά την έκθεσιν», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 35, 5/7/1925, σ. 5.

²⁹⁰ Στο ίδιο και Χ. Αθανασιάδης, *Δάσκαλοι και εκπαιδευτικός δημοτικισμός, ό.π.*, σ. 89-90.

²⁹¹ Χ. Αθανασιάδης, *Δάσκαλοι και εκπαιδευτικός δημοτικισμός, ό.π.*, σ. 93.

²⁹² «Ο θόρυβος», *Αυγή*, τεύχ. 13-14, Ιούλιος 1925, σ. 1-2.

²⁹³ «Σημειώματα», *Ελεύθερον Βήμα*, 04/06/1925, αρ. φ. 1170, σ. 3.

δημοσιογραφική καμπάνια και δημοσιεύοντας σειρά άρθρων του Δελμούζου,²⁹⁴ δεν θα αποτολμήσει να θέσει καίρια και αποφασιστικά ερωτήματα για την υπόθεση.²⁹⁵

Η τάση να διατηρηθούν οι ισορροπίες θα αποτυπωθεί και στο πόρισμα της πρώτης ανάκρισης για το επεισόδιο στο Μαράσλειο Διδασκαλείο, η οποία ανατέθηκε από τον υπουργό Παιδείας Ι. Μανέτα στον Δημήτριο Λάμψα, πρόεδρο του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου και καθηγητή της Παιδαγωγικής Ακαδημίας, διευθυντής της οποίας ήταν ο Δ. Γληνός. Κύρια προτεραιότητα του υπουργού ήταν να προχωρήσει η ανάκριση με ταχύτατους ρυθμούς, προκειμένου να προβεί άμεσα «εις την αυστηράν τιμωρίαν παντός, οιοσδήποτε και αν είναι ούτος, όστις θ' αποδειχθή επιβουλευόμενος τα ιερώτατα δια πάντα πραγματικόν Έλληνα αισθήματα και ιδέας, της θρησκείας, της πατρίδος, της οικογένειας και της κοινωνίας».²⁹⁶ Εντούτοις, ο αντιπολιτευόμενος Τύπος θα αποδοκιμάσει την απόφαση να ανατεθεί η υπόθεση στον Λάμψα, καθώς η παρουσία του στο πλευρό των εκσυγχρονιστών της εκπαίδευσης δημιουργούσε βάσιμες υποψίες σχετικά με την αντικειμενικότητα της κρίσης: «είνε υποχείριον των κ.κ. Γληνού και Δελμούζου, των δύο ολετήρων της Εκπαιδεύσεως, μαλλιαρών και αρχικομμουνιστών».²⁹⁷ Στον αντίποδα, η ανάθεση της υπόθεσης στον Λάμψα θα αποτιμηθεί θετικά τόσο από τις φιλικά διακείμενες εφημερίδες όσο και από τη Δ.Ο.Ε. ενώ πολλές ήταν οι προσδοκίες των δημοτικιστών και ιδιαίτερα του Δελμούζου, όσον αφορά το πόρισμα της ανάκρισης.²⁹⁸

Ωστόσο, η έκθεση Λάμψα, που κατατέθηκε στις 12 Ιουνίου 1925, δεν θα δικαιώσει το Μαράσλειο και την εκδοχή Δελμούζου για το επεισόδιο. Οι απόψεις της Ιμβριώτη δεν ήταν αντεθνικές, όπως υποστήριζαν οι τρεις δάσκαλοι, όμως ο τρόπος διδασκαλίας της ήταν «πεπλανημένος, μη επιστημονικός και ουχί συντελεστικός προς φρονηματισμόν των διδασκομένων».²⁹⁹ Ο Λάμψας εκτιμούσε ακόμα ότι η Ιμβριώτη, πιθανότατα «ανεπιγνώστως», προσέγγιζε την υλιστική αντίληψη της Ιστορίας, ενώ παράλληλα θεωρούσε λογικό οι ιδέες αυτές να «ξενίσουν» τους τρεις δασκάλους, καθώς «δεν ήταν συνηθισμένοι να κάμουν διάκρισιν πρωτεργατών, προκειμένου περί της ελληνικής Επαναστάσεως»,³⁰⁰ με συνέπεια να σχηματίσουν την εσφαλμένη άποψη

²⁹⁴ Για το σύνολο των κειμένων που δημοσιεύτηκαν στην *Δημοκρατία* στις 6, 7, 8, και 9/7/1925 βλ. Αλέξανδρος Δελμούζος, *Μαράσλειο και ζωή*, Αθηνά, Αθήνα, 1925.

²⁹⁵ Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 211-212.

²⁹⁶ «Ανακοινωθέν του Υπουργείου», *Νέα Ημέρα*, 5/6/1925, αρ. φ. 3261, σ. 4.

²⁹⁷ «Διά τον κ. Υπουργόν της Παιδείας», *Απογευματινή*, 3/6/1925, αρ. φ. 503, σ. 1.

²⁹⁸ Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 131.

²⁹⁹ «Το πόρισμα των ανακρίσεων δια τα σκάνδαλα του Μαρασλείου», *Σκριπ*, 22/6/1925, αρ. φ. 7991, σ. 4.

³⁰⁰ *Στο ίδιο*.

ότι ήταν εθνικά επιζήμιες: «Αναλογίζονται όλα αυτά και διερωτώνται: μα μόνη η αστική τάξις λοιπόν έκαμε την επανάστασιν. Και δεν ταπεινώνει αυτή η ιδέα όλον το έθνος;».³⁰¹ Παρότι, η έκθεση Λάμψα δεν απέδιδε μεμπτά κίνητρα στους τρεις δασκάλους, τους επέκρινε γιατί δεν πείστηκαν από τις εξηγήσεις του διευθυντή τους, καθώς και για την ενέργειά τους να δημοσιοποιήσουν τη διαμάχη. Κατά συνέπεια, ο Λάμψας δεχόταν την εισήγηση του Δελμούζου για μετάθεση των Δημητρακόπουλου, Γεννηματά και Κάρμα σε άλλα σχολεία, όχι όμως και την πειθαρχική τους δίωξη: «Δεν συμεριρίζομαι εξ άλλου την ετέραν γνώμην του αυτού Διευθυντού, καθ' ην εις τους δημοδιδασκάλους τούτους πρέπη να επιβληθή και πειθαρχική τιμωρία»,³⁰² υπογραμμίζοντας ταυτόχρονα ότι κατά την άποψή του «δύσκολον δεν ήτο να παρ-εξηγήσουν τους λόγους της κ. Ιμβριώτου και ελεύθεροι είνε να εμμένουν εις την άπαξ σχηματισθείσαν εξ αυτών γνώμην των».³⁰³ Στη συνέχεια ο Λάμψας συνιστούσε στον Δελμούζο να επιβάλει στην Ιμβριώτη να «μεταδιδαχθή τον ορθόν» και να «παρακο-λουθή εφεξής μετά περισσοτέρας προσοχής την διδασκαλίαν της περί ης ο λόγος καθηγητριάς και να εξακριβώση αν αύτη συνεμορφώθη προς τας συστάσεις του, ίνα εν εναντία περιπτώσει ληφθώσι περί αυτής τα προσήκοντα μέτρα».³⁰⁴ Εν ολίγοις, η έκθεση Λάμψα, η οποία εξέφραζε μια ισχυρή ομάδα δημοτικιστών, προανήγγελλε την αποπομπή της Ιμβριώτη από το Μαράσλειο, ενώ παράλληλα αναγνώριζε έμμεσα ως δικαιολογημένες τις ανησυχίες των αντιφρονούντων.³⁰⁵

Μετά το πραξικόπημα Πάγκαλου, στις 25 Ιουνίου 1925, στην υπόθεση των «Μαρασλειακών» θα αναμιχθεί και η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, αποστέλλοντας υπόμνημα στον υπουργό Παιδείας Γ. Χατζηκυριάκο, με το οποίο εξέφραζε την ανησυχία της για τα τεκταινόμενα στην εκπαίδευση. Η ευθεία παρέμβαση της Εκκλησίας συνδέεται και με την προηγηθείσα χρονικά επίσκεψη των τριών δασκάλων στο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών Χρυσόστομο κατά την οποία κατήγγει-λαν ότι στο πρότυπο δημοτικό σχολείο του Μαράσλειου είχε καταργηθεί το μάθημα των θρησκευτικών. Στο υπόμνημά της προς τον υπουργό Παιδείας, η Ιερά Σύνοδος υιοθετεί πλήρως τα καταγγελλόμενα για το Μαράσλειο και διαπιστώνει μια «τάση εξοβελισμού της θρησκευτικής διδασκαλίας» από την εκπαίδευση, μέσω του περιορι-σμού των ωρών διδασκαλίας των θρησκευτικών στη μέση εκπαίδευση και της

³⁰¹ Στο ίδιο.

³⁰² Στο ίδιο.

³⁰³ Στο ίδιο.

³⁰⁴ «Ιδού η «εθνική» εργασία του Μαρασλείου», *Εμπρός*, 23/6/1925, αρ. φ. 10283, σ. 1.

³⁰⁵ «Ολόκληρος η έκθεσις του κ. Λάμψα δια το θορυβώδες ζήτημα του Μαρασλείου», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 34, 28/6/1925, σ. 2-3.

υποβάθμισης της θρησκευτικής αγωγής. Στην κατάληξή του, το υπόμνημα στρεφόταν ευθέως κατά των μεταρρυθμιστών, ζητώντας τη λήψη μέτρων από την πλευρά του υπουργείου για να αντιμετωπιστεί η αντιθρησκευτική, αντεθνική και αντιπαιδαγωγική «καινοτομία».³⁰⁶ Στην απάντησή του, ο νέος υπουργός Παιδείας Ι. Τσιριμώκος θα χαρακτηρίσει τις καταγγελίες για το Μαράσλειο ως απολύτως αναληθείς, θα υπογραμμίσει ότι «αι ώραι της διδασκαλίας των Θρησκευτικών μαθημάτων εις ουδέν είδος σχολείου της μέσης ή της Δημοτικής Εκπαιδεύσεως ουδέ κατ' ελάχιστον περιωρίσθησαν»³⁰⁷ και θα διαβεβαιώσει την Ιερά Σύνοδο ότι τα θρησκευτικά μαθήματα διδάσκονταν βάσει των αναλυτικών προγραμμάτων που είχαν θεσπιστεί για τη μέση εκπαίδευση το 1906 και για τη δημοτική το 1913. Ταυτόχρονα, θα εγκαλέσει την Εκκλησία για την υιοθέτηση ψευδών και ανυπόστατων καταγγελιών: «εκφράζομεν δε μόνον την απορίαν ημών πώς και υμείς επέσατε θύμα εσφαλμένων και κακόβουλων διαδόσεων».³⁰⁸

Εντούτοις, οι συνθήκες που διαμορφώνονται κατά τη διάρκεια της παγκαλικής δικτατορίας, θα υπαγορεύσουν μια συντηρητική αναδίπλωση στην υπόθεση των «Μαρασλειακών», γεγονός που αποτυπώνεται στην αλλαγή της στάσης του δημοτικιστή Ι. Τσιριμώκου, ο οποίος θα δηλώσει ότι ενδεχομένως θα διεξαχθούν και νέες ανακρίσεις για το επεισόδιο του Μαράσλειου και εφόσον υπάρξουν ένοχοι θα τιμωρηθούν: «Θα αποπεμφθούν δε καθ' ην περίπτωσιν ήθελεν αποδειχθή επιζημία η παραμονήν των διά την Εκπαίδευσιν».³⁰⁹ Οι δηλώσεις του Τσιριμώκου, σε συναρμογή με την κατάθεση δύο εκπαιδευτικών νομοσχεδίων που προέβλεπαν τη δυνατότητα του υπουργού να αποφασίζει μεταθέσεις εκπαιδευτικών χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του διευθυντή του σχολείου στο οποίο υπηρετούσαν και την έγκριση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, θα ενισχύσουν τις φήμες περί δέσμευσης του νέου υπουργού για τη μετάθεση της Ιμβριώτη από το Μαράσλειο: «κατά ταύτα λοιπόν θα έχωμεν μετάθεσιν της κομμουνιζούσης καθηγητριάς κ. Ιμβριώτου χωρίς την γνωμοδότησιν του κ. Δελμούζου».³¹⁰ Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλλει και ο βουλευτής Λακωνίας Ευστρ. Κουλουμβάκης, φανατικός πολέμιος των δημοτικιστών, με σειρά άρθρων του στο *Εμπρός*, με τα οποία ζητά την εκκαθάριση της Παιδείας από τους μεταρρυθμιστές, επισημαίνοντας τον κίνδυνο που διατρέχουν οι μαθητές

³⁰⁶ Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 144-147.

³⁰⁷ «Προς την αυτού μακαριότητα τον Πρόεδρον της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος», *Εμπρός*, 9/8/1925, αρ. φ. 10330, σ. 4.

³⁰⁸ Στο ίδιο.

³⁰⁹ «Τα επεισόδια του Μαρασλείου», *Εμπρός*, 1/7/1925, αρ. φ. 10291, σ. 4.

³¹⁰ «Η εκμαιευθείσα λύσις», *Εμπρός*, 19/7/1925, αρ. φ. 10309, σ. 5.

«διαστρεφόμενοι τας διανοίας και τα συναισθήματά των, υπό των δυσωδών ακαθαρσιών του μαλλιαρισμού».³¹¹ Οι φήμες για τη μετάθεση της Ιμβριώτη θα επιβεβαιωθούν λίγο αργότερα, όταν ο Τσιριμώκος θα ζητήσει την απομάκρυνσή της. χωρίς ωστόσο, να καταφέρει να αποσπάσει τη συγκατάθεση της πλειοψηφίας του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου. Τελικά, μετά από πιέσεις τόσο από την πλευρά του υπουργείου όσο και από τον στενό πυρήνα των δημοτικιστών, η Ιμβριώτη θα υποβάλει η ίδια αίτηση μετάθεσης στις 22 Αυγούστου 1925: «Ενεκα του εγερθέντος θορύβου περί το όνομά μου αισθάνομαι ότι δεν θα έχω πλέον την ψυχικήν ηρεμίαν δια να διδάξω εν τω Μαράσλειω Διδασκαλείω, όθεν παρακαλώ υμάς, όπως ευαρεστούμενος με μεταθέσετε εις τι των εν Αθήναις Γυμνασίων Θηλέων».³¹²

Για τον Δελμούζο, η μετάθεση της Ιμβριώτη ισοδυναμούσε με συνολική ακύρωση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας στο Μαράσλειο, γεγονός που τον ώθησε να υποβάλλει την παραίτησή του από τη διεύθυνση του Διδασκαλείου και τη θέση του Ανώτερου Επόπτη Δημοτικής Εκπαιδευσεως, την οποία θα ανακαλέσει λίγο αργότερα κατόπιν πιέσεων των συνεργατών του. Ωστόσο, μετά την κήρυξη της δικτατορίας του Πάγκαλου, τον Ιανουάριο του 1926, ο Δελμούζος θα απολυθεί, μαζί με τους Γληνό, Παπαδάκη, Σακελλαρίου, Βαχαβιόλο, Λάμψα, Τριανταφυλλίδη, Χαντέλη και Τραυλαντώνη.³¹³ Επιπλέον, με απόφαση του υφυπουργού Παιδείας Μ. Μανιατόπουλου θα απολυθεί οριστικά «διά τα κομμουνιστικά της φρονήματα» και η Ιμβριώτη.³¹⁴ Συνακόλουθη με την απομάκρυνση των δημοτικιστών ήταν και η επιστροφή των τριών εκπαιδευτικών που είχαν πρωτοστατήσει στα «Μαρασλειακά» και η πλήρης δικαίωσή τους. Ένα μήνα αργότερα θα απολυθεί και ο υποδιευθυντής του Μαράσλειου Μ. Παπαμάυρος και στη θέση του θα τοποθετηθεί ο Γ. Παναγιωτίδης, που θα αναλάβει και καθήκοντα διευθυντή.³¹⁵ Στις 5 Μαΐου 1926, ο Παναγιωτίδης αποστέλλει στον υπουργό Παιδείας Δ. Αιγινήτη εμπιστευτική έκθεση, σύμφωνα με την οποία το Μαράσλειο δεν ήταν μεταρρυθμιστικό εγχείρημα, αλλά είχε καταστεί «το κέντρον καλλιέργειας τόσων γλωσσικών αιρέσεων και δοξασιών, όσων και νεωτεριστικών αντιλήψεων, διαπνεομένων υπό των μεταπολεμικών υλιστικών και ολεθρίων κομμουνιστικών ιδεών».³¹⁶ Η έκθεση θα διαρρεύσει στον Τύπο και ο

³¹¹ «Καυτηρίασις αρχιμαλλιαρού», *Εμπρός*, 22/8/1925, αρ. φ. 10342, σ. 1.

³¹² «Επιστολή της Ιμβριώτη προς Δελμούζο» (από το αρχείο Δελμούζου). Το απόσπασμα παρατίθεται στο Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 139.

³¹³ «Ο καταρτισμός του Εκπαιδευτ. Συμβουλίου», *Εστία*, 4/1/1926, αρ. φ. 11225, σ. 4.

³¹⁴ «Απελύθησαν ο κ. Βάρναλης και η κ. Ιμβριώτου», *Έθνος*, 16/2/1926, αρ. φ. 4252, σ. 4.

³¹⁵ Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 142.

³¹⁶ «Τα αποκαλυπτήρια μιας Εκθέσεως», *Εμπρός*, 20/5/1926, αρ. φ. 10608, σ. 1.

Αιγινήτης θα αναγκαστεί να διατάξει ανακρίσεις. Στην υπόθεση θα παρέμβει, για μια ακόμη φορά, η Εκκλησία, με χαρακτηριστική τη στάση του Μητροπολίτη Καλαβρύτων Τιμόθεου που θα ζητήσει την παραδειγματική τιμωρία των δημοτικιστών του Μαράσλειου.³¹⁷

Ωστόσο, η τελευταία ανακριτική έκθεση του βενιζελικού Αεροπαγίτη Γ. Αντωνακάκη, στις 6 Νοεμβρίου 1926, θα δικαιώσει τον Δελμούζο, τον Γληνό και τους δημοτικιστές, οδηγώντας τις αντίπαλες εφημερίδες στο συμπέρασμα ότι «ο μαλλιαρισμός επανέρχεται εν όλη του τη δόξη».³¹⁸ Στο τελικό του πόρισμα, ο Αντωνακάκης εντάσσει τα «Μαρασλειακά» στη γνωστή διαμάχη των «δύο γλωσσικών ιδεολογιών» και επισημαίνει ότι οι κατηγορίες κατά του Δελμούζου και των συνεργατών του περί «αντεθνικής διδασκαλίας, καταργήσεως ή περιφρονήσεως του μαθήματος των θρησκευτικών και καλλιέργειας ηθικής εκλύσεως» ήταν επιθέσεις κατά του «κυρίως εχθρού, της δημοτικής και εχρησιμοποιήθησαν διότι ήτο γνωστόν ότι αυτά κυρίως θα έκαμνον εντύπωσιν».³¹⁹ Τέλος, ο Αντωνακάκης εκθειάζει το έργο των μεταρρυθμιστών παιδαγωγών στο Μαράσλειο:

*Και ήτο το έργον τούτο εις πολύμοχθος πελώριος πειραματισμός, προς δημιουργίαν καλυτέρου σχολείου της αύριον διά τα παιδιά της Ελλάδος. Ήτον έργο πλήρες από παλλόμενον θρησκευτικόν αίσθημα, από ζωντανόν αισιόδοξον πατριωτικόν ενθουσιασμόν, έργον το οποίον, και διά τον έχοντα επιφυλάξεις ως προς την χρησιμοποιηθείσαν ακράτως δημοτικήν γλώσσαν, ήτο άξιον καλυτέρας τύχης. Κατέκτησεν όλην την εκτίμησίν μου.*³²⁰

³¹⁷ Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 149.

³¹⁸ «Ο μαλλιαρισμός επανέρχεται εν όλη του τη δόξη», *Νέα Ημέρα*, 28/8/1926, αρ. φ. 3700, σ. 5 και Μ. Ρεπούση, *ό.π.*, σ. 165.

³¹⁹ «Η πέτρα του σκανδάλου» (Από την έκθεση του Αεροπαγίτη Γ. Αντωνακάκη), στο Αλέξης Δημαράς (επιμ.), *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε. Τεκμήρια ιστορίας*, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα, 1998, σ. 146-147.

³²⁰ Στο ίδιο, σ. 147.

4.3 Διώξεις κατά την περίοδο της δικτατορίας (1925-1926)

Με τη σκλήρυνση της παγκαλικής δικτατορίας, στις αρχές του 1926, θα ξεσπάσει ένα μεγάλο κύμα διώξεων και αυταρχισμού σε όλα τα πεδία της πολιτικής και κοινωνικής ζωής. Τον Ιανουάριο του 1926 με συντακτική πράξη του υπουργικού συμβουλίου καταργήθηκε η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων: «Μόνιμοι, ισόβιοι ή προσωρινοί πολιτικοί υπάλληλοι και αξιωματικοί δύνανται να απολυθώσιν ή τεθώσιν εις κατάστασιν διαθεσιμότητας αυτεπαγγέλτως».³²¹ Το Φεβρουάριο συνελήφθησαν και εκτοπίστηκαν οι Γ. Κονδύλης, Αλ. Παπαναστασίου κ.ά., οι εφημερίδες *Ριζοσπάστης*, *Δημοκρατία*, *Ελεύθερον Βήμα* έκλεισαν ή αναγκάστηκαν να διακόψουν την κυκλοφορία τους, ξεκίνησαν συλλήψεις και δίκες κομμουνιστών, ενώ αργότερα το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας κατήργησε τη διοίκηση του Εργατικού Κέντρου Αθηνών, με την κατηγορία ότι πρόσκειται στο Κ.Κ.Ε., συνέλαβε όσους τη συγκροτούσαν και την παρέδωσε στους συντηρητικούς. Την ίδια περίοδο, περίπολοι του Φρουραρχείου Αθηνών εισέβαλαν στη λέσχη των δημοσίων υπαλλήλων, εξαναγκάζοντας σε παραίτηση τη διοίκηση της Επιτροπής Δημοσίων Υπαλλήλων. Τον Οκτώβριο του 1926, το υπουργικό συμβούλιο αποφάσισε με νέα συντακτική πράξη την απόλυση των δημοσίων υπαλλήλων που προέτρεπαν τους συναδέλφους τους σε απεργία.³²²

Στο εκπαιδευτικό πεδίο, το παγκαλικό καθεστώς θα προχωρήσει στην κατάργηση της διδασκαλίας της δημοτικής γλώσσας από τα σχολεία και στην επαναφορά της καθαρεύουσας, ενώ ταυτόχρονα θα υποχρεώσει το επίσημο έντυπο της Δ.Ο.Ε., το *Διδασκαλικόν Βήμα*, να εκδίδεται στη δημοτική. Ταυτόχρονα, θα εξαπολύσει διώξεις εναντίον των δημοτικιστών, στις οποίες θα πρωτοστατήσει ο υπουργός Παιδείας Ρ. Λιβαθινόπουλος. Τροποποιώντας τη σχετική νομοθεσία, ο Λιβαθινόπουλος, τον Ιανουάριο του 1926, θα απολύσει τα μέλη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου και θα παραδώσει τη διοίκηση και την εποπτεία της εκπαίδευσης στον Ν. Εξαρχόπουλο. Συγχρόνως, θα προχωρήσει στην απόλυση των εποπτών εκπαίδευσης, αλλά και δημοτικιστών επιθεωρητών και δασκάλων.³²³ Επιπλέον, θα υποδείξει στους ανώτερους εκπαιδευτικούς λειτουργούς, οι οποίοι «αποδεδειγμένως ασπάζονται τον μαλλιαρι-

³²¹ «Κατηργήθη η μονιμότης και ισοβιότης των δημοσίων υπαλλήλων», *Εσπερινή*, 10/1/1926, αρ. φ. 8289, σ. 5 και «Αναστέλλεται η μονιμότης και ισοβιότης των υπαλλήλων», *Νέα Ημέρα*, 9/1/1926, αρ. φ. 3473, σ. 10.

³²² Αποστόλης Ανδρέου, *Όψεις του συνδικαλισμού των δασκάλων, -ισσών, 1872-1927*, Λιβάνης, Αθήνα 1995, σ. 122.

³²³ Φάνης Τουλούπης, *Οι αγώνες των δασκάλων κατά τον 20ο αιώνα και η προσφορά τους*, χ.ε, Αθήνα, 2001, σ. 85-86.

σμόν και τας νεοτεριστικές θεωρίας» να υποβάλλουν άμεσα τις παραιτήσεις τους.³²⁴ Ως απάντηση στις έντονες διαμαρτυρίες των δημοτικιστών για τις εκκαθαρίσεις, η δικτατορική κυβέρνηση θα δηλώσει αποφασισμένη να εφαρμόσει πλήρως το εκπαιδευτικό της πρόγραμμα «αδιαφορούσα διά τας αντιδράσεις των φωνασκούντων γνωστών δημοτικιστών, οίτινες κατά την γνώμη της ζητούν να υποσκάψουν τα θεμέλια της Ελληνικής Πολιτείας».³²⁵

Στην κλιμάκωση των διώξεων κατά των δημοτικιστών θα συμβάλουν και οι φιλικά διακείμενες στο καθεστώς εφημερίδες, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη *Νέα Ημέρα*, που με αφορμή την απόλυση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου θα καλέσει τον Λιβαθινόπουλο να προχωρήσει σε συνολική εκκαθάριση των υποστηρικτών του δημοτικισμού: «να πράξη και δι' αυτούς ό,τι έπραξε και διά τους αρχηγούς της σπείρας εις την οποία ανήκουν. Ας τους παύση».³²⁶ Οι πρώτοι που εξαναγκάστηκαν να υποβάλουν τις παραιτήσεις τους ήταν οι τμηματάρχες μέσης και δημοτικής εκπαίδευσης του υπουργείου Παιδείας.³²⁷ Παράλληλα, η *Εστία* θα αναφερθεί στην επικείμενη απόλυση 25 επιθεωρητών της δημοτικής εκπαίδευσης «προς εφαρμογήν οικονομιών».³²⁸ Τελικά, όπως καταδεικνύεται από σχετικό δημοσίευμα του *Διδασκαλικού Βήματος*, θα καταργηθούν 10 θέσεις επιθεωρητών, γεγονός που θα προκαλέσει την έντονη αντίδραση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, η οποία σε υπόμνημά της προς το υπουργείο Παιδείας και το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο θα ζητήσει την άμεση ανάκληση των απολύσεων, αποδίδοντας τον εξοβελισμό των επιθεωρητών όχι σε υπηρεσιακή ανεπάρκεια, αλλά αποκλειστικά στην προσήλωσή τους στη «μεγάλην αλήθειαν του Δημοτικισμού, εξ ου εξαρτούν την αναγέννησιν της παιδείας μας, τον εθνικόν μας συγχρονισμόν και την πνευματικήν μας εν τη Ευρώπη εδραίωσιν».³²⁹

Την ίδια περίοδο, χαρακτηριστική είναι η στάση του *Ερμή*, που θα χαιρετήσει την «αποφασιστική και μεγαλοπρεπή στροφή προς τα δεξιά» του Πάγκαλου και θα ζητήσει το έργο της εκκαθάρισης και της εξυγίανσης του εκπαιδευτικού συστήματος να επεκταθεί και στην επαρχία, καθώς όπως επισημαίνει αν «οι πράκτορες της απαίσιαις τούτης σπείρας αφεθούν να συνεχίσουν το αποσυνθετικόν των έργων η

³²⁴ «Υπεδείχθη εις τους μαλλιαρούς να υποβάλλουν παραιτήσεις», *Εσπερινή*, 10/1/1926, αρ. φ. 8289, σ. 5.

³²⁵ «Δια την πραγματοποίηση οικονομιών εις το Υπουργείον Δικαιοσύνης και εις το Υπουργείον της Παιδείας», *Νέα Ημέρα*, 12/1/1926, αρ. φ. 3476, σ. 7.

³²⁶ «Αφού δεν παραιτούνται», *Νέα Ημέρα*, 10/1/1926, αρ. φ. 3474, σ. 3.

³²⁷ «Επίσημη εκπαιδευτική κίνηση», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 61, 19/1/1926, σ. 3.

³²⁸ «Αι οικονομίαι εις την Παιδείαν», *Εστία*, 10/1/1926, αρ. φ. 11230, σ. 4.

³²⁹ «Η εκκαθάρισις των Επιθεωρητών. Το υποβληθέν υπόμνημα», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 86, 11/7/1926, σ. 3.

εθνική καταστροφή θα επέλθη αναπότρεπτος».³³⁰ Παρά τη σκλήρυνση της παγκαλικής δικτατορίας, το Φεβρουάριο το 1926, και μέσα στο γενικό κλίμα των εκτοπίσεων, ο *Ερμής* θα επιμένει στη θέση του: «Εις την δικτατορίαν μία υπολείπεται οδός προς απαλλαγὴν της εκπαιδεύσεως από της ενσκυσίας πανούκλας: Ν' αφαίρεση την διοίκησιν της ὅλης Εκπαιδεύσεως από τας χείρας των μαλλιαρών των εγκατεσπαρμένων εις τας ελληνικάς επαρχίας».³³¹

Το κύμα διώξεων θα συνεχιστεί και θα λάβει ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις, όταν στις 26 Απριλίου 1926, επί υπουργίας Δ. Αιγινήτη, θα απολυθούν τα μέλη της απερχόμενης διοίκησης της Δ.Ο.Ε. (Α. Ρουχωτάς, Δ. Δούκας, Π. Δημητράτος, Γ. Γιούρτσας, Ε. Ρέπουλη), που εξέφραζε την «αριστερή» πτέρυγα των δημοτικιστών, με το αιτιολογικό ότι κατά τη διάρκεια του 8^{ου} συνεδρίου «εν τῷ προσώπῳ του τέως υπουργοῦ της Παιδείας κ. Λιβαθινόπουλου επέκριναν το εκπαιδευτικόν πρόγραμμα της Κυβερνήσεως κατὰ τρόπον ἀπάδοντα εις δημοσίους υπαλλήλους».³³² Το συνέδριο, έχοντας πληροφορηθεί την επικείμενη απόλυση, είχε δώσει εντολή στο νέο Δ.Σ. (πρόεδρος ο Ν. Προκοπίδης, που εξέφραζε τη μετριοπαθή πτέρυγα των δημοτικιστών) «ὡς περιβάλλει διὰ της ηθικῆς και υλικῆς συνδρομῆς του τα μέλη του τέως Διοικητικοῦ Συμβουλίου, εις περίπτωσιν, καθ' ἣν ἤθελον υποστήν τιμωρίαν».³³³ Σε αυτό το πλαίσιο απεστάλη ἄμεσα ἐγκύκλιος στους περιφερειακούς διδασκαλικούς συλλόγους, μέσω της οποίας καλούνταν το διδασκαλικό σώμα να παραμερίσει «προσωπικούς υπολογισμούς ἢ ἀντιθέσεις ἀντιλήψεων, προκειμένου ν' ἀποδείξει ἐμπράκτως την ψυχική του ἐνότητα».³³⁴ Ταυτόχρονα, λόγω της απόφασης του υπουργείου να ἀπαγορεύσει την ἐνίσχυση του ἀπελθόντος συμβουλίου με χρήματα του ταμείου του κλάδου, η Δ.Ο.Ε. ζητούσε από τους κατά τόπους συλλόγους να προσφέρουν ἄμεσα οικονομική υποστήριξη στους ἀπολυθέντες συναδέλφους τους, ἐνῶ τα ἴδια τα μέλη του Δ.Σ. δήλωναν ὅτι θα καταβάλουν «ὕπὲρ του κοινού τούτου σκοποῦ 1.000 δρ. μηνιαίως».³³⁵

Οι ἐνέργειες αυτές θα προκαλέσουν την ἀντίδραση του *Ερμή*, ο οποίος θα ἐγκαλέσει τη διοίκηση της Δ.Ο.Ε. με το σκεπτικό ὅτι «ο κλάδος δεν ἔδωσε ἐντολήν να

³³⁰ «Προς τον πρόεδρον της κυβερνήσεως», *Ερμής*, τεύχ. 183, 9/1/1926, σ. 1.

³³¹ «Μία εἶνε ἡ οδός», *Ερμής*, τεύχ. 189, 20-2-1926, σελ. 1.

³³² «Ἡ ἀπόλυσις του τέως Διοικητικοῦ Συμβουλίου της Ὁμοσπονδίας», *Διδασκαλικόν Βῆμα*, τεύχ. 77, 9/5/1926, σ. 7.

³³³ «Ἡ ἀπόλυσις των συναδέλφων των ἀποτελούντων το τέως Δ. Συμβούλιον της Ὁμοσπονδίας», *Διδασκαλικόν Βῆμα*, τεύχ. 81, 6/6/1926, σ. 3.

³³⁴ Στο ἴδιο.

³³⁵ Στο ἴδιο.

υβρίζεται εξ ονόματος δήθεν αυτού ένας τέως Υπουργός της Παιδείας».³³⁶ Ταυτόχρονα, ο *Ερμής* θα επικεντρωθεί στο ζήτημα της υλικής ενίσχυσης των πέντε απολυθέντων, μέσω του ταμείου της ομοσπονδίας, υπογραμμίζοντας ότι μια τέτοια κίνηση θα ήταν παράνομη «η δε τυχόν εκτέλεσής της θα προκαλέσει της προϊσταμένης των σωματείων Αρχής την επέμβαση, ήτις θα είνε οδυνηρωτάτη και δια τους μεν και δια τους δε».³³⁷ Μέσω της θέσης αυτής, ο *Ερμής* συντασσόταν πλήρως με το υπουργείο Παιδείας, που προέτασσε το Βασιλικό Διάταγμα της 15ης Μαΐου 1920 «περί επαγγελματικών Σωματείων», σύμφωνα με το οποίο δεν απαγορευόταν η διάθεση των οικονομικών πόρων των σωματείων για σκοπούς που δεν περιλαμβάνονταν στο καταστατικό του. Ωστόσο, οι απολυθέντες, με επιστολή τους προς τη διοίκηση της Δ.Ο.Ε., θα αρνηθούν κάθε ενέργεια με στόχο τον επαναδιορισμό τους ή την οικονομική τους ενίσχυση, δηλώνοντας χαρακτηριστικά: «περιττό να προσθέσουμε πως ούτε τους εράνους που ζητήσατε σκοπεύουμε να θίξουμε».³³⁸ Ταυτόχρονα, ο σύλλογος Κεφαλληνίας, από τον οποίο προερχόταν ο Αρ. Ρουχωτάς, θα εγκαλέσει τη διοίκηση για «μη έγκαιρη» και για «χλιαρή» δράση στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Από την άλλη πλευρά, η αντίδραση των περιφερειακών συλλόγων στις απολύσεις ήταν άμεση, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την έντονη διαμαρτυρία που εξέφρασε ο διδασκαλικός σύλλογος Ηρακλείου σε υπόμνημα που υπέβαλε στον Πάγκαλο, στο οποίο υπογράμμιζε ότι το υπουργείο Παιδείας έχει αρχίσει συστηματικές διώξεις εναντίον των δημοτικιστών δασκάλων: «Την αρχήν έκαμε με το προκάτοχον Διοικητικόν Συμβούλιον της διδ. Ομοσπονδίας το οποίον απέλυσε υπό το πρόσχημα μεν ότι ήλεγξε τον τέως υπουργόν της Παιδείας κ. Ρ. Λιβαθυνόπουλον πραγματικώς όμως διότι ήτο δημοτικιστικών αρχών». Παράλληλα, ο σύλλογος Ηρακλείου εξέφραζε την ανησυχία του ότι οι διώξεις εναντίον των εκπαιδευτικών θα συνεχιστούν: «Οι διωγμοί αυτοί πολύ φοβούμεθα ότι θα εξακολουθήσουν υπό το πρόσχημα καταργήσεως θέσεων Επιθεωρητών, αποσπάσεων εις νέας χώρας κλπ. Και όλα αυτά τα παράδοξα την στιγμήν καθ' ην ο ανώτερος άρχων της Ελλάδος επικοινωνεί δημοσία δια της δημοτικής γλώσσης με τον Ελληνικόν λαόν».³³⁹ Ομοίως, ο επιθεωρητής Κερκύρας Β. Παπαγεωργίου θα διαμαρτυρηθεί στον Πάγκαλο, κατά τη διάρκεια περιοδείας του στο νησί, ότι η περιφέρειά του έχει αναστατωθεί από το

³³⁶ Βλ. *Ερμής*, τεύχ. 201, 15/5/1926, σ. 8.

³³⁷ Στο ίδιο.

³³⁸ Για την επιστολή των μελών του απερχόμενου Δ.Σ. της Δ.Ο.Ε. βλ. «Μια δήλωση του τέως Δ. Συμβουλίου της Ομοσπονδίας», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 81, 6/6/1926, σ. 6.

³³⁹ «Σύλλογος Ηρακλείου», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 83, 20/6/1926, σ. 6-7.

πλήθος των υπηρεσιακών μεταβολών οι οποίες «τείνουν να παραλύσουν την εκπαίδευσιν, διότι ουδείς είναι βέβαιος περί της κεφαλής του».³⁴⁰ Τέλος, ο διδασκαλικός σύλλογος Ιωαννίνων θα δηλώσει τη συμπαράστασή του στους διωχθέντες δημοτικιστές και την απόφασή του «να προβή εις εράνους μεταξύ των μελών του 50 δρ. υπέρ των απολυθέντων».³⁴¹

Στην απάντησή του στις αναφορές και τα υπομνήματα των περιφερειακών διδασκαλικών συλλόγων, ο Πάγκαλος θα προσπαθήσει να κρατήσει κάποιες ισορροπίες. Αρχικά, θα διαχωρίσει την υπόθεση του «τέως» Δ.Σ. της Δ.Ο.Ε. από τις υπόλοιπες περιπτώσεις, επισημαίνοντας ότι «αυτοί ετιμωρήθησαν δια πειθαρχικούς λόγους διότι εις έγγραφόν των εξεφράσθησαν απρεπώς προς το υπουργείον, πράγμα το οποίον δεν αρμόζει εις υφισταμένους υπαλλήλους, διότι τότε δεν είναι δυνατόν να υφίσταται έννοια Κράτους».³⁴² Για τις υπόλοιπες περιπτώσεις, θα ισχυρισθεί πως δεν διώχθηκαν οι δημοτικιστές, αλλά όσοι μέσα από τον δημοτικισμό προσπάθησαν να μεταφυτεύσουν στα σχολεία «νεωτεριστικές ιδέας, αίτινες εφαρμοζόμεναι εν Ελλάδι θα κατέστρεφον αυτήν».³⁴³ Επιπροσθέτως, θα υποσχεθεί την ανάκληση των απολύσεων που οφείλονταν σε καθαρά πειθαρχικούς λόγους, ενώ παράλληλα θα δηλώσει ότι θα διενεργηθεί αυστηρός έλεγχος για πιθανές υπερβάσεις: «διέταξα να παύση πάσα καταδίωξις και να ενεργηθούν αυστηρόταται ανακρίσεις προς ανακάλυψιν της αληθείας και τιμωρίαν των τυχόν ενόχων».³⁴⁴

Ωστόσο, ο απολογισμός της «εκκαθάρισης» θα διαψεύσει κατηγορηματικά τον Πάγκαλο, καθώς βάσει των επίσημων στοιχείων που δημοσιεύτηκαν στο *Διδασκαλικόν Βήμα*, από τις αρχές Ιανουαρίου 1926 μέχρι την πτώση της παγκαλικής δικτατορίας απολύθηκαν 8 εκπαιδευτικοί σύμβουλοι, δύο ανώτεροι επόπτες, δέκα επιθεωρητές δημόσιας εκπαίδευσης και 210 δάσκαλοι.³⁴⁵ Από τις «επώνυμες» περιπτώσεις, εκτός από τους Δελμούζο, Γληνό και Τριανταφυλλίδη, ξεχωρίζει η απόλυση του προέδρου του 8ου συνεδρίου Σ. Δαγκλή, ο οποίος σύμφωνα με δημοσίευμα του *Εμπρός* κατά τη διάρκεια του συνεδρίου επέκρινε την τρομοκρατική στάση του

³⁴⁰ «Σύλλογος Κερκύρας», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 84, 27/6/1926, σ. 11.

³⁴¹ «Σύλλογος Ιωαννίνων», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 83, 20/6/1926, σ. 7.

³⁴² Για τις δηλώσεις Πάγκαλου βλ. *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 83, 20/6/1926, σ. 7.

³⁴³ Στο ίδιο.

³⁴⁴ Στο ίδιο.

³⁴⁵ Βλ. «Επίσημη εκπαιδευτική κίνησις», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 61, 10/1/1926, σ. 8, τεύχ. 62, 17/1/1926, σ. 8, τεύχ. 65, 7/2/1926, σ. 8, τεύχ. 66, 19/2/1926, σ. 8, τεύχ. 68, 28/2/1926, σ. 7, τεύχ. 70, 14/3/1926, σ. 8, τεύχ. 72, 28/3/1926, σ. 8, τεύχ. 74, 11/4/1926, σ. 8, τεύχ. 78, 16/5/1926, σ. 8, τεύχ. 80, 28/5/1926, σ. 8, τεύχ. 81, 6/6/1926, σ. 8 και τεύχ. 82, 13/6/1926, σ. 8.

υπουργείου έναντι των αντιπροσώπων.³⁴⁶ Το δημοσίευμα θεωρήθηκε πρόκληση κατά του Αιγινήτη, ο οποίος και αποφάσισε την απόλυσή του. Η αντίδραση των περιφερειακών διδασκαλικών συλλόγων στην απόλυση του Δαγκλή ήταν άμεση, καθώς με υπομνήματα που κατέθεσαν προς τον Πάγκαλο υπογράμμιζαν ότι «αι απολύσεις ανθρώπων που τιμίως και επαξίως φέρουν τον τίτλον του εφέδρου πολεμιστού κρατούν εις αγωνίαν τον Πανελλήνιον».³⁴⁷ Σύμφωνα με τη Δ.Ο.Ε., η απόφαση για την απόλυση του Δαγκλή, η οποία δεν είχε εκτελεστεί ακόμα όταν έγιναν οι παραστάσεις των διδασκαλικών συλλόγων στον Πάγκαλο, θα ανασταλεί με την παρέμβαση του Διευθυντή του Πολιτικού Γραφείου και παρά την πεισματική άρνηση του Αιγινήτη.³⁴⁸ Όταν λίγο αργότερα, ο Αιγινήτης θα αποχωρήσει από το υπουργείο Παιδείας, το *Διδασκαλικόν Βήμα* θα γράψει: «Ο κ. Αιγινήτης αποχωρών εκ του Υπουργείου της Παιδείας, δεν ηθέλησε να αποκαταστήσει μίαν αδικίαν, την οποίαν διέπραξεν εις βάρος συναδέλφων, τους οποίους απέλυσε, διότι ήσαν υπέρ το δέον δημοτικισταί».³⁴⁹ Κατά την περίοδο αυτή φαίνεται ότι περιορίζονται οι διώξεις, ωστόσο οι ήδη μετατεθέντες και απολυθέντες εκπαιδευτικοί, μεταξύ των οποίων και τα πέντε μέλη του πρώην Δ.Σ. της Δ.Ο.Ε., δεν θα επιστρέψουν στις θέσεις τους.³⁵⁰

Λίγο πριν την πτώση της παγκαλικού καθεστώτος, τη θέση του υπουργού Παιδείας θα αναλάβει ο εκδότης της εφημερίδας *Αθήναι Γ. Πωπ*, γεγονός που θα ωθήσει τη διοίκηση της Δ.Ο.Ε. να θέσει εκ νέου το ζήτημα, ζητώντας την ανάκληση της απόλυσης των πέντε καθώς και «πάντων, των δια λόγους γλωσσικούς ευρισκομένων εκτός υπηρεσίας».³⁵¹ Ωστόσο, παρά τη δέσμευση του Πωπ ότι θα διευθετήσει το θέμα, λόγω του ελάχιστου χρονικού διαστήματος που μεσολάβησε ως την ανατροπή του Πάγκαλου, δεν κατέστη δυνατή η υλοποίηση της υπόσχεσής του. Το ζήτημα θα επιλυθεί οριστικά κατά τη διάρκεια της θητείας του πρώτου υπουργού Παιδείας της κυβέρνησης Κονδύλη, Αλέξανδρου Παππά, δηλωμένου οπαδού της δημοτικής, ο οποίος με νομοθετικό διάταγμα θα επαναφέρει άμεσα τα μέλη του πρώην Δ.Σ. στις θέσεις τους, καθώς και όσους μετατέθηκαν ή απολύθηκαν κατά την περίοδο της δικτατορίας.³⁵²

³⁴⁶ «Το Διδασκαλικόν Συνέδριον», *Εμπρός*, 22/4/1926, αρ. φ. 10582, σ. 4.

³⁴⁷ «Σύλλογος Ηρακλείου», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 83, 20/6/1926, σ. 6-7.

³⁴⁸ «Η έκθεσις της διοικήσεως 1926-1927», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 128, 1/5/1927, σ. 4.

³⁴⁹ «Ο κ. Αιγινήτης», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 84, 27/6/1926, σ. 3.

³⁵⁰ Στο ίδιο.

³⁵¹ «Το Δ.Σ. ενώπιον του κ. Υπουργού», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 89, 1/8/1926, σ. 6.

³⁵² Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 456.

Κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης Κονδύλη δεν θα εκδηλωθεί κάποιο ισχυρό κύμα διώξεων, με εξαίρεση το διάστημα από 1 Σεπτεμβρίου έως 15 Οκτωβρίου 1926, κατά το οποίο θα μετατεθούν δυσμενώς δεκάδες δάσκαλοι, κατόπιν παρεμβάσεων μιας μερίδας πολιτευτών, με στόχο να «μην αποβούν κέντρα πολιτικής αντιδράσεως» κατά της υποψηφιότητάς τους στις επικείμενες εκλογές. Η αντίδραση της Δ.Ο.Ε θα είναι άμεση, καθώς σε πρωτοσέλιδο άρθρο θα καταγγείλει με δραματικούς τόνους το νέο διωγμό κατά του διδασκαλικού σώματος: «εξαπέλυσαν την θύελλαν κατά των κεφαλών μας, θύελλαν ενθυμίζουσαν παρελθούσας μαύρας εποχής, τας οποίας όλοι και προπαντός οι αυτοκαλούμενοι πολιτικοί μας, έπρεπε διά παντός να λησμονήσωμεν».³⁵³ Ωστόσο, πριν εκτελεσθούν οι αποφάσεις για τις μεταθέσεις, η διοίκηση της Δ.Ο.Ε. θα συναντηθεί με τον υπουργό Παιδείας Γ. Διδάχο και θα ζητήσει την ακύρωσή τους. Παρά την αρχική δέσμευσή του, ο υπουργός δεν θα προχωρήσει στην ακύρωση των αποφάσεων, γεγονός που θα υποχρεώσει τη Δ.Ο.Ε. να υποβάλει ειδικό υπόμνημα απευθείας στον Κονδύλη, με το οποίο, εκτός από την ακύρωση των μεταθέσεων, ζητούσε την απομάκρυνση του ιδιαίτερου Γραμματέα του υπουργείου Παιδείας Δ. Βλάχου, ως κύριου υπεύθυνου για τις μεταθέσεις.³⁵⁴ Τελικά, ο Κονδύλης θα διατάξει την αποπομπή του Βλάχου, ενώ παράλληλα θα ακυρωθούν όσες μεταθέσεις δεν είχαν εκτελεστεί.³⁵⁵

Συμπερασματικά, παρότι, σε γενικές γραμμές, οι διώξεις των δημοτικιστών κατά την περίοδο της δικτατορίας του Πάγκαλου δεν αποτέλεσαν σημείο έντονης ενδοκλαδικής αντιπαράθεσης, το ζήτημα της απόλυσης των πέντε μελών του «τέως» Δ.Σ. της Δ.Ο.Ε. αφενός αποκαλύπτει την υπόρρητη διαμάχη μεταξύ δημοτικιστών - καθαρευουσιάνων και αφετέρου αποτυπώνει μια νέα καμπή στη σταδιακά διαμορφούμενη διάσταση μεταξύ της «ριζοσπαστικής» και της «μετριοπαθούς» πτέρυγας των δημοτικιστών, γεγονότα που θα οδηγήσουν λίγο αργότερα στη διάσπαση της Δ.Ο.Ε., δίνοντας το έναυσμα για το ξεκίνημα ενός νέου κύκλου διώξεων.

³⁵³ «Εν διωγμώ», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 101, 24/10/1926, σ. 1.

³⁵⁴ Για το υπόμνημα της Δ.Ο.Ε. προς τον Κονδύλη βλ. «Μεταθέσεις», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 102, 31/10/1926, σ. 1.

³⁵⁵ «Ακύρωσις των μεταθέσεων», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 109, 19/12/1926, σ. 2 και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 460-461.

4.4 Η διάσπαση της ΔΟΕ (1927)

Κατά τη διάρκεια του 9^{ου} συνεδρίου της Δ.Ο.Ε., που διεξήχθη από τις 28 Απριλίου έως τις 7 Μαΐου 1927, η ένταση μεταξύ δημοτικιστών - καθαρευουσιάνων είχε φτάσει ήδη στο αποκορύφωμά της. Στο συσχετισμό δυνάμεων, η υπεροχή των δημοτικιστών ήταν σαφής, γεγονός που δημιουργούσε ένα κλίμα «ξεκαθαρίσματος» μεταξύ των δύο αντιμαχόμενων πλευρών. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, οι δημοτικιστές θα προχωρήσουν στη διαγραφή των συλλόγων Φθιώτιδας και Ηλείας που ελέγχονταν από τους καθαρευουσιάνους, θα επιβάλλουν την ένταξη ειδικής ρήτρας στο καταστατικό, βάσει της οποίας κάθε σύλλογος που θα αντιδρούσε δημόσια στην πολιτική της Δ.Ο.Ε. θα διαγραφόταν για ένα χρόνο, και θα ζητήσουν τη ρητή επιβεβαίωση της πλειοψηφίας των αντιπροσώπων στο ζήτημα της διδασκαλίας της δημοτικής γλώσσας σε όλες τις τάξεις του δημοτικού, καθώς και επί των πρακτικών κατευθύνσεων των αναλυτικών προγραμμάτων και επί της διδακτικής μεθόδου σύμφωνα με τις αρχές του Σχολείου Εργασίας.³⁵⁶

Στον αντίποδα, οι καθαρευουσιάνοι θα τηρήσουν αρχικά στάση αναμονής, όμως, όταν κατέστη σαφές ότι οι δημοτικιστές δεν θα τους επιτρέψουν να καταλάβουν ούτε μία από τις πέντε θέσεις στο επόμενο Δ.Σ. εξωθήθηκαν σε αποχώρηση. Λίγο πριν ξεκινήσουν οι αρχαιρεσίες κατέθεσαν στο προεδρείο δήλωση στην οποία υπογράμμιζαν ότι «διαπιστώσαντες μετά λύπης μας την οριστικήν στροφήν της Συνελεύσεως προς τον Κομμουνισμόν, αρνούμενοι ν' αναλάβωμεν τας τεραστίας ευθύνas των συνεπειών των τοιούτων ροπών και διαμαρτυρόμενοι δια την επικράτησιν τοιούτων αντιλήψεων δηλούμεν, ότι αποχωρούμεν της ψηφοφορίας».³⁵⁷ Ταυτόχρονα δήλωναν ότι αποχωρούν από τη Διδασκαλική Ομοσπονδία και ότι θα συγκροτήσουν «Εθνικήν Διδασκαλικήν Οργάνωσιν» επί βάσεων εγκρινομένων παρά του ελληνικού Λαού και συμφώνως προς τας εθνικός μας παραδόσεις».³⁵⁸

Η παραπάνω δήλωση, γνωστή ως δήλωση των «δώδεκα», αποτέλεσε ουσιαστικά τη ληξιαρχική πράξη της διάσπασης της Δ.Ο.Ε. Μέσω της κίνησης αυτής, οι καθαρευουσιάνοι δεν θα δηλώσουν μόνο την πρόθεσή τους να δημιουργήσουν νέα διδασκαλική ομοσπονδία, αλλά θα προβάλλουν και το επίθετο «Εθνική», σε αντιδιαστολή με το επίθετο «Κομμουνιστική», το οποίο θα χρησιμοποιούν στο εξής απαξιωτικά όταν αναφέρονται στη Δ.Ο.Ε. Από την πλευρά τους, οι δημοτικιστές θα

³⁵⁶ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 461-462

³⁵⁷ «Η Θ' Γενική Συνέλευσις», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 129, 15-5-1927, σ. 1.

³⁵⁸ Στο ίδιο.

απαντήσουν ότι οι κατηγορίες περί κομμουνισμού είναι παντελώς αβάσιμες και συνιστούν καθαρό μύθο και θα υποστηρίξουν ότι η κίνηση των «δώδεκα» καθαρευουσιάνων αντιπροσώπων αποσκοπούσε στη δημιουργία αναχώματος έναντι του μεταρρυθμιστικού εκπαιδευτικού προγράμματος της ομοσπονδίας.³⁵⁹ Το *Διδασκαλικό Βήμα* θα προβάλλει την άποψη ότι βασικός υποκινητής της διάσπασης ήταν ο Καραγιάννης, τονίζοντας ωστόσο ότι «οι κρύφιοι υποκινητές της απόπειρας είναι άλλοι».³⁶⁰ Το περιοδικό *Αναγέννηση*, που εξέδιδε ο Γληνός, θα προχωρήσει ένα βήμα παραπάνω, εκφράζοντας την άποψη ότι το «διασπαστικό κίνημα είχε προετοιμαστή από καθαρά αντιδραστικούς κύκλους έξω από την Ομοσπονδία».³⁶¹ Από την πλευρά των καθαρευουσιάνων, ο ίδιος ο Καραγιάννης, μέσω του *Ερμή*, θα παραδεχθεί την ανάμιξή του, την οποία μάλιστα θα θεωρήσει τίτλο τιμής: «Ο διευθυντής μας έλαβεν ενεργόν μέρος εις την διάσπασιν της διδασκαλικής κομμούνιας. Και θεωρεί την ενέργειάν του ταύτην ως τίτλον τιμής. Διότι η διάλυσις της αντεθνικής ταύτης σφηκοφωληάς αποτελεί υψίστην εθνικήν υπηρεσίαν»³⁶²

Θα ακολουθήσει μια περίοδος προετοιμασίας και έντονων ζυμώσεων, κυρίως σε επίπεδο τοπικών συλλόγων, από τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές. Από τα τέλη Μαΐου 1927 έως τις αρχές Οκτωβρίου του ίδιου έτους, θα πραγματοποιηθούν γενικές συνελεύσεις σε όλους τους διδασκαλικούς συλλόγους, από τις οποίες θα προκύψουν διασπάσεις και αποχωρήσεις ή διαγραφές μελών. Στον τελικό απολογισμό, η Δ.Ο.Ε. θα διατηρήσει στη δύναμή της και τους 60 συλλόγους των οποίων οι αντιπρόσωποι ήταν δημοτικιστές, ωστόσο θα υπάρξουν αρκετές αποχωρήσεις μελών. Παράλληλα, θα καταφέρει να αποσπάσει στο δυναμικό της και έξι από τους δώδεκα συλλόγους των οποίων οι αντιπρόσωποι είχαν υπογράψει τη δήλωση, ενώ θα εξασφαλίσει και την ουδετερότητα άλλων δύο. Η πλευρά των καθαρευουσιάνων θα εντάξει στη δύναμή της συνολικά δέκα συλλόγους, δηλαδή δύο τους διαγραφέντες, Ηλείας και Φθιώτιδας, τέσσερις μόνο από τους «δώδεκα», επίσης με απώλειες, και τέσσερις νεοϊδρυθέντες που προήλθαν από τη διάσπαση άλλων συλλόγων. Ωστόσο, το ιδρυτικό συνέδριο της «Εθνικής Ομοσπονδίας» δεν θα πραγματοποιηθεί, καθώς οι εκπαιδευτικές και συνδικαλιστικές εξελίξεις που θα δρομολογηθούν κατά το τελευταίο τρίμηνο του 1927 θα μετατρέψουν ριζικά το σκηνικό, γεγονός που θα επιτρέψει στους

³⁵⁹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 465.

³⁶⁰ «Ο ήρωας!», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 132, 5/6/1927, σ. 3

³⁶¹ Βλ. *Αναγέννηση*, τεύχ. 9-10, Μάης-Ιουνίου 1927, σ. 572.

³⁶² Βλ. *Ερμής*, τεύχ. 255, 28/5/1927, σ. 64.

καθαρευουσιάνους να συμπράξουν με ορισμένα μέλη της «δεξιάς» πτέρυγας των δημοτικιστών και να ιδρύσουν, το Μάιο του 1928, τη Νέα Διδασκαλική Ομοσπονδία.³⁶³

Κεντρικό πρόσωπο των εκπαιδευτικών εξελίξεων, μετά τον ανασχηματισμό της οικουμενικής κυβέρνησης Ζαΐμη (17 Αυγούστου 1927), θα αποτελέσει ο νέος υπουργός Παιδείας Θ. Νικολούδης, ο οποίος προερχόταν από το κόμμα των Ελευθεροφρόνων του Ι. Μεταξά.. Με την πολιτική που θα ακολουθήσει θα δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στις σχέσεις του υπουργείου Παιδείας με τα εκπαιδευτικά συνδικάτα, ενώ παράλληλα θα πρωτοστατήσει στη δίωξη της διοίκησης της Ο.Λ.Μ.Ε., στην καθαίρεση και την παραπομπή στο πειθαρχικό των μελών της διοίκησης της Δ.Ο.Ε. για «οικονομικές ατασθαλίες» και σε ορισμένες σποραδικές διώξεις δασκάλων «επί κομμουνισμού». Επιπλέον, θα διώξει πειθαρχικά τη διοίκηση της Δ.Ο.Ε., με αφορμή την υποστήριξή της στο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ, και κυρίως θα αρνηθεί κάθε μορφή συνεργασίας μαζί της. Αντίθετα, θα ταχθεί, από την πρώτη στιγμή, στο πλευρό της νεοσύστατης Νέας Διδασκαλικής Ομοσπονδίας.³⁶⁴ Σε γενικές γραμμές, θα λέγαμε ότι κατά την περίοδο αυτή εκδηλώνεται, με κρατική παρέμβαση, μια σειρά στοχευμένων επιθέσεων εναντίον των δύο εκπαιδευτικών συνδικάτων, η οποία συνοδεύεται από πειθαρχικές και ποινικές διώξεις. Σύμφωνα με τον Απ. Ανδρέου, τόσο οι διώξεις εναντίον της Δ.Ο.Ε. όσο και η διάσπασή της, το 1927, εντάσσονται σε ένα ευρύτερο σχέδιο επίθεσης εναντίον των δημοτικιστών, ιδίως της ριζοσπαστικής τους πτέρυγας, το οποίο εντάθηκε μετά τη διάσπαση του «Εκπαιδευτικού Ομίλου».³⁶⁵

Η αρχή θα γίνει στις 7 Οκτωβρίου 1927, όταν ο Νικολούδης θα δημοσιοποιήσει τις τροποποιήσεις που είχε σχεδιάσει σε δύο νομοθετικά διατάγματα. Στο πρώτο σχέδιο διατάγματος, που αφορούσε την ανασυγκρότηση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, θα προτείνει τη συμμετοχή τριών καθηγητών Πανεπιστημίου και τη μείωση των αιρετών μελών από τέσσερα σε δύο. Ως κύριο λόγο της ανασύνθεσης του Εκπαιδευτικού

³⁶³ Η ιδιότυπη συμμαχία μεταξύ μιας ομάδας των δημοτικιστών με επικεφαλής τον Ν. Προκοπίδη και των καθαρευουσιάνων θα διαλυθεί ένα μήνα αργότερα και η Νέα Διδασκαλική Ομοσπονδία θα συνεχίσει την πορεία της με σημαία της την καθαρεύουσα και το σεβασμό στα εθνικά ιδεώδη, εκδίδοντας δικό της έντυπο, την *Εκπαιδευτική*. Από τις αρχές του 1929, θα διαπιστώσει ότι η διάσπαση δεν την ωφελεί και στις 31/3/1929 το *Διδασκαλικόν Βήμα* και η *Εκπαιδευτική* θα δημοσιεύσουν κοινό ανακοινωθέν, όπου εκφραζόταν η κοινή επιθυμία για επανένωση, η οποία θα επισημοποιηθεί στη ΙΓ' γενική συνέλευση του κλάδου, στις 6 Ιουλίου 1930, δυνάμει χρόνιων μετά τη διάσπαση. Βλ. Φ. Τουλούπη, *ό.π.*, σ. 87- 88 και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 490-494.

³⁶⁴ Είναι χαρακτηριστικό ότι στην ιδρυτική γενική συνέλευση της Νέας Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, στις 10/5/1928, ο Νικολούδης θα αποστείλει «τα θερμά του συγχαρητήρια». Βλ. Φ. Τουλούπη, *ό.π.*, σ. 88.

³⁶⁵ Α. Ανδρέου, *ό.π.*, σ. 137.

Συμβουλίου, ο Νικολούδης θα προβάλλει την αδράνεια ορισμένων μελών του, τα οποία θα κατηγορήσει ότι είναι και μέλη του «Εκπαιδευτικού Ομίλου» και συνεπώς, κατά την άποψή του, ασπάζονται την κομμουνιστική ιδεολογία. Στο δεύτερο σχέδιο νομοθετικού διατάγματος, που αναφερόταν στα διδακτικά βιβλία, ο Νικολούδης θα προτείνει την αποκλειστική διδασκαλία της καθαρεύουσας στις δύο τελευταίες τάξεις του δημοτικού και την επανεξέταση όλων των αναγνωστικών της δημοτικής.³⁶⁶

Αμέσως μετά τη δημοσιοποίηση των σχεδίων του Νικολούδη, θα ξεσπάσουν έντονες αντιδράσεις τόσο από την πλευρά των εκπαιδευτικών ομοσπονδιών όσο και από την πλευρά των θιγομένων δασκάλων και καθηγητών. Από κοινού, Δ.Ο.Ε. και Ο.Λ.Μ.Ε., θα εκφράσουν τη διαμαρτυρία τους, υπογραμμίζοντας «το πνεύμα της οπισθοδρομήσεως», που διέπνεε τις προτεινόμενες τροποποιήσεις.³⁶⁷ Επιπλέον, δύο από τα αιρετά μέλη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, ο δάσκαλος Αρ. Ρουχωτάς και ο καθηγητής Α. Χωραφάς, θα απαντήσουν στις κατηγορίες του Νικολούδη ότι είναι φανατικοί κομμουνιστές με αιχμηρές επιστολές που θα δημοσιοποιήσουν στον Τύπο. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα από την επιστολή του Ρουχωτά, στην οποία δηλώνει ότι ο υπουργός δεν διαθέτει κανένα αποδεικτικό στοιχείο για τους ισχυρισμούς του και υπογραμμίζει: «Εκτός αν κατήντησε παρ' ημίν να ονομάζεται κομμουνιστής και να εξοντώνεται, πας όστις δεν συμφωνεί με τας γνώμας μας, τας επιθυμίας μας και τας υποδείξεις μας».³⁶⁸ Παράλληλα, οι δύο ομοσπονδίες θα εναντιωθούν και σε άλλες δύο ρυθμίσεις, τις οποίες θα χαρακτηρίσουν άκρως επικίνδυνες. Σύμφωνα με την πρώτη ρύθμιση, οι αποφάσεις του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου για υπηρεσιακά ζητήματα, όπως μεταθέσεις, αποσπάσεις, προαγωγές και πειθαρχικές διώξεις, θα μπορούσαν να εξεταστούν σε δεύτερο βαθμό από άλλο συμβούλιο, που θα απαρτιζόταν από διοικητικούς υπαλλήλους του υπουργείου, οι οποίοι θα διορίζονταν άμεσα από τον υπουργό. Με τη δεύτερη ρύθμιση δινόταν το δικαίωμα στον υπουργό να επιβάλλει απευθείας «την πειθαρχικήν ποινήν της επιπλήξεως και του προστίμου μέχρι ενός μηνιαίου μισθού».³⁶⁹

Η απάντηση του Νικολούδη ήταν να παραπέμψει τον Ρουχωτά στο Ανώτατο Πειθαρχικό Συμβούλιο με το ερώτημα της απόλυσης και να αναθέσει στο νομικό σύμβουλο του υπουργείου Παιδείας να εξετάσει κατά πόσον η δημοσίευση των ανα-

³⁶⁶ Στο ίδιο, σ. 471-472.

³⁶⁷ Στο ίδιο, σ. 477.

³⁶⁸ «Πώς αποδεικνύεται ο κ. Ρουχωτάς και ο κ. Χωραφάς κομμουνιστής», *Διδακταλίκον Βήμα*, τεύχ. 151, 16/10/1927, σ. 2.

³⁶⁹ «Ενώπιον της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής - Το νέον υπόμνημα των δύο Ομοσπονδιών», *Διδακταλίκον Βήμα*, τεύχ. 152, 23/10/1927, σ. 3-4.

κοινώσεων των δύο ομοσπονδιών θα μπορούσε να οδηγήσει σε πειθαρχική ή και ποινική δίωξη των διοικήσεών τους.³⁷⁰ Στο πλευρό του Νικολούδη θα ταχθούν και ο Καραγιάννης, μέσω του *Ερμή*, καθώς και η προσωρινή διοικούσα επιτροπή της «Εθνικής» Διδασκαλικής Ομοσπονδίας.³⁷¹ Ωστόσο, η δίωξη θα δρομολογηθεί τελικά μέσω άλλης οδού, καθώς στις 4 Νοεμβρίου 1927, επόπτης του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, με εντολή του υπουργού Ν. Βελέντζα, που προερχόταν επίσης από το κόμμα των Ελευθεροφρόνων, θα διενεργήσει έλεγχο τω διοικητικών και διαχειριστικών βιβλίων της Δ.Ο.Ε., όπου θα εντοπίσει δύο «διαχειριστικές ανωμαλίες».³⁷² Στην πρώτη περίπτωση, η Δ.Ο.Ε. είχε διαθέσει το ποσό των 9.000 δρχ. από το ταμείο της υπέρ των «πέντε» απολυθέντων κατά τη διάρκεια της δικτατορίας του Πάγκαλου, μια ενέργεια που αντέβαινε στον ν. 281/1914, ωστόσο για το ζήτημα αυτό, η διοίκηση της Δ.Ο.Ε. είχε φροντίσει να «θωρακίσει» καταλλήλως το καταστατικό της. Στη δεύτερη περίπτωση, ο πρόεδρος και ο γραμματέας του συμβουλίου πληρώνονταν από το ταμείο της ομοσπονδίας με ποσά που υπερέβαιναν το μηνιαίο μισθό που λάμβαναν ως δάσκαλοι, ωστόσο το ίδιο συνέβαινε και με τα αντίστοιχα μέλη όλων των προηγούμενων διοικήσεων.³⁷³ Εντούτοις, ο ελεγκτής θα επιμείνει στην άποψη ότι η έγκριση του προϋπολογισμού από το συνέδριο δεν αναιρούσε την παρατυπία. Χαρακτηριστική της υποκριτικής στάσης του Νικολούδη στο όλο ζήτημα είναι η δήλωσή του ότι παρακάλεσε τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας «όπως επιδείξει επιείκειαν και μη παραπέμψη το Διοικητικόν Συμβούλιον της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας εις την Εισαγγελίαν, για να λάβει την απάντηση ότι «δυστυχώς ο νόμος περί Σωματείων είναι σαφής, μη επιδεχόμενος ελαστικότητα»³⁷⁴

Την επόμενη ημέρα, το θέμα των διαχειριστικών ανωμαλιών της Δ.Ο.Ε. θα δημοσιευτεί στο σύνολο του καθημερινού αθηναϊκού Τύπου. Ωστόσο, στην πλειονότητά τους οι εφημερίδες θα κρατήσουν θετική ή ουδέτερη στάση έναντι της διοίκησης της Δ.Ο.Ε., με εξαίρεση το *Εμπρός*, την *Ελληνική* και κυρίως την *Πολιτεία*, στην οποία σημειωτέον διευθυντής ήταν ο ίδιος ο Νικολούδης. Στα σχόλια της *Πολιτείας* ήταν ιδιαίτερα αιχμηρά και αποσκοπούσαν στην αποπομπή των ηγετών της

³⁷⁰ «Τιμωρία του κ. Ρουχωτά», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 151, 16/10/1927, σ. 4.

³⁷¹ «Η Εθνική Ένωσις των δημοδιδασκάλων», *Ερμής*, τεύχ. 278, 5/11/1927, σ. 423-424.

³⁷² «Αι ανωμαλίες διαχειριστικά και διοικητικά της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας», *Πολιτεία*, 5/11/1927, αρ. φ. 3315, σ. 3.

³⁷³ «Σκόπιμη επέμβαση του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας στην οργάνωση μας», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 152, 23/10/1927, σ. 9.

³⁷⁴ «Διαχειριστικά ανωμαλίες της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας», *Πολιτεία*, 5/11/1927, αρ. φ. 3319, σ. 4.

Δ.Ο.Ε. και κυρίως του Π. Δημητράτου: «Το γεγονός τούτο ελπίζομεν ότι θα συντέλεση εις την αφύπνισιν της μεγάλης τάξεως των Ελλήνων δημοδιδασκάλων οίτινες, είτε διότι τρομοκρατούνται ακόμη, είτε διότι παρεσύρθησαν παρ' αναξίων ηγετών, ευρέθησαν επί τόσον χρόνον υποχείριοι δημαγωγών και εκμεταλλευτών».³⁷⁵

Η αμέσως επόμενη ενέργεια από την πλευρά του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας ήταν τηρώντας κατά γράμμα το νόμο να καθαιρέσει το Δ.Σ. της Δ.Ο.Ε., να διορίσει προσωρινή Διοικούσα Επιτροπή και να συγκαλέσει Έκτακτη Γενική Συνέλευση μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα με αποκλειστικό θέμα την εκλογή νέου Διοικητικού Συμβουλίου. Στις 6 Νοεμβρίου 1927, πριν αποφασισθεί η έκπτωσή της, η διοίκηση της Δ.Ο.Ε. θα σπεύσει να συγκαλέσει συνέδριο για τις 20 του ίδιου μήνα. Τρεις μέρες αργότερα, στις 9 Νοεμβρίου, ο Βελέντζας κηρύσσει την έκπτωση, θεωρεί αναρμόδια πλέον την καθαιρεθείσα διοίκηση να συγκαλέσει συνέδριο και συγκαλεί το ίδιο για τις 4 Γενάρη του νέου έτους, ενώ ταυτόχρονα ο Νικολούδης εκδίδει εγκύκλιο του διατάζει τους επιθεωρητές να μη δώσουν άδειες σε δασκάλους για το συνέδριο που συγκάλεσε η Δ.Ο.Ε. Τελικά, η λύση θα δοθεί από το υπουργικό συμβούλιο, που θα ορίσει μια ενδιάμεση ημερομηνία, στις 10 Δεκεμβρίου. Η απόφαση του υπουργικού συμβουλίου ουσιαστικά θα δικαιώσει τη Δ.Ο.Ε. Στην έκτακτη (Γ') γενική συνέλευση, οι σύνεδροι, στην πλειοψηφία τους (342 από τις 428 ψήφους), θα επιβεβαιώσουν την εμπιστοσύνη τους στη διοίκηση που είχε καθαιρεθεί.³⁷⁶

Στις αρχές Ιανουαρίου του 1928, με απόφαση του Νικολούδη συγκλήθηκε το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο με τη νέα του σύνθεση, και εξέλεξε τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρό του. Σύμφωνα, μάλιστα, με δημοσίευμα του *Εμπρός*, το Συμβούλιο, στην πρώτη τακτική του συνεδρίαση, στην οποία θα προήδρευε ο ίδιος ο υπουργός, θα έδινε προτεραιότητα στα ζητήματα «της προσαρμογής της Δημοτικής Εκπαιδύσεως εις τας διατάξεις του Συντάγματος, την τροποποίησιν του προγράμματος των σχολείων της Μέσης Εκπαιδύσεως και την βελτίωσιν του θεσμού των επιθεωρητών».³⁷⁷ Η εξέλιξη αυτή προκάλεσε την άμεση αντίδραση της Ο.Λ.Μ.Ε. που κατήγγειλε τον υπουργό Παιδείας ότι με παράνομες και παρασκηνιακές ενέργειες κατάφερε να διορίζει ο ίδιος τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο του συμβουλίου. Ταυτόχρονα, η Ο.Λ.Μ.Ε. θα κατηγορήσει τον Νικολούδη ότι με διάφορες μεθοδεύσεις άλλαξε προς όφελος του τη σύνθεση του εκλεκτορικού σώματος, καθώς

³⁷⁵ «Τα πρώτα ανταλλάγματα», *Πολιτεία*, 5/11/1927, αρ. φ. 3315, σ. 1.

³⁷⁶ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 485.

³⁷⁷ «Η συγκρότησις και το έργον του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου», *Εμπρός*, 3/1/1928, αρ. φ. 11192, σ. 4.

από τη μια πλευρά δεν συμμετείχαν οι δύο αιρετοί σύμβουλοι, εφόσον δεν είχαν ακόμα εκλεγεί, και από την άλλη συμμετείχαν οι τρεις καθηγητές του Πανεπιστημίου, οι οποίοι σύμφωνα με τις τροποποιήσεις που είχε επιβάλει το υπουργικό συμβούλιο στο νομοθετικό διάταγμα του Νικολούδη είχαν δικαίωμα συμμετοχής μόνο σε ζητήματα επιστημονικής φύσης.³⁷⁸ Επιπλέον, η Ο.Λ.Μ.Ε. θα απειλήσει τον υπουργό ότι θα επιδιώξει δια της νομικής οδού «απόδειξιν της αντισυνταγματικότητας της συγκροτήσεως του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου».³⁷⁹

Η απάντηση του Νικολούδη ήταν να παραπέμψει το Δ.Σ. της Ο.Λ.Μ.Ε. στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο, ζητώντας την «επιβολήν της υπό τούτου προβλεπομένης ανωτάτης ποινής της παύσεως διά τους υπογράψαντας το απρεπές έγγραφον».³⁸⁰ Από την πλευρά της, η διοίκηση της Ο.Λ.Μ.Ε. θα αρνηθεί να απολογηθεί δηλώνοντας πως δεν αναγνωρίζει στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο δικαιοδοσία σε συνδικαλιστικά ζητήματα. Τελικά, το Συμβούλιο θα επιβάλλει ερήμην την ποινή της δίμηνης απόλυσης σε όλα τα μέλη του Δ.Σ. της Ο.Λ.Μ.Ε. Στο πλευρό των συνδικαλιστών της μέσης εκπαίδευσης θα ταχθεί άμεσα η Δ.Ο.Ε., εκδίδοντας ανακοίνωση με την οποία θα διαμαρτυρηθεί για την καταπάτηση των συνδικαλιστικών ελευθεριών. Παράλληλα, θα διακηρύξει ότι αναγνωρίζει το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο ως προϊσταμένη αρχή μόνο για τα υπηρεσιακά ζητήματα των εκπαιδευτικών.³⁸¹ Ο Νικολούδης θα παραπέμψει τους συντάκτες της ανακοίνωσης «εις τα οικεία Εποπτικά Συμβούλια, αρμόδια να τους δικάσουν», δηλώνοντας ταυτόχρονα πως «αι σωματειακοί ελευθερίαι δεν είνε δυνατόν επ' άπειρον να δημιουργώσιν ασυδοσίαν δια τους υβρίζοντας και συκοφαντούντας το κράτος».³⁸²

Ωστόσο, επί υπουργίας Θ. Νικολούδη, θα ανοίξει και ένας νέος κύκλος διώξεων, τα «Διδασκαλειακά», που ξέσπασαν στις 20 Απριλίου 1928, με αφορμή τη διενέργεια ανακρίσεων στο Διδασκαλείο Θηλέων Θεσσαλονίκης, μετά από τη δημοσιοποίηση έκθεσης που υπέβαλε στο υπουργείο η Σχολική Επιτροπή.³⁸³ Στην έκθεση της επιτροπής, ο διευθυντής του Διδασκαλείου Μίλτος Κουντουράς, ένθερμος υποστηρικτής του δημοτικισμού και του σχολείου εργασίας, αποκαλείται «πρωτοπαλλήκαρον του

³⁷⁸ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 488.

³⁷⁹ «Αντισυνταγματική η συγκρότηση του Συμβουλίου: Τι ισχυρίζονται οι διοικούντες την Ομοσπονδία», *Εμπρός*, 10/1/1928, αρ. φ. 11199, σ. 4.

³⁸⁰ Βλ. «Θρασύτατη πρόκλησις εκπαιδευτικών κατά του Κράτους», *Εμπρός*, 10/1/1928, αρ. φ. 11199, σ. 4 και «Το Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον διέταξεν ανακρίσεις κατά των εκπαιδευτικών», *Ελληνική*, 10/1/1928, αρ. φ. 1090, σ. 6.

³⁸¹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 488.

³⁸² «Οι απειλητικές δηλώσεις του Υπουργού», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 165, 4/3/1928, σ. 2.

³⁸³ Ρένα Σταυρίδη-Πατρικίου, *Γλώσσα, εκπαίδευση και πολιτική*, Ολκός, Αθήνα, 1999, σ. 173.

μαλλιαρισμού της ελεεινότερας μορφής», ενώ ταυτόχρονα εξαπολύονται εναντίον του δριμύτατες κατηγορίες ότι με τη διδασκαλία του επέφερε «πραγματικό χάος εις τους ανερματίστους παιδικούς εγκεφάλους των μαθητριών και επέφερε ούτω πλήρη διάσεισιν των θρησκευτικών πεποιθήσεων, παντελή νέκρωσιν και διαστροφήν του Εθνικού φρονήματος, ηθικήν αποχαλίνωσιν και γλωσσικήν αναρχίαν».³⁸⁴ Επιπλέον, τον κατηγορεί ότι ωθούσε συστηματικά τις μαθήτριες του Διδασκαλείου «εις χυδαίαν αισθησιακήν αντίληψιν της ζωής».³⁸⁵ Ο συντηρητικός Τύπος υιοθέτησε εχθρική στάση έναντι του Κουντουρά, με χαρακτηριστικό δείγμα ένα δημοσίευμα της *Νέας Αλήθειας* που υποστήριζε ότι «Οι Κουντουράδες και οι τούτοις όμοιοι πρέπει να πεταχθούν αμέσως έξω του περιβόλου της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, διότι αποδεδειγμένως πλέον αποτελούν δημόσιον κίνδυνον».³⁸⁶ Ωστόσο, οι μαθήτριες του Διδασκαλείου θα ταχθούν στο πλευρό του και θα αποστείλουν επιστολή στις τοπικές εφημερίδες, με την οποία θα ασκήσουν έντονη κριτική στην επιτροπή: «μας έμαθε να μελετάμε διάφορα παιδαγωγικά και φιλολογικά βιβλία που δεν ξέραμε ούτε ανάγνωση, μας έμαθε να συζητούμε επιστημονικά, μας άνοιξε τις σκουριασμένες πόρτες της βιβλιοθήκης μας, και εις αντάλλαγμα βρήκε βρισιά».³⁸⁷ Τελικά, το πόρισμα της ανάκρισης που διενεργήθηκε από τον Εκπαιδευτικό Σύμβουλο Γ. Παλαιολόγο ήταν απαλλακτικό για τον Κουντουρά.³⁸⁸

³⁸⁴ «Πρωτάκουστα σκάνδαλα εις το Διδασκαλείο Θηλέων», *Ταχυδρόμος Βορείου Ελλάδος*, 20/4/1928, αρ. φ. 2014, σ. 4.

³⁸⁵ Στο ίδιο.

³⁸⁶ «Το Διδασκαλείον Θηλέων», *Νέα Αλήθεια*, 21/4/1928, αρ. φ. 7850, σ. 1.

³⁸⁷ «Τι απαντούν αι μαθήτριά του Διδασκαλείου», *Μακεδονικά Νέα*, 21/4/1928, αρ. φ. 1289, σ. 1.

³⁸⁸ Μίλτος Κουντουράς, *Κλείστε τα σχολεία - Εκπαιδευτικά Άπαντα* (εισαγωγή - επιμέλεια - σχόλια Αλέξης Δημαράς, τόμ. Β', Γνώση, Αθήνα, 1985, σ. 315-327.

Κεφάλαιο 5. Η δεύτερη περίοδος διώξεων (1929-1940)

5.1 Το ιδιώνυμο (1929)

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1920, η διαρκώς κλιμακούμενη ατμόσφαιρα περί της ύπαρξης «κομμουνιστικού κινδύνου» επέτεινε την ανησυχία του αστικού κόσμου, καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη συγκρότησης ενός μετώπου έναντι των δυνάμεων της «κοινωνικής ανατροπής». Αρχικά, όπως είδαμε και στα «Μαρασλειακά», ο αντικομμουνισμός συνιστούσε μια παράλληλη αφήγηση με την αντιβενιζελική, με σημεία αναφοράς την «κομμουνιστική προπαγάνδα» και τις «ανατρεπτικές ιδέες» που διέρρεαν οι «πράκτορες του μπολσεβικισμού» στα σχολεία και στο πανεπιστήμιο. Στη συνέχεια, όμως, η αντικομμουνιστική επιχειρηματολογία θα καταστεί κοινό χαρακτηριστικό όλων των αστικών κομμάτων, ακόμα και του βενιζελικού.³⁸⁹ Κύρια όψη αυτής της μεταλλαγής αποτέλεσε η κατάθεση του νομοσχεδίου «Περί των μέτρων ασφαλείας του κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των ελευθεριών των πολιτών», από την κυβέρνηση Βενιζέλου, τέσσερις περίπου μήνες μετά τη νίκη του κόμματος των Φιλελευθέρων στις εκλογές και συγκεκριμένα στις 22 Δεκεμβρίου 1928. Η συζήτηση του νομοσχεδίου, με τους επίσημα διακηρυγμένους αντικομμουνιστικούς στόχους, θα ξεκινήσει στις 4 Απριλίου 1929 και η ψήφισή του θα ολοκληρωθεί στις 18 Ιουνίου του ίδιου έτους. Ως νόμος 4229, ευρύτερα γνωστός ως «ιδιώνυμο», θα τεθεί σε ισχύ από τις 25 Ιουλίου 1929.³⁹⁰ Η «φιλοσοφία» που διέπει το νόμο καθίσταται εμφανής από τη πρώτη παράγραφο του πρώτου άρθρου:

*Όστις επιδιώκει την εφαρμογήν ιδεών εχουσών ως έκδηλον σκοπόν την διά βίαιων μέσων ανατροπήν του κρατούντος κοινωνικού συστήματος ή την απόσπασιν μέρους εκ του όλου της Επικράτειας ή ενεργεί υπέρ της εφαρμογής αυτών προσηλυτισμών τιμωρείται με φυλάκισιν τουλάχιστον εξ μηνών. Προς τούτους επιβάλλεται διά της αποφάσεως και εκτοπισμός ενός μηνός μέχρι δύο ετών εις τόπον εν αυτή οριζόμενον.*³⁹¹

Με τη δημοσίευση του «ιδιώνυμου» στην *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* ξεκινούν οι διαδικασίες για την άμεση εφαρμογή του. Σύμφωνα με την εφημερίδα *Ακρόπολις*, την ίδια κιόλας ημέρα πραγματοποιείται ευρεία σύσκεψη στο υπουργείο Εσωτερικών με τη συμμετοχή του διοικητή του Α' Σώματος Στρατού, του αρχηγού Χωροφυλακής και των διευθυντών της Αστυνομίας και της Δημόσιας Ασφάλειας για να εξεταστούν

³⁸⁹ Δέσποινα Παπαδημητρίου, *ό.π.*, σ. 119-125.

³⁹⁰ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 551.

³⁹¹ Νόμος 4229 «Περί των μέτρων ασφαλείας του κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των ελευθεριών των πολιτών», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τεύχ. Α', 25/7/1929, σ. 2155-2156.

πληροφορίες σχετικά με επικείμενες εργατικές κινητοποιήσεις. Στη σύσκεψη αποφασίζεται κατ' εφαρμογή του νέου νόμου «να γίνουν εις ευρυτάτην κλίμακαν προληπτικά συλλήψεις» στην Αθήνα, τον Πειραιά, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, την Καβάλα, τις Σέρρες και τη Δράμα και παράλληλα «ν' απαγορευθούν απολύτως, είτε εν υπαίθρῳ, είτε εν κλειστώ χώρῳ αι συγκεντρώσεις» και να τεθούν σε επιφυλακή στρατιωτικές μονάδες προς «ματαίωσιν των κομμουνιστικών σχεδίων». Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο συντάκτης της *Ακροπόλεως* «το κράτος θα επιδείξει όλην την επιβολήν του».³⁹² Την επόμενη ημέρα, θα συλληφθούν 18 άτομα, μεταξύ των οποίων και ο συντάκτης του *Ριζοσπάστη* Ορφέας Οικονομίδης, και θα διαταχθεί η άμεση εκτόπισή τους στη Σίφνο και την Αμοργό.³⁹³ Θα ακολουθήσει και η πρώτη καταδίκη, του φοιτητή φιλολογίας Π. Μαρμαρέλη σε φυλάκιση οκτώ μηνών και οκτάμηνο εκτοπισμό στη Σάμο, από το αυτόφωρο Πλημμελειοδικείο Αθηνών, με την κατηγορία ότι «μετέφερε δέμα περιέχον προκηρύξεις της κομμουνιστικής νεολαίας».³⁹⁴

Από τη στιγμή που το «ιδιώνυμο» τίθεται σε ισχύ μέχρι την ολοκλήρωση της βενιζελικής τετραετίας θα διενεργηθούν, βάσει των διατάξεών του, 11.400 συλλήψεις και 2.130 καταδίκες. Ωστόσο, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, οι καταδικασθέντες δεν θα τιμωρηθούν για τη διάπραξη πραγματικών εγκλημάτων κατά της ασφάλειας του κράτους, αλλά για τη συμμετοχή τους σε απεργιακές κινητοποιήσεις και συνδικαλιστικές διεκδικήσεις. Ταυτόχρονα, κατ' εφαρμογή του «ιδιωνύμου», τα πολιτικά δικαστήρια θα επιβάλλουν τη διάλυση μιας σειράς συνδικαλιστικών οργανώσεων, κυρίως όσων βρίσκονταν υπό τον έλεγχο του ΚΚΕ, με χαρακτηριστική περίπτωση την Ενωτική Γ.Σ.Ε.Ε. Τα παραπάνω, θα οδηγήσουν πολλούς μελετητές στο συμπέρασμα ότι η πραγματική αιτία για την ψήφιση του «ιδιωνύμου» δεν ήταν η αντιμετώπιση του «κομμουνιστικού κινδύνου», αλλά η δημιουργία ισχυρού αναχώματος έναντι της ανάπτυξης του συνδικαλισμού. Εξάλλου, όπως παραδέχεται ακόμα και ο συντηρητικός ιστορικός Γρ. Δαφνής, το ΚΚΕ, κατά τη διάρκεια του ελληνικού Μεσοπολέμου, αποτελούσε περιθωριακή πολιτική δύναμη και κατά συνέπεια δεν θα μπορούσε να συνιστά σοβαρή απειλή για τα θεμέλια της αστικής κοινωνίας.³⁹⁵ Επομένως, ο

³⁹² «Σύντονα κυβερνητικά μέτρα», *Ακρόπολις*, 25/7/1929, αρ. φ. 175, σ. 8.

³⁹³ «Αι ενεργηθείσαι προληπτικά συλλήψεις κομμουνιστών», *Ακρόπολις*, 26/7/1929, αρ. φ. 176, σ. 8.

³⁹⁴ «Η δίωξις των κομμουνιστών - Εφαρμογή του νόμου περί ιδιωνύμου», *Σκριπ*, 28/7/1929, αρ. φ. 9414, σ. 4 και «Αι πρώται κομμουνιστικάί απόπειραι», *Ακρόπολις*, 28/7/1929, αρ. φ. 178, σ. 8.

³⁹⁵ Σύμφωνα με τον Γρ. Δαφνή «κανένας σοβαρός μελετητής της ιστορίας του μεσοπολέμου δεν αμφισβητεί το γεγονός ότι κομμουνιστικός κίνδυνος δεν υπήρξε, ούτε διά μίαν στιγμήν, από το 1920 που ιδρύθη το ΚΚΕ έως το 1941, που κατέρρευσε η ελληνική αντίσταση κατά του Άξονος». Βλ. Γρηγόριος Δαφνής, *Η Ελλάδα μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940*, τόμ. Β', Κάκτος, Αθήνα, 1997, σ. 92.

«κομμουνιστικός κίνδυνος» υπήρξε ουσιαστικά ένα ιδεολόγημα που αποσκοπούσε στη συσπείρωση της αστικής τάξης. Τη συγκεκριμένη περίοδο, ο πραγματικός κίνδυνος για το αστικό καθεστώς προερχόταν από τις απεργίες και γενικότερα από τις κινητοποιήσεις των εργαζομένων, που δημιουργούσαν οξύ κοινωνικό πρόβλημα, ιδίως μετά την οικονομική κρίση του 1929.³⁹⁶

Σε αυτό το πλαίσιο, η βενιζελική κυβέρνηση, εκφράζοντας μια αστική τάξη που εμφανιζόταν απρόθυμη ή αδύναμη να διαχειριστεί το πρόβλημα δημοκρατικά, αποφάσισε να δράσει κατασταλτικά. Κύριος στόχος του «ιδιώνυμου» ήταν να λειτουργήσει ως αντισυνδικαλιστικός νόμος, καθώς στο πρώτο άρθρο του νόμου, αμέσως μετά την αναφορά στις ποινές με τις οποίες θα τιμωρούνται οι εχθροί του καθεστώτος, ακολουθεί η πρόταση: «Με τας αυτάς ποινάς τιμωρείται και όστις επωφελούμενος απεργίας ή λοκ-άουτ, προκαλεί ταραχάς ή συγκρούσεις».³⁹⁷ Η διάταξη αυτή παρείχε απεριόριστες δυνατότητες εφαρμογής του νόμου, ανοίγοντας το δρόμο για τη βίαιη καταστολή του αγώνα της εργατικής τάξης. Σημειωτέον, ότι ο ίδιος ο υπουργός Εσωτερικών Κ. Ζαβιτσιάνος, απαντώντας σε όσους αμφισβητούσαν την ύπαρξη «κομμουνιστικού κινδύνου», θα καταδείξει με σαφήνεια και τις άλλες παραμέτρους που καθιστούσαν επιτακτική την ψήφιση του νομοσχεδίου του: «Δεν αρκούν κύριοι οι διαρκείς ενοχλήσεις και διαρκείς ταραχαί των οποίων υφιστάμεθα μάρτυρες, δια να μας επιβάλλουν την λήψιν τοιούτων μέτρων;».³⁹⁸ Όπως ήταν φυσικό, τα συνδικάτα, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που βρίσκονταν εκτός της επιρροής του ΚΚΕ, εξέλαβαν το «ιδιώνυμο» ως μια σφοδρή επίθεση εναντίον τους, γεγονός που αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στο παρακάτω απόσπασμα της ομιλίας του εργατικού γερουσιαστή Δ. Στρατή: «το νομοσχέδιον αυτό είναι ανελεύθερον και αντισυνταγματικόν, είναι ένας νόμος που αποσκοπεί να τρομοκρατήσει τους εργάτες και να περιορίσει τις πολιτικές και συνδικαλιστικές τους ελευθερίες».³⁹⁹

Σύμφωνα με τον Ν. Αλιβιζάτο, παρά τις ρητές διαβεβαιώσεις του Ε. Βενιζέλου ότι το «ιδιώνυμο» δεν θα περιόριζε την ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης, ο ορισμός του κύριου αδικήματος ήταν τόσο αόριστος και ασαφής, ώστε να περιλαμβάνει όχι μόνο τετελεσμένα εγκλήματα ή έστω κάποια εκφρασμένη «ανατρεπτική» πρόθεση, αλλά και ιδέες ενοχλητικές για τους κυβερνώντες. Παράλληλα, το «ιδιώ-

³⁹⁶ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 551.

³⁹⁷ Νόμος 4229, *ό.π.*, σ. 2155.

³⁹⁸ Το απόσπασμα παρατίθεται στο Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 553.

³⁹⁹ Για το απόσπασμα της ομιλίας του Δ. Στρατή, βλ. Δημήτρης Λιβιεράτος, *Κοινωνικοί αγώνες στην Ελλάδα 1927-31*, Κομμούνα, Αθήνα, 1987, σ. 122.

νυμο» έπληττε βασικές ελευθερίες που προβλέπονταν από το σύνταγμα του 1927, όπως την ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, εφόσον δεν υπήρχαν κριτήρια και περιορισμοί ως προς την έκταση των απαγορεύσεων, με αποτέλεσμα η αστυνομία και τα δικαστήρια να οριοθετούν ανάλογα με την πολιτική συγκυρία το πεδίο εφαρμογής των νομοθετικών διατάξεων. Επιπλέον, τα δικαστήρια αρνήθηκαν να χαρακτηρίσουν τα αδικήματα του «ιδιώνυμου» ως πολιτικά εγκλήματα, στερώντας τους κατηγορούμενους από μια σειρά πλεονεκτημάτων, όπως θα ήταν η παραπομπή τους σε ορκωτά και όχι σε κοινά ποινικά δικαστήρια. Τέλος,, το «ιδιώνυμο», δεδομένου ότι στρεφόταν αποκλειστικά εναντίον των κομμουνιστών, έθετε σημαντικότερους περιορισμούς στην άσκηση ελευθεριών μιας συγκεκριμένης ομάδας πολιτών, με κριτήριο την πολιτική της ένταξη, γεγονός που έπληττε σοβαρά τη βασική αρχή της νομικής ισότητας των πολιτών και κατά συνέπεια της λαϊκής κυριαρχίας.⁴⁰⁰

Στην περίπτωση των εκπαιδευτικών, ο νομοθέτης φαίνεται ότι ξεπερνά ακόμα και την απλή εξωτερίκευση της εγκληματικής πρόθεσης, στοχεύοντας αποκλειστικά στη συνείδηση, καθώς σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 6 του «ιδιώνυμου» οι «Εκπαιδευτικοί λειτουργοί, καίτοι μη υποπεσόντες εις αξιόποινον πράξιν του παρόντος νόμου, προπαγανδίζοντες εν τούτοις κομμουνιστικός αρχάς, ή προσβάλλοντες την ιδέαν της πατρίδος ή τα εθνικά σύμβολα, απολύονται οριστικώς της υπηρεσίας μετ' απόφασιν του οικείου Συμβουλίου».⁴⁰¹ Συνεπώς, για την άσκηση δίωξης σε βάρος εκπαιδευτικών αρκούσαν και μόνο οι ιδέες, ανεξαρτήτως αν αυτές εκφράζονταν μέσα ή έξω από το σχολείο. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης του νομοσχεδίου, ο Αλ. Παπαναστασίου θα προτείνει την τροποποίηση της επίμαχης παραγράφου, δηλώνοντας χαρακτηριστικά ότι «εάν επρόκειτο περί παραβιάσεων των διδασκαλικών αυτών καθηκόντων η διάταξη αυτή του υπό ψήφισιν άρθρου θα ήτο δικαιολογημένη, αλλά όπως έχει επεκτείνεται και δια τον εκτός του σχολείου βίον αυτών».⁴⁰² Ωστόσο, θα λάβει την άμεση απάντηση του Ε. Βενιζέλου: «Δεν είναι δυνατόν ο διδάσκαλος να διδάσκει εις το σχολείον υπέρ πατρίδος κλπ. και έξω να προπαγανδίζει κατά του αστικού καθεστώτος».⁴⁰³ Επιπλέον, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο του «ιδιώνυμου», σε αντίθεση με τους άλλους δημοσίους υπαλλήλους, δεν απαιτείται για τους εκπαιδευτικούς δικαστική απόφαση για την οριστική τους απόλυση, αλλά θεωρείται

⁴⁰⁰ Νίκος Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974: Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1983, σ. 369-372.

⁴⁰¹ Νόμος 4229, ό.π., σ. 2156.

⁴⁰² «Εψηφίσθη χθες σε β ' ανάγνωση το τρομοκρατικό νομοσχέδιο», *Ριζοσπάστης*, 19/6/1929, αρ. φ. 6191, σ. 1.

⁴⁰³ Στο ίδιο.

επαρκής η απόφαση του υπηρεσιακού τους συμβουλίου. Η σχετική ρύθμιση ήταν απολύτως συνειδητή, καθώς στην εισηγητική έκθεση του νόμου υπογραμμίζεται ότι «δι' ωρισμένας κατηγορίας δημοσίων υπαλλήλων, εχόντων ιδιάζουσας εκ της θέσεως αυτών υποχρεώσεις σεβασμού του υπάρχοντος κοινωνικού καθεστώτος και των ιδανικών, άτινα εμπνέουσι την μεγαλυτέραν μερίδα των πολιτών» θα επιβάλλεται η πειθαρχική ποινή της οριστικής απόλυσης «δι' ιδέας ασυμβίβαστους προς τα ιδιάζοντα καθήκοντα αυτών».⁴⁰⁴

Οι ειδικές ρυθμίσεις του «ιδιώνυμου» για τους εκπαιδευτικούς προκάλεσαν την άμεση αντίδραση της Δ.Ο.Ε., η οποία προχώρησε σε τρεις δημόσιες διαμαρτυρίες: η πρώτη εκφράστηκε τον Ιανουάριο του 1929 με την υποβολή υπομνήματος, λίγο μετά την κατάθεση του επίμαχου νομοσχεδίου, η δεύτερη στις 2 Απριλίου 1929 με την υποβολή εγγράφου στους βουλευτές, μία ημέρα πριν ξεκινήσει η σχετική συζήτηση στη Βουλή, και η τρίτη τον Ιούνιο του ίδιου έτους, κατά τη διάρκεια των εργασιών του 13^{ου} συνεδρίου, και λίγο πριν την ψήφιση του νομοσχεδίου, κατά τη συνάντηση του προεδρείου της συνέλευσης με τον Βενιζέλο. Σημειωτέον, ότι στις διαμαρτυρίες της η Δ.Ο.Ε. δεν καταφέρεται εναντίον του βασικού στόχου του νομοσχεδίου, δηλαδή τη δίωξη του κομμουνισμού και αποδέχεται ως θεμιτή την προσπάθεια της κυβέρνησης να περιφρουρήσει το «δημοκρατικό πολίτευμα».⁴⁰⁵ Επιπλέον, η Δ.Ο.Ε. δεν προχωρά στην άσκηση συνολικής κριτικής επί του νομοσχεδίου, καθώς, παρότι υπογραμμίζει τις επιπτώσεις που θα έχει το «ιδιώνυμο» στο «δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι», επικεντρώνεται στο άρθρο 6 που αφορά τους εκπαιδευτικούς. Σε αυτό το πλαίσιο χαρακτηρίζει «πρωτάκουστον» την ποινή της απόλυσης των εκπαιδευτικών, απλά και μόνο λόγω «υποψιών αναμίξεως» σε ενέργειες κατά του καθεστώτος και επισημαίνει τις παρενέργειες που θα έχει η προβλεπόμενη εφαρμογή του στους δασκάλους. Ταυτόχρονα, η Δ.Ο.Ε. θα εστιάσει στις αυθαιρεσίες των υπηρεσιών ασφαλείας και θα υποστηρίξει ότι συχνά όταν οι δάσκαλοι έρχονται σε ρήξη με τοπικούς παράγοντες ή με κατοίκους των χωριών που υπηρετούν καταγγέλλονται «επί κομμουνισμό», για να ακολουθήσουν κατ' οίκον έρευνες, δημόσιες διαπομπεύσεις και ανακρίσεις, μέχρι τελικά να αποδειχθεί ότι επρόκειτο «περί ανακριβών πληροφοριών».⁴⁰⁶

⁴⁰⁴ Βλ. *Ερμής*, τεύχ. 351, 30/3/1929, σ. 760.

⁴⁰⁵ «Έκθεση Διοικητικού Συμβουλίου Διδ. Ομοσπονδίας 1929-30», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 284, 6/7/1930, σ. 1.

⁴⁰⁶ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 557.

Επομένως, η Δ.Ο.Ε. δεν διαμαρτύρεται επειδή διώκονται κομμουνιστές δάσκαλοι αλλά επειδή κατηγορούνται αδικώς ως κομμουνιστές. Ενδεικτικό της στάσης της Δ.Ο.Ε. ήταν το γεγονός ότι λίγους μήνες πριν την κατάθεση του νομοσχεδίου είχε καταγγείλει ορισμένα κρούσματα εκτοπισμών δασκάλων «επί κομμουνισμών», υποστηρίζοντας ότι «το πράγμα θάταν δικαιολογημένο και κανένας δε θάχε δικαίωμα να διαμαρτυρηθή γι' αυτό αν οι εκτοπισμοί γινόταν ύστερα από τακτικές ανακρίσεις που θ' αποδείχναν βάσιμες τις κατηγορίες των διαφόρων αστυνομικών οργάνων».⁴⁰⁷ Παράλληλα, το *Διδασκαλικόν Βήμα* είχε δημοσιεύσει επιστολή διαμαρτυρίας του διδασκαλικού συλλόγου Ηγουμενίτσας για την άδικη δίωξη ενός δασκάλου που υπηρετούσε σε σχολείο της Ειδομένης, από τη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, επισημαίνοντας ότι «δεν επιτρέπεται εις δημοκρατουμένην πολιτείαν να εκτοπίζει τους υπαλλήλους τους ως κοινούς κακοποιούς στηριζομένη εις φήμας και αρνούμενη το φως μιας ενόρκου ανακρίσεως».⁴⁰⁸

Τις παραμονές της ψήφισης του νομοσχεδίου, η Δ.Ο.Ε. θα υπενθυμίσει στην κυβέρνηση τις διώξεις επί υπουργίας Θ. Νικολούδη και την ευκολία με την οποία αποδόθηκε σε ολόκληρο τον διδασκαλικό κλάδο η κατηγορία για «κομμουνιστική παρέκκλιση» και θα ζητήσει από τον Βενιζέλο την απάλειψη του άρθρου 6 και από τους βουλευτές να μην το ψηφίσουν στην κατ' άρθρο συζήτηση. Γι' αυτή την ιδιοτελή στάση, η Δ.Ο.Ε. θα δεχθεί τα επικριτικά σχόλια του *Ριζοσπάστη*, που θα καλέσει τους δασκάλους να αντιδράσουν συνολικά στο νομοσχέδιο, καθώς όπως υπογραμμίζει «μόνο η ολοκληρωτική απόρριψη του νομοσχεδίου θα μπορέσει να τους εξασφαλίσει τις σημερινές ψευτοελευθερίες τους».⁴⁰⁹ Κατά τη συζήτηση στη Βουλή, μόνο οι Παπαναστασίου και Τζερμιάς θα ζητήσουν την τροποποίηση του επίμαχου άρθρου, ενώ ο Βενιζέλος θα αναφερθεί επικριτικά στις θέσεις της Δ.Ο.Ε.: «δεν πρόκειται να περιορίσωμεν την ελευθερίαν των ιδεών, αυτήν την έκφρασιν των ιδεών ως προς την οποίαν άλλωστε υπάρχουν τόσαι πεπλανημένοι ιδέαι, ώστε οι δημόσιοι υπάλληλοι και μάλιστα οι διδάσκαλοι να μας λένουν ότι παραβιάζεται το Σύνταγμα».⁴¹⁰

Η στάση της κυβέρνησης στο ζήτημα του άρθρου για τους εκπαιδευτικούς δύναται να ερμηνευτεί και με βάση τη δεδομένη συγκυρία. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόνο η Δ.Ο.Ε., και όχι η Ο.Λ.Μ.Ε., εξέφρασε την αντίδρασή της, γεγονός που κατά πάσα

⁴⁰⁷ «Εκτοπισμοί», *Διδασκαλικόν Βήμα*., τεύχ. 195, 7/10/1928, σ. 2.

⁴⁰⁸ Βλ. επιστολή συλλόγου δημοδιδασκάλων Ηγουμενίτσας, *Διδασκαλικόν Βήμα*., τεύχ. 195, 7/10/1928, σ. 2.

⁴⁰⁹ «Δάσκαλοι και Ιδιώνυμο», *Ριζοσπάστης*, 16/5/29, αρ. φ. 6147, σ. 1.

⁴¹⁰ «Εψηφίσθη χθες σε β' ανάγνωση το τρομοκρατικό νομοσχέδιο», *Ριζοσπάστης*, 19/6/1929, αρ. φ. 6191, σ. 1.

πιθανότητα υποδήλωνε ότι το επίμαχο άρθρο «φωτογράφιζε» τους δασκάλους. Κατά τα φαινόμενα, η εικόνα των «κομμουνιζόντων διδασκάλων», που διαμορφώθηκε αρχικά με τα «Μαρασλειακά» και στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια της οικουμενικής κυβέρνησης Ζαΐμη, με τη διάσπαση, ακολουθούσε τη Δ.Ο.Ε. και στη βενιζελική τετραετία.⁴¹¹ Σύμφωνα με τον Απ. Ανδρέου, ο προσανατολισμός της πλειοψηφίας των δασκάλων προς το σοσιαλισμό και η συμμετοχή της Δ.Ο.Ε στο δημοσιοϋπαλληλικό κίνημα, την έθεσαν στο στόχαστρο της αντικομμουνιστικής εκστρατείας.⁴¹² Χαρακτηριστικό του όλου κλίματος είναι το απόσπασμα από την ομιλία του υπουργού Παιδείας Γ. Παπανδρέου στο συνέδριο των επιθεωρητών της Δημοτικής Εκπαίδευσης, ένα χρόνο μετά την ψήφιση του «αδιωνύμου»:

*Εις μίαν δημοκρατίαν οι πολίται έχουν ελευθερίαν φρονημάτων και δια τούτο το ιδιώνυμον χαρακτηρίζει ως αδίκημα μόνον την έμπρακτον εκδήλωσιν του κομμουνιστικού φρονήματος. Αλλά διά τους διδασκάλους δεν είναι απαραίτητος η έμπρακτος εκδήλωσις διά να είναι υπεύθυνοι. Αρκεί και το φρόνημα. Διότι ο Διδάσκαλος είναι φορέυς ιδανικών. Και δεν είναι δυνατόν να εμπιστευθώμεν τον εθνικόν φρονηματισμόν εις τοιούτους, οι οποίοι εμπαιίζουν και υπονομεύουν την ιδέαν του Έθνους. Διδάσκαλος κομμουνιστής είναι ηναγκασμένος ή να παραβίαση τον όρκον του ή να παραβίαση την συνείδησίν του. Και αι δύο περιπτώσεις είναι απαράδεκτοι. Ας συμπεράνωμεν λοιπόν: Κομμουνιστής διδάσκαλος δεν υπάρχει σήμερον εις την εκπαίδευσιν, αλλ' αν τυχόν παρουσιασθή εις το μέλλον, αποτελεί κοινόν καθήκον πάντων ημών η άμεσος απόλυσίς του, διότι δεν έχει θέσιν εις την Ελληνικήν Εκπαίδευσιν.*⁴¹³

⁴¹¹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 558.

⁴¹² Α. Ανδρέου, *ό.π.*, σ. 138.

⁴¹³ «Δηλώσεις του κ. Παπανδρέου διά τους κομμουνιστάς», *Εμπρός*, 7/9/1930, αρ. φ. 12385, σ. 4.

5.2 Η ανάδυση της Αριστερής Παράταξης

Δύο μήνες πριν τεθεί σε ισχύ το «ιδιώνυμο», το Μάιο του 1929, συγκροτείται και εμφανίζεται για πρώτη φορά στο 12^ο συνέδριο της Δ.Ο.Ε. η Αριστερή Παράταξη. Σε όλα σχεδόν τα προηγούμενα συνέδρια της Δ.Ο.Ε. είχαν συμμετάσχει κομμουνιστές αντιπρόσωποι. Χαρακτηριστική ήταν η παρουσία τους στο 4ο έκτακτο συνέδριο, όπου όταν ξέσπασε η διαμάχη Καραγιάννη-Ράικου, οι Γ. Ταλαγάνης και Ν. Κιρκινέζης συμπαρατάχθηκαν με την παράταξη Ράικου, συμμετέχοντας μάλιστα στο ψηφοδέλτιο, με τον Κιρκινέζη ως υποψήφιο γραμματέα. Επίσης, γνωστούς κομμουνιστές θα συναντήσουμε στο 7^ο συνέδριο, το 1925 (Ν. Κιρκινέζης, Κ. Παπανικολάου), στο 8^ο συνέδριο, το 1926 (Σ. Τσέκας), και στο 11^ο συνέδριο, το 1928 (Ν. Πλουμπίδης, Β. Παππάς, Κ. Παπανικολάου), οι οποίοι θα ασκήσουν κριτική, ως μεμονωμένα άτομα, στα πεπραγμένα της διοίκησης, καθώς μέχρι τότε δεν θεωρούσαν αναγκαία μια συλλογική διακριτή συνδικαλιστική εμφάνιση. Κατά συνέπεια, όλο το διάστημα που προηγήθηκε, οι κομμουνιστές είχαν επιλέξει να στηρίζουν κριτικά τη σοσιαλιστική πτέρυγα των δημοτικιστών, δηλαδή την παράταξη των Ρουχωτά-Δημητράτου.⁴¹⁴

Η επιλογή της ατομικής και όχι της συλλογικής συνδικαλιστικής παρουσίας των κομμουνιστών δασκάλων μέχρι το 12^ο συνέδριο δύναται να αποδοθεί στις συνθήκες που δημιουργούσε η παρατεταμένη ενδοκλαδική διαμάχη μεταξύ δημοτικιστών και καθαρευουσιάνων κατά την πενταετία 1923-28, οι οποίες σε συνδυασμό με την αστάθεια και τις παλινδρομήσεις της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης καθιστούσαν πολυτέλεια μια αυτόνομη πορεία. Βάσει αυτής της συλλογιστικής, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι το 1928 ωριμάζουν οι συνθήκες για τη διακριτή εμφάνιση των κομμουνιστών, μετά την ίδρυση της Νέας Διδασκαλικής Ομοσπονδίας και το ξεκαθάρισμα του μετώπου με τους καθαρευουσιάνους, και κυρίως μετά την εγκαθίδρυση μιας ισχυρής βενιζελικής κυβέρνησης, η οποία ανέλαβε την υλοποίηση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Ωστόσο, αυτή η ερμηνεία προϋποθέτει τη δυνατότητα χάραξης αυτοτελούς στρατηγικής από την πλευρά των κομμουνιστών συνδικαλιστών δασκάλων, η οποία πρακτικά δεν υπήρχε, δεδομένης της θέσης του ΚΚΕ για τη σχέση του κόμματος με τα συνδικάτα: «Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις είναι τυπικώς ανεξάρτητες, ουσιαστικά δε καθοδηγούνται απ' το Κόμμα, όχι δι' αντιπροσώπων του αλλά δια μέσου κάθε φράξιας, που μπάζει τη συνδικαλιστική τακτική του κόμματος σύμφωνα με την οποία λύνει τα τρέχοντα ζητήματα του κύκλου της και διοχετεύει τις απόψεις

⁴¹⁴ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 558.

του».⁴¹⁵ Επιπλέον, ούτε το ίδιο το ΚΚΕ χάρασσε αυτόνομα την πολιτική και συνδικαλιστική του στρατηγική, καθώς επηρεαζόταν αποφασιστικά από τις εκάστοτε θέσεις της Τρίτης Διεθνούς. Στη συγκεκριμένη συγκυρία, με βάση τις αποφάσεις του 6^{ου} συνεδρίου της Τρίτης Διεθνούς (Ιούλιος-Αύγουστος 1928) είχε επικρατήσει η γραμμή του «σοσιαλφασισμού», σύμφωνα με την οποία οι σοσιαλιστές, εμφανίζοντας φιλεργατικό προσώπείο εξαπατούσαν τις αγροτικές και εργατικές μάζες και απομάκρυναν την τελική ταξική σύγκρουση και την οριστική κατάρρευση του καπιταλισμού. Η σοσιαλδημοκρατία θεωρήθηκε «δίδυμος αδελφός του φασισμού» και «σοσιαλφασισμός» και συνεπώς καθήκον των κομμουνιστών ήταν να αποκαλύψουν τον πραγματικό ρόλο της.⁴¹⁶

Στα τέλη του 1928, το 4ο συνέδριο του ΚΚΕ, θα υιοθετήσει τη γραμμή της Τρίτης Διεθνούς και θα εκτιμήσει πως «εφ' όσον οξύνονται οι ταξικοί αγώνες της εργατικής τάξης και αυξάνει η δραστηριότητα των αριστεροποιημένων μαζών, οι σοσιαλφασίστες γίνονται οι πιο αμείλιχτοι εχθροί των αγώνων της εργατικής τάξης».⁴¹⁷ Συνακόλουθα, οι σοσιαλιστές η συνύπαρξη με τους «σοσιαλφασίστες», «αγροτοφασίστες», «βενιζελοφασίστες», κλπ. ήταν πλέον αδύνατη, γεγονός που καθιστούσε απαραίτητη την «επανίδρυση του ταξικού κέντρου των συνδικάτων».⁴¹⁸ Σε αυτό το πλαίσιο, οι εργατικές οργανώσεις που ελέγχονταν από το ΚΚΕ προχώρησαν στην ίδρυση της Ενωτικής ΓΣΕΕ, επισημοποιώντας τη διάσπαση του εργατικού συνδικαλιστικού κινήματος.⁴¹⁹

Η συγκρότηση της Αριστερής Παράταξης των δασκάλων, αμέσως σχεδόν μετά την ίδρυση της Ενωτικής ΓΣΕΕ, επιβεβαιώνει σε μεγάλο βαθμό ότι η γραμμή του «σοσιαλφασισμού» επιβλήθηκε και στο δασκαλικό συνδικαλιστικό κίνημα. Στο ενδοκλαδικό πεδίο, η αντικομμουνιστική Νέα Διδασκαλική Ομοσπονδία, έβλεπε στη συγκροτημένη εμφάνιση των κομμουνιστών δασκάλων, την ισχυροποίηση των πλέον άτεγκτων «εχθρών» της Παιδείας, του Έθνους, της Θρησκείας και της Οικογένειας. Από την άλλη πλευρά, η ευρεία δημοτικιστική παράταξη, ένα κράμα βενιζελικών και σοσιαλιστών, που με διάφορα ηγετικά σχήματα διοικούσε τη ΔΟΕ από το 1924 και μετά, έβλεπε να ορθώνεται ένας νέος αντίπαλος στα αριστερά της. Κατά συνέπεια,

⁴¹⁵ Στο ίδιο, σ. 562.

⁴¹⁶ Α. Λιάκος, *ό.π.*, σ. 143 και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 561-563.

⁴¹⁷ Το απόσπασμα παρατίθεται στο Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 563.

⁴¹⁸ Άγγελος Ελεφάντης, *Η επαγγελία της αδύνατης επανάστασης. ΚΚΕ και αστισμός στον μεσοπόλεμο*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1979, σ. 94-95 και Α. Λιάκος, *ό.π.*, σ. 144-145.

⁴¹⁹ Σύμφωνα με κομμουνιστικές πηγές στο ιδρυτικό συνέδριο της Ενωτικής Γ.Σ.Ε.Ε. αντιπροσωπεύτηκαν 23.000 εργάτες. Βλ. Α. Λιάκος, *ό.π.*, σ. 145.

δεν είναι τυχαίο ότι οι πρώτες άτυπες συνομιλίες για την επανένωση ξεκίνησαν στις 17 Φεβρουαρίου 1929, ταυτόχρονα σχεδόν με τις πρώτες κινήσεις για τη συγκρότηση της Αριστερής Παράταξης. Κύριος στόχος της επανένωσης ήταν η αποτροπή της κατάληψης της Δ.Ο.Ε. από τους κομμουνιστές συνδικαλιστές δασκάλους.⁴²⁰

Την εμφάνιση της Αριστερής Παράταξης, ως αντιπολιτευόμενης ομάδας στους κόλπους της Δ.Ο.Ε προαναγγέλλουν ορισμένα σχόλια που δημοσιεύει το *Διδασκαλικό Βήμα* δυο βδομάδες πριν το συνέδριο. Τα σχόλια επικρίνουν «μερικά μυστακοφόρα παιδιά δουλεύοντα σε γνωστή διεθνή εκπαιδευτική οργάνωση» επειδή έστειλαν στους τοπικούς συλλόγους «ανυπόγραφο έντυπο μανιφέστο διαμαρτυρία για την πορεία της Διδ. Ομοσπονδίας και τη δράση του Δ. Συμβουλίου της την ομοσπονδιακή χρονιά 1928-29».⁴²¹ Επιπλέον, το δημοσίευμα του *Διδασκαλικού Βήματος* προχωρά στην αποκάλυψη της πολιτικής ταυτότητας των συντακτών του μανιφέστου: «Δεν θ' άξιζε τον κόπο ν' ασχοληθούμε με τ' ανώνυμα μανιφέστα των αξιολύπητων παιδιών της ΔΕΠ»,⁴²² πληροφορώντας τους αναγνώστες ότι η γνωστή διεθνής εκπαιδευτική οργάνωση είναι η τριτοδιεθνιστική Διεθνής των Εργατών της Παιδείας και συνακόλουθα ότι η νεοεμφανισθείσα ομάδα αποτελείται από κομμουνιστές δασκάλους.⁴²³

Η ανάδυση της Αριστερής Παράταξης σε συναρμογή με την εκτεταμένη εφαρμογή των διατάξεων του «αδιωνύμου», ανοίγει ουσιαστικά το δρόμο για ένα νέο κύκλο διώξεων στο διδασκαλικό χώρο. Ήδη, από την προπαρασκευαστική φάση συγκρότησης της παράταξης σε πανελλαδική κλίμακα, ο Β. Παππάς, κατά τη διάρκεια περιόδου του στη Μακεδονία, θα καταγγελλθεί ως επικίνδυνος κομμουνιστής και ότι περιοδεύει με σκοπό τη διάδοση της κομμουνιστικής προπαγάνδας, θα ανακριθεί από την Ασφάλεια αλλά θα αφεθεί ελεύθερος όταν γίνει γνωστή η ιδιότητα του ως Γεν. Γραμματέα της ΔΟΕ.⁴²⁴

⁴²⁰ «Τα μυστακοφόρα παιδιά», *Διδασκαλικόν Βήμα.*, τεύχ. 224, 28/4/1929, σ. 1.

⁴²¹ Στο ίδιο.

⁴²² Στο ίδιο.

⁴²³ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 560.

⁴²⁴ Στο ίδιο, σ. 583.

5.3 Ο «διαλυτικός» νόμος του 1931

Με την έναρξη του 7^{ου} συνεδρίου της Ομοσπονδίας των Δημοσίων Υπαλλήλων Μακεδονίας-Θράκης, στις 12 Ιανουαρίου 1931, ξεκίνησε ένας νέος κύκλος διώξεων, αυτή τη φορά με πρωταγωνιστή τον ίδιο τον Ε. Βενιζέλο. Την ίδια περίοδο εκδικαζόταν η έφεση των καταδικασθέντων στρατιωτών του Καλπακίου. Στο συγκεκριμένο ουλαμό υπηρετούσαν τη θητεία τους κατά κύριο λόγο οι κομμουνιστές, αλλά και γενικότερα οι θεωρούμενοι «απειθαρχοί» στρατιώτες. Οι απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης και άσκησης προκάλεσαν το Σεπτέμβριο του 1930 την εξέγερση μιας ολιγομελούς ομάδας κομμουνιστών στρατιωτών. Στη δίκη τους, που διεξήχθη στα Ιωάννινα στις 28 Νοεμβρίου του ίδιου έτους, τους επιβλήθηκαν βαρύτατες ποινές. Δύο στρατιώτες καταδικάστηκαν σε θάνατο, δύο σε ισόβια και τρεις σε επταετή κάθειρξη. Αρχικά, τη διαμαρτυρία τους για την καταδίκη είχαν εκφράσει μόνο το ΚΚΕ και οι ελεγχόμενες από αυτό οργανώσεις, αλλά στη συνέχεια σημαντικοί διανοούμενοι της εποχής απηύθυναν έκκληση τους προς την κυβέρνηση, ζητώντας να υπάρξει επιείκεια για τους καταδικασθέντες.⁴²⁵ Μέσα σε αυτό το κλίμα, ο πρόεδρος του συνεδρίου των δημοσίων υπαλλήλων, δάσκαλος στην περιφέρεια Σερρών Κ. Παπανικολάου, απέστειλε με τηλεγράφημα προς την κυβέρνηση ψήφισμα του συνεδρίου, που ζητούσε την αθώωση των καταδικασθέντων στρατιωτών και «την κατάργησιν του Μεσαιωνικού κατέργου του Καλπακίου, το οποίον στιγματίζει τον πολιτισμόν και ατιμάζει κάθε ιδέαν ανθρωπισμού».⁴²⁶

Η αντίδραση της κυβέρνησης στο ψήφισμα του συνεδρίου ήταν άμεση, έντονη και υπερβολική και εκφράστηκε από τον ίδιο τον Βενιζέλο μέσα στη Βουλή: «άμα, λέγω, έλαβον αυτό το τηλεγράφημα, απετάθην προς τον υπουργόν της Παιδείας δια μιας επιστολής μου παρεκάλεσα αυτόν να ζητηθή αμέσως η τιμωρία του υπογράψαντος και αποστείλαντος το τηλεγράφημα προέδρου του συνεδρίου, η τιμωρία δε να συνίστατο εις την ολοσχερή απομάκρυνσιν από της υπηρεσίας».⁴²⁷ Ωστόσο, σύμφωνα με τον Βενιζέλο, το εποπτικό συμβούλιο Σερρών αγνόησε τον ίδιο και τον αρμόδιο υπουργό, αποφασίζοντας τελικά ότι ο Παπανικολάου θα τιμωρηθεί μόνο «δια μηνιαίας απομακρύνσεως από της υπηρεσίας», ενώ ταυτόχρονα εκφράστηκαν και έντονες διαμαρτυρίες από διδασκαλικές ενώσεις που χαρακτήρισαν την επιβληθείσα

⁴²⁵ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 613-614.

⁴²⁶ «Το Ζ' Συνέδριον Δ. Υπαλλήλων Μακεδονίας-Θράκης», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 310, 18/1/1931, σ. 5.

⁴²⁷ Στο ίδιο.

πειθαρχική ποινή «ως αποσκοπούσαν την τρομοκράτησιν των υπαλλήλων και την κατάπνιξιν των συνδικαλιστικών ελευθεριών».⁴²⁸ Όλα αυτά, θα προκαλέσουν την έντονη αντίδραση του Βενιζέλου: «Η πειθαρχική εξουσία είνε διοικήσις περιβεβλημένη με ασφάλειαν χάριν των δημοσίων υπαλλήλων, αλλά είνε διοικήσις και θα παρεγνώριζεν η Κυβέρνησις την αποστολήν της, αν εις τοιαύτας περιστάσεις δεν εξεδήλωνε την ιδικήν της αντίληψιν περί του τρόπου κατά τον οποίον πρέπει να ενισχυθή η λειτουργία αυτή».⁴²⁹ Εν κατακλείδι, ο Βενιζέλος θα δηλώσει ότι η κυβέρνηση του θα καταθέσει «νομοσχέδιον ρυθμίζον τα των σχέσεων των δημοσιοϋπαλληλικών οργανώσεων και θα ζητήση την ψήφισιν αυτού από την Βουλήν, είναι δε βεβαία ότι η Βουλή θα δώση όλην την αναγκαίαν εξουσίαν».⁴³⁰

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι η διαμαρτυρία του συνεδρίου των δημοσίων υπαλλήλων για το Καλπάκι, παρότι δεν συνδεόταν άμεσα με το ζήτημα των συνδικαλιστικών ελευθεριών, αξιοποιήθηκε από το Βενιζέλο για την απάλειψη των διατάξεων που αφορούσαν το δημοσιοϋπαλληλικό συνδικαλισμό από τον Καταστατικό Χάρτη. Ουσιαστικά, το ψήφισμα του συνεδρίου λειτούργησε ως πρόσχημα, γεγονός που θα επιβεβαιώσει λίγο αργότερα ο Γ. Παπανδρέου στη συνάντησή που είχε με την Εκτελεστική Επιτροπή της Συνομοσπονδίας Δημοσίων Υπαλλήλων Ελλάδας, (ΣΔΥΕ). Σύμφωνα με τη ΣΔΥΕ, η επέμβαση της κυβέρνησης στο συγκεκριμένο ζήτημα ήταν παράνομη, διότι προκάλεσε την υπηρεσιακή τιμωρία ενός υπαλλήλου για μη υπηρεσιακό παράπτωμα., δεδομένου ότι η πράξη του Παπανικολάου δεν αναγόταν στην ιδιότητά του ως υπαλλήλου, αλλά στην ιδιότητα του ως πολίτη. Συνεπώς, εάν η πράξη του αποτελούσε παράπτωμα, αρμόδια θα ήταν η εισαγγελική αρχή και όχι η υπηρεσία. Από την πλευρά του, ο Παπανδρέου θα υπεραμυνθεί των ενεργειών της κυβέρνησης, δηλώνοντας ξεκάθαρα ότι το ψήφισμα του συνεδρίου αποτέλεσε «ευκαιρίαν προς οριστικόν καθορισμόν των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των υπαλλήλων».⁴³¹

Η κυβέρνηση θα αξιοποιήσει την ευκαιρία καταθέτοντας άμεσα στη Βουλή (17-2-1931) το νομοσχέδιο «περί υπαλληλικών οργανώσεων». Στην εισηγητική έκθεση, που ανέγνωσε ο ίδιος ο Βενιζέλος, θα τονιστεί πως οι δημόσιοι υπάλληλοι «παρασυρόμενοι από ζωηρότερα και αριστερίζοντα στοιχεία, έφθασαν να πιστεύουν ότι συνδέονται

⁴²⁸ «Διαμαρτυρία των Δημοδιδασκάλων», *Μακεδονία*, 23/1/1931, αρ. φ. 6658, σ. 4.

⁴²⁹ «Το Ζ' Συνέδριον Δ. Υπαλλήλων Μακεδονίας-Θράκης», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 310, 18/1/1931, σ. 5.

⁴³⁰ Στο ίδιο.

⁴³¹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 613-614.

με το κράτος δια συμβάσεως εργασίας και να αξιούν όπως εξομοιωθώσι με την οργανωμένην εργατικήν τάξιν ως προς τα δικαιώματα τα οποία χορηγεί εις αυτήν ο νόμος περί σωματείων».⁴³² Το νομοσχέδιο θα ψηφιστεί στις 2 Μαρτίου 1931 ως νόμος 4879 και θα εγγραφεί στη συνδικαλιστική ιστορία ως «διαλυτικός νόμος». Οι βασικότερες διατάξεις του ήταν οι ακόλουθες: (α) απαγορεύεται η προσχώρηση δημοσιοϋπαλληλικών οργανώσεων ή και μεμονωμένων δημοσίων υπαλλήλων σε εργατικά συνδικάτα (β) απαγορεύονται οι ενώσεις σωματείων διαφόρων υπαλληλικών κλάδων (γ) απαγορεύεται η εκλογή στη διοίκηση των συνδικάτων ατόμων που έχουν ήδη θητεύσει έστω μία φορά στα τελευταία πέντε χρόνια, καθώς και η θητεία μεγαλύτερη των δύο ετών σε οποιοδήποτε μέλος εκλέγεται στη διοίκηση και (δ) απαγορεύεται στους δημοσίους υπαλλήλους η απεργία, η «λευκή» απεργία αλλά και όποια άλλα μέσα «κλονίσουν το κύρος της ιεραρχίας και την πειθαρχίαν».⁴³³ Η «φιλοσοφία» του νόμου αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στο άρθρο 4: «Οι δημόσιοι υπάλληλοι δικαιούνται να αναφέρονται εις τας προϊσταμένας αρχάς, τηρούντες γλώσσαν ευπρεπή και μη απομακρυνομένην από τον ιεραρχικόν σεβασμόν τον οποίον ο υπάλληλος οφείλει εις τους προϊσταμένους του».⁴³⁴

Λίγο μετά την ψήφιση του νόμου, το υπουργείο Εσωτερικών θα δώσει εντολή στους εισαγγελείς να προχωρήσουν σε διάλυση όλων των υπαλληλικών οργανώσεων που εμπίπτουν στις διατάξεις του. Σε αυτό το πλαίσιο, θα διαλυθούν οι οργανώσεις που είχαν ως μέλη τους υπαλλήλους διαφόρων κλάδων όπως ήταν οι Λέσχες ή οι Ενώσεις δημοσίων υπαλλήλων, καθώς και οι ενώσεις σωματείων διαφόρων υπαλληλικών κλάδων όπως ήταν τα διάφορα Υπαλληλικά Κέντρα, η Ομοσπονδία Δημοσίων Υπαλλήλων Μακεδονίας-Θράκης, η Ομοσπονδία Οικονομικών Υπαλλήλων και κυρίως η Συνομοσπονδία Δημοσίων Υπαλλήλων (ΣΔΥΕ) που ήταν και ο βασικός στόχος του νόμου. Με τη ρύθμιση που προέβλεπε την απαγόρευση εκλογής ατόμων που είχαν θητεύσει την τελευταία πενταετία εξοστρακίσθηκε από τη διοίκηση της Δ.Ο.Ε. ολόκληρη η ιστορική της ηγεσία, δηλαδή καταξιωμένα ηγετικά στελέχη, όπως ο Ρουχωτάς και ο Δημητράτος που πρέσβευαν σοσιαλίζουσες ιδέες και ακολουθούσαν μια μαχητική συνδικαλιστική τακτική. Επιπλέον τέθηκε εκτός ομοσπονδίας ένας σημαντικός αριθμός μεσαίων στελεχών, τα οποία στήριζαν μέχρι τότε τις διοικήσεις

⁴³² «Εισηγητική Έκθεσις επί του σχεδίου νόμου περί υπαλληλικών οργανώσεων», *Ερμής*, τεύχ. 452, 7/3/31, σ. 706-708.

⁴³³ Νόμος 4879 «Περί υπαλληλικών οργανώσεων», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τεύχ. Α', 6/3/1931, αρ. φ. 53, σ. 373-374.

⁴³⁴ Στο ίδιο.

των τοπικών συλλόγων. Συνακόλουθα, το επίπεδο συνδικαλιστικής συγκρότησης των στελεχών θα σημειώσει κατακόρυφη πτώση, ενώ ο πολιτικός και ιδεολογικός προσανατολισμός των διοικήσεων θα μετατοπισθεί προς μια πιο συντηρητική κατεύθυνση. Απέναντι στην Αριστερή Παράταξη θα συγκροτηθεί πλέον επισήμως η Προοδευτική Παράταξη, η οποία λίγο αργότερα θα πάρει στα χέρια της τον έλεγχο της Δ.Ο.Ε, προτάσσοντας την προαγωγή των επαγγελματικών συμφερόντων των δασκάλων, αλλά «με κάθε μέσον επιτρεπόμενον υπό του Νόμου». ⁴³⁵

Παράλληλα, οι διώξεις στον εκπαιδευτικό κλάδο θα συνεχιστούν, γεγονός που θα αποτυπωθεί κατά τη διάρκεια του συνεδρίου της Δ.Ο.Ε, το οποίο διεξήχθη στην Αθήνα τον Ιούλιο του 1931, όπου συζητήθηκε εκτεταμένα το ζήτημα των απολύσεων καταγγελλόμενων ως κομμουνιστών δασκάλων σε περιφέρειες της Μακεδονίας και της Θράκης. ⁴³⁶ Λίγες ημέρες νωρίτερα, κατά τη διεξαγωγή των εκλογών για τα αιρετά μέλη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στη Θεσσαλονίκη μια ομάδα δασκάλων θα διανείμει το μανιφέστο της Αριστερής Παράταξης. Το υπουργείο Παιδείας θα διατάξει τη διενέργεια «αυστηροτάτων ανακρίσεων», κατά τη διάρκεια των οποίων το αρμόδιο Εποπτικό Συμβούλιο, που απαρτιζόταν από τον επιθεωρητή δημόσιας εκπαίδευσης, έναν πρωτοδίκη και τον διευθυντή του Διδασκαλείου Θηλέων Θεσσαλονίκης θα διαπιστώσει την άμεση ενοχή πέντε δασκάλων (Γ. Πράτος, Δ. Σαζώνης, Δ. Χρηστάρας, Ν. Δουμάκης, Ελπίδα Αντωνιάδου), τους οποίους «απέλυσεν επί ανατρεπτικάς ιδέαις, επειδή η περίφημος προκήρυξις που εκκυκλοφόρησεν επί ταις εκλογαίς του αντιπροσώπου των διδασκάλων εις το Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον εκρίθη ως απόρροια κομμουνιστικών ιδεών». ⁴³⁷ Παράλληλα, το εποπτικό συμβούλιο αποφάσισε τη μετάθεση «εκτός της μακεδονικής γης» άλλων πέντε δασκάλων (Α. Θεοδώρου, Π. Κεχαγιάς, Κ. Ζέρκας, Γ. Γρηγοριάδης, Δόμνα Κανάκη) με το σκεπτικό ότι με τη στάση τους «ηυνόησαν την προκήρυξιν». Η απόφαση του εποπτικού συμβουλίου προκάλεσε αναστάτωση στο διδασκαλικό κόσμο με τους τιμωρηθέντες δασκάλους να δηλώνουν ότι θα εφεσιβάλουν την απόφαση, φτάνοντας μέχρι το Συμβούλιο Επικρατείας «όπου θα υποστηρίξουν και θα αποδείξουν ότι δεν είναι κομμουνισταί, ότι δεν έχουν καμμίαν σχέσιν ή επαφήν με τους κομμουνιστάς, αλλ' ότι είναι συγχρονισμένοι διανοούμενοι και αληθινοί ιδεολόγοι και ειλικρινείς

⁴³⁵ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 620-623.

⁴³⁶ «Το Συνέδριον των Διδασκάλων», *Ακρόπολις*, 16/7/1931, αρ. φ. 884, σ. 8.

⁴³⁷ «Ο διδασκαλικός κόσμος υπό κατηγορίαν», *Ακρόπολις*, 4/8/1931, αρ. φ. 903, σ. 5.

δημοκρατικοί πολίται». ⁴³⁸ Στο πλευρό των απολυθέντων και μετατεθέντων δασκάλων θα ταχθεί και μέρος του Τύπου: «Πατάξατε τον κομμουνισμόν. Αλλά προσέξτε μήπως μέσα εις την προθυμίαν ή την σπουδήν σας πατάσετε άλλους πλην των κομμουνιστών». ⁴³⁹

Στο συνέδριο, η απερχόμενη διοίκηση της Δ.Ο.Ε δέχθηκε έντονη κριτική από την πλευρά ορισμένων αντιπροσώπων του συνεδρίου με το αιτιολογικό ότι «διά των ενεργειών της εξηρεθίσθη η Κυβέρνησις, η οποία και προέβη εις την λήψιν δυσμενών μέτρων διά τον διδασκαλικόν κόσμον». ⁴⁴⁰ Η απάντηση του προέδρου Α. Ρουχωτά στις κατηγορίες ήταν ότι η διοίκηση της ομοσπονδίας «πριν ή καθιερώσει τακτική εντονωτέρας ή αποτελεσματικωτέρας δράσεως, εξήντησεν όλα τα δυνατά μέσα». ⁴⁴¹ Τελικά, η γενική συνέλευση θα εγκρίνει ψήφισμα διαμαρτυρίας, σύμφωνα με το οποίο οι απολύσεις οφείλονται «εις προσωπικά πάθη άλλων διδασκάλων, οίτινες συκοφαντούν τους απολυομένους επί κομμουνισμόν». ⁴⁴² Στο θέμα θα τοποθετηθεί με άρθρο της και η *Ακρόπολις*, ζητώντας από τον υπουργό Παιδείας να διατάξει εξονυχιστική έρευνα «διότι αλλοίμονον αν καθιερωθή η αρχή όπως η επί κομμουνισμόν κατηγορία χρησιμοποιείται εις το ανέκαθεν αθεράπευτον διδασκαλικόν αλληλοφάγωμα». ⁴⁴³ Με τη λήξη των εργασιών του συνεδρίου, η Γ.Σ., που ελεγχόταν πλέον από τη νεοσυσταθείσα Προοδευτική Παράταξη, θα εκδώσει ανακοίνωση με την οποία θα διαψεύσει τις πληροφορίες που διέρρευσαν στον Τύπο ότι «εγένετο συζήτησις περί τάσεων προς τ' αριστερά», ενώ ταυτόχρονα θα δηλώσει ότι η «τεθείσα πρότασις των αριστερών συγκέντρωσε μόνο 61 ψήφους και όχι 165 και ότι ουδεμία συζήτησις εγένετο περί παροχής οιασδήποτε υποστηρίξεως προς κομμουνιστάς διδασκάλους». ⁴⁴⁴

Εντούτοις, η ισχυρή παρουσία των κομμουνιστών στο συνέδριο, όπου στην τελική ψηφοφορία κατέγραψαν ποσοστό 24%, θα πυροδοτήσει μια νέα σταυροφορία ατόμων και ομάδων εναντίον τους. Σχεδόν αμέσως μετά το συνέδριο, στις 24 Ιουλίου 1931, η Πανελλήνια Αστική Ένωση θα υποβάλλει υπόμνημα στο υπουργείο Εσωτερικών, μέσω του οποίου «υποδεικνύη διάφορα μέσα προς εξακρίβωσιν των αριστεριζόντων

⁴³⁸ Στο ίδιο.

⁴³⁹ Στο ίδιο.

⁴⁴⁰ «Αι εργασίαι του Συνεδρίου των Διδασκάλων», *Ακρόπολις*, 15/7/1931, αρ. φ. 883, σ. 7.

⁴⁴¹ Στο ίδιο.

⁴⁴² Το Συνέδριον των Διδασκάλων», *Ακρόπολις*, 16/7/1931, αρ. φ. 884, σ. 8.

⁴⁴³ «Οι δημοδιδάσκαλοι», *Ακρόπολις*, 17/7/1931, αρ. φ. 885, σ. 7.

⁴⁴⁴ «Δεν αριστερίζουν οι δημοδιδάσκαλοι», *Ακρόπολις*, 18/7/1931, αρ. φ. 886, σ. 8 και «Η Γεν. Συνέλευσις της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας», *Εστία*, 18/7/1931, αρ. φ. 13229, σ. 5.

διδασκάλων».⁴⁴⁵ Παράλληλα, μέλη της Ένωσης θα συναντηθούν με τον υπουργό Παιδείας Γ. Παπανδρέου και θα ζητήσουν την άμεση εκκαθάριση του δασκαλικού κλάδου από τους κομμουνιστές.⁴⁴⁶ Στο πλευρό της αστικής ένωσης θα ταχθεί και η νεοσυσταθείσα «Πανελλήνιος Αντικομμουνιστική και Ανθρωπιστική Κοινωνική Ένωσης», που θα συμπεριλάβει στους κόλπους της καθηγητές πανεπιστημίου, έμπορους και βιομήχανους, θα διανείμει 120.000 αντίτυπα αντικομμουνιστικών φυλλαδίων και θα προχωρήσει στην ίδρυση παραρτημάτων και στην επαρχία.⁴⁴⁷ Σε επίπεδο ατομικών επιθέσεων, ο βουλευτής Αθηνών Λ. Μακκάς, μέσα από τις στήλες της *Πατρίδος*, θα υποστηρίξει ότι το 40% των δασκάλων είναι κομμουνιστές και ότι ο Γ. Παπανδρέου αναγκάστηκε να αποστείλει μυστικό έγγραφο στον πρόεδρο του 14^{ου} συνεδρίου για να αποφευχθεί η εκλογή κομμουνιστών στη διοίκηση της ΔΟΕ.⁴⁴⁸ Στην απάντησή του, ο Γ. Παπανδρέου θα υποστηρίξει ότι ο Μακκάς γενικεύει αυθαίρετα την εικόνα που παρουσιάζουν τα διδασκαλικά συνέδρια και ότι οι αριστερές μερίδες των συνεδρίων δεν αποδίδουν την πραγματική εικόνα του διδασκαλικού κόσμου.⁴⁴⁹

Ωστόσο, τον Αύγουστο του 1931, θα εκδηλωθούν και νέες διώξεις, αυτή τη φορά στο Κιλίκις, όπου το τοπικό εποπτικό συμβούλιο, που απαρτιζόταν από τον επιθεωρητή, έναν ειρηνοδίκη και έναν καθηγητή, θα παύσει από τα καθήκοντά τους δέκα δασκάλους και θα τους θέσει στη διάθεση του υπουργείου με το αιτιολογικό ότι «είχαν χαρακτηριστεί υπό της αστυνομίας ως κομμουνισταί».⁴⁵⁰ Την ίδια περίοδο, κατόπιν εντολής του υπουργού Παιδείας θα μεταβούν στην Κομοτηνή ο πρόεδρος του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης Παρασκευόπουλος και ο τμηματάρχης μέσης εκπαίδευσης Λέφας «προς έρευναν των αιτίων που προεκάλεσαν τα κομμουνιστικά επεισόδια μεταξύ δημοδιδασκάλων».⁴⁵¹ Σύμφωνα με δημοσίευμα του *Έθνους*, βάσει του πορίσματος της έρευνας των δύο ανώτερων εκπαιδευτικών λειτουργών «θα ληφθώσι γενικώτερα μέτρα αποσκοπούντα την περιστολήν του κομμουνισμού» στο διδασκαλικό κλάδο.⁴⁵²

⁴⁴⁵ «Ο κομμουνιστικός κίνδυνος», *Εστία*, 24/7/1931, αρ. φ. 13238, σ. 6.

⁴⁴⁶ «Αι αστικές οργανώσεις και οι δάσκαλοι», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 337, 2/8/1931, σ. 1-2.

⁴⁴⁷ «Η Πανελλήνιος αντικομμουνιστική Ένωσης», *Ακρόπολις*, 4/8/1931, αρ. φ. 903, σ. 6.

⁴⁴⁸ «Εκπαίδευσις και κομμουνισμός», *Πατρίς*, 18/7/1931, αρ. φ. 1209, σ. 1.

⁴⁴⁹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 588.

⁴⁵⁰ «Νέαι ποιναί κατά δημοδιδασκάλων επί κομμουνισμών», *Μακεδονικά Νέα*, 3/8/1931, αρ. φ. 2371, σ. 1 και «Οι κομμουνισταί διδάσκαλοι», *Ακρόπολις*, 3/8/1931, αρ. φ. 902, σ. 8.

⁴⁵¹ «Ο κομμουνισμός και οι δημοδιδάσκαλοι», *Έθνος*, 2/8/1931, αρ. φ. 6069, σ. 9.

⁴⁵² *Στο ίδιο*.

5.4 Διώξεις κατά τη διετία 1932-1933

Στις αρχές Ιανουαρίου του 1932, μετά τη διαπίστωση της απόλυτης ταύτισης απόψεων μεταξύ της διοίκησης της Δ.Ο.Ε. και της κυβέρνησης στο ζήτημα των προαγωγών, οι κομμουνιστές δάσκαλοι αποφάσισαν να τροποποιήσουν την τακτική τους με στόχο να διαμορφώσουν μια πιο δυναμική και αποτελεσματική αντιπολίτευση. Δεδομένου ότι η Αριστερή Παράταξη εμφάνιζε τη μεγαλύτερη δύναμή της στη Βόρειο Ελλάδα αποφάσισε να οργανώσει μία συνδιάσκεψη των συλλόγων Μακεδονίας και Θράκης, μέσω της οποίας θα εξέφραζε τις αντιπολιτευτικές θέσεις της, ενώ ταυτόχρονα θα ασκούσε ισχυρή πίεση προς τη διοίκηση. Ωστόσο, η Δ.Ο.Ε. οργάνωσε ταχύτατα την αντεπίθεσή της, στέλνοντας τον τότε Γραμματέα της Χρ. Χατζή σε περιοδεία στην ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη, με αποστολή να εμποδίσει με κάθε μέσο την πραγματοποίηση της συνδιάσκεψης. Πράγματι, ο Χατζής κινητοποίησε τους επιθεωρητές και τη Γενική Διοίκηση της Θράκης, επιτυγχάνοντας την απαγόρευση μετακίνησης των δασκάλων από τις θέσεις τους στις 30 και 31 Ιανουαρίου 1932, δηλαδή κατά τις ημέρες που είχε προγραμματιστεί η συνδιάσκεψη. Οι κομμουνιστές αιφνιδιάστηκαν από αυτή τη δυναμική και συντονισμένη αντίδραση της διοίκησης της Δ.Ο.Ε., με συνέπεια να περιοριστούν σε καταγγελίες της διοίκησης για «χαφιεδισμό».⁴⁵³

Εντούτοις, στις αρχές του επόμενου έτους, η Αριστερή Παράταξη θα επαναλάβει το ίδιο πείραμα, οργανώνοντας στις 3 και 4 Ιανουαρίου 1933 συνδιάσκεψη των δασκαλικών συλλόγων Μακεδονίας-Θράκης στη Δράμα. Κατά τη διάρκεια της συνδιάσκεψης καταδικάστηκε η ήπια στάση της διοίκησης της Δ.Ο.Ε. και έγινε αποδεκτή η μαχητική τακτική της Αριστερής Παράταξης: «Ακολουθούμε την γραμμή της αριστερής παράταξης που από τα πράγματα αποδείχτηκε σωστή και προσπαθούμε να διαφωτίσουμε τον κλάδο ότι η μόνη σωστή γι' αυτόν είναι αυτή».⁴⁵⁴ Επιπλέον, η συνδιάσκεψη προχώρησε ακόμα περισσότερο αποφασίζοντας τη συγκρότηση μιας συσσωμάτωσης των συλλόγων Μακεδονίας-Θράκης με έδρα την Καβάλα, τη δημιουργία πενταμελούς διοικητικού οργάνου («Μόνιμο Γραφείο») και την έκδοση δικού της εντύπου («Δελτίο»). Οι αποφάσεις αυτές συνιστούσαν μετατόπιση από τη μέχρι τότε πρακτική της Αριστερής Παράταξης, καθώς ουσιαστικά λειτουργούσαν

⁴⁵³ «Σύλλογος Ξάνθης», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 381, 12/6/1932, σ. 4 και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 646.

⁴⁵⁴ Βλ. *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 426, 14/5/1933, σ. 5-6 και «Η Διδασκαλική Συνδιάσκεψη Μακεδονίας», *Ριζοσπάστης*, 31/1/1933, αρ. φ. 502, σ. 4.

στα όρια της καταστατικής νομιμότητας. Βάσει του καταστατικού της Δ.Ο.Ε. μέλη της μπορούσαν να είναι μόνο σύλλογοι και όχι συσσωματώσεις συλλόγων, ενώ σύμφωνα με τις αποφάσεις του 15^{ου} συνεδρίου, στο οποίο είχε υπερισχύσει η Προοδευτική Παράταξη, οι σύλλογοι διατηρούσαν το δικαίωμα της κριτικής, αλλά όχι και τη δυνατότητα να διαχωρίσουν εμπράκτως την πορεία τους εφαρμόζοντας τη μειοψηφούσα τακτική. Συνεπώς, η συσσωμάτωση συλλόγων και η λειτουργία «Μόνιμου Γραφείου» ουσιαστικά αποτελούσαν παραβίαση του καταστατικού, δεδομένου ότι επρόκειτο για μια οργάνωση διαφορετική από τη Δ.Ο.Ε., με δική της διοίκηση και πρόγραμμα.⁴⁵⁵

Από την πλευρά της, η Δ.Ο.Ε. επέλεξε αυτή τη φορά, για λόγους τακτικής, να μη μεθοδεύσει τη ματαίωση της συνδιάσκεψης. Ωστόσο, αμέσως μετά τη δημοσιοποίηση των πορισμάτων της συνδιάσκεψης κατήγγειλε τους αριστερούς για διασπαστική κίνηση, γεγονός που αποτυπώθηκε χαρακτηριστικά στον τίτλο του σχετικού άρθρου του *Διδασκαλικού Βήματος* «Ιδρύθη Ομοσπονδία αριστερών δασκάλων με έδρα την Καβάλλα».⁴⁵⁶ Παράλληλα, η διοίκηση της Δ.Ο.Ε., οχυρωμένη πίσω από τις καταστατικές διατάξεις, θα επιχειρήσει να εξωθήσει τους αριστερούς σε επίσημη αποχώρηση, προτάσσοντας την ανάγκη να ξεκαθαριστεί «η ερμαφρόδιτη σωματειακή μας κατάσταση όπου μια καταπληκτική πλειοψηφία του δασκαλικού κόσμου της Ελλάδας δεχόταν καπηλικώτατες βρισιές για προδοσίες, χαφιεδισμούς, κλπ. από μερικούς νεαρούς».⁴⁵⁷ Η αντίδραση των κομμουνιστών στην καταγγελία της διοίκησης της Δ.Ο.Ε. ήταν άμεση: «Διαψεύδομεν κατηγορηματικώς ψευδολογίας του Διδ. Βήματος περί δήθεν ιδρύσεως Αριστεράς Ομοσπονδίας διδασκαλικών συλλόγων Μακεδονίας και Θράκης».⁴⁵⁸ Παράλληλα, θα υποστηρίξουν ότι «η συνδιάσκεψη της Δράμας απέβλεπεν εις την καλυτέραν οργάνωσιν των διδασκαλικών συλλόγων προς διεκδίκησιν των εκπαιδευτικών αιτημάτων εντός των πλαισίων της Ομοσπονδίας».⁴⁵⁹

Στο πλαίσιο της ενδοκλαδικής διαμάχης, η Αριστερή Παράταξη θα αξιοποιήσει δύο επιπλέον οχυρά της, τους μετεκπαιδευόμενους στο πανεπιστήμιο δασκάλους, που παρενέβαιναν με συνεχείς ανακοινώσεις επικρίνοντας την τακτική της διοίκησης και το Εποπτικό Συμβούλιο της Δ.Ο.Ε, που βρισκόταν υπό τον έλεγχο των αριστερών, οι οποίοι όπως ήταν φυσικό ζήτησαν την άμεση σύγκλησή του με θέμα την

⁴⁵⁵ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 646-647.

⁴⁵⁶ «Ιδρύθη Ομοσπονδία αριστερών δασκάλων με έδρα την Καβάλλα», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 412, 29/1/1933, σ. 4-5.

⁴⁵⁷ Στο ίδιο.

⁴⁵⁸ «Σύλλογος Σερρών», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 414, 12/3/1933, σ. 6-7.

⁴⁵⁹ Στο ίδιο.

παραταξιακή αντιπαράθεση και τις επιπτώσεις της στην πορεία της ομοσπονδίας. Η έκθεση του συμβουλίου θα υιοθετήσει τις θέσεις της Αριστερής Παράταξης σε όλα τα κρίσιμα ζητήματα, ενώ με τη δημοσιοποίησή της στο *Διδασκαλικόν Βήμα*, η αριστερή πλευρά θα επιτύχει την παρουσίαση των απόψεων της στο επίσημο όργανο της ομοσπονδίας, από το οποίο μέχρι τότε ήταν τότε εντελώς αποκλεισμένη. Επιπλέον, η Αριστερή Παράταξη, θα αξιοποιήσει και προεκλογικά την έκθεση του Εποπτικού Συμβουλίου, κατά την περίοδο που διενεργήθηκαν στους διδασκαλικούς συλλόγους εκλογές αντιπροσώπων για το 16^ο συνέδριο.

Η απάντηση της διοίκησης της Δ.Ο.Ε. στις κινήσεις της Αριστερής Παράταξης ήταν η οργάνωση στις 22 Μαρτίου 1933 μιας συγκέντρωσης των δασκάλων της Αττικής στο θέατρο «Κεντρικόν». Από πλευράς συμμετοχής, η συγκέντρωση στέφθηκε με επιτυχία, καθώς οι προσελθόντες ξεπέρασαν τους εξακόσιους. Στόχος της ήταν να προβληθούν τα κλαδικά αιτήματα των δασκάλων, ωστόσο το τελικό ψήφισμα αποτύπωνε τις πραγματικές της προθέσεις: «θεωρούσιν κυρίους υπεύθυνους του διασυρμού των υπαλλήλων γενικώς και ειδικώτερον των δημοδιδασκάλων τους διοικούντας την Κεντρικήν Πανυπαλληλικήν Επιτροπήν και αποδοκιμάζουν αυτούς διότι δια της ακολουθούμενης τακτικής των καθιστώσιν αντιπαθή τον δίκαιον αγώνα των δημοσίων υπαλλήλων».⁴⁶⁰ Ταυτόχρονα, το ψήφισμα καταδίκασε την εφημερίδα *Υπαλληλική* υποστηρίζοντας ότι «με την ακολουθούμενη ανατρεπτικήν κατεύθυνσιν κατήντησεν όργανον του κομμουνιστικού κόμματος, του οποίου την υποστήριξιν συνιστά εις τους υπαλλήλους».⁴⁶¹

Συνεπώς, επρόκειτο για μια συγκέντρωση ενάντια στην ΚΠΕ και στην Αριστερή Παράταξη. Οι δάσκαλοι της Αριστερής Παράταξης της Αττικής, γνωρίζοντας εκ των προτέρων τις προθέσεις της διοίκησης, επιχείρησαν να ελέγξουν την συγκέντρωση, με αποτέλεσμα να προκληθούν έντονες λεκτικές αντιπαραθέσεις, που λίγο αργότερα εξελίχθηκαν σε συμπλοκές, με πρωταγωνιστή τον προταθέντα από τη διοίκηση της Δ.Ο.Ε. ως πρόεδρο της συνέλευσης: «Εις μίαν στιγμήν ο κ. Μπούρας χολωθείς διότι η συνέλευσις τον απεδοκίμαζε, κατήλθε της σκηνής και επετέθη εναντίον ενός δασκάλου, συνέστησε δε εις τους αστυφύλακας να συλλάβουν πάντα όστις θα τον απεδοκίμαζε».⁴⁶² Ως άμεση συνέπεια των παραπάνω συνελήφθησαν και αποβλήθη-

⁴⁶⁰ «Πρακτικά συνεδριάσεων του Εποπτικού Συμβουλίου της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 425, 7/5/1933, σ. 3-4 και τεύχ. 426, 14/5/1933, σ. 2-4.

⁴⁶¹ Βλ. *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 419, 26/3/1933, σ. 2.

⁴⁶² «Η θυελλώδης συνέλευσις των διδασκάλων», *Ακρόπολις*, 23/3/1933, αρ. φ. 1489, σ. 1.

καν από την αίθουσα οι αριστεροί δάσκαλοι Παππάς, Παπανικολάου και Παπαδημητρόπουλος ενώ οι υπόλοιποι φώναζαν προς τον Μπούρα: «Κάτω!...Κάτω!..Δεν σε αναγνωρίζουμε...».⁴⁶³ Τα επεισόδια θα συνεχιστούν μέχρι η αστυνομία να απομακρύνει από την αίθουσα τους περισσότερους δάσκαλους της Αριστερής Παράταξης, γεγονός που επέτρεψε στην Προοδευτική Παράταξη να ολοκληρώσει τις εργασίες της συγκέντρωσης.⁴⁶⁴

Με βάση τα κριτήρια της διοίκησης της Δ.Ο.Ε., η συγκέντρωση στο «Κεντρικόν» υπήρξε απολύτως επιτυχής. Είχε δοθεί μια δημόσια, ξεκάθαρη απάντηση στη δράση της Αριστερής Παράταξης και της ΚΠΕ. Ωστόσο η διοίκηση δεν θα αρκεστεί σε αυτή την αμιγώς συνδικαλιστική απάντηση, αλλά θα συμβάλλει με ποικίλους τρόπους σε μεθοδευμένες διώξεις συγκεκριμένων προσώπων και μάλιστα κάποιες φορές θα τις προκαλέσει η ίδια. Σύμφωνα με ανακοίνωση της ΚΠΕ κατά τη διετία 1932-1933 «εκεί όπου οι διώξεις έλαβον τρομακτική έκταση είναι ο κλάδος των εκπαιδευτικών λειτουργών».⁴⁶⁵ Πράγματι, κατά τη συγκεκριμένη περίοδο, περισσότεροι από 100 κομμουνιστές και φιλοκομμουνιστές δάσκαλοι θα εκτεθούν σε ποικίλες διώξεις: ανακρίσεις, πρόστιμα, μεταθέσεις, φυλακίσεις. Παρότι τέτοια φαινόμενα ήταν συνηθισμένα μετά την ψήφιση του «ιδιώνύμου» και δεν αφορούσαν μόνο τους δασκάλους είναι η πρώτη φορά που η Δ.Ο.Ε. δεν παρεμβαίνει για να στηρίξει τα μέλη της ηθικά και υλικά.⁴⁶⁶

Η αρχή θα γίνει στις 16 Νοεμβρίου 1932, όταν κατόπιν εντολής του υπουργείου Παιδείας, ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Ι. Σκουτερόπουλος, θα διενεργήσει ανακρίσεις σε βάρος των 18 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στο 15^ο συνέδριο. Το Ιανουάριο του 1933, ο Σκουτερόπουλος θα παραδώσει την έκθεσή του στην οποία πρότεινε την απόλυση και των δεκαοκτώ, παραθέτοντας ως βασικά πειστήρια τις καταθέσεις των μελών της πρώην και νυν διοίκησης της ΔΟΕ Κακουλάκη, Χατζή και Θεοδώρου. Στη συγκεκριμένη πολιτική συγκυρία της βραχύβιας κυβέρνησης Βενιζέλου, τη θέση του υπουργού Παιδείας είχε αναλάβει ο Αλ. Μυλωνάς του Αγροτικού Κόμματος, ο οποίος δεν θα υλοποιήσει την πρόταση. Όμως, όταν στην επόμενη κυβέρνηση (Κυβέρνηση Τσαλδάρη) υπουργός Παιδείας ανέλαβε ο Β. Τουρκοβασίλης του κόμματος Ελευθεροφρόνων, η έκθεση θα διοχετευθεί εσκεμμένα στον Τύπο, η

⁴⁶³ Στο ίδιο.

⁴⁶⁴ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 652.

⁴⁶⁵ «Ο πρωτοφανής διωγμός των υπαλλήλων Καταγγελίες της Πανυπαλληλικής Επιτροπής», *Ριζοσπάστης*, 14/7/1933, αρ. φ. 666, σ. 4.

⁴⁶⁶ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 653.

υπόθεση θα επανέλθει και οι 18 θα παραπεμφθούν στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο με το ερώτημα της απόλυσης.⁴⁶⁷ Τελικά, τον Ιούλιο του 1933, το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο θα επιβάλει ποινές ολιγόμηνων απολύσεων και χρηματικών προστίμων σε πέντε αντιπροσώπους της Αριστερής Παράταξης (Κ. Παπανικολάου, τρίμηνη απόλυση, Σ. Στρατίκης, δίμηνη απόλυση, Α. Μάγγος, απόλυση 45 ημερών, Κ. Μπαρμπαγεώργος, πρόστιμο αποδοχών ενός μηνός, Κ. Αδαμόπουλος, πρόστιμο 300 δρχ.), με το αιτιολογικό ότι κατά την 15^η Γενική Συνέλευση των δημοδιδασκάλων «εξεφράσθησαν ανευλαβώς κατά του Κράτους».⁴⁶⁸

Μια δεύτερη περίπτωση παρέμβασης της Δ.Ο.Ε. για την άσκηση δίωξης κατά αριστερών δασκάλων ήταν η παραπομπή στο Πειθαρχικό Δικαστήριο των πέντε μελών του Μόνιμου Γραφείου (Μπαρμπουνάκης, Κριμιτσάς, Παπαδημητρίου, Εμμανουήλ, Χυτήρης), που είχε εκλέξει η συνδιάσκεψη των συλλόγων Μακεδονίας-Θράκης στη Δράμα. Ταυτόχρονα, τα μέλη του Δ.Σ. του διδασκαλικού συλλόγου Δράμας μετατέθηκαν σε απομακρυσμένες περιοχές του νομού, ενώ ο πρόεδρός του (Μπόλκας) μετατέθηκε στη Λάρισα. Βασικό πειστήριο για τη διενέργεια των παραπάνω διώξεων αποτέλεσε το δημοσίευμα του *Διδασκαλικού Βήματος* περί της «ίδρυσης αριστερής Δ.Ο.Ε. στη Μακεδονία».⁴⁶⁹

Επιπλέον, όταν, όπως προαναφέρθηκε, οι μετεκπαιδευόμενοι δάσκαλοι άρχισαν με ανακοινώσεις τους να καταδικάζουν την τακτική της Δ.Ο.Ε. και να παροτρύνουν τους δασκάλους να στηρίζουν το Μόνιμο Γραφείο και την ΚΠΕ, η διοίκηση της ομοσπονδίας απευθύνθηκε στο υπουργό Παιδείας για να του ζητήσει ευθέως την τιμωρία τους. Το σκεπτικό αυτής της ενέργειας αποτυπώνεται στην κατάθεση του Γεν. Γραμματέα της Δ.Ο.Ε. Γ. Σουραβλά: «Είναι καθολική η γνώμη του διδασκαλικού κόσμου ότι αι συνδικαλιστικάί ενέργειαι των μετεκπαιδευομένων κατά το τρέχον έτος εξημίωσαν την μετεκπαίδευσιν και πρέπει να ληφθώσι μέτρα όπως αύτη απαλλαγή των επιζήμιων στοιχείων».⁴⁷⁰ Τις σχετικές ανακρίσεις διεξήγαγε ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Παρασκευόπουλος και με βάση την έκθεση που συνέταξε έξι δάσκαλοι και μία δασκάλα τιμωρήθηκαν με ολιγόμηνες απολύσεις και διαγράφηκαν από τη μετεκπαίδευση (Π. Φέτσης, πρόστιμο 1.000 δρχ., Φ. Εμμανουήλ, μηνιαία απόλυση, Χ. Καρύδης, δίμηνη απόλυση, Ν. Κωνσταντάκης, δίμηνη απόλυση, Κ. Μανωλόπουλος,

⁴⁶⁷ «Η εμπιστευτική Έκθεσις του Υπουργείου Παιδείας», *Πρωΐα*, 19/4/1933, αρ. φ. 2620, σ. 3-4.

⁴⁶⁸ «Τιμωρίαι εκπαιδευτικών», *Ακρόπολις*, 13/7/1933, αρ. φ. 1601, σ. 4.

⁴⁶⁹ «Η σημερινή συγκέντρωση των δασκάλων», *Ριζοσπάστης*, 22/3/1933, αρ. φ. 551, σ. 1-2.

⁴⁷⁰ Το απόσπασμα παρατίθεται στο Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 654.

δίμηνη απόλυση, Ε. Λεβεντάκος, τρίμηνη απόλυση, Ειρ. Παπαδάκη, τρίμηνη απόλυση).⁴⁷¹Εντούτοις, πέντε μήνες αργότερα, το Συμβούλιο της Επικρατείας, θα ακυρώσει τις ποινές και θα επαναφέρει τους δασκάλους στις θέσεις τους.⁴⁷²

Ωστόσο, ο μακρύς κατάλογος των διώξεων δεν εξαντλείται στις παραπάνω περιπτώσεις. Σύμφωνα με τον *Ριζοσπάστη*, περίπου 100 δάσκαλοι υπέστησαν κάποιας μορφής δίωξη, κατά την πρώτη φάση της υπουργίας Τουρκοβασίλη, την άνοιξη του 1933. Την ίδια περίοδο, η αντιπαράθεση της Δ.Ο.Ε. με την ΚΠΕ και της Προοδευτικής Παράταξης με την Αριστερή φτάνει στο απόγειό της. Η Αριστερή Παράταξη θα αξιοποιήσει την πλειοψηφία που διέθετε στο Εποπτικό Συμβούλιο για να επικρίνει την διοίκηση για τη στάση της, εξαπολύοντας ευθέως κατηγορίες για «χαφιεδισμό». Στην απάντηση της διοίκησης της Δ.Ο.Ε. αποκαλύπτεται με τον πλέον χαρακτηριστικό τρόπο η επιλογή της να συνδράμει στις έρευνες των αρχών, με το αιτιολογικό ότι υπερασπίζεται το διδασκαλικό κλάδο: «Στο ζήτημα αυτό η διοίκηση έχει καθορισμένη τη στάση της. Μπροστά στη δυσάρεστη κατάσταση, που είχε δημιουργηθεί για ολόκληρο τον κλάδο με την κατηγορία των δασκάλων ως κομμουνιστών αποφάσισε να ξεκαθαρίσει τα πράγματα και να αποστομώσει τους συκοφάντες».⁴⁷³

Μέσα σε αυτό το κλίμα, ο υπουργός Παιδείας Θ. Τουρκοβασίλης, θα επιχειρήσει ένα διαχωρισμό μεταξύ των λειτουργών της δημοτικής και της μέσης εκπαίδευσης, υποστηρίζοντας ότι οι δάσκαλοι λόγω της ελλιπούς κλασικής τους μόρφωσης προσβλήθηκαν από το μικρόβιο των εθνοφθόρων ιδεών, σε αντίθεση με τους καθηγητές, οι οποίοι χάρη στην ευρεία κλασική τους μόρφωση παρέμειναν υγιείς. Ως αντίδοτο, ο Τουρκοβασίλης θα καταθέσει νομοσχέδιο με το οποίο θα ρυθμίζεται η μόρφωση των μελλοντικών δασκάλων: «Κλασική εκπαίδευσις και διετής φοίτησις εις τας νεοϊδρυομένας παιδαγωγικάς Ακαδημίας. Μόνον ούτω θα αποκτήσῃ ο μέλλων διδάσκαλος πάντα τα προσόντα, άτινα του είναι απαραίτητα δια να ανταπεξέλθῃ εις το αληθώς δυσχερές έργον του».⁴⁷⁴ Ταυτόχρονα, ο Τουρκοβασίλης θα προχωρήσει στην αναδόμηση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, απολύοντας τους δημοτικιστές συμβούλους και συμπληρώνοντας τις κενές θέσεις με καθαρευουσιάνους καθηγητές

⁴⁷¹«Βαρείες τιμωρίες δασκάλων», *Ριζοσπάστης*, 31/5/1933, αρ. φ. 622, σ. 4.

⁴⁷²«Ακυρώθηκε η ποινή των μετεκπαιδευομένων δασκάλων», *Ριζοσπάστης*, 2/10/1933, αρ. φ. 744, σ. 4.

⁴⁷³«Η στάση της διοικήσεως στις διώξεις των δασκάλων», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 426, 14/5/1933, σ. 5.

⁴⁷⁴«Πρακτικά ΙΓ' Γενικής Συνελεύσεως ΟΛΜΕ», *Δελτίον ΟΛΜΕ*, αρ. φ. 93-94, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1934, σ. 25.

του Πανεπιστημίου, μια απόφαση την οποία θα επιχειρήσει να αιτιολογήσει στην ομιλία του κατά τη διάρκεια της ΙΒ' Γενικής Συνέλευσης της ΟΛΜΕ:

*Ευθύς ως ανέλαβον το υπουργείον, ενόμισα ότι θα έπρεπε να απομακρυνθούν από τας κεντρικάς υπηρεσίας τα πρόσωπα αυτά, τα οποία επέζον καταθλιπτικώς την εκπαίδευσιν. Ουδέν προσωπικόν είχαν εναντίον αυτών, το τονίζω επισήμως, μάλιστα δε αισθάνομαι συμπάθεια προς αυτά. Διαφωνών όμως ως προς τας εκπαιδευτικές αντιλήψεις των και μη δυνάμενος με τοιούτον επιτελείον να δώσω την δέουσαν κατεύθυνσιν εις την Ελληνικήν Παιδείαν, απεμάκρυνα αυτά κατά τον γνωστόν τρόπον και ούτω αφέθησαν οι λειτουργοί της Παιδείας ελεύθεροι να συνεχίσουν το έργον των και αφοσιωθούν με πίστιν εις αυτό μη πιεζόμενοι υπό του κέντρου.*⁴⁷⁵

Ενδεικτική της ευρύτερης αντιμεταρρυθμιστικής λογικής του Τουρκοβασίλη ήταν και η απόλυση του διευθυντή του Διδασκαλείου Λαμίας Μ. Παπαμαύρου, με την κατηγορία «ότι εργάζεται κατά της γλώσσης, της θρησκείας και της ιδέας της πατρίδος»,⁴⁷⁶ καθώς και η άσκηση δίωξης κατά του καθηγητή μαθηματικών του Γυμνασίου Καβάλας Ν. Σωτηράκη «επί κομμουνισμών».⁴⁷⁷ Η αντίδραση της ΟΛΜΕ στις διώξεις των καθηγητών θα εκφρασθεί μέσα από το *Δελτίον*, το επίσημο όργανό της, το οποίο θα αναφερθεί σε «μερικούς κυρίους που θέτουν υπέρ πάσαν άλλην ένδειξιν κοινωνικού ενδιαφέροντος αυτών το γλωσσικόν ζήτημα», ενώ ταυτόχρονα θα στηλιτεύσει όσους «χρησιμοποιούντες όπλον αποτελεσματικόν σπεύδουν θορυβούντες να χαρακτηρίσουν ως κομμουνιστάς τους δημοτικιστάς καθηγητάς, επωφελούμενοι της γενικής νευρικότητος, ήτις επικρατεί προ του φάσματος του κομμουνιστικού κινδύνου και προ των αποπειρών προς διασάλευσιν της τάξεως».⁴⁷⁸

⁴⁷⁵ «Πρακτικά ΙΒ' Γενικής Συνελεύσεως Λειτουργών Μέσης Εκπαιδεύσεως», *Δελτίον ΟΛΜΕ*, αρ. φ. 83-84, Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1933, σ. 13.

⁴⁷⁶ Ρ. Σταυρίδη-Πατρικίου, *ό.π.*, σ. 173.

⁴⁷⁷ Χαράλαμπος Νούτσος, *Προγράμματα μέσης εκπαίδευσης και κοινωνικός έλεγχος (1931-1973)*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1979, σ. 252.

⁴⁷⁸ «Εκπαιδευσιν και καλοθεληταί», *Δελτίον ΟΛΜΕ*, αρ. φ. 67, Ιανουάριος 1932, σ. 193-195.

5.5 Η διάλυση των δημοσιοϋπαλληλικών συνδικαλιστικών οργανώσεων (1935)

Η εκκαθάριση των κρατικών μηχανισμών από τα βενιζελικά και προοδευτικά στοιχεία, που ανέλαβε το Λαϊκό Κόμμα το 1933, θα ολοκληρωθεί το 1935. Μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου 1935, με μια σειρά συντακτικές πράξεις, τα συνδικαλιστικά δικαιώματα των υπαλλήλων καταργήθηκαν. Διαλύθηκαν οι δημοσιοϋπαλληλικές συνδικαλιστικές οργανώσεις, έγινε άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων και εκκαθάριση του δημοσίου τομέα, ενώ αποφασίστηκε περικοπή των δημοσιοϋπαλληλικών μισθών κατά 4%. Μετά τη δημοσίευση της Συντακτικής Πράξης για τη διάλυση των οργανώσεων, στις 4 Μαΐου 1935, η Δ.Ο.Ε. θα εκφράσει απλώς τη δυσαρέσκειά της για τη μη εξαίρεσή της από το μέτρο, παρά την ήπια συνδικαλιστική στάση της και το γεγονός ότι αφενός είχε καταδικάσει το κίνημα και αφετέρου είχε αρνηθεί κάθε συνεργασία με την «κομμουνιστική» ΚΠΕ. Από τα παραπάνω καθίσταται εμφανές, ότι παρά τις κοσμογονικές αλλαγές, η Δ.Ο.Ε. δεν σκόπευε να καταβάλλει καμία σοβαρή προσπάθεια για να εκφράσει δυναμικά την αντίδρασή της, καθώς ήταν αδύνατος ο απεγκλωβισμός της από την εικόνα της νομιμόφρονης οργάνωσης, που η ίδια είχε δημιουργήσει τα προηγούμενα τέσσερα χρόνια. Κατά συνέπεια, σε αντιδιαστολή με τις διοικήσεις των άλλων οργανώσεων, που συνέχισαν να λειτουργούν άτυπα ως Πανελλήνιες Επιτροπές και να εκδίδουν τα έντυπά τους, συντηρώντας μια στοιχειώδη επικοινωνία με τα μέλη τους, η Δ.Ο.Ε. θα αποδεχθεί μοιρολατρικά τη διάλυση της, διακόπτοντας άμεσα και την έκδοση του *Διδασκαλικού Βήματος* (τελευταίο τεύχος, στις 25 Απριλίου 1935).⁴⁷⁹

Η κατάργηση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων, που ανακοινώθηκε στις 15 Μαρτίου-1935 είχε ως κύριο στόχο την απόλυση ή μετάθεση όσων υπαλλήλων αναμείχθηκαν στο βενιζελικό κίνημα. Βάσει της σχετικής Συντακτικής Πράξης, η αρμοδιότητα για τις υπηρεσιακές μεταβολές αφαιρέθηκε από τα κατά τόπους Εποπτικά Συμβούλια και περιήλθε στα χέρια μιας επιτροπής που συστάθηκε αποκλειστικά για να διενεργήσει την εκκαθάριση. Οι απολύσεις και οι μεταθέσεις των δασκάλων και των καθηγητών δημοσιοποιήθηκαν στις 17 Ιουλίου 1935 και σύμφωνα με την *Ακρόπολη* «οι προτεινόμενοι προς εκκαθάρισιν δημοδιδάσκαλοι ανέρχονται εις τετρακόσιους περίπου».⁴⁸⁰ Στον κατάλογο των υπό απόλυση

⁴⁷⁹ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 688.

⁴⁸⁰ «Κατηρτίσθησαν και υπεβλήθησαν οι πίνακες εκκαθαριζομένων εκπαιδευτικών», *Ακρόπολις*, 17/7/1935, αρ. φ. 2322, σ. 4.

εκπαιδευτικών συμπεριλαμβάνονταν και 10 επιθεωρητές δημοτικής εκπαίδευσης, τρεις επιθεωρητές μέσης εκπαίδευσης, οκτώ γυμνασιάρχες και 94 καθηγητές.⁴⁸¹ Επιπλέον, όπως μας πληροφορεί χαρακτηριστικά ο συντάκτης της *Ακροπόλεως* «εναντίον τινών εκ των εκκαθαριζομένων υπάρχουν μηνύσεις εις την Γενικήν Ασφάλειαν».⁴⁸² Ο συνολικός αριθμός των διωχθέντων εκπαιδευτικών υπήρξε πρωτοφανής: μετατέθηκαν 5000, απολύθηκαν 520.⁴⁸³ Σύμφωνα με τον *Ριζοσπάστη* 30 δάσκαλοι απολύθηκαν «δι' ασυμβίβαστον διαγωγήν», λόγω της ενεργούς συμμετοχής τους στις συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών.⁴⁸⁴

Λίγους μήνες μετά τη διακοπή της έκδοσής του, στις 28 Ιουλίου 1935, το *Διδασκαλικό Βήμα* θα κυκλοφορήσει ξανά, ωστόσο στον υπότιτλο αντί για «Όργανο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας» αναγραφόταν «Όργανο των δημοδιδασκάλων». Το νέο *Διδασκαλικό Βήμα* εκδόθηκε από μια επιτροπή δασκάλων, τα ονόματα των οποίων δεν αναγράφονταν, προφανώς για να προστατευθούν από τις διώξεις. Ωστόσο στις διάφορες συναντήσεις το νέο έντυπο εκπροσωπούσαν οι Αρ. Ρουχωτάς και Κ. Παπανικολάου, ενώ στην επιτροπή συμμετείχαν οι Π. Δημητράτος, Β. Παππάς, Γ. Ντεγιάννης και Δ. Δούκας, εγκαινιάζοντας μια συνεργασία προοδευτικών βενιζελικών, σοσιαλιστών και κομμουνιστών. Με αυτή τη συντακτική επιτροπή το *Διδασκαλικό Βήμα* κυκλοφόρησε για ένα χρόνο μέχρι τη διακοπή της έκδοσής του από το μεταξικό καθεστώς. Την ίδια περίοδο, η επιτροπή προσπάθησε να επανιδρύσει τη Δ.Ο.Ε., ωστόσο τα πρωτοδικεία αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν τη νέα οργάνωση και απαγόρευσαν τη σύγκληση συνεδρίου.⁴⁸⁵

Επιπλέον, η επιτροπή δέχθηκε έντονα πυρά από ενδοκλαδικές δυνάμεις και συγκεκριμένα από τον *Ερμή* του Καραγιάννη και από τον *Κήρυκα*, το περιοδικό που εξέδιδε ο Ράικος μετά τη διάλυση της Δ.Ο.Ε. Η τελευταία ενδοκλαδική αντιπαράθεση εξελίχθηκε κατά τις εκλογές για τον νέο αιρετό εκπαιδευτικό σύμβουλο (24-31 Μαΐου 1936). Οι κομμουνιστές συνεργάστηκαν με τους σοσιαλιστές και ορισμένους προοδευτικούς βενιζελικούς και πρόβαλλαν ως κοινό υποψήφιο τον Αρ. Ρουχωτά. Στον

⁴⁸¹ «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6.

⁴⁸² «Κατηρτίσθησαν και υπεβλήθησαν οι πίνακες εκκαθαριζομένων εκπαιδευτικών», *Ακρόπολις*, 17/7/1935, αρ. φ. 2322, σ. 4.

⁴⁸³ «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωϊά*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 689.

⁴⁸⁴ «Οι δημοδιδάσκαλοι απαιτούν την άμεση ακύρωση των απολύσεων», *Ριζοσπάστης*, 3/8/1935, αρ. φ. 431, σ. 4.

⁴⁸⁵ Θ. Αθανασιάδης, *ό.π.*, σ. 690.

αντίποδα, η πρώην Προοδευτική Παράταξη χωρίσθηκε σε τρεις ομάδες, με αποτέλεσμα την επικράτηση του Ρουχωτά με ποσοστό 48,5%. Επομένως, η Αριστερή Παράταξη, με τη εφαρμογή της νέας πολιτικής συμμαχιών, οδηγήθηκε στην πρώτη της εκλογική νίκη, δύο μόλις μήνες πριν τη δικτατορία της 4ης Αυγούστου που θα θέσει οριστικό τέλος στις όποιες συνδικαλιστικές διαβουλεύσεις.⁴⁸⁶

⁴⁸⁶ Στο ίδιο, σ. 691.

5.6 Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου

Στις 25 Νοεμβρίου 1935, ο Γεώργιος Β' επιστρέφει στην Ελλάδα και χορηγεί γενική αμνηστία, ενώ η κυβέρνηση Κονδύλη παραιτείται. Στις εκλογές της 26ης Ιανουαρίου 1936 δεν αναδεικνύεται αυτοδύναμη κυβέρνηση, ενώ μία απόπειρα συμφωνίας Φιλελεύθερων-Παλλαϊκού Μετώπου προσκρούει στην αντίδραση φιλομοναρχικών κύκλων. Στις 14 Μαρτίου σχηματίζεται υπηρεσιακή κυβέρνηση υπό τον Κ. Δεμερτζή, με αντιπρόεδρο και υπουργό Στρατιωτικών τον Ι. Μεταξά. Στις 18 Μαρτίου πεθαίνει στο Παρίσι ο Ε. Βενιζέλος, για να ακολουθήσει ο ξαφνικός θάνατος του Δεμερτζή στις 13 Απριλίου. Ο βασιλιάς, χωρίς να προηγηθεί συνεννόηση με τους πολιτικούς αρχηγούς, ορκίζει το ίδιο απόγευμα πρωθυπουργό τον Μεταξά, ο οποίος στις 27 Απριλίου λαμβάνει ψήφο εμπιστοσύνης από τη Βουλή. Η ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Μεταξά προκαλεί την έντονη αντίδραση των λαϊκών στρωμάτων, καθώς δεδομένης της αποστροφής του προς τον κοινοβουλευτισμό αρκετοί βλέπουν του κίνδυνο της δικτατορίας να πλησιάζει.. Οι εργαζόμενοι ξεκινούν κινητοποιήσεις σε όλη τη χώρα με κύριο αίτημα την παραίτηση του Μεταξά. Στις 8 Μαΐου θα διαδραματιστούν στη Θεσσαλονίκη αιματηρά γεγονότα, τα οποία θα αποτελέσουν το πρώτο πρόσχημα για την κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Ο Μεταξάς θα προβάλλει τα επεισόδια ως «γενική δοκιμή» κομμουνιστικής επανάστασης και με αυτή την πρόφαση, θα εξαπολύσει κύμα συλλήψεων και εκτοπισμών, προετοιμάζοντας το έδαφος για την επιβολή δικτατορίας.⁴⁸⁷

Η αφορμή για την επιβολή της δικτατορίας δόθηκε με την εξαγγελία 24ωρης πανελλαδικής απεργίας για την 5^η Αυγούστου. Με πρόταση του Μεταξά, ο βασιλιάς στις 4 Αυγούστου θα προχωρήσει στην έκδοση δύο διαταγμάτων, εκ των οποίων το πρώτο ανέστειλε επ' αόριστο την εφαρμογή των συνταγματικών διατάξεων που κατοχύρωναν τις ατομικές και συλλογικές ελευθερίες και το δεύτερο διέλυε την Γ' Αναθεωρητική Βουλή, χωρίς ωστόσο να προκηρύσσει εκλογές για την ανάδειξη νέας αντιπροσωπευτικής συνέλευσης.⁴⁸⁸ Στην εισηγητική του έκθεση, ο Μεταξάς θέτει προ των πυλών τον κίνδυνο της ανατροπής του κοινωνικού καθεστώτος και της αποσύνθεσης της ελληνικής κοινωνίας από τον κομμουνισμό. Την επιβολή της τάξης αναλαμβάνει το νεοϊδρυθέν υφυπουργείο Ασφαλείας, με επικεφαλής τον Κ. Μανιαδάκη, έναν από τους πλέον αμείλικτους και αποτελεσματικούς διώκτες των

⁴⁸⁷ Ιωάννης Κολιόπουλος, «Εσωτερικές και εξωτερικές εξελίξεις από την 1^η Μαρτίου 1935 ως την 28^η Οκτωβρίου 1940», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΕ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1978, σ. 373-379.

⁴⁸⁸ Ν. Αλιβιζάτος, *ό.π.*, σ. 104.

κομμουνιστών της μεσοπολεμικής περιόδου. Παράλληλα, προωθούνται νομοθετικά μέτρα για την καταπολέμηση του κομμουνισμού, όπως ο Α.Ν. 1075/1938 και ο Α.Ν. 375/1936 «περί κατασκοπείας», ενώ προς την ίδια κατεύθυνση αξιοποιούνται και οι προγενέστεροι νόμοι «περί κατοχυρώσεως του πολιτεύματος» (1924) και «περί ιδιωνύμου αδικήματος» (1929). Επιπλέον, ο Μεταξάς αναστέλλει την ελευθερία έκφρασης του Τύπου, επιβάλλοντας τη σιωπή έναντι του καθεστώτος.⁴⁸⁹

Το «Νέον Κράτος», όπως θα ονομαστεί επίσημα η δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου, ήταν ένα αυταρχικό καθεστώς που παρουσίαζε αναμφισβήτητα κοινά στοιχεία με τα ευρωπαϊκά αυταρχικά καθεστώτα της συγκεκριμένης περιόδου, τα οποία προσπαθούσε συστηματικά να μιμηθεί. Ωστόσο εντοπίζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις από το φασιστικό και το ναζιστικό πρότυπο, κυρίως όσον αφορά την απουσία λαϊκού ερείσματος και την έλλειψη ιδεολογικής και οργανωτικής συνοχής.⁴⁹⁰ Σύμφωνα με τον Μεταξά: «Η Ελλάς έγινε από της 4^{ης} Αυγούστου Κράτος αντικομμουνιστικό, Κράτος αντικοινοβουλευτικό, Κράτος ολοκληρωτικό, Κράτος με βάσι αγροτική και εργατική και κατά συνέπεια αντιπλουτοκρατικό».⁴⁹¹ Σε αυτό το πλαίσιο, το ολοκληρωτικό κράτος ενσωματώνει το έθνος σε κάθε μορφή του: το άτομο, την οικογένεια, την κοινωνικοεπαγγελματική ομάδα, ενώ ταυτόχρονα δεν επιτρέπει διαιρέσεις και εσωτερικές συγκρούσεις. Επιπλέον, η πολιτειακή θέση του καθεστώτος οικοδομείται με βάση την έννοια του καθήκοντος και όχι του δικαιώματος.⁴⁹²

Σημείο αναφοράς της μεταξικής ιδεολογίας αποτελεί το τρίπτυχο θρησκεία-οικογένεια-πατρίδα. Για το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου, η Εκκλησία και το έθνος αποτελούν ένα αδιάρρηκτο σύνολο, επομένως το κράτος και η θρησκεία εργάζονται από κοινού για την ηθική ανάπτυξη της κοινωνίας: «Οι αληθινοί Έλληνες και τα Ελληνόπουλα είναι καλοί Χριστιανοί και η φωνή του Κυβερνήτου, του Μεγάλου Αρχηγού μας, να ζήσουμε σαν καλοί Έλληνες Χριστιανοί, φθάνει και αντηχεί βαθειά στην ψυχή του καθενός».⁴⁹³ Ωστόσο, θεωρείται αδύνατη η ύπαρξη πατριωτικού και θρησκευτικού συναισθήματος, εάν δεν υπάρξει οικογενειακό συναίσθημα. Η οικογένεια αποτελεί έναν θεσμό από τον οποίο εξαρτάται απόλυτα η ελληνική κοινωνία, σε τέτοιο βαθμό ώστε αν καταστραφεί η οικογένεια, θα καταστραφεί και εκείνη. Κατά συνέπεια, η κοινωνική κρίση που καλείται να «θεραπεύσει» το μεταξικό

⁴⁸⁹ Ζ. Καγκαλίδου, *ό.π.*, σ. 24-25.

⁴⁹⁰ Ν. Αλιβιζάτος, *ό.π.*, σ. 104.

⁴⁹¹ Ζ. Καγκαλίδου, *ό.π.*, σ. 29.

⁴⁹² Στο *ίδιο*, σ. 30-31.

⁴⁹³ «Ο Αγών μας κατά του Κομμουνισμού», *Η Νεολαία*, 22/10/1938, αρ. φ. 2, σ. 46.

καθεστώς δύναται να ερμηνευτεί ως αποτέλεσμα της κρίσης του θεσμού της οικογένειας. Η πατρίδα απεργάζεται τους ίδιους δεσμούς και τις ίδιες αρετές με αυτές της οικογένειας, μέσω της έκτασης του εθνικού συνόλου. Στη μεταξική ιδεολογία, πατρίδα δεν συνιστά μόνο το έθνος, αλλά το έθνος οργανωμένο σε κράτος. Το έθνος προηγείται του κράτους και δύναται να οριστεί είτε ως ψυχή και κατά δεύτερο λόγο ως γεωγραφική ενότητα, είτε ως πνευματική κοινότητα που ενσωματώνει το παρόν, το παρελθόν και το μέλλον. Ως πατρίδα ορίζεται η γη των προγόνων, που αναπαρίσταται με τις λέξεις «αίμα και χώμα».⁴⁹⁴

Ως αντίβαρο στην απουσία μιας κοσμοθεωρίας, που θα κινητοποιούσε τις μάζες, το μεταξικό καθεστώς επιστρατεύει το «υψηλόν ιδεώδες» της δημιουργίας του «Γ' Ελληνικού Πολιτισμού». Η αρχαία Σπάρτη θεωρείται από τον Μεταξά το «καταλληλότερον αρχαίον πρότυπον»⁴⁹⁵ για να εκπληρώσει η Ελλάδα αυτό το όραμα. Ωστόσο, όπως ο ίδιος επαναλαμβάνει συχνά στις ομιλίες του «δεν ημπορεί ν' αναβιώσωμεν το παρελθόν, αλλά αυτό πρέπει να είνε μέσα μας».⁴⁹⁶ Με βάση αυτή τη θεώρηση, θα επιχειρήσει να ταυτίσει την αυστηρή μιλιταριστική πειθαρχία των αρχαίων Σπαρτιατών με την «πειθαρχούμενη ελευθερία» του καθεστώτος της 4^{ης} Αυγούστου, που συνίσταται στην απόλυτη κρατική πειθαρχία και στην ελεγχόμενη ατομική ελευθερία.⁴⁹⁷ Σύμφωνα με τον Μεταξά, ο «Γ' Ελληνικός Πολιτισμός» θα ήταν ένας πνευματικός πολιτισμός, που θα πήγαζε μέσα από την ψυχή του λαού, σε αντιδιαστολή με τον υλικό-μηχανικό πολιτισμό, που προέτασσε ο φιλελευθερισμός, με κύριο αίτημα την πρόοδο. Παρά το ασαφές και ακαθόριστο περιεχόμενο του «Γ' Ελληνικού Πολιτισμού», ο απώτερος στόχος του ήταν να διαμορφώσει μια πολιτική ελίτ, τους «εκλεκτούς», η οποία θα οδηγούσε το έθνος σε νέες πολιτιστικές κατακτήσεις. Αυτή η νέα τάξη «σκεπτομένων ομοιομόρφως, πειθαρχούντων εις το Κράτος», θα προερχόταν κυρίως από τη νεολαία, που «αναπτυσσόμενη πλέον εις το σώμα και εις τον χαρακτήρα, θα δημιουργήση την γενιάν εκείνην, η οποία θα διαδεχθή την παρούσαν και η οποία πλέον θ' ανυψώση την Ελλάδα εις ακόμη μεγαλυτέραν βαθμίδα ισχύος και μεγαλείου».⁴⁹⁸

⁴⁹⁴ Στο ίδιο, σ. 32-35.

⁴⁹⁵ «Ο λόγος του κ. Μεταξά εις Σπάρτην. Η σημασία της μεταβολής της 4^{ης} Αυγούστου», *Ακρόπολις*, 20/5/1938, αρ. φ. 3340, σ. 5 και «Σπαρτιατική Οργάνωσις και Αγωγή των Νέων», *Η Νεολαία*, 29/10/1938, αρ. φ. 3, σ. 82-83.

⁴⁹⁶ «Ο λόγος του κ. Μεταξά εις Σπάρτην. Η σημασία της μεταβολής της 4^{ης} Αυγούστου», *Ακρόπολις*, 20/5/1938, αρ. φ. 3340, σ. 5

⁴⁹⁷ Στο ίδιο.

⁴⁹⁸ Στο ίδιο.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο Μεταξάς, λίγες ημέρες μετά την κήρυξη της δικτατορίας, στις 10 Αυγούστου 1936, θα προχωρήσει στην ίδρυση της Εθνικής Οργάνωσης της Νεολαίας (ΕΟΝ), με στόχο την επιστροφή στις εθνικές παραδόσεις, από τις οποίες θεωρεί ότι η νεολαία δύναται να αντλήσει τα νέα ιδανικά: «έχομεν την πεποίθησιν ότι η ελληνική νεολαία καταλλήλως χειραγωγούμενη, θα εκδηλώση αυτομάτως τα ελληνικά της ιδεώδη».⁴⁹⁹ Βασικά σημεία του ιδεολογικού προγράμματος της ΕΟΝ αποτελούν η προσήλωση στο θεσμό της βασιλείας ο αντικοινοβουλευτισμός, ο αντικομμουνισμός το милитарιστικό πνεύμα και η πίστη στην ανωτερότητα του ελληνικού πολιτισμού. Επιπλέον, το καθεστώς αποδίδει μεγάλη σημασία στην εκγύμναση του σώματος: «Όταν περνάτε στις παρελάσεις, περήφανα, όταν τρέχετε και παίζετε και γυμνάζεσθε για να κάνετε σώματα ωραία, θα γίνη η Φυλή μας όπως πρέπει να είναι και όπως θέλει να την κάνη ο Αρχηγός μας, για να ξαναπάρη ανάμεσα στους Λαούς τη θέσι που της αξίζει».⁵⁰⁰ Η προσέλευση στην οργάνωση είναι «εθελούσια», με εξαίρεση τους μαθητές των σχολείων που εγγράφονται υποχρεωτικά. Ως κίνητρα για την εγγραφή νέων μελών, το καθεστώς προσφέρει ατελή είσοδο σε θέατρα και κινηματογράφους, δωρεάν μετακινήσεις με τρένα, προτεραιότητα για διορισμό στο Δημόσιο, ακόμα και μειωμένη στρατιωτική θητεία. Η πειθαρχία και ο ζήλος των μελών κάθε ομάδας επιβραβεύονται με την απονομή επαίνου, τιμητικού μεταλλίου και με την προαγωγή στην ιεραρχία.⁵⁰¹ Η ιδεολογική διαφώτιση πρέπει είναι καθημερινή και αδιάκοπη, προκειμένου τα παιδιά της ΕΟΝ να καταστούν «διδάσκαλοι των γονέων των εις τον οίκον των»⁵⁰² και συνακόλουθα να καμφθούν ενδεχόμενες αντιρρήσεις και επιφυλάξεις για το έργο και τα ιδανικά του καθεστώτος. Κατά συνέπεια, οι πλέον κατάλληλοι για να αναλάβουν το ρόλο του διαφωτιστή είναι οι εκπαιδευτικοί. Σε πολλές περιπτώσεις, μάλιστα, ο διορισμός ενός δασκάλου σε σχολείο ταυτίζεται με το διορισμό του ως βαθμοφόρου στην ΕΟΝ.⁵⁰³

Στο «Νέο Κράτος», η εκπαίδευση είναι προσανατολισμένη στην καλλιέργεια του εθνικού φρονήματος και στην προβολή της ιδιαιτερότητας της ελληνικής εθνικής ταυτότητας: «Από της 4^{ης} Αυγούστου ο Έλλην μαθητής διδάσκεται ότι πρέπει να

⁴⁹⁹ «Η διαπαιδαγώγησις της νεολαίας», *Ελεύθερον Βήμα*, 6/9/1936 και Ζ. Καγκαλίδου, ό.π., σ. 71.

⁵⁰⁰ «Ο Αρχηγός θέλει γερά σώματα και γερές ψυχές», *Η Νεολαία*, 19/11/1938, αρ. φ. 6, σ. 194.

⁵⁰¹ Ελένη Μαχαίρα, *Η Νεολαία της 4ης Αυγούστου: Φωτογραφές*, Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας/Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, αρ. 13, Αθήνα, 1987, σ. 121.

⁵⁰² Ζ. Καγκαλίδου, ό.π., σ. 79.

⁵⁰³ Στις 15 Οκτωβρίου 1938, ο Ι. Μεταξάς με εγκύκλιό του γνωστοποιεί στις κρατικές αρχές την έκδοση του περιοδικού *Η Νεολαία*, επίσημου οργάνου της ΕΟΝ. Στόχος του περιοδικού είναι να γίνει οικογενειακό ανάγνωσμα, αλλά και να χρησιμοποιηθεί ως σχολικό βοήθημα, βλ. Ζ. Καγκαλίδου, ό.π., σ. 79-81.

είναι περήφανος για το Έθνος του. Ότι οφείλει να πιστεύει εις την θρησκείαν των πατέρων του. Να αγαπά μέχρις αυτοθυσίας την Πατρίδα του και τον Βασιλέα».⁵⁰⁴ Στις ομιλίες του, ο Μεταξάς υπογραμμίζει την ιδιαίτερη σημασία του θρησκευτικού περιεχομένου της Παιδείας για την ενίσχυση του εθνικού φρονηματισμού των παιδιών: «Εκείνο όμως που θέλω είναι να πιστεύουν εις την ανωτέραν δύναμιν του Θεού και να υποτάσσονται εις αυτήν. Θέλω να ζήσουν σαν Έλληνες Χριστιανοί».⁵⁰⁵ Για το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου, ο κομμουνισμός θεωρείται η μέγιστη απειλή για την εθνική ταυτότητα, καθώς η διείσδυση υλιστικών και διεθνιστικών θεωριών στην ελληνική κοινωνία είχε ως άμεση συνέπεια «την εξασθένησιν της πίστεως επί τας ελληνικάς αξίας πολιτισμού».⁵⁰⁶ Επομένως, μια από τις βασικές προτεραιότητες του καθεστώτος είναι η οριστική εκρίζωση του κομμουνιστικού στοιχείου, το οποίο είχε εισχωρήσει «από καιρού εις την εκπαίδευσιν, διαφθείρων μέγα μέρος του εκπαιδευτικού σώματος, από του Πανεπιστημίου μέχρι των διδασκάλων της στοιχειώδους εκπαίδευσεως, επιδρών ούτως ολεθριώτατα επί της Νεολαίας του Έθνους, την οποίαν επιζητεί να παρασύρη εις αντιπατριωτικήν λήθην».⁵⁰⁷ Επιπλέον, η προσπάθεια των κομμουνιστών να προκαλέσουν ρήγματα στα θεμέλια του έθνους, μέσω του προσηταιρισμού των δασκάλων και των καθηγητών «που κρατούν στα χέρια τους την μόρφωσι της νεολαίας και συνεπώς την τύχη του Έθνους», προβάλλεται ως ένας από τους λόγους επιβολής του δικτατορικού καθεστώτος.⁵⁰⁸ Όπως θα δηλώσει χαρακτηριστικά ο ίδιος ο Μεταξάς την 1^η Σεπτεμβρίου 1936 «η παιδεία θα εκκαθαρισθή εκ βάθρων και κομμουνισταί διδάσκαλοι δεν θα υπάρξουν, διά να μην υπάρξουν και κομμουνισταί μαθηταί».⁵⁰⁹

Στο πλαίσιο της προβολής του «αναδημιουργικού» της έργου, η 4^η Αυγούστου θα υποστηρίξει ότι βρήκε τους εκπαιδευτικούς «να στενάζουν υπό την μαφίαν των μεταρρυθμιστών».⁵¹⁰ Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση παρουσιάζεται ως μια «ανίερη προσπάθεια» ορισμένων εκπαιδευτικών λειτουργών να εξαρθρώσουν την παιδεία και

⁵⁰⁴ *Η εκπαίδευσις μετά την 4^η Αυγούστου. Αι νέαι κατευθύνσεις*, εκδόσεις 4^{ης} Αυγούστου, Αθήνα, 1937, σ. 6.

⁵⁰⁵ Απόσπασμα από την ομιλία του Ι. Μεταξά προς τους εκπαιδευτικούς της Θεσσαλονίκης, βλ. «Η εκπαίδευσις της νεολαίας πρέπει να είναι καθαρώς εθνική», *Πρωΐα*, 29/10/1936, αρ. φ. 11357, σ. 5.

⁵⁰⁶ Ζ. Καγκαλίδου, *ό.π.*, σ. 48.

⁵⁰⁷ Ιωάννης Μεταξάς, *Το προσωπικό του ημερολόγιο (1933-1941)*, τόμ. Δ1, επιμ. Φ. Βρανάς, Γκοβόστης, Αθήνα, χχ, σ. 226.

⁵⁰⁸ Ζ. Καγκαλίδου, *ό.π.*, σ. 48.

⁵⁰⁹ «Ο πρόεδρος της κυβερνήσεως κ. Ι. Μεταξάς αναπτύσσει εν γενικαίς γραμμαίς το όλον κυβερνητικόν έργον», *Καθημερινή*, 1/9/1936, αρ. φ. 5241, σ. 1.

⁵¹⁰ «Ο κομμουνισμός εισχωρεί εις την εκπαίδευσιν» (Από το Διάγγελμα «προς τον λαόν, διά την μεταβολήν της 4^{ης} Αυγούστου 1936» του Ιωάννη Μεταξά), στο Αλέξης Δημαράς (επιμ.), *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε. Τεκμήρια ιστορίας*, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα, 1998, σ. 183.

να καταργήσουν το τρίπτυχο θρησκεία-πατρίδα-οικογένεια: «Από ημέρας εις ημέραν το κύμα της αγραμματοσύνης ηύξανε, τα κρούσματα της ανηθικότητας επολλλαπλασιάζοντο, αι συνειδήσεις των δασκάλων διεφθείροντο και το σχολεῖον εχρησιμοποιεῖτο ουχί σπανίως, ως μέσον της προπαρασκευῆς της κομμουνιστικῆς επιβολῆς».⁵¹¹ Επιπλέον, οι υποστηρικτές της 4^{ης} Αυγούστου θα υπογραμμίσουν ότι «το λαϊκό δημοτικό σχολεῖο προχωρούσε στον κόκκινο δρόμο, οι διαλέξεις των μορφωμένων είχανε τις χαρακτηριστικές ερυθρές πινελιές και η περιώνυμη «Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση» με τους κομμουνιστές στο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο ἔδωσε το τελειωτικό πλήγμα».⁵¹² Κύριο στόχο του καθεστώτος θα αποτελέσει ἕνας ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες τοῦ εκσυγχρονισμοῦ στην ἐκπαίδευση και πρῶην βουλευτῆς τοῦ Παλλαϊκοῦ Μετώπου, ὁ Δ. Γληνός: «Επὶ σειρά ετών, τας εκπαιδευτικὰς κατευθύνσεις ἐχάρασεν ὁ υπαρχηγός τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἐπιβάλλων διὰ τῶν ὀργάνων τοῦ τας ανατρεπτικὰς ἀντλήψεις τοῦ».⁵¹³ Ἡ δράση τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ μπλοκ παρουσιάζεται ἀπὸ τὸν υφυπουργό Ασφαλείας Κ. Μανιαδάκη ὡς υπονομευτικὴ και ἀποσυνθετικὴ ἐναντι τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν δασκάλων και τῶν ἐθνικῶν τοὺς ἰδανικῶν: «Οἱ μαθηταὶ ἀπεργούσαν και τὰ νήπια λιθοβολούσαν τὰ σχολεῖα. Ἀλλοίμονο στο δάσκαλο ποὺ ἦταν ποτισμένος ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ παράδοσι. Αὐτός ἦταν ἀντιδραστικός, γιατί μόνο οἱ οπαδοὶ τοῦ Γληνοῦ, οἱ οἱποῖοι ἀνήκον εἰς τὴν Διεθνή ἐργατῶν Παιδείας, ἦσαν ἄξιοι τιμῶν και ἀξιομάτων».⁵¹⁴ Με αὐτὸ τὸ πρόσχημα, ὁ Μανιαδάκης θα ἐξαπολύσει κύμα διώξεων κατὰ τῶν μεταρρυθμιστῶν, με συνέπεια ὁ Γληνός να συλληφθεῖ, να ἐκτοπιστεῖ στην Ἀνάφη και στη συνέχεια να φυλακιστεῖ στην Ἀκροναυπλία.⁵¹⁵

Ὡς ἀπόδειξη τῆς διαβρωτικῆς δράσης τῶν κομμουνιστῶν στην ἐκπαίδευση θα χρησιμοποιηθεῖ και ἡ ἀποκάλυψη «κομμουνιστικῆς συνωμοσίας» με τὴ σύλληψη 25 εκπαιδευτικῶν στις 3 Ἰουνίου 1938 ἀπὸ τὴν Εἰδικὴ Ἀσφάλεια Θεσσαλονίκης με τὴν κατηγορία ὅτι «παραγνωρίζοντες τὴν ἱεράν τῶν ἀποστολῆν και καταπροδίδοντες τὸν ὄρκον πρὸς τὴν πατρίδα, εἶχον καταστή εὐτελὴ ὄργανα τῆς κομμουνιστικῆς προπαγάνδας».⁵¹⁶ Ἡ σύλληψη τῶν εκπαιδευτικῶν παρουσιάζεται ἀπὸ τὴν *Ἀκρόπολη* ὡς

⁵¹¹ *Ἡ ἐκπαίδευσις μετὰ τὴν 4^η Αυγούστου*, ὁ.π., σ. 32.

⁵¹² «Ἡ Ε.Ο.Ν και ἡ Παιδεία», *Ἡ Νεολαία*, 3/12/1938, ἀρ. φ. 8, σ. 260.

⁵¹³ *Στο ἴδιο*, σ. 5.

⁵¹⁴ «Βαρυσήμαντος λόγος τοῦ κ. Μανιαδάκη», *Λαϊκὴ Φωνὴ Φθιωτιδοφωκίδος*, 23/1/1939, ἀρ. φ. 784, σ. 1.

⁵¹⁵ Μ. Ρεπούση, ὁ.π., σ. 345-346.

⁵¹⁶ «Συλλήψεις κομμουνιστῶν εκπαιδευτικῶν παρὰ τῆς Εἰδικῆς Ἀσφαλείας τῆς Θεσσαλονίκης», *Πρωΐα*, 4/6/1938, ἀρ. φ. 13211, σ. 1 και «Νέαι συνταρακτικὰ ἀποκαλύψεις διὰ τὴν κομμουνιστικὴν δράσιν.

μεγάλη επιτυχία των αστυνομικών αρχών, καθώς, όπως υπογραμμίζεται στο σχετικό δημοσίευμα της εφημερίδας, επρόκειτο για «σημαίνοντα στελέχη» του κομμουνιστικού κόμματος, τα οποία είχαν καταφέρει «να παρεισφρύσουν και να κατευθύνουν το νευραλγικόν σύστημα της εθνικής μας διαπαιδαγώγησεως»⁵¹⁷ και μάλιστα με τη χρήση «σατανικών μεθόδων», αφού εμφανίζονταν συχνά στους συναδέλφους τους «ως ακραιφνείς εθνικόφρονες και προ παντός ως υπερασπισταί των διδασκαλικών συμφερόντων».⁵¹⁸ Σύμφωνα με τον συντάκτη της *Ακρόπολεως*, οι καταγγελλόμενοι ως κομμουνιστές εκπαιδευτικοί διείσδυσαν στη διοίκηση του προμηθευτικού συνεταιρισμού εκπαιδευτικών υπαλλήλων Θεσσαλονίκης, αποκτώντας κύρος και οικονομική δύναμη, ενώ ταυτόχρονα «ήπλωναν τους πλοκάμους της προπαγάνδας των εις τας ψυχάς της σπουδαζούσης νεολαίας εναντίον του καθεστώτος».⁵¹⁹ Στην ίδια κατεύθυνση, η *Πρωΐα* πανηγυρίζει για «την απονέκρωσιν του καρκινώματος τούτου που ητίμαζε το εθνικόν σώμα των Ελλήνων εκπαιδευτικών»,⁵²⁰ ενώ το *Ελεύθερον Βήμα* θα επισημάνει ότι «ποτέ ο κομμουνισμός δεν είχε περιέλθῃ εις τοιαύτην παραλυσίαν και εις τοιούτον αδιέξοδον», υποστηρίζοντας ότι οι διώξεις γίνονται με τη στήριξη της συντριπτικής πλειοψηφίας του ελληνικού λαού: «Το ελληνικόν κοινόν χρεωστεί χάριτας εις τας υπηρεσίας της διώξεως του κομμουνισμού, αι οποῖαι φυλάσσουν και προστατεύουν την χώραν δι' αγρύπνου και συνεχούς προσπάθειάς από το φοβερόν αυτό κοινωνικόν μόλυσμα».⁵²¹

Οι συλληφθέντες δάσκαλοι και καθηγητές οδηγήθηκαν στα κρατητήρια της Ειδικής Ασφάλειας Θεσσαλονίκης, όπου υπέστησαν σκληρά βασανιστήρια επί δύο μήνες, ενώ στη συνέχεια πήραν το δρόμο της φυλακής και της εξορίας. Ξεχωριστή θέση ανάμεσά τους κατείχε ο δάσκαλος Κώστας Τσίρκας, ο οποίος κατηγορήθηκε ότι «διηύθυνεν αυτοπροσώπως» την κομμουνιστική «φράξια» στους κόλπους των εκπαιδευτικών.⁵²² Στο ανακριτικό πόρισμα αναφερόταν ότι ήταν γραμματέας της παράνομης κομμουνιστικής αχτίδας δημοσίων υπαλλήλων και οργάνωνε τακτικά συσκέψεις κομμουνιστικών πυρήνων στην οικία του.⁵²³ Ο Τσίρκας φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία, κατά τη διάρκεια της κατοχής μεταφέρθηκε στο Χαϊδάρι και τελικά

Συνελήφθησαν 25 διδάσκαλοι πρωτοστατούντες εις την κίνησιν», *Ακρόπολις*, 4/6/1938, αρ. φ. 3355, σ. 1.

⁵¹⁷ Νέαι συνταρακτικά αποκαλύψεις διά την κομμουνιστικήν δράσιν. Συνελήφθησαν 25 διδάσκαλοι πρωτοστατούντες εις την κίνησιν», *Ακρόπολις*, 4/6/1938, αρ. φ. 3355, σ. 1.

⁵¹⁸ Στο ίδιο.

⁵¹⁹ Στο ίδιο.

⁵²⁰ «Συλλήψεις κομμουνιστών εκπαιδευτικών παρά της Ειδικής Ασφάλειας της Θεσσαλονίκης», *Πρωΐα*, 4/6/1938, αρ. φ. 13211, σ. 1.

⁵²¹ «Η διώξις του κομμουνισμού», *Ελεύθερον Βήμα*, 16/7/1938, αρ. φ. 5760, σ. 1.

⁵²² «Νέαι συνταρακτικά αποκαλύψεις διά την κομμουνιστικήν δράσιν. Συνελήφθησαν 25 διδάσκαλοι πρωτοστατούντες εις την κίνησιν», *Ακρόπολις*, 4/6/1938, αρ. φ. 3355, σ. 1.

⁵²³ Στο ίδιο.

εκτελέστηκε στην Καισαριανή την Πρωτομαγιά του 1944.⁵²⁴ Μεταξύ των συλληφθέντων ήταν και ο πρωτοβάθμιος φιλόλογος καθηγητής Βαγγέλης Λαδάς, ο οποίος κατηγορήθηκε ότι ήταν γραμματέας του παράνομου κομμουνιστικού πυρήνα των εκπαιδευτικών μέσης εκπαίδευσης και διένειμε κομμουνιστικά έντυπα, ενώ όπως επισημαίνεται στο πόρισμα της Ειδικής Ασφάλειας «ειργάζετο ολοψύχως διά την ανατροπήν του κοινωνικού καθεστώτος».⁵²⁵ Δύο χρόνια αργότερα, στις 28 Ιουνίου 1940 ο Λαδάς θα απολυθεί οριστικά «ως κριθείς ακατάλληλος δια την δημοσίαν υπηρεσίαν».⁵²⁶ Σύμφωνα με την Ε. Αλεξίου, ο κύριος λόγος για το διωγμό κατά των 25 εκπαιδευτικών ήταν οι πρωτοποριακές ιδέες που εξέφραζαν στο διδασκαλικό κόσμο και η προσήλωσή τους στην υπεράσπιση των επαγγελματικών συμφερόντων του κλάδου. Καθοδηγούσαν τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, είχαν συστήσει λέσχη εκπαιδευτικών και συνεταιρισμό, ενώ με τη συνολική δράση τους επιδρούσαν σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη του αντικαθεστωτικού πνεύματος.⁵²⁷

Οι συλλήψεις των εκπαιδευτικών στη Θεσσαλονίκη θα προβληθούν από το καθεστώς ως αποτέλεσμα της επιτυχούς άσκησης κοινωνικής πολιτικής από το «Νέο Κράτος», μέσω της οποίας φρονηματίζονται οι λαϊκές τάξεις: «Η εκκαθάρισις του διδασκαλικού κόσμου από τους κομμουνιστάς έχει την σημασίαν της εξυγίανσεως ζωτικού μέλους του εθνικού σώματος ή μάλλον ολοκλήρου του εθνικού σώματος».⁵²⁸ Στο πλευρό της 4^{ης} Αυγούστου θα τεθούν και οι φιλοκαθεστωτικοί δάσκαλοι, καθηγητές, διευθυντές σχολείων και επιθεωρητές, εκφράζοντας την ευγνωμοσύνη τους προς τον Μεταξά «διά την συντελεσθείσαν πάταξιν του κομμουνισμού και την απαλλαγήν και εξυγίανσιν του εκπαιδευτικού κλάδου από το μυσαρών μίasma».⁵²⁹ Ορισμένοι μάλιστα φτάνουν στο σημείο να προτείνουν στο μεταξικό καθεστώς τη θέσπιση νόμου «δυνάμει του οποίου οι συλληφθέντες και συλληφθησόμενοι κομμουνισταί θα ρίπτονται εις τον Καιάδα».⁵³⁰ Χαρακτηριστική είναι η επιστολή 70 διευθυντών δημοσίων και ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων της Γ' Περιφέρειας Αθηνών προς τον υπουργό Παιδείας Κ. Γεωργακόπουλο, με την οποία καταδικάζουν «μετά

⁵²⁴ Περισσότερα για τη δολοφονία του Π. Σταυρίδη, βλ. Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυς*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 200 και Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 125 και Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 141-148.

⁵²⁵ «Η δράσις των συλληφθέντων κομμουνιστών δασκάλων», *Ακρόπολις*, 4/6/1938, αρ. φ. 3355, σ. 5.

⁵²⁶ Φ. Κ. Βώρος, *ό.π.*, σ. 29.

⁵²⁷ Ε. Αλεξίου, *ό.π.*, σ. 201-201.

⁵²⁸ «Η εθνική εξυγίανσις», *Ακρόπολις*, 8/6/1938, αρ. φ. 3359, σ. 1.

⁵²⁹ «Οι εκπαιδευτικοί διά την πάταξιν του κομμουνισμού», *Ακρόπολις*, 7/7/1938, αρ. φ. 3388, σ. 6.

⁵³⁰ Στο ίδιο.

βδελυγμίας τας αντεθνικάς ενεργείας ολίγων ευτυχώς μελών της διδασκαλικής οικογενείας» και ζητούν από τον υπουργό και την κυβέρνηση «όπως το μέτρον της εξυγιάνσεως του κλάδου από τα ανατρεπτικά ταύτα στοιχεία επεκταθή και εκεί όπου τυχόν υπάρχουσιν εισέτι τοιαύτα».⁵³¹

Κατά την περίοδο του μεταξικού καθεστώτος εκατοντάδες δάσκαλοι και καθηγητές θα βρεθούν αντιμέτωποι με συνθήκες τρομοκρατίας που εκδηλώνονται με απολύσεις, μεταθέσεις υπό το πρόσχημα της «πολιτικής αναμίξεως», συλλήψεις, βασανιστήρια, φυλακίσεις και εκτοπίσεις.⁵³² Στις 30 Αυγούστου 1937 δολοφονείται από τη μεταξική φρουρά των φυλακών Ακροναυπλίας ο δάσκαλος Παύλος Σταυρίδης.⁵³³ Στις 30 Ιουλίου 1938, η Γενική Ασφάλεια συλλαμβάνει το δάσκαλο Γιάννη Ρηγόπουλο, ως μέλος της παράνομης κομμουνιστικής οργάνωσης Αθηνών.⁵³⁴ Στο κατηγορητήριο αναφέρεται ότι ο Ρηγόπουλος, λίγο πριν την επιβολή της δικτατορίας της 4^{ης} Αυγούστου, είχε καταδικαστεί σε φυλάκιση 20 μηνών «επί παραβίασει του ιδιώνυμου» και είχε δραπετεύσει από τις φυλακές Τρίπολης.⁵³⁵ Το δρόμο της απόδρασης επέλεξε και ο δάσκαλος Γιώργης Κρόκος που εξέτιε ποινή διетуός εκτοπίσεως στον Άγιο Ευστράτιο.⁵³⁶ Αρκετοί εκπαιδευτικοί θα εξαναγκαστούν να υπογράψουν δηλώσεις μετανοίας με χαρακτηριστική την περίπτωση του δασκάλου Ανάργυρου Σωτηρίου που συνελήφθη με την κατηγορία ότι δέχθηκε να εγγράψει στο σχολείο που υπηρετούσε το γιο του στελέχους του ΚΚΕ Κώστα Θέου. Στη δήλωση μετανοίας του Σωτηρίου που δημοσιεύτηκε στον αθηναϊκό τύπο αναφέρεται ότι: «Εκτελών εντολήν του ΚΚΕ εδέχθη και ενέγραψε εις το σχολείον εις ο υπηρετεί τον υιόν του κομμουνιστού Θέου, εις τον οποίον εχορήγησε και ενδεικτικόν προαγωγής, καίτοι κατά το σχολικόν εκείνο έτος δε εφοίτησεν εις το σχολείον ουδόλως».⁵³⁷

Σύμφωνα με ανεπίσημες στατιστικές, κατά τη διάρκεια της δικτατορίας της 4^{ης} Αυγούστου, περισσότερα από 80.000 άτομα βασανίστηκαν στα κρατητήρια των Ασφαλειών και τα παραρτήματά τους, στις κρατικές φυλακές και στα ερημονήσια του Αιγαίου, στα οποία εξορίστηκαν. Σημειωτέον, ότι μετά την κατάρρευση του μετώπου και την επιβολή της ναζιστικής κατοχής, 1.200 από τους συνολικά 1870 πολιτικούς

⁵³¹ «Οι δημοδιδάσκαλοι Αθηνών αποδοκιμάζουν τους κομμουνιστάς», *Ακρόπολις*, 14/6/1938, αρ. φ. 3411, σ. 6.

⁵³² *Στο ίδιο*.

⁵³³ Ε. Αλεξίου, *ό.π.*, σ. 289.

⁵³⁴ «Ποιοι οι συλληφθέντες», *Ακρόπολις*, 30/7/1938, αρ. φ. 3411, σ. 4.

⁵³⁵ *Στο ίδιο*.

⁵³⁶ «Υπό της Ειδικής Ασφάλειας Αθηνών συνελήφθησαν τα στελέχη της κομμουνιστικής οργανώσεως των «Τεταρτοδιεθνιστών», *Ακρόπολις*, 28/7/1938, αρ. φ. 3409, σ. 8.

⁵³⁷ «Δηλώσεις μετανοίας προς το Υφυπουργείον Ασφαλείας», *Ακρόπολις*, 28/6/1939, αρ. φ. 3738, σ. 5.

κρατούμενους του μεταξικού καθεστώτος παραδόθηκαν στους κατακτητές, με συνέπεια 677 να εκτελεστούν.⁵³⁸ Στους καταλόγους των εκτελεσθέντων συμπεριλαμβάνονται και αρκετοί δάσκαλοι και καθηγητές, όπως οι Κ. Βούλαρης, Β. Πόλκος, Τ. Τσαλίκης, Κ. Χυτήρης, Π. Τούρπας και Β. Κοσμάς.⁵³⁹

Οι ελπίδες για τερματισμό των διώξεων μετά την «Απελευθέρωση» γρήγορα θα διαψευστούν, καθώς αμέσως μετά τα «Δεκεμβριανά» και τη «Συμφωνία της Βάρκιζας» θα εξαπολυθεί ένα νέο κύμα διωγμών ενάντια στο εαμικό κίνημα και ειδικά ενάντια στους εκπαιδευτικούς. Μία κατηγορία διωκομένων ήταν εκείνοι που είχαν πάρει μέρος στην Αντίσταση και αμέσως μετά τη Βάρκιζα ένωθαν τόση ανασφάλεια, ώστε γίνονταν «φυγόδικοι» και συνεπώς δεν εμφανίστηκαν στα σχολεία τους. Άλλοι είχαν επιστρέψει στα σχολεία τους, αλλά κατηγορούνταν ως αριστεροί και φυλακίζονταν, εξορίζονταν και απολύονταν από την εκπαιδευτική υπηρεσία. Άλλοι χαρακτηρίζονταν εχθροί του καθεστώτος και καταδιώκονταν κατά τη διάρκεια του Εμφύλιου (1946-49). Τέλος, αρκετοί κατέφυγαν ως πολιτικοί πρόσφυγες στις ανατολικές σοσιαλιστικές χώρες, όπου οι περισσότεροι ασχολήθηκαν με την εκπαίδευση των προσφυγόπουλων.⁵⁴⁰

⁵³⁸ Σ. Λιναρδάτος, *ό.π.*, σ. 395.

⁵³⁹ Γ. Κατσαντώνης, *ό.π.*, σ. 125.

⁵⁴⁰ Φ. Κ. Βώρος, *ό.π.*, σ. 2-4.

Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου το φαινόμενο των διώξεων εκπαιδευτικών λαμβάνει εκρηκτικές διαστάσεις, ως αποτέλεσμα των ευρύτερων μετασχηματισμών που σημειώνονται στο πολιτικό, ιδεολογικό και κοινωνικο-οικονομικό πεδίο. Το οριστικό τέλος της Μεγάλης Ιδέας που σηματοδοτεί η Μικρασιατική Καταστροφή, το οξύ δημογραφικό, οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα, που επιτείνει η ενσωμάτωση 1.300.000 προσφύγων στην ελληνική επικράτεια, η αλματώδης άνοδος της ανεργίας, η εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από το ξένο κεφάλαιο και οι νέες ταξικές συγκρούσεις που πυροδοτεί η δυναμική άνοδος της εργατικής τάξης, σε συναρμογή με τη διεθνή οικονομική κρίση, δημιουργούν ένα ασταθές πολιτικό σκηνικό, το οποίο αποτυπώνεται και στην εκπαίδευση, διαμορφώνοντας τις συνθήκες για την εκδήλωση πολύμορφων διώξεων κατά των εκπαιδευτικών. Ωστόσο, οι απαρχές των διώξεων εντοπίζονται πολύ νωρίτερα, στο τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα, και συνδέονται με την εισαγωγή του κοινοβουλευτικού συστήματος στην Ελλάδα και την καθιέρωση σχέσεων εκλογικής πελατείας. Από τη δεύτερη δεκαετία του 20ού αιώνα, το κλίμα πολιτικής αναταραχής που δημιουργεί η έναρξη του «Εθνικού Διχασμού» θα οδηγήσει στις εκτεταμένες εκκαθαρίσεις των περιόδων 1915-1917, 1917-1918 και 1920-21.

Κατά την περίοδο 1922-1928, οι διώξεις επικεντρώνονται κυρίως στην αντιπαράθεση βενιζελικών-αντιβενιζελικών και στη γλωσσική διαμάχη. Το πρώτο κύμα εκκαθαρίσεων εκδηλώνεται αμέσως μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, κατά τη διάρκεια της επαναστατικής κυβέρνησης Πλαστήρα-Γονατά, με την έκδοση του Ν.Δ. της 5^{ης} Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών», με βάση το οποίο θα διενεργηθούν εκατοντάδες απολύσεις, μεταθέσεις και υποβιβασμοί αντιβενιζελικών εκπαιδευτικών. Θα ακολουθήσει και δεύτερη φάση εκκαθαρίσεων μετά το αποτυχημένο αντεπαναστατικό κίνημα της 21ης Οκτωβρίου 1923. Τα δύο κύματα διώξεων που εκδηλώθηκαν κατά την περίοδο της «Επανάστασης» θα δημιουργήσουν έντονη αναστάτωση στον εκπαιδευτικό κόσμο, ενισχύοντας τη γλωσσική και την ενδοκλαδική αντιπαράθεση. Στα μέσα του 1925 ξεσπά η διαμάχη των «Μαρασλειακών», με αφορμή μια αντιπαράθεση ελάσσονος σημασίας μεταξύ τριών δασκάλων του ιδρύματος και της καθηγήτριας του Διδασκαλείου Ρόζας Ιμβριώτη για τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας. Η σύγκρουση των δύο πλευρών θα λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις, ενώ παράλληλα θα

καταγραφεί μία πρώιμη έκφανση διώξεων στη βάση ενός αντικομμουνιστικού ιδεολογικού περιγράμματος, καθώς το Μαράσλειο Διδασκαλείο θα βρεθεί στο στόχαστρο συντηρητικών κύκλων με την κατηγορία της «κομμουνιστικής προπαγάνδας», γεγονός που θα σηματοδοτήσει την απαρχή της δαιμονοποίησης του εκπαιδευτικού δημοτικισμού και θα οδηγήσει στην ανακοπή του μεταρρυθμιστικού έργου των δύο πρωτοπόρων παιδαγωγών Α. Δελμούζου και Δ. Γληνού, οι οποίοι το 1926 θα απολυθούν από το παγκαλικό καθεστώς. Κατά την περίοδο της δικτατορίας του Πάγκαλου αίρεται η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων, καταργείται η διδασκαλία της δημοτικής γλώσσας στα σχολεία και εξαπολύονται σφοδρές διώξεις κατά των δημοτικιστών δασκάλων. Η διάσπαση της Δ.Ο.Ε. και του «Εκπαιδευτικού Ομίλου», το 1927, θα επιτείνουν το κλίμα αναταραχής στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Οι διώξεις θα συνεχιστούν και κατά τη διάρκεια της οικουμενικής κυβέρνησης Ζαΐμη (1928), με κεντρικό πρόσωπο τον υπερσυντηρητικό υπουργό Παιδείας Θ. Νικολούδη.

Κατά την περίοδο 1929-1940, η αντιπαράθεση στο πολιτικό και ιδεολογικό πεδίο μετατίθεται από το παραδοσιακό διχαστικό σχήμα «βενιζελισμός-αντιβενιζελισμός» στο δίπολο «κομμουνισμός-αντικομμουνισμός». Η σταδιακή κλιμάκωση της ανησυχίας του αστικού κόσμου για την ύπαρξη «κομμουνιστικού κινδύνου», που καθιστά επιτακτική την ανάγκη συγκρότησης ενός αντικομμουνιστικού μετώπου, θα οδηγήσει κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης Βενιζέλου στην ψήφιση του «ιδιώνυμου» (1929) από το σύνολο των αστικών κομμάτων.⁵⁴¹ Το «ιδιώνυμο» θα επιφέρει μια ριζική τομή στο χαρακτήρα των διώξεων των εκπαιδευτικών, καθώς οι κυρώσεις θα επιβάλλονται πλέον όχι στο πλαίσιο της διαμάχης βενιζελικών-αντιβενιζελικών και κατ' επέκταση δημοτικιστών-καθαρευουσιστών, αλλά με το αιτιολογικό της απόπειρας ανατροπής του κοινωνικού καθεστώτος. Οι ειδικές ρυθμίσεις του «ιδιώνυμου» για τους εκπαιδευτικούς θα προκαλέσουν την άμεση αντίδραση της Δ.Ο.Ε., η οποία ωστόσο δεν θα εναντιωθεί στη δίωξη του κομμουνισμού και θα αποδεχθεί ως θεμιτή την προσπάθεια της κυβέρνησης να περιφρουρήσει το «δημοκρατικό πολίτευμα». Στον αντίποδα συγκροτείται η Αριστερή Παράταξη των δασκάλων, η οποία από τις απαρχές της ίδρυσής της θα βρεθεί αντιμέτωπη με ένα ευρύ πλέγμα πειθαρχικών και ποινικών διώξεων. Το 1931, οι συνδικαλιστές εκπαιδευτικοί θα τεθούν στο στόχαστρο του ίδιου του Ε. Βενιζέλου, ο οποίος θα προχωρήσει στην ψήφιση του «διαλυτικού νόμου», προσανατολίζοντας ουσιαστικά τις διοικήσεις των εκπαιδευτικών συνδικά-

⁵⁴¹ Δέσποινα Παπαδημητρίου, *Από τον λαό των νομιμοφρόνων στο έθνος των εθνοκρόνων. Η συντηρητική σκέψη στην Ελλάδα 1922-1967*, Σαββάλας, Αθήνα, 2006, σ. 119-125.

των προς μία πιο συντηρητική κατεύθυνση. Κατά τη διετία 1932-1933, οι διώξεις των εκπαιδευτικών θα λάβουν ανεξέλεγκτες διαστάσεις, ενώ συχνά θα διενεργούνται με την ανοχή ή τη στήριξη της διοίκησης της Δ.Ο.Ε., στο πλαίσιο της σφοδρής διαμάχης της με την Αριστερή Παράταξη. Με την άνοδο του Λαϊκού Κόμματος στην εξουσία, θα εκδηλωθεί μία ύστερη έκφανση του διαιρετικού σχήματος «βενιζελισμός-αντιβενιζελισμός» με την εκκαθάριση του κρατικού μηχανισμού από τα βενιζελικά στοιχεία, ενώ μετά το αποτυχημένο κίνημα της 1ης Μαρτίου 1935 θα επιβληθεί άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων και θα καταργηθούν όλα τα συνδικαλιστικά τους δικαιώματα και οι εκπαιδευτικοί θα βρεθούν και πάλι στο επίκεντρο των εκκαθαρίσεων που διατάσσονται στο δημόσιο τομέα. Κατά την περίοδο του μεταξικού καθεστώτος, οι διώξεις λαμβάνουν σκληρότερη μορφή, καθώς εκατοντάδες δάσκαλοι και καθηγητές βρίσκονται αντιμέτωποι με τους μηχανισμούς παρακολούθησης και καταστολής της κρατικής εξουσίας και συνακόλουθα με ένα φάσμα απολύσεων, μεταθέσεων, συλλήψεων, βασανιστηρίων, φυλακίσεων και εκτοπίσεων.

Βιβλιογραφία

Πρωτογενείς πηγές:

Περιοδικά

Αναγέννηση

Αυγή

Δελτίο του Εκπαιδευτικού Ομίλου

Δελτίον ΟΛΜΕ

Διδασκαλικόν Βήμα

Εργασία

Ερμής

Η Νεολαία (Ε.Ο.Ν.)

Εφημερίδες

Ακρόπολις

Δημοκρατία

Εθνική Φωνή

Έθνος

Ελεύθερον Βήμα

Ελεύθερος Τύπος

Εμπρός

Εστία

Καθημερινή

Λαϊκή Φωνή Φθιωτιδοφωκίδος

Μακεδονικά Νέα

Νέα Ημέρα

Πατρίς

Πολιτεία

Πρωΐα

Ριζοσπάστης

Σκριπ

Ταχυδρόμος Βορείου Ελλάδος

Αρχεία

ΓΑΚ Νομού Φλώρινας: Αρχείο Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Στατιστικές

ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδεύσεως, Μέρος Α': Δημοτική Εκπαίδευσις*, έτη: 1926-27, 1927-28, 1929-30, 1931-32, 1932-33, 1934-35, 1935-36, 1937-38, 1938-39.

ΓΣΥΕ, *Στατιστική της εκπαιδεύσεως, Μέρος Β': Μέση Εκπαίδευσις*, έτη: 1926-27, 1927-28, 1929-30, 1931-32, 1932-33, 1933-1934, 1934-35, 1935-36, 1937-38, 1938-39.

Νόμοι - Συντακτικές Πράξεις - Ν.Δ. - Π .Δ - Β.Δ. - Α.Ν.

Εφημερίς της Κυβερνήσεως, τεύχ. Α', έτη: 1895, 1914, 1920, 1922, 1927, 1929, 1930, 1931, 1932, 1937.

Εφημερίς της Κυβερνήσεως, τεύχ. Γ', έτη: 1923, 1935, 1940.

Δευτερογενείς πηγές:

Έφη Αβδελά, *Δημόσιοι υπάλληλοι γένους θηλυκού*, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα, 1990.

Έφη Αβδελά, «Η μισθωτή εργασία ως προνομιακό πεδίο για τη συγκρότηση κοινωνικών κινημάτων στο μεσοπόλεμο», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τχ. 8 (Νοέμβριος 1996), σ. 83-99.

Θεοχάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο (Η ίδρυση και η πορεία της)*, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων - Φιλοσοφική Σχολή, Ιωάννινα, 1999 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή).

Χάρης Αθανασιάδης, *Δάσκαλοι και εκπαιδευτικός δημοτικισμός. Το περιοδικό Αυγή (1923-1925)*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2001.

Χάρης Αθανασιάδης, «Εκπαιδευτικά συνδικάτα και εκπαιδευτική πολιτική: Όψεις του 20ού αιώνα», στο Ιωσήφ Μπουζάκης (επιμ.), *Πανόραμα Ιστορίας της*

Εκπαίδευσης, τόμ. Β': Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-2010, Gutenberg, Αθήνα, 2011, σ. 1009-1030.

Χάρης Αθανασιάδης, «Ο Μιχάλης Παπαμαύρος και το Σχολείο Εργασίας», *Παιδεία και Κοινωνία*, τεύχ. 5, 2005, σ. 18-21.

Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυσ*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981.

Νίκος Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974: Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1983.

Αποστόλης Ανδρέου, «Εισαγωγικά στο συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων (1872-1927)», *Θέσεις*, μέρος Α': τεύχος 32, περίοδος: Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1990 και μέρος Β': τεύχος 33, περίοδος: Οκτώβριος - Δεκέμβριος 1990.

Αποστόλης Ανδρέου, *Όψεις του συνδικαλισμού των δασκάλων, -ισσών, 1872-1927*, Λιβάνης, Αθήνα, 1995.

Αποστόλης Ανδρέου - Γιώργος Παπακωνσταντίνου, *Οργάνωση και διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος. Θεωρητική προσέγγιση - ιστορική επισκόπηση*, Εξάντας, Αθήνα, 1990.

Αποστόλης Ανδρέου - Γιώργος Παπακωνσταντίνου, *Εξουσία και οργάνωση-διοίκηση του εκπαιδευτικού συστήματος*, Λιβάνης, Αθήνα, 1994.

Βάσω Βασιλού - Παπαγεωργίου, *Το συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα: ο ρόλος της Ο.Α.Μ.Ε. και της Δ.Ο.Ε. στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση*, Πατάκης, Αθήνα, 1996.

Αθανάσιος Βερέμης, «Η Αντεπανάσταση του 1923 και η ανακήρυξη της αβασίλευτης δημοκρατίας», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΕ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1978, σ. 271-296.

Κώστας Βεργόπουλος, *Εθνισμός και οικονομική ανάπτυξη. Η Ελλάδα στο μεσοπόλεμο*, Εξάντας, Αθήνα, 1979.

Άγγελος Βλάχος, *Τουριστική ανάπτυξη και δημόσιες πολιτικές στη Σύγχρονη Ελλάδα (1914-1950): η ανάδυση ενός νεωτερικού φαινομένου*, Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), Αθήνα, 2013.

Φ. Κ. Βώρος, «Από την ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης: Ένα κεφάλαιο μεγαλείου και οδύνης. Διώξεις εκπαιδευτικών για πολιτικούς λόγους 1931-1974». Ανάτυπο από το περ. *Τα Εκπαιδευτικά*, τεύχ. 14, Αθήνα, 1989.

Αλέξης Γιαννακός - Αντωνιάδης, *Μικρή Ιλιάδα*, τόμ. Β', Το Ελληνικό Βιβλίο, Αθήνα, 1977.

Ιωάννης Γιαννουλόπουλος, «Η Επανάσταση του 1922, η Δίκη των Εξ και η Συνθήκη της Λωζάννης», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΕ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1978, σ. 248-259.

Γιώργος Γρόλλιος - Χρήστος Τζήκας, *Ηγεμονία, παιδαγωγική και εκπαιδευτική πολιτική. Το επιστημονικόν βήμα του διδασκάλου 1953-1967*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2002.

Αντώνιος Δανασσής - Αφεντάκης, *Εισαγωγή στην παιδαγωγική: Η εξέλιξη της παιδαγωγικής και διδακτικής σκέψης (17ος-20ός αι.)*, τόμος Β', χ.ε., Αθήνα, 2000.

Γρηγόριος Δαφνής, *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940*, τόμ. Β', Κάκτος, Αθήνα, 1997.

Αλέξανδρος Δελμούζος, *Δημοτικισμός και Παιδεία*, Ελληνοευρωπαϊκή κίνηση νέων, Αθήνα, 1971.

Αλέξανδρος Δελμούζος, *Μαράσλειο και ζωή*, Αθηνά, Αθήνα, 1925.

Αλέξης Δημαράς (επιμ.), *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε. Τεκμήρια ιστορίας*, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα, 1998.

Χ. Δημητρακόπουλος, Κ. Κάρμας, Ι. Γεννηματάς, *Ο κομμουνισμός εις το Μαράσλειον, Εις απάντησιν του κ. Α. Δελμούζου*, Τυπογραφικά Καταστήματα «Ακροπόλεως», Αθήνα, 1925.

Μαργαρίτα Δρίτσα, *Βιομηχανία και τράπεζες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1990.

Άγγελος Ελεφάντης, *Η επαγγελία της αδύνατης επανάστασης. ΚΚΕ και αστισμός στον μεσοπόλεμο*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1979.

Καίτη Ζεύγου, *Με τον Γιάννη Ζέβγο στο επαναστατικό κίνημα*, Ωκεανίδα, Αθήνα 1980.

Η εκπαίδευσις μετά την 4^η Αυγούστου. Αι νέαι κατευθύνσεις, Εκδόσεις 4^{ης} Αυγούστου, Αθήνα, 1937.

Αλέξανδρος Ιωακειμίδης, *Θυμήματα της ζωής μου*, χ.ε., Πτολεμαΐδα, 1994.

Ζαφειρούλα Καγκαλίδου, *Εκπαίδευση και πολιτική: η περίπτωση του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου*, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1999.

Αθανάσιος Καλλιανιώτης, *Οι πρόσφυγες στη Δυτική Μακεδονία (1941 - 1946)*, Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), 2007.

Γλυκερία Κανδήρου, *Ο παιδαγωγός Θεόδωρος Κάστανος και το σχολείο εργασίας στην Ελλάδα: Η ζωή και η δράση του Θ. Κάστανου με επίκεντρο την εφαρμογή του σχολείου εργασίας στην Ελλάδα*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), Θεσσαλονίκη, 2012 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή).

Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998.

Ιωάννης Κασκαμανίδης, «Γιάννης Καλαϊτζίδης: Ένας δάσκαλος από το Καρς στον φλωρινιώτικο Μεσοπόλεμο» στο Κων/νος Φωτιάδης, Σοφία Ηλιάδου - Τάχου, Βλάσσης Βλασίδης (επιμ.) *Η Δυτική Μακεδονία: από την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος έως σήμερα*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2014, σ. 277-289.

Γιάννης Κατσαντώνης, *Οι δάσκαλοι στους αγώνες για ψωμί, παιδεία, ελευθερία, Σύγχρονη Εποχή*, Αθήνα 1981.

Χρήστος Κάτσικας - Κώστας Ν. Θεριανός, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης: Από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους μέχρι το 2004*, Σαββάλας, Αθήνα, 2007.

Margaret Kenna, *Η κοινωνική οργάνωση της εξορίας: πολιτικοί κρατούμενοι στον μεσοπόλεμο*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2003.

Ιωάννης Κολιόπουλος, «Εσωτερικές και εξωτερικές εξελίξεις από την 1^η Μαρτίου 1935 ως την 28^η Οκτωβρίου 1940», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΕ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1978.

Μίλτος Κουντουράς, *Κλείστε τα σχολεία - Εκπαιδευτικά Άπαντα* (εισαγωγή - επιμέλεια - σχόλια Αλέξης Δημαράς, τόμ. Β', Γνώση, Αθήνα, 1985.

Χρ. Λέφας, *Ιστορία της Εκπαιδευσεως*, Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων, Αθήνα, 1942.

Αντώνης Λιάκος, *Εργασία και πολιτική στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας και η ανάπτυξη των κοινωνικών θεσμών*, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα, 1993.

Δημήτρης Λιβιεράτος, *Κοινωνικοί αγώνες στην Ελλάδα 1927-31*, Κομμούνα, Αθήνα, 1987.

Σπύρος Λιναρδάτος, *4^η Αυγούστου*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1988.

Mark Mazower, *Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 2002.

Ελένη Μαχαίρα, *Η Νεολαία της 4ης Αυγούστου: Φωτογραφές*, Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας/Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, αρ. 13, Αθήνα, 1987.

Ιωάννης Μεταξάς, *Το προσωπικό του ημερολόγιο(1933-1941)*, τόμ. Δ1, επιμ. Φ. Βρανάς, Γκοβόστης, Αθήνα, χχ.

Σοφία Μπαλτά, *Τα ελληνικά παιδαγωγικά περιοδικά (1898-1930): από την Εθνική Αγωγή στη Νέα Αγωγή και το Σχολείο Εργασίας*, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα, 2000 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή).

Δημήτρης Μπαχάρας «Μελετώντας της απαρχές του αντικομμουνισμού. Τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1920 στην Ελλάδα», *Μνήμων*, τχ. 29, Αθήνα, 2008, σ. 175-198.

Σήφης Μπουζάκης, *Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα. Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνικοεπαγγελματική Εκπαίδευση*, τόμ. Α', Gutenberg, Αθήνα, 1994.

Αθανάσιος Νίκας, *Το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης (Ο.Λ.Μ.Ε.)*, Ζαχαρόπουλος, Αθήνα, 1983.

Εύα Νικολαΐδου, *Έλλη Αλεξίου: ένας αιώνας ζωής*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2015.

Κώστας Ντουντουλάκης, «Οι δάσκαλοι στους κοινωνικούς αγώνες και στην εθνική-λαϊκή αντίσταση», *Αντιτετράδια της εκπαίδευσης*, τεύχ. 60-61 (Άνοιξη 2002), σ. 61-67.

Παναγιώτης Νούτσος, «Ο Καβάφης, ο Σκληρός και η κίνηση των σοσιαλιστικών ιδεών στον αιγυπτιακό ελληνισμό της εποχής του», *Ουτοπία*, τεύχ. 1, Μάιος - Ιούνιος 1992, σ. 102-109.

Χαράλαμπος Νούτσος, *Προγράμματα μέσης εκπαίδευσης και κοινωνικός έλεγχος (1931-1973)*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1979.

Χαράλαμπος Νούτσος, *Ιστορία της εκπαίδευσης και ιδεολογία: όψεις του Μεσοπολέμου*, Ο Πολίτης, Αθήνα, 1990.

Δέσποινα Παπαδημητρίου, *Από τον λαό των νομιμοφρόνων στο έθνος των εθνοκοφρόνων. Η συντηρητική σκέψη στην Ελλάδα 1922-1967*, Σαββάλας, Αθήνα, 2006, σ. 119-125.

Ευάγγελος Παπανούτσος, *Α. Δελμούζος: Η ζωή του - Επιλογή από το έργο του*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1978.

Σωκράτης Πετμεζάς, *Προλεγόμενα στην ιστορία της ελληνικής αγροτικής οικονομίας του Μεσοπολέμου*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2012,

Σπυρίδων Γ. Πλουμίδης, *Έδαφος και μνήμη στα Βαλκάνια: Ο «γεωργικός εθνικισμός» στην Ελλάδα και στη Βουλγαρία (1927-1946)*, Πατάκης, Αθήνα, 2011.

Ιωάννης Ε. Πυργιωτάκης, *Η Οδύσσεια του διδασκαλικού επαγγέλματος*, Κυριακίδης Θεσσαλονίκη, 1992.

Παναγιώτης Ράπτης, *Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου (1917-1940)*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα, 1997 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή).

Μαρία Ρεπούση, *Τα Μαρασλειακά (1925-1927)*, Πόλις, Αθήνα, 2012.

Άλκης Ρήγος, *Η Β' Ελληνική Δημοκρατία 1924-1935: Κοινωνικές διαστάσεις της πολιτικής σκηνής*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1992.

Ρένα Σταυρίδη-Πατρικίου, *Γλώσσα εκπαίδευση και πολιτική*, Ολκός, Αθήνα, 1999.

Σ. Τζουμελέας - Π. Παναγόπουλος, *Η εκπαίδευσή μας στα τελευταία 100 χρόνια*, Εκδοτικός Οίκος Δημητράκου, Αθήνα, 1933.

Φάνης Τουλούπης, *Οι αγώνες των δασκάλων κατά τον 20ο αιώνα και η προσφορά τους*, χ.ε, Αθήνα, 2001.

Άννα Φραγκουδάκη, *Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και φιλελεύθεροι διανοούμενοι*, Κέδρος, Αθήνα, 1992.

Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπλιώτες*, Καπόπουλος, Αθήνα, 1984.

Θεοδώρα Χασεκίδου - Μάρκου, «Παιδαγωγοί και παιδαγωγικά ρεύματα στα Διδασκαλεία Θεσσαλονίκης. Παναγιώτης Οικονόμου», *Τα Εκπαιδευτικά*, τεύχος 107-108 (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2013), σ. 309-326.

Χρήστος Χατζηιωσήφ, «Το προσφυγικό σοκ, οι σταθερές και οι μεταβολές της ελληνικής οικονομίας» στο Χ. Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα, Ο Μεσοπόλεμος 1922-1940*, τόμ. Β1, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2002.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

Αναλυτικό χρονολόγιο διώξεων

1922	Έκδοση Ν.Δ. «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών» (05.11.1922). Συγκρότηση Εκπαιδευτικού Συμβουλίου για τη διενέργεια των εκκαθαρίσεων (16.12.1922).
1923	Ανακοίνωση πρώτης πράξης (υπ' αριθ. 905) του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου για τους επιθεωρητές δημοτικών σχολείων: τέσσερις επιθεωρητές απολύθηκαν, πέντε υποβιβάστηκαν σε διευθυντές σχολείων, 39 μετατέθηκαν και τέσσερις εξαναγκάστηκαν σε παραίτηση (τέλη Ιανουαρίου 1923). Ανακοίνωση απόφασης Εποπτικού Συμβουλίου για την «εκκαθάριση» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Αθηνών: απολύθηκαν 10 δάσκαλοι και 16 προσωρινοί αναπληρωτές, 43 δάσκαλοι τέθηκαν σε διαθεσιμότητα (04.04.1923). Ανακοίνωση απόφασης Εποπτικού Συμβουλίου για τις εκκαθαρίσεις των δασκάλων στην περιφέρεια Πειραιώς: απολύθηκαν τέσσερις δάσκαλοι και επτά προσωρινοί αναπληρωτές, 13 δάσκαλοι τέθηκαν σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμοι. (16.04.1923). Ανακοίνωση απόφασης Εκπαιδευτικού Συμβουλίου για τη μέση εκπαίδευση: απολύθηκαν 35 καθηγητές, 40 υποβιβάστηκαν από πρωτοβάθμιοι σε δευτεροβάθμιοι και 47 μετατέθηκαν ως πλεονάζον εκπαιδευτικό προσωπικό. Με την ίδια απόφαση απολύθηκαν ως υπεράριθμοι 16 δάσκαλοι που υπηρετούσαν σε σχολεία της περιφέρειας Αθηνών. (18.04.1923). Έναρξη διώξεων εκπαιδευτικών για συμμετοχή στο αντεπαναστατικό κίνημα (τέλη Οκτωβρίου 1923).
1924	Τερματισμός διώξεων με εγκύκλιο του υπουργού Παιδείας Ι. Βαλαλά (18.01.1924). Κατάρτιση σχεδίου νόμου για την κάλυψη των επαναδιορισμών εκπαιδευτικών (Μάρτιος 1924).
1925	Έναρξη «Μαρασλειακών» (Μάρτιος 1925) Χορήγηση υποχρεωτικών δεκαήμερων αδειών στους δασκάλους του Μαρασλείου Διδασκαλείου Χ. Δημητρακόπουλο, Ι. Γεννηματά και Κ. Κάρμα (13.05.1925) Κατάθεση έκθεσης Λάμψα (12.06.1925) Υποβολή αίτησης μετάθεσης από Ρ. Ιμβριώτη (22.08.1925)

1926	Δικτατορία Πάγκαλου: Έναρξη διώξεων εκπαιδευτικών (Ιανουάριος 1926) Απόλυση Δελμούζου, Γληνού, Παπαδάκη, Σακελλαρίου, Βαχαβιόλου, Λάμψα, Τριανταφυλλίδη, Χαντέλη και Τραυλαντώνη (Ιανουάριος 1926) Απόλυση Ρ. Ιμβριώτη και Κ. Βάρναλη (Φεβρουάριος 1926) Απόλυση απερχόμενης διοίκησης Δ.Ο.Ε. : Α. Ρουχωτάς, Δ. Δούκας, Π. Δημητράτος, Γ. Γιούρτσης, Ε. Ρέπουλη (26.04.1926), Εμπιστευτική έκθεση Παναγιωτίδη για το Μαράσλειο (05.08.1926) Κυβέρνηση Κονδύλη: Διώξεις εκπαιδευτικών (01.09.1926 -15.10 1926). Ανακριτική έκθεση Αεροπαγίτη Γ. Αντωνακάκη για το Μαράσλειο (6.11.1926).
1927	Διάσπαση της Δ.Ο.Ε. (Μάιος 1927) Παραπομπή Α. Ρουχωτά στο Ανώτατο Πειθαρχικό Συμβούλιο με το ερώτημα της απόλυσης (Οκτώβριος 1927) Καθαίρεση Δ.Σ. Δ.Ο.Ε.(09.11.1927)
1928	Δίμηνη απόλυση του Δ.Σ. της Ο.Λ.Μ.Ε (Ιανουάριος 1928) «Διδασκαλειακά» (Απρίλιος 1928) Απαλλακτικό πόρισμα για τον διευθυντή του Διδασκαλείου Θηλέων Θεσσαλονίκης Μ. Κουντουρά (1928)
1929	Ψήφιση «αδιωνόμου» (18.06.1929) Συγκρότηση Αριστερής Παράταξης δασκάλων (Μάιος 1929)
1931	Ψήφιση «διαλυτικού νόμου» (02.03.1931) Διώξεις δασκάλων στις περιφέρειες Μακεδονίας – Θράκης (Ιούλιος 1931)
1932	Διώξεις δασκάλων «επί κομμουνισμό» Ανακρίσεις σε βάρος των 18 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στο 15 ^ο συνέδριο (Νοέμβριος 1932)
1933	Ποινές ολιγόμηνων απολύσεων και χρηματικών προστίμων σε πέντε αντιπροσώπους της Αριστερής Παράταξης (Ιούλιος 1933) Παραπομπή αριστερών δασκάλων στο Πειθαρχικό Δικαστήριο (Μάρτιος 1933) Διώξεις κατά μετεκπαιδευομένων (Οκτώβριος 1933) Απόλυση του διευθυντή του Διδασκαλείου Λαμίας Μ. Παπαμαύρου (1933).
1935	Διάλυση των δημοσιοϋπαλληλικών συνδικαλιστικών οργανώσεων. Διώξεις 5.520 βενιζελικών εκπαιδευτικών για ανάμιξη στο κίνημα της 1ης Μαρτίου 1935.
1937	Δολοφονείται στις φυλακές Ακροναυπλίας ο δάσκαλος Παύλος Σταυρίδης (30.08.1937)
1938	Σύλληψη 25 εκπαιδευτικών από την Ειδική Ασφάλεια Θεσσαλονίκης για «κομμουνιστική προπαγάνδα 03.06.1938).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

Κατάλογος Διωχθέντων Εκπαιδευτικών κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου

Α. Δάσκαλοι - Επιθεωρητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης:

1. Αβραάμ Αβραμόπουλος: Δάσκαλος στο 3^ο Δημοτικό Σχολείο Τράνας Γαστούνης Ηλείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

2. Μαρία Αγγέλου: Δασκάλα στο 6^ο Δημοτικό Σχολείο Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

3. Στέλλα Αγοραστίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Μουρεσίου Μαγνησίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

4. Ηλίας Αδαμόπουλος: Δάσκαλος στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Καβάλας. Το 1935 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Καβάλας απομακρύνθηκε από το σχολείο με δυσμενή μετάθεση και τοποθετήθηκε στο δημοτικό σχολείο Αχλάδων Χανίων (Πηγή: *ΦΕΚ* 14/ 19 Φεβρουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σ. 163).

5. Ιωάννης Αδαμόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κουβανάδων Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

6. Κ. Αδαμόπουλος: Δάσκαλος στην Πιερία, μέλος της Αριστερής Παράταξης. Το 1933 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου τιμωρήθηκε με πρόστιμο 300 δραχμών, διότι κατά τη 15^η γενική συνέλευση των δημοδιδασκάλων εκφράστηκε «ανευλαβώς κατά του κράτους» (Πηγές: *Πρωΐα*, 19.04.1933, σσ. 3-4 και 13.07.1933, σ. 3 και *Ακρόπολις*, 13.07.1933, σ. 4 και Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 75).

7. Κώστας Αηδονίδης: Δάσκαλος στα Παλατίτσια Ημαθίας (περιοχή Βεργίνας). Υπήρξε μέλος του ΚΚΕ. Το μεταξικό καθεστώς τον συνέλαβε και τον φυλάκισε στην Ακροναυπλία (1937-1943) (Πηγή: Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 470).

8. Γ. Αθανασιάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κωσταραζίου Καστοριάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

9. Ιωάννης Αθανασίου: Δάσκαλος στο 35^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

10. Μαρία Αθανασίου: Δασκάλα στο δημοτικό σχολείο Πολυποτάμου Φλώρινας. Το 1935, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Φλώρινης, απομακρύνθηκε από το σχολείο με δυσμενή μετάθεση και τοποθετήθηκε στο δημοτικό σχολείο Προβατώνα Αλεξανδρούπολης (Πηγή: *ΦΕΚ* 8/ 29 Ιανουαρίου 1935, τεύχ. Γ').

11. Στυλιανός Αθανασίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ευμοίρου Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

12. Αθανάσιος Αθανασόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κισσαρίου Διδυμοτείχου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

13. Χρ. Αλεξόπουλος: Δάσκαλος στο Σιδηρόκαστρο, μέλος της Αριστερής Παράταξης. Στις 26-11-1932 με εντολή του υπουργείου Παιδείας, ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Ι. Σκουτερόπουλος, διενήργησε ανακρίσεις σε βάρος του Αλεξόπουλου και άλλων 17 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στο 15^ο συνέδριο της ΔΟΕ. Η έκθεση Σκουτερόπουλου παραδόθηκε τον Ιανουάριο του 1933. Πρότεινε την απόλυση και των 18. Ως βασικά πειστήρια παρέθετε τις καταθέσεις των μελών της πρώην και νυν διοίκησης της ΔΟΕ Κακουλάκη, Χατζή και Θεοδώρου. Ο Αλέξανδρος Μυλωνάς του Αγροτικού Κόμματος, που στη συγκυρία εκείνη ήταν υπουργός Παιδείας της βραχύβιας κυβέρνησης Βενιζέλου δεν θα υλοποιήσει την πρόταση. Όταν όμως στην επόμενη κυβέρνηση (Κυβέρνηση Τσαλδάρη) υπουργός Παιδείας ανέλαβε ο Β. Τουρκοβασίλης του κόμματος Ελευθεροφρόνων, η έκθεση θα διοχετευτεί εσκεμμένα στον τύπο, η υπόθεση θα επανέλθει και οι 18 θα παραπεμφθούν στα εποπτικά συμβούλια με το ερώτημα της απόλυσης (Πηγές: *Πρωΐα*, 19.04.1933, *Ριζοσπάστης*, 20.04.1933 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 653).

14. Μαρία Αμαριώτου: Παιδαγωγός. Γεννήθηκε στη Φουρνή Μεραμπέλλου Κρήτης το έτος 1896. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές της φοίτησε στο Διδασκαλείο Ηρακλείου και το 1915 έλαβε το πτυχίο της δασκάλας. Στη συνέχεια δίδαξε σε δημοτικά σχολεία του Λασιθίου μέχρι το 1921, οπότε μετέβη στη Γερμανία για παιδαγωγικές σπουδές. Το 1926 αναγορεύτηκε διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Μονάχου. Με την επιστροφή της από τη Γερμανία υπηρέτησε ως Διευθύντρια του Δημοτικού Σχολείου Ιεράπετρας και του Σχολείου «Χελιδόνια» του Πηλίου και Διευθύντρια του Διδασκαλείου Σερρών. Το 1928 διορίστηκε μέλος του Ανώτατου Εκπαιδευτικού Γνωμοδοτικού Συμβουλίου του Υπουργείου Παιδείας, όπου συνεργάστηκε σε θέματα εκπαίδευσης με τον Ελευθέριο Βενιζέλο και τον Γεώργιο Παπανδρέου. Το 1933 απολύθηκε με απόφαση του Θεόδωρου Τουρκοβασίλη, υπουργού Παιδείας στην κυβέρνηση συνασπισμού του Παναγή Τσαλδάρη, ο οποίος κατήργησε συγχρόνως και το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο. Αποσύρθηκε στην Αίγινα, όπου επεξεργάστηκε την διατριβή της, την οποία εξέδωσε το 1935. Στο έργο της γίνεται μια πρώτη προσπάθεια εφαρμογής του μονοτονικού συστήματος. Κατά την περίοδο της Κατοχής προσφέρει τις υπηρεσίες της στον Εκκλησιαστικό Οργανισμό Χριστιανικής Αλληλεγγύης (Ε.Ο.Χ.Α.). Μετά τον πόλεμο αρθρογραφεί στις εφημερίδες *Βήμα* και

Νέα. Το 1987 βραβεύεται από την Ακαδημία Αθηνών για τη συνολική πνευματική της προσφορά. Πέθανε στο Ηράκλειο στις 3 Νοεμβρίου 1997 (Πηγές: *Διδασκαλικόν Βήμα*, «Το εκπαιδευτικό Συμβούλιο», τχ. 420, 02.04.1933, σ. 8 «Μαρία Αμαριώτου-Εργογραφία», Πανεπιστήμιο Κρήτης, Σχολή Επιστημών Αγωγής <<http://www.edc.uoc.gr/~didgram/amariotou.htm>>).

15. Β. Αναγνωστόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κουρτικίου Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

16. Κωνσταντίνος Αναγνωστόπουλος: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια Μεσολογγίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

17. Αντώνης Αναγνώστου: Από τα Βασιλικά Θεσσαλονίκης Δάσκαλος στο 8ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος και συμμετείχε ενεργά στον κομμουνιστικό πυρήνα του Προμηθευτικού Συνεταιρισμού Εκπαιδευτικών, διοργανώνοντας συσκέψεις στην οικία του. (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

18. Α. Αναστασιάδης: Δάσκαλος στο Κιλκίς. Τον Αύγουστο του 1931, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Κιλκίς, κατόπιν καταγγελιών των αστυνομικών και στρατιωτικών αρχών «επί κομμουνισμών», τέθηκε σε διαθεσιμότητα μαζί με άλλους εννέα δασκάλους της περιφέρειας Κιλκίς και παραπέμφθηκε στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Τελικά, με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, οι δάσκαλοι αθώωθηκαν (Πηγές: *Μακεδονικά Νέα*, 03.08.1931, σ. 1, *Ακρόπολις*, 03.08.1931, σ. 8, *Πρωΐα*, 03.08.1931, σ. 6).

19. Ευγένιος Αναστασιάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κουκουλιάς Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως»,

Πρωΐα, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

20. Λάζαρος Αναστασιάδης: Δάσκαλος στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Δοξάτου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

21. Στυλιανός Αναστασιάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κάτω Θεοδώρου Κιλκίς. Τον Αύγουστο του 1931, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Κιλκίς, κατόπιν καταγγελιών των αστυνομικών και στρατιωτικών αρχών «επί κομμουνισμών», τέθηκε σε διαθεσιμότητα μαζί με άλλους εννέα δασκάλους της περιφέρειας Κιλκίς και παραπέμφθηκε στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Τελικά, με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, οι δάσκαλοι αθωώθηκαν. Ωστόσο, τον Ιούλιο του 1935 ο Σ. Αναστασιάδης απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6 και *Μακεδονικά Νέα*, 03.08.1931, σ. 1, *Ακρόπολις*, 03.08.1931, σ. 8, *Πρωΐα*, 03.08.1931, σ. 6).

22. Ιωάννης Αναστασίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σκυλόγιαννη Χαλκίδας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

23. Σαρ. Αναστασόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πηγών Μεσσηνίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

24. Άννα Αναστασοπούλου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, 04/04/1923, αρ. φ. 9486, σ. 2).

25. Ανδρέας Ανδρεάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λυκογιάννης Βέροιας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

26. Αργύρης Ανδρεάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παλαιού Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

27. Ν. Ανδρετσάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λυρών Μονεμβασιάς Λακεδαιμόνιος (Λακωνίας). Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

28. Ανδρέας Ανδρίτσος: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο νομό Λαρίσης. Τον Ιανουάριο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση διευθυντή στο 4^ο Δημοτικό Σχολείο Αρρένων Αθηνών βάσει του Ν.Δ. της 5^{ης} Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις,

υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 14/18 Ιανουαρίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 95 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

29. Νικόλαος Ανδρόνικος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μάνθειας Αλεξανδρούπολης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

30. Αλεξάνδρα Αντύπα: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κορωνησίου Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

31. Άννα Αντωνοπούλου: Δασκάλα στο δημοτικό σχολείο Βουβάλας Ελασσόνας. Το 1935 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου απομακρύνθηκε από το σχολείο με δυσμενή μετάθεση και τοποθετήθηκε στο δημοτικό σχολείο Τερψιθέας Λαρίσης (*ΦΕΚ* 10/ 5 Φεβρουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σ. 120).

32. Ευάγγελος Αντωνιάδης: Από τα Κούλα της Μικράς Ασίας. Δάσκαλος στο 19^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος, λάμβανε και διένειμε τον κομμουνιστικό τύπο και συμμετείχε στη συνδιάσκεψη κομμουνιστικών πυρήνων ως μέλος του πυρήνα δυτικής Θεσσαλονίκης (*Ακρόπολις*, 04.06.1938, σελ. 5).

33. Ελπίδα Αντωνιάδου: Δασκάλα, από τη Θεσσαλονίκη, μέλος της Αριστερής Παράταξης. Με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης απολύθηκε για τα πολιτικά της φρονήματα τον Αύγουστο του 1931 (Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 59).

34. Ιάκωβος Αποστολίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βάλτου Κιλκίς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των

απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

35. Θεμιστοκλής Αποστολόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Καρυά Βοιωτίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

36. Χρ. Αργυριάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μεγάλης Γέφυρας Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

37. Γεώργιος Αριστόβουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σιταραλώνων Αιτωλοακαρνανίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

38. Κυπριανός Αρναούτογλου: Από τη Σμύρνη. Δάσκαλος στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Νεαπόλεως Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του ΚΚΕ, συμμετείχε σε συσκέψεις κομμουνιστικών πυρήνων, διάβαζε τον κομμουνιστικό τύπο και κατέβαλε τακτικά συνδρομή υπέρ του κομμουνιστικού κόμματος (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

39. Χρυσή Αρσενίου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά

των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, 04/04/1923, αρ. φ. 9486, σ. 2).

40. Σ. Αρχιμανδρίτης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ηλιορράχης Κονίτσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

41. Δημήτρης Αρχοντής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σαραφώνος Λακεδαιμόνος (Λακωνίας). Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

42. Παναγιώτης Ασημακόπουλος: Δάσκαλος στο 17^ο Δημοτικό Σχολείο Πατρών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

43. Α. Ασσανάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Αθανασίου Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

44. Μιλτιάδης Αστερίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείου Πόρου Βοΐου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των

απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

45. Νικόλαος Βαδιβούλης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Γλυκορίζου Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

46. Α. Βακάλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πασχαλίτσας Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

47. Μανώλης Βάλλης: Δημοτικιστής δάσκαλος. Γεννήθηκε το 1868 στο Πολυχίτο της Λέσβου. Το 1916 με τη δημιουργία της «Εθνικής Άμυνας» συντάχθηκε με τον Βενιζέλο, τον οποίο στήριξε ως διευθυντής των εφημερίδων *Ελεύθερος Λόγος* και *Σάλπιγξ*. Κατά την περίοδο 1920-1922 διετέλεσε βουλευτής Λέσβου με το κόμμα των Φιλελευθέρων. Το 1928 μετακινείται στο χώρο της Αριστεράς και γίνεται εκδότης της τοπικής εφημερίδας του ΚΚΕ *Εμπρός*. Το 1934 εξορίστηκε στη Σίκινο για ένα χρόνο. Με την εγκαθίδρυση του μεταξικού καθεστώτος απολύθηκε από τη θέση του δασκάλου και εξορίστηκε στον Αη Στράτη. Πέθανε από φυματίωση το 1943 στο νοσοκομείο «Σωτηρία» (Πηγή: Αλέξης Γιαννακός - Αντωνιάδης, *Μικρή Ιλιάδα*, τόμ. Β', εκδ. Το Ελληνικό Βιβλίο, Αθήνα, 1977, σ. 317).

48. Αναστασία Βαλταδώρου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Πολυπλατάνου Εδέσσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

49. Γεώργιος Βαμβακούσης: Δάσκαλος στο 12^ο Δημοτικό Σχολείο Αρρένων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε

διαθεσιμότητα ως υπεράριθμος στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

50. Κ. Βαμπάτσικος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Νεοχωρίων Αργιθέας Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

51. Γεράσιμος Βανδώρος: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια Ηλείας. Στα τέλη Ιανουαρίου 1923 απολύθηκε με την υπ' αριθ. 905 πράξη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Ερμής*, τεύχ. 66, 30/1/1923, σ. 7).

52. Μαρία Βαρθαλίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Σκήτης Αγίας Λαρίσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

53. Βασιλική Βαρθολομαίου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Προσωτσάνης Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

54. Κώστας Βάρναλης: Λογοτέχνης, δημοσιογράφος και παιδαγωγός. Γεννήθηκε το 1884 στον Πύργο (Μπουργκάς) της Βουλγαρίας (τότε Ανατολικής Ρωμυλίας). Το 1898 ολοκληρώνει τη φοίτησή του στο ελληνικό σχολείο του Πύργου και εγγράφεται στα Ζαρίφεια Διδασκαλεία της Φιλιππούπολης. Με την ολοκλήρωση των εγκύκλιων σπουδών του διορίζεται δάσκαλος στο σχολείο του Πύργου, ωστόσο πριν αναλάβει υπηρεσία εισάγεται με υποτροφία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου

Αθηνών. Μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του, το 1908, διορίζεται δάσκαλος στην Αμαλιάδα, ενώ το 1911 τοποθετείται ως σχολάρχης στην Αργαλαστή του Πηλίου. Κατηγορείται για εμπλοκή στην υπόθεση των «Αθεϊκών» του Βόλου και αθώνεται με βούλευμα μετά την παραπομπή του σε δίκη. Στη συνέχεια μετατίθεται ως σχολάρχης στα Μέγαρα και το 1914 φοιτά στο Διδασκαλείο της Μέσης Εκπαίδευσης που διευθύνει ο Δημήτρης Γληνός. Το 1919 μεταβαίνει στο Παρίσι για μετεκπαίδευση στην Αισθητική και τη Νεοελληνική Φιλολογία. Επιστρέφει στην Αθήνα το 1924 και διδάσκει νεοελληνική λογοτεχνία στην Παιδαγωγική Ακαδημία υπό τη διεύθυνση του Γληνού. Στις 10 Νοεμβρίου 1924, η *Εστία*, με σημείο αιχμής τις θέσεις που εκφράζει στο ποιητικό του έργο «Φως που καίει», κατηγορεί την Παιδαγωγική Ακαδημία ότι απασχολεί κομμουνιστές και αντιπατριώτες εκπαιδευτικούς. Στα τέλη Μαρτίου 1925 τιμωρείται αρχικά με προσωρινή απόλυση έξι μηνών και στη συνέχεια με δυσμενή μετάθεση στα Χανιά. Μετά την άρνησή του να αναλάβει υπηρεσία απολύεται οριστικά από τη θέση του καθηγητή. Το 1935 εξορίστηκε μαζί με άλλους αριστερούς διανοούμενους στη Μυτιλήνη και στον Άγιο Ευστράτιο. Τις εμπειρίες του από τη δίμηνη εκτόπιση στον Αϊ Στράτη (20 Οκτώβρη 1935 έως 25 Δεκέμβρη 1935) κατέγραψε, αμέσως μετά την απόλυσή του, σε δημοσιεύματα στην εφημερίδα *Ανεξάρτητος* και λίγο αργότερα στον *Ριζοσπάστη*. Υπήρξε μέλος του ΚΚΕ, ενώ κατά τη διάρκεια της Κατοχής έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση, ως μέλος του ΕΑΜ. Για το λογοτεχνικό του έργο τιμήθηκε το 1956 με το Βραβείο της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών και το 1959 με το Βραβείο Λένιν. Πέθανε στις 16 Δεκεμβρίου 1974 (Πηγές: «Κώστας Βάρναλης (1884-1974): Για τη ζωή και το έργο του», *Πόλη για την Ελληνική Γλώσσα* <http://www.greek-language.gr/digital_resources/literature/tools/concordance/biography.html?cnd_id=4> και Εκδόσεις Καστανιώτη (Βιογραφία Κ. Βάρναλη) <<https://www.kastaniotis.com/author/1174>>).

55. Αναστασία Βάρφη: Δασκάλα στο 6^ο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Γεωργίου Κερατσινίου Πειραιώς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

56. Αναστάσιος Βασατής: Από το Κορδελιό της Σμύρνης. Δάσκαλος στο Δ' Ισραηλιτικό Δημοτικό Σχολείο Θεσ/νίκης. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν γραμματέας κομμουνιστικών πυρήνων από το 1935, διένειμε τον κομμουνιστικό τύπο και ασκούσε συστηματικά προπαγάνδα υπέρ του Κομμουνιστικού Κόμματος (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

57. Ε. Βασιλάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ακαμάτρας Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

58. Ιωάννης Βασιλάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Δάφνης Σητείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

59. Γ. Βασιλειάδης: Δάσκαλος στο Κιλκίς. Τον Αύγουστο του 1931, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Κιλκίς, κατόπιν καταγγελιών των αστυνομικών και στρατιωτικών αρχών «επί κομμουνισμών», τέθηκε σε διαθεσιμότητα μαζί με άλλους εννέα δασκάλους της περιφέρειας Κιλκίς και παραπέμφθηκε στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Τελικά, με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, οι δάσκαλοι αθώωθηκαν (Πηγές: *Διδασκαλικό Βήμα*, τεύχος 345, Αθήναι, 1931. σ. 12, *Μακεδονικά Νέα*, 03.08.1931, σ. 1, *Ακρόπολις*, 03.08.1931, σ. 8, *Πρωΐα*, 03.08.1931, σ. 6).

60. Μαρία Βασιλειάδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κουντουργιωτίσσης Πιερίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

61. Ιωάννης Βασιλείου: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

62. Κ. Βαφειάδης: Δάσκαλος στο Κιλκίς. Τον Αύγουστο του 1931, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Κιλκίς, κατόπιν καταγγελιών των αστυνομικών και στρατιωτικών αρχών «επί κομμουνισμού», τέθηκε σε διαθεσιμότητα μαζί με άλλους εννέα δασκάλους της περιφέρειας Κιλκίς και παραπέμφθηκε στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Τελικά, με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, οι δάσκαλοι αθωώθηκαν (Πηγές: *Διδασκαλικό Βήμα*, τεύχος 345, Αθήναι, 1931, σ. 12, *Μακεδονικά Νέα*, 03.08.1931, σ. 1, *Ακρόπολις*, 03.08.1931, σ. 8, *Πρωΐα*, 03.08.1931, σ. 6).

63. Λάζαρος Βαφειάδης: Δάσκαλος από τη Φλώρινα. Αρχικά, το μεταξικό καθεστώς τον εξόρισε στη Φολέγανδρο και στη συνέχεια τον φυλάκισε στην Ακροναυπλία. Εκτελέστηκε από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής στο Επταπύργιο στις 9-8-1943 (Πηγή: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυς*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 281).

64. Β. Βελιιάδης: Δάσκαλος στο 46^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

65. Ευγενία Βελιώτου: Δασκάλα στο 8^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμη στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

66. Θεοδώρα Βιολίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Νικητών Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

67. Σοφία Βιτσαρά: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Προφήτη Ηλία Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

68. Ευτέρπη Βιτσεντίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αμαξιάδων Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

69. Α. Βλάχος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Γελάνθης Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

70. Κώστας Βούλγαρης: Δάσκαλος από τη Σοφιάδα Δομοκού. Μετεκπαιδεύτηκε στη Γεωργική Σχολή Λάρισας και στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Συνδικαλιστής της Αριστερής Παράταξης των δασκάλων. Ήταν συνεργάτης του *Διδασκαλικού Βήματος* σε θέματα παιδείας και συνδικαλισμού. Για τη συνδικαλιστική του δράση απολύθηκε από την υπηρεσία το 1935. Το μεταξικό καθεστώς τον εξόρισε στη Φολέγανδρο και στη συνέχεια τον φυλάκισε στην Ακροναυπλία, όπου προσβλήθηκε από φυματίωση. Εκτελέστηκε από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής τον Μάρτιο του 1943 στο στρατόπεδο «Παύλος Μελάς» στη Θεσσαλονίκη (Πηγή: Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 124).

71. Δημήτρης Βούλγαρης: Δάσκαλος από τη Χιλιαδού Δομοκού. Το μεταξικό καθεστώς τον φυλάκισε στην Ακροναυπλία. Εκτελέστηκε, μαζί με άλλους 120 Ακροναυπιώτες, στο Κούρνοβο στις 6-6-1943 (Πηγή: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυς*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 284).

72. Ευαγγελία Βλασσοπούλου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Βαγωνιάς Ηρακλείου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

73. Γεώργιος Βλαχόπουλος: Από τη Χαλκιδική. Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ασβεστοχωρίου. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής

«φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του κομμουνιστικού πυρήνα Ασβεστοχωρίου, διένειμε τον κομμουνιστικό τύπο και οργάνωνε συσκέψεις κομμουνιστικών πυρήνων στην οικία του (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

74. Ζ. Βλάχος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μολυβδοσκεπάστου Κονίτσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

75. Επαμεινώνδας Βόγκολης: Από τη Σιάτιστα Κοζάνης. Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μελιδονίου. Το Ιανουάριο του 1935 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Κοζάνης απομακρύνθηκε από το σχολείο με δυσμενή μετάθεση και τοποθετήθηκε στο σχολείο Μικροκλεισούρας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: *ΦΕΚ* 6α/22 Ιανουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σ. 64 και «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

76. Δρακούλης Βουδικλάρης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Γερολιμένος Λακωνικής. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

77. Ασπασία Βουκοβαλή: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αχλάδας Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

78. Ιωάννης Βούτσης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Τεγέας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης»

των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

79. Γαβριήλ Γαβριηλίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Θριασίου Θεσσαλονίκης. Το 1935 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης που επικυρώθηκε από το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο απολύθηκε από την υπηρεσία «δι' υπηρεσιακήν ανεπάρκειαν περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» (Πηγή: ΦΕΚ 7/25 Ιανουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σ. 77).

80. Αγγελική Γαλάνη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Χοδήρων Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

81. Ιωάννα Γαλάνη: Δασκάλα στο 12^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2.).

82. Δημήτριος Γαλάνης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Θεοδοριάνων Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

83. Ιωάννης Γαλάνης: Δάσκαλος στο νομό Σερρών, μέλος της Αριστερής Παράταξης. Στις 26-11-1932 με εντολή του υπουργείου Παιδείας, ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Ι. Σκουτερόπουλος, διενήργησε ανακρίσεις σε βάρος του Γαλάνη και άλλων 17 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στο 15^ο συνέδριο της ΔΟΕ. Η έκθεση Σκουτερόπουλου παραδόθηκε τον Ιανουάριο του 1933. Πρότεινε την απόλυση και των 18. Ως βασικά πειστήρια παρέθετε τις καταθέσεις των μελών της πρώην και νυν διοίκησης της ΔΟΕ Κακουλάκη, Χατζή και Θεοδώρου. Ο Αλέξανδρος Μυλωνάς του Αγροτικού Κόμματος, που στη συγκυρία εκείνη ήταν υπουργός Παιδείας της βραχύβιας κυβέρνησης Βενιζέλου δεν θα υλοποιήσει την πρόταση. Όταν όμως στην επόμενη κυβέρνηση (Κυβέρνηση Τσαλδάρη) υπουργός Παιδείας

ανέλαβε ο Β. Τουρκοβασίλης του κόμματος Ελευθεροφρόνων, η έκθεση θα διοχετευτεί εσκεμμένα στον τύπο, η υπόθεση θα επανέλθει και οι 18 θα παραπεμφθούν στα εποπτικά συμβούλια με το ερώτημα της απόλυσης (Πηγές: *Πρωΐα*, 19-4-1933, *Ριζοσπάστης*, 20-4-1933 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 653).

84. Πολυχρόνης Γαλανός: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βώλακα Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

85. Γ. Γαληνός: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

86. Χαρ. Γαντές: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Στρίγκου Τεγέας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

87. Ιωάννης Γεννηματάς: Δάσκαλος, δημοτικιστής, μέλος του Εκπαιδευτικού Ομίλου. Εργάστηκε στο Πρότυπο Δημοτικό Σχολείο του Μαρασλείου, όπου διαδραμάτισε, μαζί με τους Χαρ. Δημητρακόπουλο και Κωνσταντίνο Κάρμα, σημαντικό ρόλο στα «Μαρασλειικά», από την πλευρά των αντιμεταρρυθμιστών, κατηγορώντας τον Αλέξανδρο Δελμούζο. Στις 13 Μαΐου 1925, με απόφαση του Δελμούζου, οι τρεις παιδαγωγοί υποχρεώθηκαν να λάβουν δεκαήμερη κανονική άδεια, ενώ στις 23 Μαΐου, με απόφαση του υπουργού Παιδείας Ι. Μανέτα, τους ζητήθηκε να απόσχουν προσωρινά από τα καθήκοντά τους μέχρι να αποφασίσει οριστικά το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Τελικώς, παρά το απαλλακτικό πόρισμα του Δ. Λάμψα, που διεξήγαγε την έρευνα, οι τρεις παιδαγωγοί μετατέθηκαν από το Μαρασλείο (Πηγές: Χ. Δημητρακόπουλος, Κ. Κάρμας, Ι. Γεννηματάς, *Ο*

κομμουνισμός εις το Μαράσλειον, *Εις απάντησιν του κ. Α. Δελμούζου*, Τυπογραφικά Καταστήματα «Ακροπόλεως», Αθήνα, 1925, σσ. 22-23 και Χάρης Αθανασιάδης, *Δάσκαλοι και εκπαιδευτικός δημοτικισμός. Το περιοδικό Αυγή (1923-1925)*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2001, σ. 91).

88. Ιωάννης Γεντίμης: Δάσκαλος στο 5^ο Δημοτικό Σχολείο Τριπόλεως. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

89. Πηνελόπη Γερογιαννοπούλου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κάτω Αχαΐας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

90. Αθανασία Γεωργακοπούλου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

91. Λουκάς Γεωργιάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Νεοχωρακίου Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

92. Ι. Γεωργόπουλος: Δάσκαλος στο Μεσολόγγι, μέλος της Αριστερής Παράταξης. Στις 26-11-1932 με εντολή του υπουργείου Παιδείας, ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Ι. Σκουτερόπουλος, διενήργησε ανακρίσεις σε βάρος του Γεωργόπουλου και άλλων 17 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στο 15^ο συνέδριο της ΔΟΕ. Η έκθεση

Σκουτερόπουλου παραδόθηκε τον Ιανουάριο του 1933. Πρότεινε την απόλυση και των 18. Ως βασικά πειστήρια παρέθετε τις καταθέσεις των μελών της πρώην και νυν διοίκησης της ΔΟΕ Κακουλάκη, Χατζή και Θεοδώρου. Ο Αλέξανδρος Μυλωνάς του Αγροτικού Κόμματος, που στη συγκυρία εκείνη ήταν υπουργός Παιδείας της βραχύβιας κυβέρνησης Βενιζέλου δεν θα υλοποιήσει την πρόταση. Όταν όμως στην επόμενη κυβέρνηση (Κυβέρνηση Τσαλδάρη) υπουργός Παιδείας ανέλαβε ο Β. Τουρκοβασίλης του κόμματος Ελευθεροφρόνων, η έκθεση θα διοχετευτεί εσκεμμένα στον τύπο, η υπόθεση θα επανέλθει και οι 18 θα παραπεμφθούν στα εποπτικά συμβούλια με το ερώτημα της απόλυσης (Πηγές: *Πρωΐα*, 19-4-1933, *Ριζοσπάστης*, 20-4-1933 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 653).

93. Νικόλαος Γιακουμάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κούμων Ρεθύμνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

94. Βασιλική Γιαννάκη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Καλλιθέας. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

95. Π. Γιαννακόδημος: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

96. Επαμεινώνδας Γιαννακός: Δάσκαλος από τη Θήβα. Το μεταξικό καθεστώς τον συνέλαβε και τον φυλάκισε στην Ακροναυπλία. Εκτελέστηκε στο Κούρνοβο, μαζί με άλλους 120 Ακροναυπλιώτες, στις 6-6-1943 (Πηγή: Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπλιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 473).

97. Δ. Γιαννόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ασβεστοχωρίου Ιωαννίνων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

98. Κ. Γιαννούκος: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

99. Παναγιώτης Γιαχουντής: Δάσκαλος στο 3^ο Δημοτικό Σχολείο Άργους. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

100. Άγγελος Γιούρτσης: Δάσκαλος και εν συνεχεία επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μέλος του ΔΣ της ΔΟΕ την περίοδο 1925-1926. Στις 26 Απριλίου 1926, με Νομοθετικό Διάταγμα, απολύθηκε μαζί με τα άλλα τέσσερα μέλη του προηγούμενου Διοικητικού Συμβουλίου της ΔΟΕ, διότι κατά τη διάρκεια του 8^{ου} συνεδρίου «επέκριναν το εκπαιδευτικόν πρόγραμμα της Κυβερνήσεως κατά τρόπον απάδοντα εις δημοσίους υπαλλήλους». Το Σεπτέμβριο του 1926, ο πρώτος υπουργός Παιδείας της κυβέρνησης Κονδύλη και δηλωμένος υποστηρικτής της δημοτικής Αλέξανδρος Παππάς, θα επαναφέρει άμεσα με νέο Νομοθετικό Διάταγμα τα μέλη του πρώην Δ.Σ. της ΔΟΕ στις θέσεις τους (Πηγές: Αποστόλης Ανδρέου, *Όψεις του συνδικαλισμού των δασκάλων, -ισσών, 1872-1927*, Λιβάνης, Αθήνα 1995, σ. 112 και *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 77, 09.05.1926, σ. 7 και τεύχ. 81, 06.06.1926, σ. 6 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σσ. 452-457).

101. Γ. Γιωτόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μύρων Λαρίσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης»

των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

102. Α. Γκαραμέτσος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Αναστασίας Ιωαννίνων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

103. Ιωάννης Γκέρτσος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μερσίνης Γρεβενών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

104. Θεόδωρος Γκοβάτσος: Δάσκαλος, σε χωριό της Πελοποννήσου. Το μεταξικό καθεστώς τον συνέλαβε και τον εξόρισε στην Ανάφη, μετά από καταγγελία του ιερέα του χωριού, ότι κατά τη διδασκαλία του εξηγούσε στους μαθητές του τη γέννηση της ζωής σύμφωνα με τις εξελικτικές θεωρίες και όχι με βάση τις βιβλικές διδασκαλίες (Πηγή: Margaret Kenna, *Η κοινωνική οργάνωση της εξορίας: πολιτικοί κρατούμενοι στον μεσοπόλεμο*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2003, σ. 51).

105. Λυκ. Γκουβέλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ψαθοτοπίου Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

106. Δημήτρης Γληνός: Γεννήθηκε το 1882 στη Σύμρνη. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και στη συνέχεια μετέβη για μεταπτυχιακές σπουδές στην Ιένα και τη Λειψία. Στη Λειψία συνδέθηκε με τον Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Το 1911 επέστρεψε στην Αθήνα και διορίστηκε καθηγητής των παιδαγωγικών στο Αρσάκειο Διδασκαλείο και δάσκαλος στο 6^ο Δημοτικό Σχολείο.

Παράλληλα δραστηριοποιήθηκε στον Εκπαιδευτικό Όμιλο. Πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Εκπαιδευτικού Συνδέσμου των Λειτουργών της Μέσης Εκπαιδευσεως, το Φεβρουάριο του 1915. Σε συνεργασία με τους Αλ. Δελμούζο και Μ. Τριανταφυλλίδη, έδρασε από διοικητικές και μη θέσεις για την επίλυση του γλωσσικού ζητήματος και την αναμόρφωση της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες (σύνταξη εκπαιδευτικών νομοσχεδίων του 1913, διάταγμα Προσωρινής Κυβέρνησης (1917) για την εισαγωγή της δημοτικής στα σχολεία). Το 1917 διορίστηκε Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Παιδείας. Το 1924 ανέλαβε διευθυντής της Παιδαγωγικής Ακαδημίας και την ίδια χρονιά συνέταξε τον κανονισμό του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τον Ιανουάριο του 1926 απολύθηκε από την κυβέρνηση Πάγκαλου και αποφάσισε να απομακρυνθεί οριστικά από τα δημόσια αξιώματα. Την ίδια χρονιά ξεκίνησε την έκδοση του περιοδικού *Αναγέννηση*, με το οποίο συνεργάστηκαν σημαντικοί διανοούμενοι, όπως οι Καζαντζάκης, Βάρναλης, Κορδάτος, Στρ. Σωμερίτης και η Ρόζα Ιμβριώτη. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1920 στράφηκε αρχικά προς το σοσιαλισμό και στη συνέχεια προς την κομμουνιστική ιδεολογία, προσεγγίζοντας σταδιακά το ΚΚΕ. Συνεργάστηκε με το περιοδικό *Νέοι Πρωτοπόροι*, καθώς και με την εφημερίδα του κόμματος, τον *Ριζοσπάστη*. Το 1936 εκλέχθηκε βουλευτής με το Παλλαϊκό Μέτωπο. Κατά την περίοδο του μεταξικού καθεστώτος εκτοπίστηκε στην Ανάφη, φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία και εξορίστηκε στη Σαντορίνη. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής πρωταγωνίστησε στις διεργασίες για την ίδρυση του ΕΑΜ και συνέταξε το ιδεολογικο-πολιτικό μανιφέστο *Τι είναι και τι θέλει το ΕΑΜ*. Πέθανε στις 26 Δεκεμβρίου 1943 (Πηγές: Μαρία Ρεπούση, *Τα Μαρασλειακά (1925-1927)*, Πόλις, Αθήνα, 2012, σσ. 345-346 και Ίδρυμα Γληνού (Σελίδες Ιδρύματος Γληνού - Δημήτρης Γληνός) <<http://www.glinos.gr/v1/glnos/dimitrisglinos>>).

107. Νικόλαος Γούναρης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μπαρού Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

108. Σοφία Γραμμενίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κρήνης Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

109. Α. Γραμμενόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Καβαλλαρίου Λαγκαδά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της

«εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

110. Αθανάσιος Γραμμένος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Οιτύλου Λακωνικής. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

111. Γ. Γρηγοράκος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Νομίων Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

112. Βηθλεέμ Γρηγοριάδου: Δασκάλα στο 3^ο Δημοτικό Σχολείο Νάουσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

113. Ελισάβετ Γρηγοροπούλου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κερατέας. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

114. Κ. Λαδάνης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μαζαρακιάς Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της

«εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

115. Στέλιος Δαμιανίδης: Δάσκαλος από τη Ροδόπολη Σερρών. Το μεταξικό καθεστώς τον συνέλαβε και τον φυλάκισε στην Ακροναυπλία (Πηγή: Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 475).

116. Σωτ. Δαγκλής: Δάσκαλος. Αντιπρόσωπος Ιωαννίνων και πρόεδρος του 8^{ου} συνεδρίου της ΔΟΕ (1927). Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου δημοσίευσε άρθρο στην εφ, *Εμπρός*, με το οποίο επέκρινε την τρομοκρατική στάση του υπουργείου Παιδείας έναντι των αντιπροσώπων. Το άρθρο θεωρήθηκε πρόκληση κατά του υπουργού Δ. Αιγινήτη, ο οποίος αποφάσισε την απόλυσή του. Η απόφαση θα ανασταλεί μετά από πιέσεις της ΔΟΕ και παρέμβαση του Διευθυντή του Πολιτικού Γραφείου του Πάγκαλου, παρά την επιμονή του Αιγινήτη (Πηγή: *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 128, 01.05.1927, σ. 4).

117. Ιωάννης Δαμέλλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μελιγού Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

118. Γ. Δάνος: Δάσκαλος στην Κόνιτσα, μέλος της Αριστερής Παράταξης. Στις 26-11-1932 με εντολή του υπουργείου Παιδείας, ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Ι. Σκουτερόπουλος, διενήργησε ανακρίσεις σε βάρος του Δάνου και άλλων 17 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στο 15^ο συνέδριο της ΔΟΕ. Η έκθεση Σκουτερόπουλου παραδόθηκε τον Ιανουάριο του 1933. Πρότεινε την απόλυση και των 18. Ως βασικά πειστήρια παρέθετε τις καταθέσεις των μελών της πρώην και νυν διοίκησης της ΔΟΕ Κακουλάκη, Χατζή και Θεοδώρου. Ο Αλέξανδρος Μυλωνάς του Αγροτικού Κόμματος, που στη συγκυρία εκείνη ήταν υπουργός Παιδείας της βραχύβιας κυβέρνησης Βενιζέλου δεν θα υλοποιήσει την πρόταση. Όταν όμως στην επόμενη κυβέρνηση (Κυβέρνηση Τσαλδάρη) υπουργός Παιδείας ανέλαβε ο Β. Τουρκοβασίλης του κόμματος Ελευθεροφρόνων, η έκθεση θα διοχετευτεί εσκεμμένα στον τύπο, η υπόθεση θα επανέλθει και οι 18 θα παραπεμφθούν στα εποπτικά συμβούλια με το ερώτημα της απόλυσης (Πηγές: *Πρωΐα*, 19-4-1933, *Ριζοσπάστης*, 20-4-1933 και) Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο*

Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 653).

119. Ελένη Δασκαλάκη: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

120. Κυριάκος Δεληγιάννης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μανιακίου Κοζάνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

121. Θεοδότα Δελιγάνου: Δασκάλα στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Γεωργίου Κερατσινίου Πειραιώς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

122. Αλέξανδρος Δελμούζος: Γεννήθηκε στην Άμφισσα το 1880. Το 1902 αποφοίτησε από τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Μετά τη στρατιωτική του θητεία συνέχισε τις σπουδές του στη Λειψία και στην Ιένα. Στη Γερμανία γνώρισε τον Γεώργιο Σκληρό και συνδέθηκε μαζί του. Στις αρχές του 1907 επέστρεψε στην Ελλάδα, όπου δέχθηκε έντονη επιρροή από τα κείμενα του Φωτιάδη σχετικά με το γλωσσικό ζήτημα και την αναγέννηση της εκπαίδευσης. Το 1908, μετά από πρόσκληση του Δημητρίου Σαράτση και του δημοτικού συμβουλίου Βόλου, ανέλαβε τη διεύθυνση του νεοσύστατου Ανώτερου Παρθεναγωγείου του Βόλου. Η λειτουργία του Παρθεναγωγείου συνεχίστηκε μέχρι το 1911, οπότε ξέσπασαν τα «Αθεϊκά», γεγονός που οδήγησε στο κλείσιμο του σχολείου και στη δίωξη των Σαράτση, Δελμούζου και άλλων δέκα ατόμων. Το 1914, ο Δελμούζος δικάστηκε στο Ναύπλιο για αθεΐα, ασέβεια και εξύβριση. Η απόφαση ήταν αθωωτική για το σύνολο των κατηγορουμένων. Στη συνέχεια αφοσιώθηκε στον Εκπαιδευτικό Όμιλο και μαζί με τους Γληνό και Τριανταφυλλίδη αγωνίστηκε για τη γλωσσική μεταρρύθμιση. Το

1917 διορίστηκε Ανώτερος Επόπτης Δημοτικής Εκπαιδευσεως μαζί με τον Τριανταφυλλίδη, θέση από την οποία παραιτήθηκε το 1920, μετά την πτώση της κυβέρνησης Βενιζέλου. Στη συνέχεια μετέβη στο Μόναχο, όπου αφοσιώθηκε στις παιδαγωγικές σπουδές. Εκεί εμπνεύστηκε από το έργο του Georg Kerschensteiner για το σχολείο εργασίας. Επέστρεψε στην Ελλάδα στις αρχές του 1923 και ανέλαβε τη διεύθυνση του Μαράσλειου Διδασκαλείου. Απολύθηκε το 1926. Συνέχισε τη σταδιοδρομία του στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και το 1928 εκλέχθηκε καθηγητής στη Φιλοσοφική Σχολή, θέση από την οποία παραιτήθηκε το 1937, μετά από σύγκρουση με τον Υπουργό Παιδείας του μεταξικού καθεστώτος Κωνσταντίνο Γεωργακόπουλο. Πέθανε στις 10 Δεκεμβρίου 1956 στην Αθήνα (Πηγή: Μαρία Ρεπούση, *Τα Μαρασλειακά (1925-1927)*, Πόλις, Αθήνα, 2012, σσ. 344-345).

123. Αικατερίνη Δεμέναγα: Δασκάλα σε Δημοτικό Σχολείο του Πειραιά. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

124. Ελένη Δεμψεροπούλου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Ιωάννου Πιερίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

125. Γεωργία Δημάκου: Δασκάλα στο 4^ο Δημοτικό Σχολείο Αρρένων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμη στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

126. Χαρ. Δημητρακόπουλος: Δάσκαλος στο Πρότυπο Δημοτικό Σχολείο του Μαρασλείου. Μαζί με τους Ιωάννη Γεννηματά και Κωνσταντίνο Κάρμα διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στα «Μαρασλειακά», από την πλευρά των αντιμεταρρυθμιστών, κατηγορώντας τον Αλέξανδρο Δελμούζο. Στις 13 Μαΐου 1925, με απόφαση του Δελμούζου, οι τρεις παιδαγωγοί υποχρεώθηκαν να λάβουν δεκαήμερη κανονική άδεια, ενώ στις 23 Μαΐου, με απόφαση του υπουργού Παιδείας Ι. Μανέτα, τους ζητήθηκε να απόσχουν προσωρινά από τα καθήκοντά τους μέχρι να αποφασίσει οριστικά το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Παρά το απαλλακτικό πόρισμα του Δ. Λάμψα, που διεξήγαγε την έρευνα, οι τρεις παιδαγωγοί μετατέθηκαν από το Μαράσλειο (Πηγή: Χ. Δημητρακόπουλος, Κ. Κάρμας, Ι. Γεννηματάς, *Ο κομμουνισμός εις το Μαράσλειον, Εις απάντησιν του κ. Α. Δελμούζου*, Τυπογραφικά Καταστήματα «Ακροπόλεως», Αθήνα, 1925, σσ. 22-23).

127. Παναγής Δημητράτος: Από τον Αγκώνα της Κεφαλονιάς. Εισήχθη το 1902 στο Μαράσλειο Διδασκαλείο και αποφοίτησε το 1905 ως πρωτοβάθμιος δάσκαλος. Διορίστηκε ως δάσκαλος στα Ζερβάτα Κεφαλονιάς. Συμμετείχε στη σοσιαλιστική κίνηση της Κεφαλονιάς και επηρεάστηκε από τις ιδέες του Πλάτωνα Δρακούλη και του Μαρίνου Αντύπα. Επιστρατεύτηκε το 1912, τραυματίστηκε στο Μπιζάνι και απολύθηκε από το στράτευμα τον Ιούλιο του 1913. Στη συνέχεια εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Το 1917 ανέλαβε τη διεύθυνση της εφημερίδας *Εργατικός Αγών*, ως όργανό του, υπό ίδρυση, Σοσιαλιστικού Κόμματος της Ελλάδος. Φυλακίστηκε τον Οκτώβριο του 1917 για τη δημοσίευση αντιπολεμικής διακήρυξης. Συμμετείχε στις συνδιασκέψεις σοσιαλιστικών ομάδων και οργανώσεων που οδήγησαν στην ίδρυση του ΣΕΚΕ (Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος). Πήρε μέρος στο ιδρυτικό συνέδριο του ΣΕΚΕ. Το 1923 συμμετείχε ενεργά στο συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων. Το 1924 ανέλαβε γενικός γραμματέας της ΔΟΕ ως το 1926 (ΣΤ' και Ζ' συνέδριο της ΔΟΕ). Μετά το Θ' συνέδριο εκλέχτηκε πρόεδρος της για τη διετία 1927-1928, ενώ το 1930-1931 ανέλαβε και πάλι γραμματέας, αφού μεσολάβησαν ποικίλες διώξεις. Μετά το νόμο που απαγόρευε την επανεκλογή σε διοικητικές θέσεις δημοσιοϋπαλληλικών οργανώσεων πριν περάσει πενταετία, εργάστηκε ως απλό μέλος του Α' Συλλόγου Δασκάλων Αθηνών μαζί με τους Αρ. Ρουχωτά, Δ. Δούκα, Σωτ. Δαγκλή, Ι. Συκώκη, Ν. Έλατο και Αρσινόη Ταμπακοπούλου. Αντιπροσώπευε τους δασκάλους στα συνέδρια της ΣΔΥΕ (1928, 1930 κ.α.). Από το 1927 ως το 1931 εκλέχθηκε μέλος του γενικού συμβουλίου της ΣΔΥΕ. Το 1929 εκλέχτηκε γενικός γραμματέας της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΣΔΥΕ και το 1936 αντιπρόεδρος της προσωρινής Εκτελεστικής Επιτροπής. Αργότερα εργάστηκε στο πλαίσιο της «Κεντρικής Πανυπαλληλικής Επιτροπής». Το 1941 συμμετείχε στην οργάνωση «Δημοκράτης» και αργότερα σε ηγετική θέση στο ΕΑΜ Αθήνας. Εκτελέστηκε στις 22-4-1944 στο Γουδί από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής (Πηγή: Αποστόλης Ανδρέου, *Όψεις του συνδικαλισμού των δασκάλων, -ισσών, 1872-1927*, Λιβάνης, Αθήνα 1995, σσ. 143-146).

128. Ηλίας Δημητριάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αρχοντικού Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

129. Αικατερίνη Δημητρίου: Δασκάλα στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Ύδρας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και

«Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

130. Μ Δημόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μυρκίνου Σερρών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

131. Θ. Δήμου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Επταχωρίου Καστοριάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

132. Βασίλειος Δημόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ψηλοβράχου Αργινίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

133. Α. Διαμαντόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πετρίλου Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

134. Νικόλαος Διαμαντόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λειβαδίτης Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

135. Ευανθία Διονυσιάδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ρέτσινας Μεσολογγίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

136. Αθανάσιος Δόκος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Δοβλίας Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

137. Ιφιγένεια Δορδολάπη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Μουσουλμανικού Χουριέτ Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

138. Αριάδνη Δουβλίδου: Δασκάλα στο 30ό Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

139. Α. Δούκας: Δάσκαλος, μέλος του ΔΣ της ΔΟΕ την περίοδο 1925-1926. Στις 26 Απριλίου 1926 απολύθηκε με Νομοθετικό Διάταγμα, μαζί με τα άλλα τέσσερα μέλη του προηγούμενου Διοικητικού Συμβουλίου της ΔΟΕ, διότι κατά τη διάρκεια του 8^{ου} συνεδρίου «επέκριναν το εκπαιδευτικόν πρόγραμμα της Κυβερνήσεως κατά τρόπον απάδοντα εις δημοσίους υπαλλήλους». Το Σεπτέμβριο του 1926, ο πρώτος υπουργός Παιδείας της κυβέρνησης Κονδύλη και δηλωμένος υποστηρικτής της δημοτικής

Αλέξανδρος Παππάς, θα επαναφέρει άμεσα με νέο Νομοθετικό Διάταγμα τα μέλη του πρώην Δ.Σ. της ΔΟΕ στις θέσεις τους (Πηγές: Αποστόλης Ανδρέου, *Όψεις του συνδικαλισμού των δασκάλων, -ισσών, 1872-1927*, Λιβάνης, Αθήνα 1995, σ. 112 και *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 77, 09.05.1926, σ. 7 και τεύχ. 81, 06.06.1926, σ. 6 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σσ. 452-457).

140. Β. Δουκλιάς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Τζαΐλου Αχαΐας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

141. Ασήμω Δούρου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

142. Θεόδωρος Δραβύλλας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παλαιοπύργου Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

143. Νικόλαος Δροσάκης: Από τη Σκόπελο. Δάσκαλος στο 8ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι συμμετείχε στον κομμουνιστικό πυρήνα του Προμηθευτικού Συνεταιρισμού Εκπαιδευτικών, έδινε τακτικά συνδρομές στο Κομμουνιστικό Κόμμα και διένειμε κομμουνιστικά έντυπα (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04/06/1938, σ. 5).

144. Ζαχαρίας Δρόσος: Γεννήθηκε στον Άγιο Γεώργιο Γρεβενών. Πτυχιούχος Διδασκαλείου Κοζάνης. Δάσκαλος στο διτάξιο Δημοτικό Σχολείο Βατολάκκου.

Απολύθηκε το 1940 «δι' αντεθνικήν κομμουνιστικήν δράσιν» και επαναπροσλήφθηκε το Φεβρουάριο του 1943. Οργανώθηκε στην εθνική αντίσταση (ΕΛΑΣ), όπως και η σύζυγός του, επίσης δασκάλα, Λουκία Πιστακίδου, η οποία εκλέχτηκε γραμματέας της επαρχιακής επιτροπής του ΕΑΜ στα Γρεβενά (Πηγή: Αθανάσιος Καλλιανιώτης, *Οι πρόσφυγες στη Δυτική Μακεδονία (1941 - 1946)*, Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), 2007, σ. 246).

145. Ανθήπη Ελισσαίου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Οιχαλίας Μεσσηνίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

146. Στέφανος Εμμανουήλ: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Δρεπανίου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

147. Φ. Εμμανουήλ: Δάσκαλος. Το 1933 τιμωρήθηκε με μηνιαία προσωρινή απόλυση γιατί συμμετείχε στη ομάδα των μετεκπαιδευομένων δασκάλων που με ανακοινώσεις τους καταδίκασαν την τακτική της ΔΟΕ και ζητούσαν από τους δασκάλους να υποστηρίξουν το Μόνιμο Γραφείο και την ΚΠΕ. Η διοίκηση της ομοσπονδίας ζήτησε ευθέως από τον υπουργό Παιδείας την τιμωρία τους. Τις ανακρίσεις διεξήγαγε ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Παρασκευόπουλος. Με βάση την έκθεσή του έξι δάσκαλοι και μία δασκάλα τιμωρήθηκαν με ολιγόμηνες προσωρινές απολύσεις και διεγράφησαν από τη μετεκπαίδευση. Τέσσερις μήνες αργότερα οι ποινές θα ακυρωθούν από το ΣτΕ ως αστήριχτες (Πηγές: *Διδασκαλικόν Βήμα*, τχ. 430, 11/6/1933, σ. 8 και *Ριζοσπάστης*, 16/5/1933 σ. 6, 31/5/1933 σ. 4 και 2/10/1933, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 654).

148. Μαρία Επιφανίου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά

απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

149. Βικτωρία Ερμείδου: Δασκάλα στο 49^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

150. Απόστολος Ευθυμιάδης: Δάσκαλος στην Καστοριά. Συνδικαλιστής στη Διδασκαλική Ομοσπονδία με την Αριστερή Παράταξη. Μέλος του ΚΚΕ από το 1932. Το Σεπτέμβριο του 1932, το Πλημμελειοδικείο Καστοριάς τον καταδίκασε για τα πολιτικά του φρονήματα σε 15 μήνες φυλάκιση και εκτόπιση στη Γαύδο. Το 1944 συνελήφθη από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής και εκτελέστηκε στο Χαϊδάρι μαζί με άλλους 29 κρατούμενους (Πηγές: Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 75, *Ριζοσπάστης*, 2/9/1932, σ. 4 και 14/1/2005 σ. 30).

151. Σπ. Ζαβιτσιάνος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μουρεσίου Μαγνησίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

152. Μιχαήλ Ζαγαρίκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ελεούσης Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

153. Ν. Ζακόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγίας Βαρβάρας Κονίτισης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*,

19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

154. Μαρία Ζαρδακούλη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Σκούντας Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

155. Γεώργιος Ζαρκάδας: Δάσκαλος στο μονοτάξιο δημοτικό σχολείο Νταουτίου Καρδίτσας. Το 1935 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Καρδίτσας απολύθηκε από την υπηρεσία «δι' επίμονον αμέλειαν και ανεπάρκειαν περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του ανεπέδικτον βελτιώσεως» (Πηγή: *ΦΕΚ* 12/12 Φεβρουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σελ.142).

156. Β. Ζατσόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βαγενητίου Ιωαννίνων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

157. Νικόλαος Ζαφειρίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κοσμαδαίων Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

158. Αγγελική Ζαφειροπούλου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι

την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

159. Κωνσταντίνος Ζαχαρίας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κυράς Βρύσης Κορινθίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

160. Νικόλαος Ζάχος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σερζιανών Πρέβεζας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

161. Σωτήριος Ζάχος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Νικολάου Αργολίδος. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

162. Γιάννης Ζέβγος (πραγματικό όνομα Γιάννης Ταλαγάνης): Γεννήθηκε το 1897 στη Δόριζα Αρκαδίας. Φοίτησε στο Γυμνάσιο Τρίπολης και στο οκτάμηνο Διδασκαλείο της Αθήνας. Εργάστηκε ως δάσκαλος σε σχολεία της Πελοποννήσου και της Μακεδονίας. Από νεαρή ηλικία εντάχθηκε στο κομμουνιστικό κίνημα. Υπήρξε ένας από τους πρωτεργάτες της οργάνωσης των Ελλήνων στρατιωτών ενάντια στη Μικρασιατική εκστρατεία, γεγονός που είχε ως συνέπεια να υποστεί διώξεις. Το 1922 συμμετείχε στο συνέδριο της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας ως αντιπρόσωπος του Συλλόγου Γιαννιτών. Το 1925 απολύθηκε οριστικά από τη θέση του δασκάλου. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας του Πάγκαλου συνελήφθη και εξορίστηκε για πέντε μήνες στη Φολέγανδρο. Το 1933 έγινε μέλος της Κ.Ε. του ΚΚΕ. Το μεταξικό καθεστώς τον συνέλαβε το 1938 και τον φυλάκισε στις φυλακές Κέρκυρας. Τον Ιανουάριο του 1941 μεταφέρθηκε στην Ακροναυπλία και στη συνέχεια στο Κρατικό Νοσοκομείο Αθηνών για θεραπεία (έπασχε από φυματίωση), από το οποίο δραπέτευσε το Φεβρουάριο του 1943. Στη συνέχεια έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση. Διατέλεσε υπουργός Γεωργίας στην Κυβέρνηση Εθνικής

Ενότητας του Γεωργίου Παπανδρέου το 1944. Δολοφονήθηκε στις 20 Μαρτίου 1947 στη Θεσσαλονίκη (Πηγές: Καίτη Ζεύγου, *Με τον Γιάννη Ζέβγο στο επαναστατικό κίνημα*, εκδόσεις Ωκεανίδα, Αθήνα, 1980, σσ. 17-18 και Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 476).

163. Νικόλαος Ζερβός: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Πωγώνι Ιωαννίνων. Τον Ιανουάριο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση διευθυντή στο Α' Δημοτικό Σχολείο Αρρένων Πρεβέζης βάσει του Ν.Δ. της 5^{ης} Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 14/18 Ιανουαρίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 95 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

164. Θωμάς Ζηκόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αηδονοχωρίου Βοΐου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

165. Κ. Ζημπλίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Γουβών Λακεδαίμονος (Λακωνίας). Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

166. Αντιγόνη Ζέρβα: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αρρένων Αίγινας. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμη στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

167. Καίτη Ζεύγου: Δασκάλα, σύζυγός του Γιάννη Ζέβγου. Γεννήθηκε το 1902 στους Επιβάτες Προποντίδας στην Ανατολική Θράκη. Δέχθηκε σημαντική επίδραση από τον Ιορδάνη Ιορδανίδη. Έγινε μέλος του ΚΚΕ το 1926. Το 1938 συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς, φυλακίστηκε δύο χρόνια και το 1940 εξορίστηκε στη

Φολέγανδρο. Δραπέτευσε το Μάη του 1941. Οργανώθηκε στην Εθνική Αντίσταση και εκλέχθηκε εθνικοσύμβουλος το 1944 (Πηγή: Καίτη Ζεύγου, *Με τον Γιάννη Ζέβγο στο επαναστατικό κίνημα*, εκδόσεις Ωκεανίδα, Αθήνα, 1980, σσ. 28-299).

168. Νέστορας Ζιώγας: Από τη Σιάτιστα Κοζάνης. Δάσκαλος στο 10^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του ΚΚΕ, συμμετείχε στο εποπτικό συμβούλιο του Προμηθευτικού Συνεταιρισμού Εκπαιδευτικών και λάμβανε μέρος σε συσκέψεις κομμουνιστικών πυρήνων. Κατά την περίοδο της Κατοχής ήταν διοικητής τάγματος του ΕΛΑΣ. Στον Εμφύλιο υπηρέτησε στο Δημοκρατικό Στρατό. Σκοτώθηκε στο Αμύνταιο το 1949 (Πηγές: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5 και Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυς*, τόμ. Β', εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1981, σ. 299).

169. Παναγιώτης Ζιωτόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κάψης Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

170. Α. Ζωγραφόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Τριποτάμου Ευρυτανίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

171. Πολυξένη Ζωγράφου: Δασκάλα στο 49^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

172. Β. Ζωγράφος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Οροπεδίου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της

1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

173. Κ. Ζωγράφος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Νεοχωρίου Γιδά Βέροιας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

174. Γ. Ηλιόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Άνω Βουτσίνης Μεσσηνίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

175. Παναγιώτης Θεοδωρίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βατούσης Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

176. Γ. Θεοφανόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγραμπέλων Ηλείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

177. Ι. Θεοφίλης: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των

διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

178. Φ. Θεοφιλίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Κυριακής Κιλκίς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

179. Χρυσάνθη Θεοχάρους: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ψηλής Ράχης Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

180. Ανδρέας Θυμιογιάννης: Δάσκαλος στο 4^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του ΚΚΕ και ότι προπαγάνδιζε μέσα στο σχολείο την κομμουνιστική ιδεολογία, καθώς «από της έδρας edίδασκεν εις τους μικρούς μαθητάς της Δ' τάξεως ότι η επιστήμη δεν παραδέχεται την θρησκείαν» (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

181. Γ. Θωμαΐδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ξηροτόπου Σερρών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

182. Ανδρέας Ιωαννίδης: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά

των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

183. Σοφία Ιωαννίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ανταρτικού Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

184. Ελένη Ιωάννου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

185. Στέλλα Ιωάννου ή Αγοραστού: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Πέτρας Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

186. Ρόζα Ιμβριώτη: Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1898. Αποφοίτησε από τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και εργάστηκε αρχικά ως εκπαιδευτικός στο 1^ο Ελληνικό Σχολείο Θηλέων Αθηνών. Ήταν ενεργό μέλος του Εκπαιδευτικού Ομίλου και του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Πριν εργασθεί στο Μαράσλειο ήταν γνωστή για τις ιστορικού περιεχομένου διαλέξεις της στο Σύνδεσμο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, που εκδόθηκαν στη σειρά «Φεμινιστική Βιβλιοθήκη». Ήταν επίσης γνωστή για την αρθρογραφία της στον *Αγώνα της Γυναίκας*, το περιοδικό του Συνδέσμου. Όταν το 1924 ο Δελμούζος κλήθηκε να αναλάβει τη διεύθυνση του Μαράσλειου Διδασκαλείου, η Ρόζα Ιμβριώτη αποτέλεσε μέλος του διδακτικού του προσωπικού, με αντικείμενο τη διδασκαλία της Ιστορίας. Η διδασκαλία της Ιμβριώτη χρησιμοποιήθηκε ως όπλο κατά της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Όταν ξέσπασαν τα «Μαρασλειακά», η Ιμβριώτη

αναγκάστηκε να ζητήσει τη μετακίνησή της από το Μαράσλειο, πράγμα που θα γινόταν προσωρινά, προτού απολυθεί από τη μέση εκπαίδευση το Φεβρουάριο του 1926. Στη συνέχεια, ταξίδεψε με το σύζυγό της Γιάννη Ιμβριώτη στη Γερμανία, όπου παρέμεινε έως το 1930. Επέστρεψε στην Ελλάδα το 1930 και συνέχισε την εκπαιδευτική της σταδιοδρομία. Έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση και συνυπέγραψε με τον Σωτηρίου και τον Παπαμαύρο το «Σχέδιο μιας Λαϊκής Παιδείας», την εκπαιδευτική πρόταση της ΠΕΕΑ εν όψει μιας σοσιαλιστικής κοινωνίας. Μετά την απελευθέρωση συμμετείχε, ως μέλος του ΚΚΕ, σε όλες τις πρωτοβουλίες του κόμματος στον τομέα της εκπαίδευσης και των γυναικείων δικαιωμάτων (π.χ. ίδρυση Πανελλαδικής Ομοσπονδίας Γυναικών). Εξορίστηκε το 1948 στη Χίο και έπειτα στο Τρίκερι, όπου παρέμεινε έως το 1951. Πέθανε στις 16 Σεπτεμβρίου 1977 στην Αθήνα (Πηγή: Μαρία Ρεπούση, *Τα Μαρασλειακά (1925-1927)*, Πόλις, Αθήνα, 2012, σ. 329).

187. Ιορδάνης Ιορδανίδης: Γεννήθηκε στη Σιγή Κωνσταντινούπολης το 1885. Φιλολόγος, σημαντική φυσιογνωμία στην Αίγυπτο. Σοσιαλιστής στα νιάτα του, ενστερνίστηκε τις κομμουνιστικές ιδέες και εκτός από συνιδρυτής του «Ομίλου Κοινωνικών Μελετών» (1920) στην Αλεξάνδρεια, ήταν και μέλος του Σοσιαλιστικού - μετέπειτα- Κομμουνιστικού - Κόμματος της Αιγύπτου. Διευθυντής στο κοινοτικό σχολείο του Ζαγαζίκ, στην Αλεξάνδρεια, θα απολυθεί ως «μαλλιαρός, άθεος, εικονοκλάστης, ανήθικος, μπολσεβίκος». Το Νοέμβριο του 1923 μετά από πρόσκληση του Δελμούζου αναλαμβάνει διευθυντής των πρότυπων δημοτικών σχολείων του Μαράσλειου. Κατά τον Μάιο του 1924, ένα χρόνο πριν τα «Μαρασλειακά», διάφορες εφημερίδες κατήγγειλαν τον Ιορδανίδη όχι μόνο ως κομμουνιστή αλλά και ως πράκτορα των Ρώσων, καθώς όπως σημείωναν η σύζυγός του ήταν υπάλληλος της Ρωσικής Πρεσβείας στην Αθήνα. Ο Δελμούζος προσπάθησε να χειριστεί την υπόθεση με τρόπο που να του επιτρέπει να προστατέψει το Διδασκαλείο και ταυτόχρονα να κρατήσει στη θέση του τον Ιορδανίδη. Στις 24 Μαΐου 1924, σε έκτακτη, ειδικά για αυτό το λόγο, συνεδρίαση του προσωπικού ο Δελμούζος τοποθετήθηκε επί της ουσίας, υπερασπιζόμενος αφενός την ελευθερία της συνείδησης και αφετέρου τις αρχές του Μαράσλειου. Ωστόσο, οι απόψεις του Ιορδανίδη προβάλλονται από το σύνολο του αντίπαλου Τύπου για να καταδειχθεί η οργανική ενότητα του δημοτικισμού με τον κομμουνισμό. Ο ρόλος του καθίσταται έτσι καθοριστικός για την επινόηση του «μαλλιαροκομμουνισμού». Τελικά, μετά την έναρξη της μαρασλειακής διαμάχης, ο Δελμούζος αναγκάστηκε να ζητήσει την παραίτηση του Ιορδανίδη. Πέθανε το 1941 στη Σοβιετική Ένωση (Πηγές: Μαρία Ρεπούση, *Τα Μαρασλειακά (1925-1927)*, Πόλις, Αθήνα, 2012, σ. 184-185, 399 και Παναγιώτης Νούτσος «Ο Καβάφης, ο Σκληρός και η κίνηση των σοσιαλιστικών ιδεών στον αιγυπτιακό ελληνισμό της εποχής του», περ. *Ουτοπία*, τχ. 1, Μάιος-Ιούνιος 1992, σ. 102-109).

188. Αλέξανδρος Ιωακειμίδης: Δάσκαλος από την Πτολεμαΐδα. Γεννήθηκε στον Καύκασο το 1914. Το μεταξικό καθεστώς, τον συνέλαβε, τον ανέκρινε και τον απέλυσε το 1939. Στο βιβλίο του *Θυμήματα της ζωής μου* αναφέρεται στην απόλυσή

του. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής ήταν στέλεχος του ΕΑΜ- ΕΛΑΣ Εορδαίας. Πέθανε το 2000 (Πηγή: Αλέξανδρος Ιωακειμίδης, *Θυμήματα της ζωής μου*, Πτολεμαΐδα, 1994, σ. 158).

189. Ανατόλιος Ιωαννίδης: Δάσκαλος από το Κιλκίς. Μέλος της Περιφερειακής Κομμουνιστικής Νεολαίας Θεσσαλονίκης. Το 1937 συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς και εξορίστηκε στην Ανάφη. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής μεταφέρθηκε στο Χαϊδάρι και εκτελέστηκε στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής την Πρωτομαγιά του 1944 (Πηγή: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Άρυσ*, τόμ. Β', εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1981, σ. 311).

190. Α. Ιωαννίδης: Δάσκαλος στο Κιλκίς. Τον Αύγουστο του 1931, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Κιλκίς, κατόπιν καταγγελιών των αστυνομικών και στρατιωτικών αρχών «επί κομμουνισμό», τέθηκε σε διαθεσιμότητα μαζί με άλλους εννέα δασκάλους της περιφέρειας Κιλκίς και παραπέμφθηκε στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Τελικά, με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, οι δάσκαλοι αθωώθηκαν (Πηγές: *Μακεδονικά Νέα*, 03/08/1931, σ. 1, *Ακρόπολις*, 03/08/1931, σ. 8, *Πρωΐα*, 03/08/1931, σ. 6).

191. Χ. Ιωαννίδης: Δάσκαλος στο Κιλκίς. Τον Αύγουστο του 1931, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Κιλκίς, κατόπιν καταγγελιών των αστυνομικών και στρατιωτικών αρχών «επί κομμουνισμό», τέθηκε σε διαθεσιμότητα μαζί με άλλους εννέα δασκάλους της περιφέρειας Κιλκίς και παραπέμφθηκε στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Τελικά, με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, οι δάσκαλοι αθωώθηκαν (Πηγές: *Μακεδονικά Νέα*, 03.08.1931, σ. 1, *Ακρόπολις*, 03.08.1931, σ. 8, *Πρωΐα*, 03.08.1931, σ. 6).

192. Ζωή Ιωάννου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αμάραντων Κιλκίς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

193. Χρυσάνθη Καθενιώτου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Καμαρίτης Χαλκίδας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

194. Ι. Καϊάφας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κάτω Γουμενίτσας Καλαβρύτων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της

«εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

195. Χαρίκλεια Καλαϊτζάκη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Μουρνιάς Ηρακλείου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

196. Γιάννης Καλαϊτζίδης: Δημοτικιστής δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κάτω Κλεινών Φλωρίνης. Το φθινόπωρο του 1931 απολύθηκε με το «αδιώνυμο», αλλά λίγους μήνες αργότερα επανήλθε στην υπηρεσία. Το 1939, το μεταξικό καθεστώς τον απομάκρυνε με δυσμενή μετάθεση στα Τρίκαλα. Απολύθηκε οριστικά το 1943 (Πηγές: Ιωάννης Κασκαμανίδης, «Γιάννης Καλαϊτζίδης, «Ένας δάσκαλος από το Καρς στον φλωρινιώτικο Μεσοπόλεμο» στο Κων/νος Φωτιάδης, Σοφία Ηλιάδου-Τάχου, Βλάσσης Βλασίδης (επιμ.) *Η Δυτική Μακεδονία: από την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος έως σήμερα*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2014, σ. 277-289 και Γιάννης Κασκαμανίδης, «Κάστανος-Γιούρτσος-Καλαϊτζίδης: πρωτοπόροι του εκπαιδευτικού δημοτικισμού στη Φλώρινα (1929-1932)», *Ημερίδα 5^{ου} Δημοτικού Σχολείου Φλώρινας* «Θεόδωρος Κάστανος» (29.02.2016) <<http://www.kaskamanidis.gr/?p=190>>).

197. Ουρανία Καλαμβάκη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κοκκαρίου Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

198. Ιωάννης Καλαρουτάκος ή Παπαδόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μελισσατικών Μαγνησίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η

δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

199. Ματθιό Κάλφα: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Βρύας Πιερίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

200. Στυλιανή Καματερού: Δασκάλα στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Σκοπέλου Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

201. Δόμνα Κανάκη: Δασκάλα στο 7^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

202. Α. Κανδηλανάπτης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μεταξοχωρίου Κιλκίς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

203. Στυλιανός Κανελλόπουλος: Δάσκαλος στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Δοξάτου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

204. Παναγιώτα Κανελλοπούλου: Δασκάλα στο 4^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμη στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

205. Ιωάννης Κανονίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κάτω Κοπανού Βέροιας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

206. Σοφία Καντάρογλου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Τσοτυλίου Βοΐου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

207. Δημήτριος Καπαντζόγλου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Χάρακα Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

208. Α. Καπετάνος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Νευροβουνίτης Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

209. Α. Καπούλας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παλαιοκκλησίου Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των

απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

210. Γιώργης Καραβέλης ή Καρβέλης: Δάσκαλος από τη Ζίτσα Ιωαννίνων. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς και φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής παραδόθηκε από τις ελληνικές αρχές στους Ιταλούς και εκτελέστηκε στο Κούρνοβο στις 06.06.1943 (Πηγή: Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 478).

211. Βασιλική Καραβιβερίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Παγουριών Κομοτηνής. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

212. Ν. Καραβίδας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κρανιάς Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

213. Κ. Καραγιαννίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Γιαννίτσης Βέροιας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

214. Ελένη Καρακώστα: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Τυχίου Αλεξανδρούπολης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

215. Παναγιώτης Καραμούζης: Δάσκαλος στο δημοτικό σχολείο Βρυσιών Λαρίσης. Το 1935, με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, απομακρύνθηκε από το σχολείο με δυσμενή μετάθεση και τοποθετήθηκε στο δημοτικό σχολείο Καστανιάς Άρτας (Πηγή: *ΦΕΚ* 8/29 Ιανουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σελ. 87-88).

216. Βασίλειος Καράμπαλης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κουκουλέων Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

217. Κλεονίκη Καραπαναγιώτου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κολλινών Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

218. Αφροδίτη Καραπατάκη: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

219. Π. Καρασμάνης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παλαιοχωρίου Ευρυτανίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

220. Κωνσταντίνος Καρατζίνας: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια Τριφυλίας Στα τέλη Ιανουαρίου 1923 απολύθηκε με την υπ' αριθ. 905 πράξη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Ερμής*, τεύχ. 66, 30/1/1923, σ. 7).

221. Ι. Καραχάλιος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παζαρακίου Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

222. Ελένη Καραχριστοδούλου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αρδαμελίου Λαγκαδά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

223. Χάιδω Καρβέλη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ζίτσης Πωγωνίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

224. Φωτεινή Καρμάλη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Γερολιμένος Λακωνικής. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

225. Κωνσταντίνος Κάρμας: Παιδαγωγός, δημοτικιστής. Υπήρξε μέλος του Εκπαιδευτικού Ομίλου και του διοικητικού συμβουλίου της ΔΟΕ. Το 1923 παραιτήθηκε από το διοικητικό συμβούλιο της Δ.Ο.Ε., γιατί διαφώνησε με τους προσωπικούς χειρισμούς του προέδρου με τον υπουργό Παιδείας. Εργάστηκε στο Πρότυπο Δημοτικό Σχολείο του Μαρασλείου, όπου διαδραμάτισε μαζί με τους Χ. Δημητρακόπουλο και Ιωάννη Γεννηματά σημαντικό ρόλο στα «Μαρασλειακά», από την πλευρά των αντιμεταρρυθμιστών, κατηγορώντας τον Αλέξανδρο Δελμούζο. Στις 13 Μαΐου 1925, με απόφαση του Δελμούζου, οι τρεις παιδαγωγοί υποχρεώθηκαν να λάβουν δεκαήμερη κανονική άδεια, ενώ στις 23 Μαΐου με απόφαση του υπουργού Παιδείας Ι. Μανέτα τους ζητήθηκε να απόσχουν προσωρινά από τα καθήκοντά τους μέχρι να αποφασίσει οριστικά το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Τελικώς, παρά το απαλλακτικό πόρισμα του Δ. Λάμψα, που διεξήγαγε την έρευνα, οι τρεις παιδαγωγοί μετατέθηκαν (Πηγές: Χ. Δημητρακόπουλος, Κ. Κάρμας, Ι. Γεννηματάς, *Ο κομμουνισμός εις το Μαρασλείον, Εις απάντησιν του κ. Α. Δελμούζου*, Τυπογραφικά Καταστήματα «Ακροπόλεως», Αθήνα, 1925, σσ. 22-23 και Χάρης Αθανασιάδης, *Δάσκαλοι και εκπαιδευτικός δημοτικισμός. Το περιοδικό Αυγή (1923-1925)*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2001, σ. 91 και Αποστόλης Ανδρέου, «Εισαγωγικά στο συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων (1872-1927)», *Θέσεις*, μέρος Α', τεύχ. 32, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1990).

226. Δημήτρης Καρναβάς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ακαμάτρας Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

227. Ελένη Καρπούζη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Τηγανίου Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

228. Κωνσταντίνος Καρράς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μαγγανίτου Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

229. Χρ. Καρύδης: Δάσκαλος. Το 1933 τιμωρήθηκε με δίμηνη προσωρινή απόλυση γιατί συμμετείχε στη ομάδα των μετεκπαιδευομένων δασκάλων που με ανακοινώσεις τους καταδίκασαν την τακτική της ΔΟΕ και ζητούσαν από τους δασκάλους να υποστηρίξουν το Μόνιμο Γραφείο και την ΚΠΕ. Η διοίκηση της ομοσπονδίας ζήτησε από τον υπουργό Παιδείας την τιμωρία τους. Τις ανακρίσεις διεξήγαγε ο εκπαιδευτικός σύμβουλος Παρασκευόπουλος. Με βάση την έκθεσή του έξι δάσκαλοι και μία δασκάλα τιμωρήθηκαν με ολιγόμηνες απολύσεις και διεγράφησαν από τη μετεκπαίδευση. Τέσσερις μήνες αργότερα οι ποινές θα ακυρωθούν από το ΣτΕ ως αστήριχτες (Πηγές: *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 430, 11.06.1933, σ. 8 και *Ριζοσπάστης*, 16.05.1933 σ. 6, 31.05.1933 σ. 4 και 02.10.1933, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 654).

230. Αντώνιος Κασαπίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Δανακού Νάξου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

231. Αναστάσιος Κασιμάτης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Δημητρίου Αχαΐας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

232. Καλλιόπη Κασσάρα: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Σκοτούσης Φαρσάλων Λαρίσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

232. Χαρ. Καστανδής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πλατανιάς Βοΐου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

233. Θεόδωρος Κάστανος: Παιδαγωγός. Γεννήθηκε το 1888, στο Βροντάδο της Χίου. Το 1908 διορίσθηκε ως δάσκαλος στο Βίκι Χίου. Το 1913 έλαβε υποτροφία από το Πρώιο Κληροδότημα και μετέβη στη Γερμανία για σπουδές Παιδαγωγικών και Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο της Ιένας, όπου προσανατολίστηκε στις ιδέες της «Νέας Αγωγής» και του «Σχολείου Εργασίας». Επίσης, κατά την περίοδο 1915-1918 σπούδασε Παιδαγωγικά, Φιλοσοφία και Πειραματική Ψυχολογία στο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου. Το 1920, επιστρέφει στην Ελλάδα, ως διδάκτωρ της Φιλοσοφίας και την ίδια χρονιά διορίζεται ως καθηγητής των Παιδαγωγικών και Διευθυντής Σπουδών στο Διδασκαλείο Θηλέων Θεσσαλονίκης. Λόγω της πρωτοποριακής παιδαγωγικής δράσης του θα κατηγορηθεί ότι «διαταράτει την τάξιν του Διδασκαλείου δια της συμπεριφοράς του» και το 1921 θα μετατεθεί στα Αρχιγένη Εκπαιδευτήρια στους Επιβάτες της Ανατολικής Θράκης. Μετά τη μικρασιατική καταστροφή το Ίδρυμα θα μεταφερθεί αρχικά στην Παλιά Ορεστιάδα (Καραγάτς), όπου συγχωνεύτηκε με το Ζάππειον Ανώτερον Παρθεναγωγείον Αδριανουπόλεως, και στη συνέχεια στην Αλεξανδρούπολη. Το εκπαιδευτικό και κοινωνικό έργο του θα προκαλέσει την αντίδραση των πολιτικών και στρατιωτικών αρχών, με συνέπεια να κατηγορηθεί για αντεθνική και κομμουνιστική δράση και να απομακρυνθεί τον Οκτώβριο του 1925 με δυσμενή μετάθεση στο Μονοτάξιο Διδασκαλείο Καστοριάς. Τον Ιανουάριο του 1926 απολύθηκε από το Διδασκαλείο Καστοριάς «δι' ασυμβίβαστον προς το επάγγελμά του διαγωγήν». Η απόλυση ανακλήθηκε στις 14 Φεβρουαρίου 1926 μετά από παρέμβαση του βουλευτή του κόμματος των Φιλελευθέρων και πρώην υπουργού Παιδείας Ι. Βαλαλά. Το 1927, με τη μεταφορά του Διδασκαλείου στο Καρπενήσι συνεχίζει να το διευθύνει. Το 1929 μετατίθεται στο Πολυτάξιο Διδασκαλείο Φλώρινας. Πέθανε στις 17 Φεβρουαρίου 1932 στη Φλώρινα (Πηγή: Γλυκερία Κανδήρου, *Ο παιδαγωγός Θεόδωρος Κάστανος και το σχολείο εργασίας στην Ελλάδα: Η ζωή και η δράση του Θ. Κάστανου με επίκεντρο την εφαρμογή του σχολείου εργασίας στην Ελλάδα*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), Θεσσαλονίκη, 2012 (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), σ. 22-360).

234. Χρήστος Καστραντάς: Δάσκαλος σε Δημοτικό Σχολείο της περιφέρειας Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

235. Ζαχαρίας Κατσαδάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Νείων Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

236. Χρήστος Κατσή: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κυψέλης Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

237. Χαρίκλεια Κατσιλίδου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

238. Σάρα Κατσιμά: Δασκάλα στο 8^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμη στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

239. Αθανάσιος Κατσιούλης: Δάσκαλος στο 7^ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμάτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

240. Αικατερίνη Κατσουλιέρη: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

241. Αστέριος Κατσόχης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κρανιάς Ελασσόνας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

242. Αλεξάνδρα Κενσαλή: Από τη Μυτιλήνη. Δασκάλα στο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938, με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν φανατική προπαγανδίστρια των κομμουνιστικών ιδεών, μέλος του κομμουνιστικού πυρήνα γυναικών και ότι διένειμε παράνομα κομμουνιστικά έντυπα (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

243. Μαρία Κεπετζή: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

244. Κωνσταντίνος Κεφαλός: Από το Νεοχώρι Υπάτης. Δάσκαλος στο 5^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν προϊστάμενος του κομμουνιστικού πυρήνα του προμηθευτικού συνεταιρισμού των εκπαιδευτικών, διένειμε κομμουνιστικά έντυπα και ότι ήταν καθοδηγητής των πυρήνων της δυτικής Θεσσαλονίκης. Όπως υπογραμμίζεται χαρακτηριστικά στο

κατηγορητήριο «πρόκειται περί πείσμονος και βαθύτατα πιστεύοντος εις την κομμουνιστικήν ιδεολογίαν διδασκάλου» (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 1).

245. Γρηγόρης Κεφηρίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Κοσμά Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

246. Χρήστος Κιλέκογλου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λευκαδίων Εδέσσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

247. Γ. Κιμισκής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μυλοχωρίου Κιλκίς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

248. Σ. Κιμισκής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Τριποτάμου Κιλκίς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

249. Διον. Κιμπής: Δάσκαλος, μέλος της Αριστερής Παράταξης. Στις 26-11-1932 με εντολή του υπουργείου Παιδείας, ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Ι. Σκουτερόπουλος, διενήργησε ανακρίσεις σε βάρος του Κιμπή και άλλων 17 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στο 15^ο συνέδριο της ΔΟΕ. Η έκθεση Σκουτερόπουλου παραδόθηκε τον Ιανουάριο του 1933. Πρότεινε την απόλυση και των 18. Ως βασικά πειστήρια παρέθετε τις καταθέσεις των μελών της πρώην και νυν διοίκησης της ΔΟΕ Κακουλάκη, Χατζή και Θεοδώρου. Ο Αλέξανδρος Μυλωνάς του Αγροτικού Κόμματος, που στη συγκυρία εκείνη ήταν υπουργός Παιδείας της βραχύβιας

κυβέρνησης Βενιζέλου, δεν θα υλοποιήσει την πρόταση. Όταν όμως στην επόμενη κυβέρνηση (Κυβέρνηση Τσαλδάρη) υπουργός Παιδείας ανέλαβε ο Β. Τουρκοβασίλης του κόμματος Ελευθεροφρόνων, η έκθεση θα διοχετευτεί εσκεμμένα στον τύπο, η υπόθεση θα επανέλθει και οι 18 θα παραπεμφθούν στα εποπτικά συμβούλια με το ερώτημα της απόλυσης (Πηγές: *Πρωΐα*, 19-4-1933, *Ριζοσπάστης*, 20-4-1933 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 653).

250 Αλεξάνδρα. Κινινή: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

251. Αικατερίνη Κίνλεϋ: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Καλλιθέας. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

252. Ι. Κίτσος: Δάσκαλος στην Κόνιτσα, μέλος της Αριστερής Παράταξης. Στις 26-11-1932 με εντολή του υπουργείου Παιδείας, ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Ι. Σκουτερόπουλος, διενήργησε ανακρίσεις σε βάρος του Κίτσου και άλλων 17 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στο 15ο συνέδριο της ΔΟΕ. Η έκθεση Σκουτερόπουλου παραδόθηκε τον Ιανουάριο του 1933. Πρότεινε την απόλυση και των 18. Ως βασικά πειστήρια παρέθετε τις καταθέσεις των μελών της πρώην και νυν διοίκησης της ΔΟΕ Κακουλάκη, Χατζή και Θεοδώρου. Ο Αλέξανδρος Μυλωνάς του Αγροτικού Κόμματος, που στη συγκυρία εκείνη ήταν υπουργός Παιδείας της βραχύβιας κυβέρνησης Βενιζέλου δεν θα υλοποιήσει την πρόταση. Όταν όμως στην επόμενη κυβέρνηση (Κυβέρνηση Τσαλδάρη) υπουργός Παιδείας ανέλαβε ο Β. Τουρκοβασίλης του κόμματος Ελευθεροφρόνων, η έκθεση θα διοχετευτεί εσκεμμένα στον τύπο, η υπόθεση θα επανέλθει και οι 18 θα παραπεμφθούν στα εποπτικά συμβούλια με το ερώτημα της απόλυσης (*Πρωΐα*, 19-4-1933, *Ριζοσπάστης*, 20-4-1933 και) Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 653).

253. Παναγιώτης Κολιόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λίμνης Πωγωνίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

254. Βασίλειος Κονατίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Οριζαρίου Εδέσσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

255. Α. Κονδώρας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κάτω Λίππας Ιωαννίνων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

256. Τηλέμαχος Κονταξάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Καραβίας Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

257. Δέσποινα Κοντή: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Περάματος Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

258. Ε. Κοντογιάννης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κρίας Ζαγορίου Μετσόβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

259. Κωνσταντίνος Κοντοθανάσης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Στουρνάρας Ευρυτανίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

260. Ευθύμιος Κοντομήτρος: Δάσκαλος στο 21^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

261. Σωτηρία Κοπάνου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Σακτουρίων Ρεθύμνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

262. Ελένη Κορικίνογλου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κάτω Βασιλικής Μεσολογγίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

263. Χαρ. Κοσκινάς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Θεράποντος (Ζωγράφου Αθηνών). Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

264. Σταυρούλα Κοσμά: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ασωμάτου Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

265. Αθανάσιος Κοσμάς: Δάσκαλος στο μονοτάξιο σχολείο Κεχριών Ευβοίας. Τον Ιανουάριο του 1935 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Χαλκίδας απομακρύνθηκε από το σχολείο με δυσμενή μετάθεση και τοποθετήθηκε στο μονοτάξιο σχολείο Ροβιών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6 και *ΦΕΚ* 6^α/22 Ιανουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σ. 61^α).

266. Ελένη Κοσμαΐδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Πενταλόφου Βοΐου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

267. Δημήτριος Κοσμάς: Δάσκαλος. Γεννήθηκε το 1913 στο Μιχαλίτσι Ιωαννίνων. 1926 αποφοίτησε από το πεντατάξιο Διδασκαλείο Ιωαννίνων. Στις 10 Αυγούστου 1936 συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς και εξορίστηκε στην Ανάφη. Τον Ιούνιο του 1937 μεταφέρθηκε στην Ακροναυπλία και μετά για τρεις μήνες στις φυλακές Αίγινας. Το Σεπτέμβριο του 1937 μεταφέρθηκε ξανά στην Ακροναυπλία. Το 1942 μεταφέρθηκε στη Λάρισα και μετά τη συνθηκολόγηση των Ιταλών στο Χαϊδάρι. Εκτελέστηκε από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής την Πρωτομαγιά του 1944 στο

σκοπευτήριο της Καισαριανής (Πηγή: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυσ*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 315).

268. Παναγιώτης Κοτσώνης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Νεοχωρίου Κυνουρίας Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

269. Α. Κοττάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σταυρού Λαγκαδά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

270. Αυγέριος Κουβουκλιανός: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Χαμηλού Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

271. Ουρανία Κουκλουτζαλή: Δασκάλα στο 16^ο Δημοτικό Σχολείο Πειραιώς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

272. Γεώργιος Κούκος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μελισσουργών Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

273. Αλκυόνη Κουμπή: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Καταπόλων Νάξου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

274. Σ. Κουμπιάς: Δάσκαλος στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμαριάς Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

275. Α. Κούνας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κεραμιδιάς Ηλείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

276. Μίλτος Κουντουράς: Γεννήθηκε στο Σκόπελο της Λέσβου το 1889. Από το 1905 γίνεται συνδρομητής του περιοδικού «Διάπλασις των Παίδων» του Γρηγορίου Ξενόπουλου, όπου και στέλνει έργα του με το ψευδώνυμο «η ψυχή της Λέσβου». Ως φοιτητής στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών γράφει στο περιοδικό «Νουμάς» με το ψευδώνυμο «Μίλτος Λέσβης». Κατά την περίοδο 1915-1923 εργάζεται ως εκπαιδευτικός. Το έργο του διακόπτεται από συχνές στρατεύσεις. Το 1922 πολεμά στο Μικρασιατικό Μέτωπο. Το 1923 δημοσιεύει στη λεσβιακή εφημερίδα του Στρατή Μυριβήλη «Καμπάνα» το άρθρο (σε συνέχειες) «Κλείστε τα σχολεία». Τονίζει πόσο αφύσικη είναι η ζωή των παιδιών στο σχολείο και πόσο αυτό τα αποξενώνει από τη ζωή. Την ίδια χρονιά μεταβαίνει για μεταπτυχιακές σπουδές στη Γερμανία. Σπουδάζει Παιδαγωγική - Διδακτική και Ψυχολογία. Στα τέλη του 1926 Επιστρέφει στην Ελλάδα και διορίζεται διευθυντής στο Διδασκαλείο Θηλέων Θεσσαλονίκης, το οποίο και διηύθυνε μέχρι το 1930. Το 1928 ξέσπασαν τα «σκάνδαλα» του Διδασκαλείου, που αφορούσαν, σύμφωνα με τη Σχολική Επιτροπή που έκανε τις καταγγελίες εναντίον του Κουντουρά, «την θρησκευτικήν και εθνικήν μόρφωσιν των μαθητριών του Διδασκαλείου». Μετά από απαλλακτικό πόρισμα

συνέχισε να εργάζεται στο Διδασκαλείο μέχρι το 1930, οπότε και διορίζεται σύμβουλος στο Εκπαιδευτικό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο. Το 1931 δημοσιεύει στην εφημερίδα Μακεδονία της Θεσσαλονίκης άρθρο με τον τίτλο «η Διαμαρτυρία ενός ανθρώπου, η αγανάκτηση ενός παιδαγωγού». Για το άρθρο αυτό καλείται σε απολογία και τιμωρείται με «ποινή επιπλήξεως» από τον υπουργό Παιδείας Γ. Παπανδρέου. Το 1933 απολύεται από το Εκπαιδευτικό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο. Το 1936 εκδίδει το περιοδικό *Παιδεία*. Πεθαίνει το 1940 στο νοσοκομείο «Ευαγγελισμός» (Πηγή: Θεοδώρα Χασεκίδου - Μάρκου, «Παιδαγωγοί και παιδαγωγικά ρεύματα στα Διδασκαλεία Θεσσαλονίκης. Παναγιώτης Οικονόμου», *Τα Εκπαιδευτικά*, τεύχος 107-108 (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2013), σσ. 309-326).

277. Αικατερίνη Κουρατσώνα: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ν. Αμισούς Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

278. Σ. Κουρτελέσης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αλειμματάδων Κέρκυρας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

279. Λουκία Κουσκούρινου: Δασκάλα σε Δημοτικό Σχολείο του Πειραιά. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2.).

280. Λάμπρος Κούσουλας: Από τη Λοκρίδα. Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ασβεστοχωρίου. Μέλος της Αριστερής Παράταξης των Δασκάλων. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος, διένειμε κομμουνιστικά έντυπα και οργάνωνε συσκέψεις κομμουνιστικών πυρήνων στην οικία του (Πηγές: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5 και Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 75).

281. Δημήτρης Κουτσομούτης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ασθαίας Μεσσηνίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

282. Γιώργος Κρόκος: Γεννήθηκε το 1905 στο Στελί Ικαρίας. Φοίτησε στο Διδασκαλείο Μυτιλήνης και στη συνέχεια εργάστηκε ως δάσκαλος στο δημοτικό σχολείο Ξανθογείων Εδέσσης. Το 1932 κατηγορήθηκε ότι προπαγάνδιζε τις κομμουνιστικές ιδέες στους μαθητές του, αλλά απαλλάχθηκε από το Εποπτικό Συμβούλιο Εδέσσης λόγω αμφιβολιών. Ακολούθησαν αστυνομικές και δικαστικές διώξεις. Στις 10 Νοεμβρίου 1932 προφυλακίστηκε στις Επανορθωτικές Φυλακές Εδέσσης και στη συνέχεια φυλακίστηκε στις Φυλακές Επταπυργίου Θεσσαλονίκης. Αμέσως μετά εξορίστηκε στον Αη Στράτη απ' όπου δραπέτευσε. Συνελήφθη ξανά και φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής παραδόθηκε από τις ελληνικές αρχές στους Γερμανούς, οι οποίοι τον εκτέλεσαν στην Καισαριανή την Πρωτομαγιά του 1944 (Πηγές: Σπύρος Τέσκος, «Χαραγμένες ζωές», Ντοκιμαντέρ, μαρτυρίες και αφηγήσεις για τη ζωή του Γ. Κρόκου, 2013 <https://www.youtube.com/watch?v=Ykc_sL8EtuTk> και Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 481).

283. Σπύρος Κτενίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ν. Μηχανιώνας Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

284. Γ. Κυπαρισσίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Νέου Καβακλίου Κομοτηνής. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

285. Δημήτρης Κυριακίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σωτείας Εδέσσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο

βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

286. Σταυρούλα Κυριακίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Καλλιθέας. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

287. Ευαγγελία Κυριακού: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Γεμιστής Αλεξανδρούπολης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

288. Ν. Κωνσταντάκης: Δάσκαλος. Το 1933 τιμωρήθηκε με δίμηνη προσωρινή απόλυση γιατί συμμετείχε στη ομάδα των μετεκπαιδευομένων δασκάλων που με ανακοινώσεις τους καταδίκασαν την τακτική της ΔΟΕ και ζητούσαν από τους δασκάλους να υποστηρίξουν το Μόνιμο Γραφείο και την ΚΠΕ. Η διοίκηση της ομοσπονδίας ζήτησε ευθέως από τον υπουργό Παιδείας την τιμωρία τους. Τις ανακρίσεις διεξήγαγε ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Παρασκευόπουλος. Με βάση την έκθεσή του έξι δάσκαλοι και μία δασκάλα τιμωρήθηκαν με ολιγόμηνες απολύσεις και διεγράφησαν από τη μετεκπαίδευση. Τέσσερις μήνες αργότερα οι ποινές θα ακυρωθούν από το ΣτΕ ως αστήριχτες (Πηγές: *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 430, 11-6-1933, σ. 8 και *Ριζοσπάστης*, 16 -5-1933 σ. 6, 31-5-1933 σ. 4 και 2-10-1933, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή (Παν/μιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ), Ιωάννινα, 1999, σ. 654 και Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 77).

289. Κωνσταντίνος Κωνσταντινίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κεραμωτών Ρεθύμνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

290. Ι. Κωνσταντινόπουλος: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

291. Ασημίνα Κωνσταντίνου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ν. Μουδανιών Χαλκιδικής. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

292. Κωνσταντίνος Κωνσταντίνου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ξηροκάμπου Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

293. Ευγενία Κωνσταντοπούλου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

294. Χ. Κωσταδήμας: Δάσκαλος, μέλος της Αριστερής Παράταξης στα Ιωάννινα. Στις 26-11-1932 με εντολή του υπουργείου Παιδείας, ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Ι. Σκουτερόπουλος, διενήργησε ανακρίσεις σε βάρος του Κωσταδήμα και άλλων 17 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στο 15ο συνέδριο της ΔΟΕ. Ο Σκουτερόπουλος παρέδωσε την έκθεση τον Ιανουάριο του 1933. Πρότεινε την

απόλυση και των 18. Ως βασικά πειστήρια παρέθετε τις καταθέσεις των μελών της πρώην και νυν διοίκησης της ΔΟΕ Κακουλάκη, Χατζή και Θεοδώρου. Ο Αλέξανδρος Μυλωνάς του Αγροτικού Κόμματος, που στη συγκυρία εκείνη ήταν υπουργός Παιδείας της βραχύβιας κυβέρνησης Βενιζέλου δεν θα υλοποιήσει την πρόταση. Όταν όμως στην επόμενη κυβέρνηση (Κυβέρνηση Τσαλδάρη) υπουργός Παιδείας ανέλαβε ο Β. Τουρκοβασίλης του κόμματος Ελευθεροφρόνων, η έκθεση θα διοχετευτεί εσκεμμένα στον Τύπο, η υπόθεση θα επανέλθει και οι 18 θα παραπεμφθούν στα εποπτικά συμβούλια με το ερώτημα της απόλυσης (Πηγές: *Πρωΐα*, 19-4-1933, *Ριζοσπάστης*, 20-4-1933).

295. Σωτήρης Κωστάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μαυραγάνης Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

296. Ηλίας Κωσταράκος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ποταμιάς Καβάλας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

297. Ολυμπία Κωφοή: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Γλούστης Φιλιατών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

298. Σεβαστή Λαγοπούλου: Δασκάλα στο 6^ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμάτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

299. Κωνσταντίνος Λαγουμιτζάκης: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

300. Γεώργιος Λαΐος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μεγαλόχαρης Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

301. Αντωνία Λάζου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

302. Διονύσιος Λαμπρόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Καρνασίου Μεσσηνίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

303. Κ. Λαμπιδής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ανθοφύτου Κιλκίς. Τον Αύγουστο του 1931, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Κιλκίς, κατόπιν καταγγελιών των αστυνομικών και στρατιωτικών αρχών «επί κομμουνισμού», τέθηκε σε διαθεσιμότητα μαζί με άλλους εννέα δασκάλους της περιφέρειας Κιλκίς και παραπέμφθηκε στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Τελικά, με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, οι δάσκαλοι αθωώθηκαν. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης

Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6 και *Μακεδονικά Νέα*, 03.08.1931, σ. 1 και *Ακρόπολις*, 03.08.1931, σ. 8 και *Πρωΐα*, 03.08.1931, σ. 6).

304. Εμμ. Λεβεντάκος: Δάσκαλος. Το 1933 τιμωρήθηκε με τρίμηνη προσωρινή απόλυση γιατί συμμετείχε στη ομάδα των μετεκπαιδευομένων δασκάλων που με ανακοινώσεις τους καταδίκασαν την τακτική της ΔΟΕ και ζητούσαν από τους δασκάλους να υποστηρίξουν το Μόνιμο Γραφείο και την ΚΠΕ. Η διοίκηση της ομοσπονδίας ζήτησε από τον υπουργό Παιδείας την τιμωρία τους. Τις ανακρίσεις διεξήγαγε ο εκπαιδευτικός σύμβουλος Παρασκευόπουλος. Με βάση την έκθεσή του έξι δάσκαλοι και μία δασκάλα τιμωρήθηκαν με ολιγόμηνες απολύσεις και διεγράφησαν από τη μετεκπαίδευση. Τέσσερις μήνες αργότερα οι ποινές θα ακυρωθούν από το ΣτΕ ως αστήριχτες (Πηγές: *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 430, 11-6-1933, σ. 8 και *Ριζοσπάστης*, 16 -5-1933 σ. 6, 31-5-1933 σ. 4 και 2-10-1933, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή (Παν/μιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ), Ιωάννινα, 1999, σ. 654).

305. Σπύρος Λεβεντίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μονοβρύσεως Σερρών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

306. Μαρία Λέξου: Δασκάλα στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Μάνδρας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

307. Καλομοίρα Λέκκα: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Μετοχίου Μαγνησίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

308. Αικατερίνη Λεμάνη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Μπεκήδων Λαρίσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

309. Στέλλα Λεμονή: Δασκάλα στο 6^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμη στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

310. Αριστ. Λιάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σάγκας Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

311. Χρήστος Λιάπης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μπεζιούλας Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

312. Νικόλαος Λιθοξόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ακρινού Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

313. Χριστίνα Λυκουριώτου: Δασκάλα σε Δημοτικό Σχολείο του Πειραιά. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2.).

314. Αγγελική Λυχνού: Δασκάλα στο 7^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμη στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2.).

315. Αρ. Μάγγος: Το 1933 με απόφαση το Εκπαιδευτικού Συμβουλίου τιμωρήθηκε με 45θήμερη προσωρινή απόλυση, διότι «κατά τη 15^η γενική συνέλευση των δημοδιδασκάλων εκφράστηκε ανευλαβώς κατά του κράτους» (Πηγή: *Πρωΐα*, 13.07.1933, σ. 3 και *Ακρόπολις*, 13.07.1933, σ. 4).

316. Θ. Μάγγος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κουβουκλίου Σερρών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

317. Αντωνία Μαγκουρέα: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

318. Εμμανουήλ Μαθιουδάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Γουρνών Ηρακλείου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

319. Αθανάσιος Μάκος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Τουρνικίου Βοΐου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

320. Γ. Μακρυγένης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πέτα Αχαΐας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

321. Μερόπη Μακρυδάκη: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

322. Β. Μαλέσιος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ραδοβυζίου Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

323. Παναγιώτα Μαλτέζου: Δασκάλα στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Ιωάννου Λετρίνων Ηλείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

324. Παναγιώτης Μαλτέζος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αμφιλοχίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

325. Κατίνα Μαμέλη: Γεννήθηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στη Σιγή της Προύσας. Αποφοίτησε από το Ιωακείμειο Παρθεναγωγείο Κωνσταντινούπολης και το 1925 μετέβη στην Αθήνα και διορίστηκε δασκάλα στη Ν. Φιλαδέλφεια. Εντάχθηκε στο ΚΚΕ και ανέπτυξε σημαντική συνδικαλιστική δράση Διατέλεσε αντιπρόσωπος του συλλόγου της στη 12^η και 15^η γενική συνέλευση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας. Το μεταξικό καθεστώς τη συνέλαβε, την απέλυσε και τη φυλάκισε. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής, οι Γερμανοί τη συνέλαβαν ξανά και τη φυλάκισαν στις φυλακές Χατζηκώστα. Αποφυλακίστηκε με την Απελευθέρωση. Στον Εμφύλιο εξορίστηκε στη Ζάκυνθο, στον Αη Στράτη, στη Χίο, στο Τρίκερι και στη Μακρόνησο. Η απριλιανή δικτατορία την εξόρισε στη Γυάρο απ' όπου απολύθηκε για λόγους υγείας. (Πηγή: Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 87-89).

326. Κωνσταντίνος Μανάρος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κυπρίνου Διδυμοτείχου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

327. Αθηνά Μανασείδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

328. Ιωάννα Μανέτα: Δασκάλα στο 41^ο Δημοτικό Σχολείο Πειραιώς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

329. Α. Μαντέλλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αηδονοχωρίου Κονίτσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

330. Στ. Μαντζαβίνος: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

331. Ανδρέας Μανωλέας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ριγηλίων Λακωνικής. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

332. Κώστας Μανωλιάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μακρυχωρίου Λαρίσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

333. Κ. Μανωλόπουλος: Δάσκαλος. Το 1933 τιμωρήθηκε με δίμηνη προσωρινή απόλυση γιατί συμμετείχε στη ομάδα των μετεκπαιδευομένων δασκάλων που με ανακοινώσεις τους καταδίκασαν την τακτική της ΔΟΕ και ζητούσαν από τους δασκάλους να υποστηρίξουν το Μόνιμο Γραφείο και την ΚΠΕ. Η διοίκηση της ομοσπονδίας ζήτησε ευθέως από τον υπουργό Παιδείας την τιμωρία τους. Τις ανακρίσεις διεξήγαγε ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Παρασκευόπουλος. Με βάση την έκθεσή του έξι δάσκαλοι και μία δασκάλα τιμωρήθηκαν με ολιγόμηνες απολύσεις και διεγράφησαν από τη μετεκπαίδευση. Τέσσερις μήνες αργότερα οι ποινές θα ακυρωθούν από το ΣτΕ ως αστήριχτες (Πηγές: *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 430, 11-6-1933, σ. 8 και *Ριζοσπάστης*, 16 -5-1933 σ. 6, 31-5-1933 σ. 4 και 2-10-1933, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή (Παν/μιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ), Ιωάννινα, 1999, σ. 654).

334. Αικατερίνη Μαρίνου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

335. Ελίζα Μάρκου: Δασκάλα στο 7^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμη στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

336. Δημήτριος Μαρκόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βόλακα Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

337. Γεώργιος Μαρουδής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πλαδανίων Ρεθύμνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

338. Ξ. Μασμουνίδης: Δάσκαλος στο Κιλκίς. Τον Αύγουστο του 1931, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Κιλκίς, κατόπιν καταγγελιών των αστυνομικών και στρατιωτικών αρχών «επί κομμουνισμών», τέθηκε σε διαθεσιμότητα μαζί με άλλους εννέα δασκάλους της περιφέρειας Κιλκίς και παραπέμφθηκε στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Τελικά, με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, οι δάσκαλοι αθωώθηκαν (Πηγές: *Διδασκαλικό Βήμα*, τεύχος 345, Αθήναι, 1931. σ. 12, *Μακεδονικά Νέα*, 03.08.1931, σ. 1, *Ακρόπολις*, 03.08.1931, σ. 8, *Πρωΐα*, 03.08.1931, σ. 6).

339. Πάργα Μάστρακα: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας

Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

340. Παναγιώτης Μαυρίκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αλαγωνίας Μεσσηνίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

341. Πηνελόπη Μαυροπούλου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Χώσιανων Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

342. Χαρίκλεια Μεζιτζή: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αετού Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

343. Χρυσή Μελαγχροινού: Δασκάλα σε Δημοτικό Σχολείο του Πειραιά. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2.).

344. Χαρίκλεια Μερκούρη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Καλλιθέας. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και

υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

345. Χ. Μεσαρετζίδης: Δάσκαλος στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Επανομής Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

346. Ν. Μεταξάς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λαυρεωτικής. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

347. Π. Μετσιόπουλος: Δάσκαλος στο Ισραηλιτικό Δημοτικό Σχολείο Κομοτηνής. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

348. Π. Μηνιάδης: Δάσκαλος στο 7^ο Δημοτικό Σχολείο Κοκκινιάς Πειραιώς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

349. Αθηνά Μήτκα: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ψαράδων Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

350. Μ. Μήτρας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μαστρογιαννίου Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

351. Αικατερίνη Μήτσου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Λογκανίκου Λακεδαιμόνος (Λακωνίας). Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

352. Ελένη Μίληση: Δασκάλα στο 4^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Μεγάρων. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

353. Θ. Μίστος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λακκιάς Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

354. Θεμιστοκλής Μιχαηλίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Στενωπού Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

355. Κ. Μιχαηλίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ασπροκκλησιάς Καστοριάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της

«εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

356. Ευγενία Μιχαλίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Παναγιούδας Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

357. Σωφρόνιος Μοναχίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ποταμιάς Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

358. Σπ. Μόνταυλος: Δάσκαλος στο 7^ο Δημοτικό Σχολείο Αρρένων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμος στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

359. Αντώνης Μουδόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παγονερίου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

360. Νεοκλής Μουδόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αχλαδιάς Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

361. Κλήμης Μουρατίδης: Δάσκαλος στο χωριό Μεγάλη Στέρνα Κιλκίς. Μέλος του ΚΚΕ από το 1926. Συνελήφθη το Μάιο του 1930, διότι «ανευρέθησαν επ' αυτού κομμουνιστικά προκηρύξεις». Κατηγορήθηκε από τις τοπικές αρχές ότι ήταν μέλος κομμουνιστικού πυρήνα και ότι προπαγάνδιζε την κομμουνιστική ιδεολογία στους μαθητές του. Καταδικάστηκε σε φυλάκιση τριών ετών και δύο χρόνια εξορία στην Αμοργό. Πέθανε το 1960 σε ηλικία ετών, πολιτικός πρόσφυγας στην Τσεχοσλοβακία (Πηγές: *Σκριπ*, 24.05.1930, σ. 2 και *Ριζοσπάστης*, 21/5/1930, σ. 4 και 29.03.2003 σ. 36).

362. Αντώνης Μούργελας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κουνουπιάς Κυνουρίας Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

363. Μόσχος Μουρτζιτίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μάνης Διδυμοτείχου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

364. Παναγιώτης Μπακανάκης: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Φωκίδος. Τον Ιανουάριο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση διευθυντή στο 8^ο Δημοτικό Σχολείο Αρρένων Αθηνών βάσει του Ν.Δ. της 5^{ης} Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 14/ 18 Ιανουαρίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 95 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

365. Α. Μπαλλάς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λενωσαίων Καρυστίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της

«εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

366. Κ. Μπαρμπαγεώργος: Συνδικαλιστής της Αριστερής Παράταξης στη Διδασκαλική Ομοσπονδία. Το 1933 με απόφαση το Εκπαιδευτικού Συμβουλίου τιμωρήθηκε με πρόστιμο αποδοχών ενός μηνός, διότι «κατά τη 15^η γενική συνέλευση των δημοδιδασκάλων εκφράστηκε ανευλαβώς κατά του κράτους» (Πηγές: *Πρωΐα*, 13.07.1933, σ. 3 και *Ακρόπολις*, 13.07.1933, σ. 4).

367. Σωτήρης Μπαρμπουνάκης: Γεννήθηκε το 1904 στη Μολόχα Καρδίτσας. Σπούδασε δάσκαλος στο Μαράσλειο Διδασκαλείο. Έγινε μέλος του ΚΚΕ το 1931 και ανέπτυξε σημαντική πολιτική και συνδικαλιστική δράση από τις γραμμές της Αριστερής Παράταξης των δημοσίων υπαλλήλων. Το 1935, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου απομακρύνθηκε με δυσμενή μετάθεση από το Ισραηλιτικό Σχολείο Καβάλας και τοποθετήθηκε στο δημοτικό σχολείο Λαγκάδας Αμοργού. Στη συνέχεια, με την άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων που επιβλήθηκε μετά το αποτυχημένο κίνημα του 1935, απολύθηκε όπως και άλλοι 2.200 υπάλληλοι. Το 1935-1936 ανήκε στην επιτροπή που εξέδιδε το *Διδασκαλικό Βήμα* μαζί με τους Κ. Θ. Παπανικολάου, Α. Ρουχωτά, Π. Δημητράτο και Β. Παπά. Επαναδιορίστηκε το 1939. Έλαβε μέρος στον ελληνοϊταλικό πόλεμο 1940-1941. Κατά την περίοδο της Κατοχής ήταν γραμματέας της περιφερειακής οργάνωσης του ΚΚΕ Καρδίτσας. Μετά την απελευθέρωση διώχθηκε και εξαναγκάστηκε σε παραίτηση. Καταδικάστηκε σε πολύχρονη φυλάκιση και εξορίστηκε στη Μακρόνησο, όπου υποβλήθηκε σε σκληρά βασανιστήρια. (Πηγές: Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 71-72 και *ΦΕΚ* 7/25 Ιανουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σ. 77).

368. Π. Μπατσούτας: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια Λαγκαδά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

369. Αντώνιος Μπάτσος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ταρσού Κορινθίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

370. Λεωνίδας Μπαφατάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κλειδίου Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

371. Άγγελος Μπέκιος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Φελόης Ηλείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

372. Μιχαήλ Μπελλίρης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ασπροκάμπου Γρεβενών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

373. Τρύφων Μπέλλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ελαταριάς Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

374. Ν. Μπενόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λαυρεωτικής. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και

υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

375. Παν. Μπέντας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βάρης Βοΐου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

376. Φώτης Μπίκας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κλεισούρας Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

377. Περικλής Μπίσολας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παρθενίου Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

378. Νικόλαος Μπτσόκας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κοκκινοχώματος Φιλιατών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

379. Βαρβάρα Μπόγρη: Δασκάλα στο 7^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμη στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

380. Αντωνία Μποζίνη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Βαλτοτοπίου Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο

βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

381. Γ. Μπολότης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πύργου Ιθώμης Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

382. Γ. Μπούρας: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια Φιλιατών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257, σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

383. Α. Μυλωνάς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κουκλουτζά Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

384. Συρματή Μυτάκου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Οργαντζή Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

385. Α. Μωραΐτης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κρύων Νερών Λαγκαδά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των

απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

386. Θ. Ναχού: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

387. Λαμπρινή Νεραντζίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Δογάνης Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

388. Κλυταιμνήστρα Νεστορίδου: Δασκάλα σε Δημοτικό Σχολείο της περιφέρειας Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

389. Επαμεινώνδας Νέστωρ: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγριδίου Αιτωλοακαρνανίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

390. Αναστάσιος Νέτσης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ελατιάς Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο

βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

391. Γεώργιος Νικολαΐδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Βασιλείου Ρεθύμνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

392. Θεόφιλος Νικολαΐδης: Δάσκαλος, με καταγωγή από τον Καύκασο. Κατά τη μεταξική περίοδο συνελήφθη, βασανίσθηκε και αναγκάστηκε να κάνει δήλωση μετανοίας. Στην Κατοχή οργανώθηκε στο ΕΑΜ και συμμετείχε στην εθνική Αντίσταση. Το 1947 συνελήφθη και υπέκυψε σε σκληρά βασανιστήρια στην Ασφάλεια Θεσσαλονίκης δολοφονήθηκε από τα βασανιστήρια (Ελλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυς*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 284).

393. Ιωάννης Νικολαΐδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σταυροδρομίου Βοΐου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

394. Κατίνα Νικολαΐδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κουφαλίων Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

395. Π. Νικολακάκος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ν. Μηχανιώνας Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως»,

Πρωΐα, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

396. Βαγγέλης Νικολάου: Δάσκαλος, μέλος της Αριστερής Παράταξης. Γεννήθηκε στο Ασημοχώρι Κόνιτσας το 1879. Σπούδασε στο Διδασκαλείο Βελλάς Ιωαννίνων. Έλαβε μέρος στη μικρασιατική εκστρατεία και όταν επέστρεψε υπηρέτησε σε διάφορα χωριά της Κόνιτσας. Το 1929-1931 μετεκπαιδεύτηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Οι προοδευτικές του ιδέες ήταν η αιτία να μη γίνει επιθεωρητής, παρότι ήρθε δεύτερος μεταξύ 200 συναδέλφων του στο διαγωνισμό. Μετατέθηκε στην Αθήνα το 1941 και υπηρέτησε σε διάφορα σχολεία. Έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση και ήταν από τα βασικά στελέχη του ΕΑΜ Εκπαιδευτικών Αθήνας. Κατά την περίοδο της Κατοχής ήταν μέλος της διοίκησης της παράνομης ΔΟΕ. Για την αντιστασιακή του δράση απολύθηκε με το Θ/1946 ψήφισμα. Μετά την απελευθέρωση συλλαμβάνεται κατά τα Δεκεμβριανά και μεταφέρεται στην Ελ Ντάμπα. Το Μάρτιο του 1945 επιστρέφει στην Αθήνα και συνεχίζει τη δράση του στο Σύλλογο Απολυθέντων και Συνταξιούχων Εκπαιδευτικών. Για τη συνδικαλιστική του δράση εκτοπίζεται στην Ικαρία και τη Μακρόνησο μέχρι το 1963. Πέθανε στην Αθήνα στις 6 Ιανουαρίου 1974 (Πηγή: Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σσ. 80-82).

397. Β. Νταλής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Προβάτου Ευρυτανίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

398. Π. Ντάφλος: Δάσκαλος στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Μιχαλιτσίου Ιωαννίνων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

399. Β. Ντούσιας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κρυοπηγής Πρέβεζας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

400. Γ. Ντρούτζας: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

401. Βασίλειος Ξενιτίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ακρανιάς Εδέσσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

402. Ευάγγελος Οικονομίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σέλλιανης Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

403. Κ. Οικονομόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Οινόης Ηλείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

404. Κωνσταντίνος Οικονομόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Καλανίστρης Αχαΐας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής

Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

405. Ανθή Οικονόμου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

406. Κ. Οικονόμου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ριζανών Λαγκαδά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

407. Ν. Οικονόμου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μεσοβουνίου Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

408. Νικόλαος Οικονόμου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κορφοβουνίων Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

409. Ελένη Ορφανίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Προφήτου Λαγκαδά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*,

19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

410. Κατίνα Ορφανίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Χαλάστρας Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

411. Κ. Παλάσκας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μεριχόβου Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

412. Γ. Παλλιεράκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Στόλων Ηρακλείου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

413. Ιωάννης Παναγιωτάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ατσιπάδων Ρεθύμνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

414. Π. Παναγιωτάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Περαιάς Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*,

19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

415. Θεοδοσία Παναγιωτίδου: Δασκάλα στο 6^ο Δημοτικό Σχολείο Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

416. Ελισάβετ Παναγιώτου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Γιαννίτσας Βέροιας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

417. Δημήτριος Παντακίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πενταλόφου Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

418. Γιώργος Παντελίδης: Από το Κιστίν της Μικράς Ασίας. Δάσκαλος στο Δ' Δημοτικό Ισραηλιτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος από το 1935. ότι κατά την περίοδο της σύλληψής του ήταν γραμματέας του κομμουνιστικού πυρήνα δημοδιδασκάλων δυτικής Θεσσαλονίκης και ότι οργάνωνε συσκέψεις μεταξύ μελών της κομμουνιστικής «φράξιας» στην οικία του (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

419. Ι. Πανόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Καστελλίου Καλαβρύτων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*,

19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

420. Παναγιώτης Πάντογλου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Νικοτσάρας Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

421. Άγγελος Πανούσης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πλατάνου Μαγνησίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

422. Θεοφανώ Παπά: Από την Κωνσταντινούπολη. Δασκάλα στο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του κομμουνιστικού πυρήνα διδασκαλισσών από το 1935 και διακινούσε τον κομμουνιστικό τύπο (*Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

423. Μαρία Παπαβασιλείου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αρμενικού Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

424. Χρήστος Παπαβασιλείου: Γεννήθηκε το 1914 στην Κουρούτα Ιωαννίνων. Σπούδασε δάσκαλος στο πεντατάξιο Διδασκαλείο Ιωαννίνων. Κατά τη μεταξική περίοδο συνελήφθη και φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία. Πέθανε στο νοσοκομείο «Σωτηρία» το 1941 (Πηγή: Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 487).

425. Αθανάσιος Παπαγεωργίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μυροκάρπου Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο

της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

426. Γ. Παπαγεωργίου: Δάσκαλος στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Άργους Ορεστικού. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

427. Δημήτρης Παπαγεωργίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βελεστίνου Μαγνησίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

428. Ι. Παπαγεωργίου: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

429. Καλλιόπη Παπαγεωργίου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

430. Παναγιώτης Παπαγεωργίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Στέρνας Αργολίδος. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

431. Χρήστος Παπαγεωργίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μπορσίου Ηλείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

432. Ε. Παπαγιαννάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μαραθοκάμπου Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

433. Κωνσταντίνος Παπαγιαννίδης: Δάσκαλος στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Λαυρίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

434. Ειρ. Παπαδάκη: Δασκάλα. Το 1933 τιμωρήθηκε με τρίμηνη προσωρινή απόλυση γιατί συμμετείχε στη ομάδα των μετεκπαιδευομένων δασκάλων που με ανακοινώσεις τους καταδίκασαν την τακτική της ΔΟΕ και ζητούσαν από τους δασκάλους να υποστηρίξουν το Μόνιμο Γραφείο και την ΚΠΕ. Η διοίκηση της ομοσπονδίας ζήτησε ευθέως από τον υπουργό Παιδείας την τιμωρία τους. Τις ανακρίσεις διεξήγαγε ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Παρασκευόπουλος. Με βάση την έκθεσή του έξι δάσκαλοι και μία δασκάλα τιμωρήθηκαν με ολιγόμηνες απολύσεις και διεγράφησαν από τη μετεκπαίδευση. Τέσσερις μήνες αργότερα οι ποινές θα ακυρωθούν από το ΣτΕ ως αστήριχτες (*Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 430, 11-6-1933, σ.

8 και *Ριζοσπάστης*, 16 -5-1933 σ. 6, 31-5-1933 σ. 4 και 2-10-1933, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή (Παν/μιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ), Ιωάννινα, 1999, σ. 654).

435. Γ. Ε. Παπαδάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ανατολής Σητείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

436. Πολυχρόνης Παπαδάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βενίου Ρεθύμνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

437. Πηνελόπη Παπαδάρου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

438. Αλ. Παπαδημητρίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Συλακίου Μεσσηνίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

439. Κυριάκος Παπαδημητρίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μακρυχωρίου Καρυστίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το

αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

440. Σεραφείμ Παπαδημητρίου: Δάσκαλος. Γεννήθηκε στα Πετράλωνα Ευρυτανίας το 1904. Δραστήριο συνδικαλιστικό στέλεχος στη Διδασκαλική Ομοσπονδία. Εκλέχθηκε επανειλημμένα πρόεδρος ή μέλος διδασκαλικών συλλόγων, ενώ από το 1928 έως το 1935 δραστηριοποιήθηκε στο Σύλλογο Σερρών. Για τη δράση του υπέστη διωγμούς, μεταθέσεις, παύσεις και φυλακίσεις. Το μεταξικό καθεστώς τον απέλυσε οριστικά. Στενός συνεργάτης του Σεραφείμ Στρατίκη. Συνελήφθη κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου και αποφυλακίστηκε το 1969 (Πηγή: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυσ*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 439).

441. Κωνσταντίνος Παπαδιαμαντής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λεβιδίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

442. Γαβριήλ Παπαδόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πολυνερίου Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

443. Γεώργιος Παπαδόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βελανιδιάς Μεσσηνίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

444. Κωνσταντίνος Παπαδόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παλαιού Γυναικοκάστρου Κιλκίς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε

μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

445. Μύρων Παπαδόπουλος: Δάσκαλος από το Μεσιανό Κιλκίς. Υπηρετούσε στο Δημοτικό Σχολείο Μακρυνίτσας Μαγνησίας από το οποίο απολύθηκε τον Ιούλιο του 1935 «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους. Στη συνέχεια, μετά την επιβολή του μεταξικού καθεστώτος, συνελήφθη και φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία. Εκτελέστηκε στην Καισαριανή, την Πρωτομαγιά του 1944 (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6 και Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 488).

446. Πάνος Παπαδόπουλος: Γεννήθηκε το 1914 στις Βουλιαράτες Αργυροκάστρου. Σπούδασε δάσκαλος στο πεντατάξιο Διδασκαλείο Ιωαννίνων. Στέλεχος του ΚΚΕ. Το μεταξικό καθεστώς τον συνέλαβε και τον εξόρισε στην Ανάφη, απ' όπου δραπέτευσε. Το 1939 συνελήφθη ξανά και φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία. Εκτελέστηκε στο Κούρνοβο, τον Ιούνιο του 1943 (Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 488).

447. Στυλιανός Παπαδόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Εξοχής Κοζάνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

448. Χαρίκλεια Παπαδοπούλου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Φελόνης Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

449. Αρχόντω Παπαευθυμίου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών

σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

450. Μιχαήλ Παπαευθυμίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Γραμματικού Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

451. Σ. Παπαθανασίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Χρυσοβίτσης Ζαγορίου Μετσόβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

452. Δημήτριος Παπαθάνος: Δάσκαλος στο 6^ο Δημοτικό Σχολείο Αρρένων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου σχετικά με την «εκκαθάριση» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

453. Θ. Παπαθεοδώρου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγριδίου Καλαβρύτων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

454. Γεώργιος Παπαθωμάς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κερασώνας Βοΐου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

455. Αθηνά Παπαϊωάννου: Δασκάλα στο 18^ο Δημοτικό Σχολείο Βόλου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

456. Χρήστος Παπαϊωάννου: Δάσκαλος, από το Πωγώνι Ηλείου. Κατά τη μεταξική περίοδο συνελήφθη και φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία. Εκτελέστηκε στο Κούρνοβο το 1943 (Πηγή: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυς*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 335).

457. Ν. Παπακόστας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Άνω Κτημένης Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

458. Αναστασία Παπαλαμπρίδου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

459. Σοφία Παπαμακαρίου: Δασκάλα στο 9^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

460. Μιχάλης Παπαμαύρος: Γεννήθηκε στη Βολισσό Χίου το 1892. Σπούδασε στην Παιδαγωγική Σχολή του Πανεπιστημίου της Ιένας. Με την επιστροφή του στην Ελλάδα συνεργάστηκε με τους Δελμούζο και Γληνό στο μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του Μαρασλείου Διδασκαλείου. Ορίστηκε υποδιευθυντής του ιδρύματος και συνέβαλε καθοριστικά στην εν γένει ανασυγκρότηση του Διδασκαλείου ως Σχολείου Εργασίας. Απολύθηκε το 1926 μετά τα «Μαρασλειακά». Το 1928 διορίστηκε

διευθυντής του Διδασκαλείου Λαμίας, για να απολυθεί εκ νέου, το 1933, με αφορμή τις απόψεις που διατύπωσε για την κατάργηση των θρησκευτικών στο δημοτικό σχολείο. Κατά τη διετία 1943-1944 κλήθηκε από το ΕΑΜ να αναλάβει, μαζί με τον Κώστα Σωτηρίου, τη διεύθυνση του Διδασκαλείου του Καρπενησίου, ένα από τα δύο διδασκαλεία που συνέστησε η Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ). Το 1945 εξορίστηκε στη Γυάρο. Αργότερα μεταφέρθηκε στις φυλακές Αίγινας και από εκεί στις φυλακές Αβέρωφ. Αποφυλακίστηκε το 1952. Υπέβαλε αίτηση για την κατάληψη μίας έδρας Παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, αλλά δεν εκλέχθηκε. Κυκλοφόρησε το βιβλίο «Σύστημα Νέας Παιδαγωγικής», το οποίο προσπάθησε να διακινήσει μόνος του. Δικάστηκε για το περιεχόμενο και τον τρόπο διακίνησης του βιβλίου και έμεινε εξίμισι μήνες στις φυλακές Αγρινίου (1961). Πέθανε στις 26 Μαρτίου 1963 ως άπορος στο Γενικό Κρατικό (Πηγή: Χάρης Αθανασιάδης, «Ο Μιχάλης Παπαμάυρος και το Σχολείο Εργασίας», *Παιδεία και Κοινωνία*, τεύχ. 5, 2005, σσ.18-21).

461. Κορνηλία Παπαπαναγιώτου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Μεταξάδων Διδυμοτείχου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

462. Παναγιώτης Παπαπαναγιώτου: Δάσκαλος στο 24^ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

463. Δημήτριος Παπαπέτρου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παλ. Μυλοτόπου Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

464. Π. Παπαπέτρου: Δάσκαλος στο 28^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο

βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

465. Δημήτριος Παπαναστασίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μελισσουργών Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

466. Γεώργιος Παπανικολάου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Διπλοχωρίου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

467. Κώστας Θ. Παπανικολάου: Γεννήθηκε στο χωριό Μάρμαρο Φθιώτιδας το 1901. Σπούδασε δάσκαλος, μετεκπαιδεύτηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και ήταν μέλος του Εκπαιδευτικού Ομίλου. Δραστηριοποιήθηκε με την Αριστερή Παράταξη στο συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων και γενικότερα των δημοσίων υπαλλήλων. Υπήρξε μέλος της Κεντρικής Πανυπαλληλικής Επιτροπής μετά τη διάλυση της Συνομοσπονδίας Δημοσίων Υπαλλήλων από τον Βενιζέλο. Το 1933 με απόφαση το Εκπαιδευτικού Συμβουλίου τιμωρήθηκε με τρίμηνη απόλυση, διότι «κατά τη 15^η γενική συνέλευση των δημοδιδασκάλων εκφράστηκε ανευλαβώς κατά του κράτους». Το 1935, με τη διάλυση των συνδικαλιστικών οργανώσεων, φρόντισε μαζί με τους Σωτήρη Μπαρμπουνάκη, Αριστείδη Ρουχωτά, Παναγή Δημητράτο και Βασίλη Παπά να εκδίδεται το *Διδασκαλικό Βήμα* μέχρι τη δικτατορία του Μεταξά. Το μεταξικό καθεστώς τον απέλυσε και τον εξόρισε στην Ανάφη. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής συμμετείχε στην παράνομη διοίκηση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας και στην έκδοση του παράνομου *Διδασκαλικού Βήματος*. Μετά την απελευθέρωση απολύθηκε με το Θ' Ψήφισμα. Πέθανε το 1968 (Πηγές: Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σσ. 62-64, *Πρωΐα*, 13.07.1933, σ. 3 και *Ακρόπολις*, 13.07.1933, σ. 4).

468. Κώστας Παπανικολάου: Δάσκαλος από τη Σκοτούσα Σερρών. Το Μάιο του 1935 μετατέθηκε από τις Σέρρες στο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Ευστρατίου. Το Σεπτέμβριο του 1935 εκτοπίστηκε στη Σίκινο. Κατά τη μεταξική περίοδο

φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία (Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σσ. 92-96 και Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 488).

469. Γ. Παπαουκονόμου: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

470. Χ. Παπάς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σταυροδρομίου Πωγωνίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

471. Νικόλαος Παπαστράτου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Νεζερίστης Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

472. Αθανάσιος Παπαχάτσιος: Δάσκαλος στο δημοτικό σχολείο Ασπροκκλησιάς Καστοριάς. Το 1935, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Καστοριάς απολύθηκε «δι' ασύγνωστον αμέλειαν και ανεπάρκειαν περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» (Πηγή: *ΦΕΚ* 7/25 Ιανουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σελ. 77).

473. Ανθή Παπαχρήστου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι

την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

474. Αντώνης Παπαχρήστου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κουφαλίων Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

475. Χρήστος Παπαχρήστου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Γριμπανιών Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

476. Χρήστος Παπουλίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κριθιάς Λαγκαδά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

477. Μιχαήλ Παρούσης: Από τα Βασιλικά Θεσσαλονίκης. Δάσκαλος στο Α' Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος, συμμετείχε σε κομμουνιστικό πυρήνα εκπαιδευτικών και διένειμε κομμουνιστικά έντυπα (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

478. Αριστ. Πασχίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Δεσποτικού Φιλιατών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

479. Ιωάννα Παυλάκου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

480. Στυλιανός Παυλίδης: Δάσκαλος στο 41^ο Δημοτικό Σχολείο Πειραιώς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

481. Βασιλική Περαιτεινού: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Σιταγρών Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

482. Κομνηνός Περέλλης: Δάσκαλος στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Μυτιλήνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

483. Ουρανία Πετρά: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Παλαιοχωρίου Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*,

19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

484. Χρήστος Πετρίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μικροπόλεως Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

485. Αικατερίνη Πετρίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ταρσίου Αλεξανδρούπολης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

486. Ελένη Πετρομονιάτου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

487. Δημήτρης Πετρόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ελευθέριανης Ναυπακτίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

488. Νικόλαος Πετρόπουλος: Δάσκαλος στο 18^ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των

απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

489. Ευδοξία Πέτρου: Δασκάλα στο δημοτικό σχολείο Κάτω Κορυφής Εδέσσης. Το 1935 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Εδέσσης που επικυρώθηκε από το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο απολύθηκε από την υπηρεσία με το αιτιολογικό της πλήρους ανεπάρκειας εκπλήρωσης των καθηκόντων της. (Πηγή: *ΦΕΚ* 3/11 Ιανουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σελ. 26).

490. Μ. Πετσικόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Άνω Κόνιτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

491. Ροδή Πηλείδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Γεδεώνος Μαγνησίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

492. Σπύρος Πίσπαρης: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

493. Νίκη Πλεξιδώνη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Δοκού Χαλκίδας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων

εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

494. Νίκος Πλουμπίδης: Γεννήθηκε στα Λαγκάδια Αρκαδίας το 1903. Σπούδασε στο Διδασκαλείο Πύργου Ηλείας και διορίστηκε δάσκαλος στη Βούρμπα (Μηλέα) Ελασσόνας το 1924. Μέλος του ΚΚΕ από το 1925. Από τους ιδρυτές της Αριστερής Παράταξης των δημοσίων υπαλλήλων. Λόγω της δράσης του απολύθηκε το 1929. Κατά τη μεταξική περίοδο ανέλαβε ρόλο καθοδηγητή του Γραφείου Περιοχής του ΚΚΕ στην Αθήνα, στη Θεσσαλία και στη Μακεδονία-Θράκη. Το Μάιο του 1939 συνελήφθη από την Ασφάλεια Αθηνών. Το Φεβρουάριο του 1942 δραπετεύει από την Τρίπολη όπου είχε εκτοπιστεί και παρότι πάσχει από φυματίωση συμβάλει αποφασιστικά στην Εθνική Αντίσταση. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της ΕΠΟΝ. Μετά τον εμφύλιο και τη σύλληψη του Νίκου Μπελογιάννη συνελήφθη το Νοέμβριο του 1952 και κατηγορήθηκε ως κατάσκοπος, ενώ ταυτόχρονα αποκηρύχθηκε από το ΚΚΕ. Καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε στο Δαφνί στις 14 Αυγούστου 1954 (Πηγές: Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 110-112 και Δημήτρης Ν. Πλουμπίδης, «Νίκος Πλουμπίδης 60 χρόνια από την εκτέλεση του, 14 Αυγούστου 1954» <http://www.sto_kokkino.gr/article/10831/Nikos-PLoumpidis-60-xronia-meta-tin-ektelesi-tou>).

495. Αγγελική Πολέμη: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

496. Βαγγέλης Πόλκος: Δάσκαλος από τη Ραχούλα Καρδίτσας. Το μεταξικό καθεστώς τον συνέλαβε το 1936, τον εξόρισε για έξι μήνες στον Άγιο Ευστράτιο και στη συνέχεια τον φυλάκισε στην Ακροναυπλία. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής μεταφέρθηκε από τους Γερμανούς στο Χαϊδάρι και εκτελέστηκε στο σκοπευτήριο Καισαριανής την Πρωτομαγιά του 1944. Στο τελευταίο του μήνυμα λίγο πριν εκτελεστεί έγραφε: «Η κόρη μου Ρήνα να γίνει δασκάλα. Φιλώ τη γυναίκα μου και το παιδί. Βαγγέλης Πόλκος (δάσκαλος)» (Πηγές: Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 489 και Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σσ. 112-116).

497. Σ. Πολύζος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πορτής Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της

1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

498. Γ. Πορτοβάρας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σκήτης Κοζάνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

499. Σωτήρης Πούλης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Καρύτιανης Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

500. Μαρία Πούπη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κρανιάς Ελασσόνας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

501. Π. Πούργαλης: Δάσκαλος στο νομό Λακωνίας, μέλος της Αριστερής Παράταξης. Στις 26-11-1932 με εντολή του υπουργείου Παιδείας, ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Ι. Σκουτερόπουλος, διενήργησε ανακρίσεις σε βάρος του Πούργαλη και άλλων 17 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στο 15^ο συνέδριο της ΔΟΕ. Η έκθεση Σκουτερόπουλου παραδόθηκε τον Ιανουάριο του 1933. Πρότεινε την απόλυση και των 18. Ως βασικά πειστήρια παρέθετε τις καταθέσεις των μελών της πρώην και νυν διοίκησης της ΔΟΕ Κακουλάκη, Χατζή και Θεοδώρου. Ο Αλέξανδρος Μυλωνάς του Αγροτικού Κόμματος, που στη συγκυρία εκείνη ήταν υπουργός Παιδείας της βραχύβιας κυβέρνησης Βενιζέλου δεν θα υλοποιήσει την πρόταση. Όταν όμως στην επόμενη κυβέρνηση (Κυβέρνηση Τσαλδάρη) υπουργός Παιδείας ανέλαβε ο Β. Τουρκοβασίλης του κόμματος Ελευθεροφρόνων, η έκθεση θα διοχετευτεί εσκεμμένα στον τύπο, η υπόθεση θα επανέλθει και οι 18 θα παραπεμφθούν στα εποπτικά συμβούλια με το ερώτημα της απόλυσης (Πηγές: *Πρωΐα*, 19-4-1933, *Ριζοσπάστης*, 20-4-1933 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική*

Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 653).

502. Κώστας Πουρνάρας: Δάσκαλος. Γεννήθηκε το 1906. Έγινε μέλος του ΚΚΕ το 1930. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους. Κατά τη μεταξική περίοδο συνελήφθη και εξορίστηκε στον Αη Στράτη. Στην Κατοχή δραπέτευσε και συμμετείχε στην Εθνική Αντίσταση με τον ΕΛΑΣ. Κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου ήταν αξιωματικός του ΔΣΕ. Πέθανε τον Απρίλιο του 1994 στο Σιμπίου της Ρουμανίας, όπου ζούσε ως πολιτικός πρόσφυγας ((Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6 και *Ριζοσπάστης*, 30.12.2004, σ. 28).

503. Γεώργιος Πράττος: Δάσκαλος. Με απόφαση του εποπτικού συμβουλίου Θεσσαλονίκης απολύθηκε για τα πολιτικά του φρονήματα τον Αύγουστο του 1931. Η απόφαση ανακλήθηκε, ωστόσο, τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε για δεύτερη φορά «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6 και Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 59).

504. Γ. Προφαντόπουλος: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια Μαντινείας και Κυνουρίας. Στα τέλη Ιανουαρίου 1923 απολύθηκε με την υπ' αριθ. 905 πράξη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Ερμής*, τεύχ. 66, 30/1/1923, σ. 7).

505. Μαρία Πρωτοπαπά: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι

την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

506. Ευαγγελία Ράπτη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Άργους Ορεστικού. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

507. Δημήτρης Ραυτόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ανιτσαίου Αίγινας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

508. Θεοφανώ Ραφανίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Δικέλλα Αλεξανδρούπολης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

509. Ελένη Ρέπουλη: Δασκάλα, μέλος του ΔΣ της ΔΟΕ την περίοδο 1925-1926. Στις 26 Απριλίου 1926 απολύθηκε με Νομοθετικό Διάταγμα, μαζί με τα άλλα τέσσερα μέλη του προηγούμενου Διοικητικού Συμβουλίου της ΔΟΕ, διότι κατά τη διάρκεια του 8^{ου} συνεδρίου «επέκριναν το εκπαιδευτικόν πρόγραμμα της Κυβερνήσεως κατά τρόπον απάδοντα εις δημοσίους υπαλλήλους». Το Σεπτέμβριο του 1926, ο πρώτος υπουργός Παιδείας της κυβέρνησης Κονδύλη και δηλωμένος υποστηρικτής της δημοτικής Αλέξανδρος Παππάς, θα επαναφέρει άμεσα με νέο Νομοθετικό Διάταγμα τα μέλη του πρώην Δ.Σ. της ΔΟΕ στις θέσεις τους (Αποστόλης Ανδρέου, *Όψεις του συνδικαλισμού των δασκάλων, -ισσών, 1872-1927*, Λιβάνης, Αθήνα 1995, σ. 112 και *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 77, 09.05.1926, σ. 7 και τεύχ. 81, 06.06.1926, σ. 6 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σσ. 452-457).

510. Ιωάννης Ρίζος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Δενδροχωρίου Καστοριάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

511. Αστέριος Ρουσίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Γραδεμπορίου Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

512. Αριστείδης Ρουχωτάς: Γεννήθηκε το 1884 στην Κεφαλονιά. Αποφοίτησε από το Διδασκαλείο Κέρκυρας, και εργάστηκε στην Κεφαλονιά, στην Πάτρα και στην Αθήνα. Φοίτησε στην πανεπιστημιακή μετεκπαίδευση τα έτη 1922-1924. Διατέλεσε πρόεδρος της ΔΟΕ τις περιόδους 1925-1926, και 1930-193 και αιρετός εκπρόσωπος στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο τις περιόδους 1926, 1928-1929, 1936. Στις 26 Απριλίου 1926 απολύθηκε με Νομοθετικό Διάταγμα, μαζί με τα άλλα τέσσερα μέλη του προηγούμενου Διοικητικού Συμβουλίου της ΔΟΕ, διότι κατά τη διάρκεια του 8^{ου} συνεδρίου «επέκριναν το εκπαιδευτικόν πρόγραμμα της Κυβερνήσεως κατά τρόπον απάδοντα εις δημοσίους υπαλλήλους». Το Σεπτέμβριο του 1926, ο πρώτος υπουργός Παιδείας της κυβέρνησης Κονδύλη και δηλωμένος υποστηρικτής της δημοτικής Αλέξανδρος Παππάς, θα επαναφέρει άμεσα με νέο Νομοθετικό Διάταγμα τα μέλη του πρώην Δ.Σ. της ΔΟΕ στις θέσεις τους. Ο Αριστείδης Ρουχωτάς ήταν μέλος του «Εκπαιδευτικού Ομίλου» και ανήκε στην ομάδα των Αριστερών που οδήγησαν στη διάσπασή του. Συνεργάτης του περιοδικού *Εκπαιδευτική Πράξη*, που εξέδιδε ο Δημήτρης Γληνός. Πέθανε το 1978 (Πηγές: Αποστόλης Ανδρέου, *Όψεις του συνδικαλισμού των δασκάλων, -ισσών, 1872-1927*, Λιβάνης, Αθήνα 1995, σ. 112 και *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 77, 09.05.1926, σ. 7 και τεύχ. 81, 06.06.1926, σ. 6 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σσ. 452-457).

513. Δημήτρης Σάββας: Δάσκαλος στο 3^ο Δημοτικό Σχολείο Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και

«Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

514. Ι. Σαγρής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μοναστηρακίου Ευρυτανίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

515. Ερμιόνη Σακελλαρίου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

516. Παναγιώτης Σακελλαρόπουλος: Δάσκαλος στο δημοτικό σχολείο Ψαθοπύργου Αχαΐας. Το 1935, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Πατρών, απολύθηκε «δι' αμέλειαν περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» (Πηγή: *ΦΕΚ* 10/5 Φεβρουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σελ. 119).

517. Θωμάς Σαμαράς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ροκάστρου Βοΐου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

518. Φίλιππος Σαμαράς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγίας Φωτεινής Εδέσσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

519. Ιουλία Σαμαρτζή: Δασκάλα στο 9^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμη στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

520. Α. Σαμούρης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Καψουρίου Καρυστίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

521. Μόσχω Σαπουντζή: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Χάλικα Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

522. Νικόλαος Σαράκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Δυχούνης Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

523. Ευγενία Σαράφη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Εμβόλου Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

524. Γεράσιμος Σάρρας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σουτίστης Φιλιατών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των

απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

525. Μήτσος Σαζώνης: Δάσκαλος από τα Μάρμαρα Φθιώτιδας. Συνδικαλιστής της Αριστερής Παράταξης στη Διδασκαλική Ομοσπονδία και γραμματέας της Ομοσπονδίας Δημοσίων Υπαλλήλων Μακεδονίας - Θράκης. Με απόφαση του εποπτικού συμβουλίου Θεσσαλονίκης απολύθηκε για τα πολιτικά του φρονήματα τον Αύγουστο του 1931. Κατά την περίοδο του μεταξικού καθεστώτος φυλακίστηκε και εν συνεχεία παραδόθηκε στους Ιταλούς. Δραπέτευσε και εντάχτηκε στην πρώτη αντάρτικη ομάδα της Ρούμελης του Άρη Βελουχιώτη. Στις 28 Οκτωβρίου 1942 σκοτώθηκε στη μάχη του Κρίκελλου Ευρυτανίας (Πηγές: Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 59 και Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Άδρυς*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 472).

526. Σπύρος Σαραντόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μανθυρέα Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

527. Σταυρούλα Σαρδελή: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αβερουσίας Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

528. Ευτυχία Σαρέλλα: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αδριανής Μεσσηνίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

529. Φώτιος Σαφαλόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σχοινά Βέροιας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

530. Φλώρα Σαχίδη: Δασκάλα στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου, στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

531. Ουρανία Σδράβου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Άνω Κονίτσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

532. Ιωάννα Σεραφεΐμ: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Δάμιας Αλεξανδρούπολης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

533. Η. Σεργιάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πυξαριάς Κονίτσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

534. Σοφία Σεργιαννίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Μικροχωρίου Διδυμοτείχου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως»,

Πρωΐα, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

535. Θάλεια Σέρμα: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Καλλιθέας. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

536. Γ. Σέττας: Δάσκαλος στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Λεχαινών Ηλείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

537. Αθανάσιος Σιαγγίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Τράνας Διδυμοτείχου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

538. Μιχαήλ Σιγάλας: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Κέρκυρα. Τον Ιανουάριο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση διευθυντή στο 16^ο Δημοτικό Σχολείο Αρρένων Αθηνών βάσει του Ν.Δ. της 5^{ης} Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 14/ 18 Ιανουαρίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 95 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

539. Α. Σιδηρόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σφήκας Βάλτου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της

«εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

540. Ιωάννης Σιδέρης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Δέλτα Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

541. Νικηφόρος Σιδερής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σκάδου Νάξου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

542. Γρηγόρης Σιδηρουργόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Φαρασινού Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

543. Κωνσταντίνος Σιλελιάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κατακλήρου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

544. Βασίλειος Σιόλας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μυλοποτάμου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο

βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

545. Γεώργιος Σιόλας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Νέου Καλαποτίου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

546. Δημήτρης Σιορόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βροντισμένης Πωγωνίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

547. Ι. Σιώρης: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια Αθηνών. Στα τέλη Ιανουαρίου 1923 απολύθηκε με την υπ' αριθ. 905 πράξη του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Ερμής*, τεύχ. 66, 30/1/1923, σ. 7).

548. Α. Σκαρβέλης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Φορτέτσας Ηρακλείου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

549. Γ. Σκαφιδάς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παλαιοπύργου Τυρνάβου Λαρίσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το

αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

550. Ν. Σκλαβενίτης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Φτερνού Λευκάδος. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

551. Αναστασία Σκούρτση: Δασκάλα στο 25^ο Δημοτικό Σχολείο Πειραιώς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

552. Ιωάννης Σκούφης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Τρίκορφων Μεσσηνίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

553. Βιργινία Σκούφου: Δασκάλα στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Σκοπέλου Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

554. Φιλομένη Σμυρνιού: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Τσιλιγιαννείκων Μεσολογγίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το

αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

555. Θ. Σούλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ασπριάς Μεσολογγίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

556. Σταματίνα Σούμα: Δασκάλα σε Δημοτικό Σχολείο του Πειραιά. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

557. Ι. Σομαλακίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κεχρινιάς Βάλτου Αργινίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

558. Σοφία Σόνη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Λακιάς Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

559. Ν. Σοφοκλέους: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

560. Γ. Σπανός: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λοξάδος Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

561. Ελένη Σπανού: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Νέας Χιλής Αλεξανδρούπολης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

562. Χρήστος Σπηλιόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Δεχουνίου Καλαβρύτων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

563. Αντιγόνη Σπυριδωνίδου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

564. Γεώργιος Σπυρόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Πελάγους Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

565. Β. Σταματέλλος: Δημοτικιστής, μέλος του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης. Το 1933 απολύθηκε με απόφαση του Θεόδωρου Τουρκοβασίλη, υπουργού Παιδείας στην κυβέρνηση συνασπισμού του Παναγή Τσαλδάρη (Πηγή: *Διδασκαλικόν Βήμα*, «Το εκπαιδευτικό Συμβούλιο», τχ. 420, 02.04.1933, σ. 8).

566. Θεόδωρος Σταματόπουλος: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια Γόρτυνος και Μεγαλουπόλεως. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

567. Δημήτριος Σταμενίτης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγίου Λουκά Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

568. Ελένη Στάμου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αλώνων Σερρών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

569. Α. Σταυρίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Χαλάστρας Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

570. Παύλος Σταυρίδης: Γεννήθηκε το 1915 στο χωριό Τριανταφυλλιά (Λάγνη) της Φλώρινας. Από μαθητής οργανώθηκε στην ΟΚΝΕ. Αποφοίτησε από το Διδασκαλείο Φλώρινας το 1934. Για τη δράση του η δικτατορία τον συνέλαβε και τον φυλάκισε στην Ακροναυπλία. Εκεί δολοφονήθηκε στις 30 Αυγούστου του 1937

(Πηγές: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυσ*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 289 και Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 492).

571. Χρήστος Σταυρίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Γυμνών Γιαννιτσών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

572. Ηλίας Στεφανής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λουτρού Καρδίτσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

573. Σεραφεΐμ Στρατίκης: Γεννήθηκε το 1906 στο χωριό Μερκάδα Φθιώτιδας. Σπούδασε δάσκαλος και υπηρέτησε για πολλά χρόνια στο Καρπενήσι μαζί με τη δασκάλα και αγωνίστρια της Εθνικής Αντίστασης γυναίκα του, Ειρήνη Λαλαγιάννη. Μετεκπαιδεύτηκε στο Πανεπιστήμιο Αθήνας στα 1927 - 29, όπου ήταν μέλος του κομματικού πυρήνα του ΚΚΕ μαζί με τους Νίκο Πλουμπίδη, Ελένη Μπαμπαδάκη και Κώστα Θ. Παπανικολάου. Υπέγραψε μαζί με άλλους 24 μετεκπαιδευόμενους δήλωση διαμαρτυρίας κατά της διασπαστικής κίνησης του κλάδου. Στον διδασκαλικό σύλλογο Ευρυτανίας ανέπτυξε εξαιρετική δραστηριότητα και τιμήθηκε γι' αυτό με την επανειλημμένη αντιπροσώπευσή του (6 φορές) στις γενικές συνελεύσεις της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, όπου συμμετείχε ενεργά στις εργασίες της από τις γραμμές της Αριστερής Παράταξης. Στη 10η γενική συνέλευση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας εκλέχτηκε μέλος της διοίκησης και στη 15η εκλέχτηκε αναπληρωματικός αντιπρόσωπος στο εποπτικό συμβούλιο της Ομοσπονδίας. Ήταν μεταξύ των 19 αντιπροσώπων της Αριστερής Παράταξης στη 15η γενική συνέλευση, για τους οποίους ο τότε εκπαιδευτικός σύμβουλος Ι. Σκουτερόπουλος με έγγραφό του (26-11-32) ζήτησε από τη διοίκηση της Ομοσπονδίας αντίγραφα πρακτικών της 14ης και 15ης γενικής συνέλευσης, που περιείχαν «τας γνώμας των δημοδιδασκάλων των καλούντων εαυτούς αριστερούς». Το 1933 με απόφαση το Εκπαιδευτικού Συμβουλίου τιμωρήθηκε με δίμηνη προσωρινή απόλυση, διότι κατά τη 15^η γενική συνέλευση των δημοδιδασκάλων στην οποία συμμετείχε ως εκπρόσωπος της ένωσης Ευρυτανίας εκφράστηκε «ανευλαβώς κατά του κράτους». Τον Ιούλιο του 1944 συμμετείχε ενεργά στη διδασκαλική συνδιάσκεψη στην Ευρυτανία που αποφάσισε την επανίδρυση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας στην ελεύθερη Ελλάδα, ενώ ίδρυσε δύο παιδαγωγικά

φροντιστήρια στην Τύρνα Τρικάλων και στο Καρπενήσι για την κάλυψη των κενών σε δασκάλους. Μετά την απελευθέρωση εξορίστηκε στα Γιούρα και στο Μούδρο της Λήμνου. Πέθανε το 1966 (Πηγές: Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 78 και Γ. Κατσαντώνης, «Σεραφείμ Στρατίκης: Πρωτοπόρος δάσκαλος και αγωνιστής», *Ριζοσπάστης*, 31.05.1996 και *Πρωΐα*, 13.07.1933, σ. 3 και *Ακρόπολις*, 13.07.1933, σ. 4 και Κώστας Ντουντουλάκης, «Οι δάσκαλοι στους κοινωνικούς αγώνες και στην εθνική-λαϊκή αντίσταση», περ. *Αντιτετράδια της εκπαίδευσης*, τ. 60-61, σ. 61-67).

574. Ευφροσύνη Στρουμπάκου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξια απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

575. Βικτωρία Στωϊκίδου: Δασκάλα σε Δημοτικό Σχολείο του Πειραιά. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

576. Ι. Συκάς: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ανάβρας Μαγνησίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

577. Γ. Συμβουλίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κυμίνων Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

578. Ανάργυρος Σωτηρίου: Δάσκαλος στην Αθήνα. Συνελήφθη και αναγκάστηκε να υπογράψει δήλωση μετανοίας, γιατί δέχθηκε να εγγράψει στο σχολείο που υπηρετούσε το γιο του στελέχους του ΚΚΕ Κώστα Θεού. Η δήλωση μετανοίας δημοσιεύτηκε στον αθηναϊκό τύπο: «Σωτηρίου Ανάργ., Δημοδιδάσκαλος εξ Αθηνών.

Εκτελών εντολήν του ΚΚΕ εδέχθη και ενέγραψε εις το σχολείον εις ο υπηρετεί τον υιόν του κομμουνιστού Θεού, εις τον οποίον εχορήγησε και ενδεικτικόν προαγωγής, καίτοι κατά το σχολικόν εκείνο έτος δε εφοίτησεν εις το σχολείον ουδόλως» (Πηγές: *Ακρόπολις*, 28.06.1939, σ. 5 και *Ελεύθερον Βήμα*, 28.06.1939, σ. 5).

579. Νικόλαος Σωτηρίου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σκούπας Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

580. Αρσινόη Ταμβακοπούλου: Δασκάλα σε Δημοτικό Σχολείο του Πειραιά. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

581. Ι. Τερζάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σχινοκαψάλων Σητείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

582. Ζ. Τζαμπάζη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κέλλης Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

583. Παναγιώτης Τζινιέρης: Δάσκαλος, μέλος της Κ.Ε. του ΚΚΕ και Γραμματέας της Κομματικής Οργάνωσης Αθήνας κατά την περίοδο 1927-1930. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς και υπέγραψε δήλωση μετανόιας, με συνέπεια να διαγραφεί από το ΚΚΕ Κατά τη διάρκεια της Κατοχής συνέβαλε ενεργά στη δημιουργία Εαμικών οργανώσεων στο χωριό του και στη γύρω περιοχή, όπου ζούσε αυτοεξόριστος. Εξοντώθηκε στο Καρπενήσι όπου είχε μεταβεί προς υποστήριξη του ΕΑΜ (Πηγή: «Οι λίστες της επιτροπής», *Καθημερινή*, 13.04.2008, <<http://www.kathimerini.gr/319236/article/epikairothta/ellada/oi-listes-ths-epitrophs>>).

584. Κωνσταντίνος Τζοχατζής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Γκορνίτσης Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

585. Σοφία Τοκατόγλου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Καλλιθέας. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

586. Β. Τραγέλης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μεσοτόπου Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

587. Δέσποινα Τρικούζη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κουρκουλών Χαλκίδας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

588. Καλλιόπη Τριπολίτου: Δασκάλα. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

589. Ιωάννης Τσαγκαρίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αμπελακίων Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

590. Γρηγόρης Τσακιρίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αρωνά Πιερίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

591. Τάσος Τσαλίκης: Δάσκαλος από την Αργαλαστή Πηλίου. Απόφοιτος του Διδασκαλείου Λαμίας. Το μεταξικό καθεστώς τον φυλάκισε στην Ακροναυπλία. Μεταφέρθηκε από τους Γερμανούς στο Χαϊδάρι και εκτελέστηκε στην Καισαριανή την Πρωτομαγιά του 1944 (Πηγές: Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 494 και Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυσ*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 290).

592. Ν. Τσαούσης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παναγιάς Καρυστίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

593. Ειρήνη Τσαπέπα: Δασκάλα στο 27^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

594. Γεωργία Τσαρούχη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Βαλτετσίου Μαντινείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της

«εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

595. Αλέξανδρος Τσιγαρόπουλος: Δάσκαλος στο 11^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Απολύθηκε το 1935 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης «δι' επίμονον αμέλειαν περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του και διά παρέκκλισιν από του πρέποντος εν τω ιδιωτικώ του βίω» (Πηγή: *ΦΕΚ* 12/12 Φεβρουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σ. 142).

596. Βασίλειος Τσίριμπας: Επιθεωρητής Στοιχειώδους Εκπαίδευσης Γ' Περιφέρειας. Τον Ιούνιο του 1940, το μεταξικό καθεστώς τον έθεσε σε διαθεσιμότητα ως ακατάλληλο (Πηγή: *ΦΕΚ* 122/28.6.1940, τεύχος Γ', σ. 843 και Φ. Κ. Βώρος, «Από την Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης: Ένα κεφάλαιο Μεγαλείου και Οδύνης», *Τα Εκπαιδευτικά*, τεύχ. 81-82, σσ. 61-75).

597. Κώστας Τσίρκας: Από τα Πράμαντα Άρτας. Δάσκαλος στο 11^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Μέλος του ΚΚΕ από το 1932. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι διηύθυνε κομμουνιστική «φράξια» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν γραμματέας της κομμουνιστικής αχτίδας δημοσίων υπαλλήλων και οργάνωνε τακτικά συσκέψεις κομμουνιστικών πυρήνων στην οικία του. Φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία. Από εκεί, τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής τον μετέφεραν στο Χαϊδάρι και τον εκτέλεσαν στην Καισαριανή την Πρωτομαγιά του 1944 (Πηγές: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 1 και Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 75).

598. Κατίνα Τσίρκα: Σύζυγος του Κώστα Τσίρκα. Δασκάλα στο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης. Παρότι δεν συνελήφθη, λόγω λοχείας, το μεταξικό καθεστώς την απέλυσε τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι ήταν μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

599. Βασιλική Τσιρώνη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Πρώτης Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

600. Ευσταθία Τσίτσαρη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Άνω Πορόϊων Σιδηροκάστρου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα»

στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

601. Κωνσταντίνος Τσόλκας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μαυροτόπου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

602. Χρήστος Τσουκαλάς: Από την Αδριανούπολη. Δάσκαλος στο 8ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν γραμματέας του κομμουνιστικού πυρήνα εκπαιδευτικών, διένειμε κομμουνιστικά έντυπα και εισέπραττε τις συνδρομές των μελών του πυρήνα υπέρ του Κομμουνιστικού Κόμματος (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

603. Μαρία Τουμασή: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Κηρύνειας Καλαβρύτων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

604. Πελαγία Τουρλίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Λειβαδακίου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

605. Παναγιώτης Τούρπας: Δάσκαλος από το Σουφλί Έβρου. Το μεταξικό καθεστώς τον φυλάκισε στην Ακροναυπλία. Εκτελέστηκε από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής την Πρωτομαγιά του 1944 στην Καισαριανή (Αντώνης

Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 493).

606. Η. Τυμβιάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Ν. Κορδελιού Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

607. Γ. Φάαρος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Δημητρίου Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

608. Επαμεινώνδας Φαρμάκης: Δάσκαλος στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο Δομνίτης Ευρυτανίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

609. Μαρία Φασιλή: Δασκάλα στο 3^ο Δημοτικό Σχολείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου τέθηκε σε διαθεσιμότητα ως υπεράριθμη στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των δημοτικών σχολείων της περιφέρειας Πειραιώς (Πηγή: *Εμπρός*, 16/4/1923, αρ. φ. 9506, σ. 2).

610. Παν. Φέτσης: Δάσκαλος. Το 1933 τιμωρήθηκε με πρόστιμο 1.000 δρχ. γιατί συμμετείχε στη ομάδα των μετεκπαιδευομένων δασκάλων που με ανακοινώσεις τους καταδίκασαν την τακτική της ΔΟΕ και ζητούσαν από τους δασκάλους να υποστηρίξουν το Μόνιμο Γραφείο και την ΚΠΕ. Η διοίκηση της ομοσπονδίας ζήτησε ευθέως από τον υπουργό Παιδείας την τιμωρία τους. Τις ανακρίσεις διεξήγαγε ο Εκπαιδευτικός Σύμβουλος Παρασκευόπουλος. Με βάση την έκθεσή του έξι δάσκαλοι και μία δασκάλα τιμωρήθηκαν με πρόστιμα ή ολιγόμηνες απολύσεις και διεγράφησαν από τη μετεκπαίδευση. Τέσσερις μήνες αργότερα οι ποινές θα ακυρωθούν από το ΣτΕ ως αστήριχτες (Πηγές: *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 430, 11-6-1933, σ. 8 και *Ριζοσπάστης*, 16 -5-1933 σ. 6, 31-5-1933 σ. 4 και 2-10-1933, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η*

πορεία της, Διδακτορική Διατριβή, Παν/μιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 654).

611. Π. Φιλιππακόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Σαπουνακείων Κυνουρίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

612. Σ. Φιλιώτσος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κυσσοικίων Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

613. Τρ. Φουντούκας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Παρθενώνος Χαλκιδικής. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

614. Ζαχαρίας Φουντουλάκης: Από το Ηράκλειο Κρήτης. Δάσκαλος στο 7^ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος, συμμετείχε στον κομμουνιστικό πυρήνα εκπαιδευτικών και διένειμε κομμουνιστικά έντυπα (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

615. Ευθύμιος Φουστανάκης: Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηράκλειο Κρήτης. Τον Ιανουάριο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση διευθυντή στο Δημοτικό Σχολείο Κρουσώνα Ηρακλείου βάσει του Ν.Δ. της 5^{ης} Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14

Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: ΦΕΚ 14/ 18 Ιανουαρίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 95 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

616. Νικόλαος Φράγκος: Δάσκαλος στο μονοτάξιο σχολείο Ροβιών Ευβοίας. Τον Ιανουάριο του 1935 με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Χαλκίδας απομακρύνθηκε από το σχολείο με δυσμενή μετάθεση και τοποθετήθηκε στο μονοτάξιο σχολείο Κεχριών (ΦΕΚ 6α/22 Ιανουαρίου 1935, τεύχ. Γ', σ. 61α).

617. Ν. Φράγκου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ροβιών Χαλκίδας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

618. Ιωάννης Φραΐμης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Εξοχής Καβάλας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

619. Αικατερίνη Φρουζάκη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Σχινοκαψάλων Σητείας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

620. Γιώργης Φουρκιώτης: Δάσκαλος από τη Σιάτιστα Κοζάνης. Υπήρξε γραμματέας της ΠΕ Φλώρινας του ΚΚΕ Κατά τη μεταξική περίοδο συνελήφθη και φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία (Πηγές: *Περιφερειακή Επιτροπή Φλώρινας (ΠΕΦ)*, φ. 415, Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (ΑΣΚΙ) και Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 495).

621. Κωνσταντίνος Φωστήρας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Διαμέσου Ξάνθης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο

πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

622. Π. Φωτιάδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Λειψυδρίου Κιλκίς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

623. Χαράλαμπος Φωτόπουλος: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

624. Θελξιώπη Χαϊδεμένου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Βρίσας Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

625. Ελένη Χαμπίτη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αγνάντων Άρτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

626. Αναστάσιος Χαραλαμπίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μακρυπλαγίου Δράμας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το

αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

627. Χ. Χαραλαμπίδης: Δάσκαλος στο Κιλκίς. Τον Αύγουστο του 1931, με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Κιλκίς, κατόπιν καταγγελιών των αστυνομικών και στρατιωτικών αρχών «επί κομμουνισμών», τέθηκε σε διαθεσιμότητα μαζί με άλλους εννέα δασκάλους της περιφέρειας Κιλκίς και παραπέμφθηκε στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Τελικά, με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, οι δάσκαλοι αθωώθηκαν (Πηγές: *Διδασκαλικό Βήμα*, τεύχος 345, Αθήναι, 1931. σ. 12, *Μακεδονικά Νέα*, 03.08.1931, σ. 1, *Ακρόπολις*, 03.08.1931, σ. 8, *Πρωΐα*, 03.08.1931, σ. 6).

628. Καλλιόπη Χαραλαμπίδου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Αλήφακα Λαρίσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

629. Η. Χαρατσιδής: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κυδωνιών Λαγκαδά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

630. Αρ. Χαρακόπος: Δάσκαλος. Τον Απρίλιο του 1923 κρίθηκε «άξιος απομακρύνσεως εξ Αθηνών» και τέθηκε στη διάθεση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

631. Β. Χατζηανέστης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Δρυοφύτου Πρέβεζας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της

«εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

632. Φιλή Χατζηβασιλείου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Στάβλου Σάμου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

633. Μυρσίνη Χατζημανωλάκη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Πύργων Θερμής Λέσβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

634. Μαρία Χατζηνικολάου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Ξυλοπόλεως Λαγκαδά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

635. Ολυμπία Χατζηπέτρου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Σεβαστειανών Εδέσσης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

636. Ιωάννης Χατζησάββας: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βουστείου Αγρινίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της

«εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

637. Κωνσταντίνος Χατζησπύρου: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Κόρφου Κορινθίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

638. Ηλίας Χατζηχαμπέρης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Μαλαθριάς Πιερίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

639. Α. Χατζόπουλος: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Αγ. Κυριακής Καστοριάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

640. Βικτωρία Χρήστου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Φανού Φλωρίνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

641. Χ. Χριστάκης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βάξιας Ζαγορίου Μετσόβου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της

«εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

642. Δημήτρης Χριστάρας: Από τη Χαλκίδα. Δάσκαλος στο Γ' Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Το Μάιο του 1931 συνελήφθη και απολύθηκε γιατί διένειμε κομμουνιστικές προκηρύξεις, ωστόσο λίγο αργότερα επανήλθε στην υπηρεσία. Τον Ιούνιο του 1938 συνελήφθη ξανά από το μεταξικό καθεστώς στη Θεσσαλονίκη με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν καθοδηγητής του γυναικείου τμήματος διδασκαλισσών και καθηγητριών μέσης εκπαίδευσης και μέλος του γραφείου εκπαιδευτικών της Εργατικής Βοήθειας, ότι λάμβανε μέρος σε συσκέψεις κομμουνιστικών πυρήνων και ότι διένειμε τον κομμουνιστικό τύπο (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σελ. 5).

643. Θεόδωρος Χριστίδης: Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Βυρσίνης Παραμυθιάς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

644. Μαρία Χριστοφοράκη: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Μύλων Ρεθύμνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' υπηρεσιακήν ανικανότητα» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

645. Ασπασία Χρυσικοπούλου: Δασκάλα στο Δημοτικό Σχολείο Καλλιθέας. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Δημοτικής Εκπαίδευσης της περιφέρειας Αθηνών σε εφαρμογή του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «Περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Η επαναφορά των διωχθέντων δημοσίων υπαλλήλων επέφερε, ως «φυσικό» επακόλουθο, μια σειρά απολύσεων, μεταθέσεων και υποβιβασμών για όσους κατείχαν αυτές τις θέσεις μέχρι την ημερομηνία δημοσίευσης του διατάγματος (Πηγή: *Εμπρός*, αρ. φ. 9486, 04/04/1923, σ. 2).

646. Κώστας Χυτήρης: Δάσκαλος από την Κέρκυρα. Αναπληρωματικός αιρετός αντιπρόσωπος της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Για τη συνδικαλιστική του δράση, το μεταξικό καθεστώς τον συνέλαβε το 1936 και τον φυλάκισε στην Ακροναυπλία. Οι Γερμανοί τον μετέφεραν στο Χαϊδάρι. Εκτελέστηκε την Πρωτομαγιά του 1944 στο Σκοπευτήριο Κιαισαριανής (Πηγή: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυσ*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 475).

Β. Καθηγητές - Επιθεωρητές Μέσης Εκπαίδευσης:

1. Αβ. Αβερκιάδης: Δευτεροβάθμιος μαθηματικός στο γυμνάσιο Φιλιατρών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

2. Β. Αβραμόπουλος: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

3. Έλλη Αλεξίου: Γεννήθηκε στις 22 Μαΐου 1894 στο Ηράκλειο Κρήτης. Σπούδασε στο Διδασκαλείο Ηρακλείου και για έξι χρόνια υπηρέτησε ως δασκάλα στο Γ' Χριστιανικό Παρθεναγωγείο και στη «Στέγη Μικρών Αδελφών». Το 1920 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Ακολούθησε σπουδές Παιδαγωγικών και Φιλολογίας και διορίστηκε καθηγήτρια Μέσης Εκπαίδευσης, διδάσκοντας 19 χρόνια. Κατά τη μεταξική περίοδο συνελήφθη και ανακρίθηκε για μέρες στην Ειδική Ασφάλεια, γιατί είχε βρεθεί ευχαριστήρια επιστολή της προς τον Π. Κονίδη για την κριτική του στο έργο της *Γ' Χριστιανικόν Παρθεναγωγείον*. Στη διάρκεια της Κατοχής συμμετείχε στην Εθνική Αντίσταση (ΕΑΜ Λογοτεχνών). Το 1945 μετέβη με υποτροφία για σπουδές στη Σορβόννη, απ' όπου έλαβε δίπλωμα φωνητικής και γαλλικής, ενώ παράλληλα δίδασκε σε σχολεία της ελληνικής παροικίας. Της αφαιρέθηκε η ελληνική ιθαγένεια και δεν μπορούσε να επιστρέψει στην Ελλάδα. Από το 1949 μέχρι το 1962 διορίστηκε εκπαιδευτικός σύμβουλος για τα ελληνικά σχολεία των σοσιαλιστικών χωρών. Επέστρεψε στην Ελλάδα το 1962. Συνελήφθη το 1965 και φυλακίστηκε στις φυλακές Αβέρωφ. Στη συνέχεια ελευθερώθηκε και μετέβη στη Ρουμανία ως το 1966, οπότε και επέστρεψε οριστικά στην Ελλάδα. Με την επιστροφή της βάσει βουλεύματος που είχε εκδοθεί το 1952 εναντίον της, δικάστηκε και απαλλάχθηκε. Έκτοτε και μέχρι το θάνατό της, στις 28 Σεπτεμβρίου του 1988, αφιερώθηκε στη λογοτεχνία (Πηγή: Εύα Νικολαΐδου, *Έλλη Αλεξίου: ένας αιώνας ζωής*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2015).

4. Μαρία Αμπατζή: Καθηγήτρια γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

5. Αν. Αναστασιάδου: Καθηγήτρια στο Διδασκαλείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά της» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

6. Γρ. Αντωνίου: Γυμnasiάρχης στο γυμνάσιο Ακράτας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

7. Ευάγγελος Αποστολίδης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

8. Αν. Αραβαντινός: Πρωτοβάθμιος μαθηματικός στο γυμνάσιο Πολυγύρου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

9. Βρ. Αραούζος: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

10. Σ. Αυγερινός: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

11. Αντ. Βαλιάδης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

12. Κατίνα Βάρκα: Καθηγήτρια φιλολογίας από το Λιτόχωρο. Το 1939, το μεταξικό καθεστώς τη συνέλαβε και την εξόρισε στην Κίμωλο. Απέδρασε μαζί με τους άλλους πολιτικούς κρατούμενους του νησιού τον Απρίλιο του 1941 και στη συνέχεια συμμετείχε στην Εθνική Αντίσταση. Υπήρξε γραμματέας της παράνομης Π.Ε του ΚΚΕ Σερρών. Το 1947 δολοφονήθηκε από παρακρατικούς στους στρατώνες του Πεζικού στις Σέρρες. Το πτώμα της βρέθηκε σε δρόμο των Σερρών, παραμορφωμένο από τα βασανιστήρια (Πηγή: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυς*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981).

13. Ν. Βασιλόπουλος: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

14. Κ. Βεζυρούλης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

15. Θεόδωρος Βλωζιώτης: Καθηγητής στο 4^ο Γυμνάσιο Πειραιώς. Κατηγορήθηκε «επί κομμουνισμών» και τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

16. Αθ. Βολίδης: Πρωτοβάθμιος θεολόγος στο γυμνάσιο Κάστρου (Λήμνου). Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

17. Ι. Βουνιάζος: Πρωτοβάθμιος φιλόλογος στο γυμνάσιο Τσαριτσάνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

18. Ιωάννης Βρακέλλος: Καθηγητής στο γυμνάσιο Μουζακίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

19. Λεωνίδας Γαλανάκης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

20. Ηλίας Γερακόπουλος: Καθηγητής στο Διδασκαλείο Κοζάνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ασυμβίβαστον διαγωγήν και έλλειψιν ηθικού κύρους» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

21. Ι. Γεραρής: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

22. Κωνσταντίνος Γεωργούλης: Γυμνασιάρχης στο 3^ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης. Κατηγορήθηκε «επί κομμουνισμών» και τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

23. Γ. Γιαννιτσιώτης: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Άμφισσας. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Γρεβενών. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και «Υποβιβασμοί και μεταθέσεις γυμνασιαρχών», *Εμπρός*, 15/2/1923, αρ. φ. 9460, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η*

ίδρυση και η πορεία της, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

24. Ν. Γιαννόπουλος: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

25. Γ. Γιαννουσόπουλος: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Κορωπίου. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο ίδιο Γυμνάσιο. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (*ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

26. Ι. Γιαννούτσος: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Λιβαδειάς. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Δαδίου (Αμφίκλειας). Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

27. Ξενοφών Γκαβής: Καθηγητής στο γυμνάσιο Τερψιθέας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

28. Μ. Γουλανδρής: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου

καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

29. Δ. Γουνόπουλος: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

30. Παντελής Δαμασκόπουλος: Γεννήθηκε το 1896 στον Πύργο Ηλείας. Σπούδασε στη Φυσικομαθηματική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και στη συνέχεια στη Νομική. Από το 1924 δραστηριοποιήθηκε στο συνδικαλιστικό κίνημα στο πλευρό της Αριστερής Παράταξης και εκλέχθηκε Γραμματέας της Κεντρικής Πανυπαλληλικής Επιτροπής. Έγινε μέλος του ΚΚΕ το 1930. Το Φεβρουάριο του 1931 συνελήφθη και παραπέμφθηκε σε δίκη, μαζί με τον Νίκο Πλουμπίδη, για τα επεισόδια που σημειώθηκαν στη συγκέντρωση δημοσίων και ιδιωτικών υπαλλήλων στο θέατρο «Αλάμπρα». Καταδικάστηκαν σε φυλάκιση, που εξαγοράστηκε με έρανο των δημοσίων υπαλλήλων. Το 1932 συνελήφθη και προφυλακίστηκε μαζί με άλλα έξι μέλη ης ΚΠΕ, μεταξύ των οποίων και ο εκπρόσωπος της ΔΟΕ Κ. Θ. Παπανικολάου. Το 1935 εκλέχθηκε στην Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ. Κατά τη μεταξική περίοδο αντιτάχθηκε στη διάλυση των δημοσιοϋπαλληλικών οργανώσεων και απολύθηκε από την υπηρεσία του. Το 1938 κατηγορήθηκε ως πράκτορας της ασφάλειας και καταδότης και διεγράφη από το ΚΚΕ. Το Μάιο του 1939 συνελήφθη ξανά, βασανίστηκε και υπέγραψε δήλωση μετανοίας. Δολοφονήθηκε το Μάιο του 1944 στο Καρπενήσι, όπου είχε μεταβεί προς υποστήριξη του ΕΑΜ, αναμένοντας να επανεξεταστεί η υπόθεσή του. Αποκαταστάθηκε από την Επιτροπή Ελέγχου της Κεντρικής Επιτροπής στις 10 Απριλίου 1981 (Πηγή: Γιάννης Κατσαντώνης, *Η Αριστερή Παράταξη των Δασκάλων στο Μεσοπόλεμο*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1998, σ. 55,65).

31. Σάββας Δελλαπόρτας: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

32. Ιωάννης Διαμαντόπουλος: Γενικός Επιθεωρητής της 11^{ης} Εκπαιδευτικής Περιφέρειας. Το Φεβρουάριο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση γυμνασιάρχη στο Γυμνάσιο Θηλέων Θεσσαλονίκης. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: ΦΕΚ 26/10 Φεβρουαρίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 247 και «Η εκκαθάρισις των Γεν. Επιθεωρητών της Μέσης Εκπαιδευσεως», *Εμπρός*, 1/2/1923, αρ. φ. 9447, σ. 2 και

Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

33. Αθ. Διάφας: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Κοζάνης. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Σερρών. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

34. Χρ. Δρακοντίδης: Γυμνασιάρχης στο γυμνάσιο Διδυμοτείχου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

35. Τρύφων Ευαγγελίδης: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Βαθέως Σάμου. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Χίου. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

36. Ιγνάτιος Ευστρατιάδης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

37. Δημ. Ζαμπραΐδης: Δευτεροβάθμιος μαθηματικός στο 3^ο Γυμνάσιο Πατρών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

38. Αντ. Ζερβάκης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

39. Παύλος Ζολινδάκης: Γυμνασιάρχης στο 6^ο Γυμνάσιο Αρρένων Αθηνών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

40. Γεώργιος Ζομπανάκης: Διευθυντής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ασυμβίβαστον διαγωγήν και έλλειψιν ηθικού κύρους» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

41. Κ. Θεοφανόπουλος: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

42. Μ. Θεοφανόπουλος: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

43. Ευρ. Θεοφιλοπούλου: Πρωτοβάθμια φιλόλογος στο 5^ο Γυμνάσιο Αθηνών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων της» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα

ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

44. Π. Θηβαίος: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

45. Γ. Ιγγλέσης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

46. Σάββας Ιωακειμίδης: Καθηγητής στο γυμνάσιο Σερρών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

47. Ι. Ιωαννίδης: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Τσοτυλίου Κοζάνης. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Γρεβενών. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

48. Αναστάσιος Καζαντζόγλου: Δευτεροβάθμιος μαθηματικός στο γυμνάσιο Λαγκαδά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

49. Περικλής Καλοδίκης: Από την Κέρκυρα. Καθηγητής φιλόλογος στο Γ' Γυμνάσιο αρρένων Παξών. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι κατά την περίοδο που υπηρετούσε στη Θεσσαλονίκη (μέχρι το Μάρτιο του 1938) συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι η κομμουνιστική του δράση ξεκίνησε κατά τη διάρκεια της φοίτησής του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, όταν είχε συλληφθεί να διανέμει κομμουνιστικές προκηρύξεις και ότι είχε διατελέσει γραμματέας πυρήνα των εκπαιδευτικών της μέσης εκπαίδευσης. Επίσης, κατηγορήθηκε για θρησκευτική ασέβεια, η οποία σύμφωνα με την ανάκριση γινόταν αντιληπτή στους μαθητές του «διά του ειρωνικού τρόπου καθ' ον εποίει το σημείον του σταυρού κατά την μαθητική προσευχήν» (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σελ. 1,5).

50. Δημ. Καλομαράς: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

51. Μαρ. Καναρέλλη: Καθηγήτρια στο Παρθεναγωγείο Σάμου. Κατηγορήθηκε «επί κομμουνισμώ» και τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά της» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

52. Σπ. Καραβίας: Καθηγητής στο ημιγυμνάσιο Γαλαξιδίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

53. Εμμ. Καρπάθιος: Καθηγητής στο γυμνάσιο Νάξου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

54. Σπυρ. Κανελλόπουλος: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση

δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

55. Καλ. Καρδιακού: Διευθύντρια του Παρθεναγωγείου Καβάλας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων της» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

56. Ν. Κατσιώτης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

57. Γ. Καψάλης: Δημοτικιστής, μέλος του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου Μέσης Εκπαίδευσης. Το 1933 απολύθηκε με απόφαση του Θεόδωρου Τουρκοβασίλη, υπουργού Παιδείας στην κυβέρνηση συνασπισμού του Παναγή Τσαλδάρη (Πηγή: «Το εκπαιδευτικό Συμβούλιο», *Διδασκαλικόν Βήμα*, τεύχ. 420, 02.04.1933, σ. 8).

58. Π. Κελαϊδίτης: Καθηγητής στο γυμνάσιο Μεγάρων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

59. Ασπ. Κινάτου: Καθηγήτρια γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

60. Βασ. Κοκκίνης: Πρωτοβάθμιος φιλόλογος στο 3^ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

61. Αρ. Κολυφέτης: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Πλωμαρίου. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου

καθηγητή στο Γυμνάσιο Καρδαμύλων Χίου. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

62. Γεώργιος Κοντολάμπρου: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Κορίνθου. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Δαδίου (Αμφίκλειας). Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και «Υποβιβασμοί και μεταθέσεις γυμνασιαρχών», *Εμπρός*, 15/2/1923, αρ. φ. 9460, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

63. Παναγιώτης Κορνάρος: Καθηγητής φιλολογίας από τα Χανιά. Συνελήφθη από το μεταξικό καθεστώς και φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία. Εκεί συνδέθηκε με τον Δημήτρη Γληνό. Κατά τη διάρκεια της Κατοχής μεταφέρθηκε στο Χαϊδάρι και εκτελέστηκε την Πρωτομαγιά του 1944 στο σκοπευτήριο Καισαριανής (Πηγές: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυς*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 312 και Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 480).

64. Θεόδωρο Κορτέσης: Καθηγητής στο γυμνάσιο Σουφλίου. Τον Ιούλιο του 1935, στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους, απολύθηκε με το αιτιολογικό ότι «υπεβοήθησε εμμέσως το κίνημα» (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

65. Νικόλαος Κουβέλης: Γυμνασιάρχης στο γυμνάσιο Σουφλίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά του» στο πλαίσιο

της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

66. Αντ. Κουτσοβέλης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

67. Θ. Κοφινάς: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

68. Παναγιώτης Κυριακίδης: Από τη Θράκη. Καθηγητής φυσικής, αποσπασμένος στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του κομμουνιστικού πυρήνα εκπαιδευτικών μέσης εκπαίδευσης, ενίσχυε οικονομικά το Κομμουνιστικό Κόμμα και διακινούσε κομμουνιστικά έντυπα. Αρνήθηκε να υπογράψει δήλωση μετανοίας. Εξορίστηκε πρώτα στην Ανάφη και μετά στην Κίμωλο. Πήρε μέρος στην Αντίσταση με το ΕΑΜ. Στον Εμφύλιο πολέμησε με τον Δημοκρατικό Στρατό. Συνολικά εξέτισε 27 χρόνια ποινών (16 χρόνια φυλακή και 11 χρόνια εξορία). Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5.

69. Γ. Κωνσταντινίδης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

70. Βαγγέλης Λαδάς: Από την Κεφαλονιά. Καθηγητής στο Πρακτικό Λύκειο Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 στη Θεσσαλονίκη με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι - μετά τη μετάθεση του Περικλή Καλοδίκη στους Παξούς - ανέλαβε γραμματέας του κομμουνιστικού πυρήνα των εκπαιδευτικών της μέσης εκπαίδευσης, λάμβανε και διένειμε κομμουνιστικά έντυπα και όπως υπογραμμίζεται χαρακτηριστικά «ειργάζετο ολοψύχως διά την ανατροπήν του κοινωνικού καθεστώτος». Κατά την περίοδο της Κατοχής συνελήφθη από τους Γερμανούς, μεταφέρθηκε στο Χαϊδάρι, όπου υπέκυψε σε σκληρά βασανιστήρια (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

71. Α. Λαλάκος: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

72. Έλλη Λαμπρίδου: Καθηγήτρια στο 2^ο Γυμνάσιο Θηλέων Αθηνών. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά της» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

73. Α. Λαμπρινίδης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

74. Δ. Λαούρδας: Πρωτοβάθμιος φιλόλογος στο γυμνάσιο Ναυπάκτου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

75. Μαρία Λιαρούτσου: Καθηγήτρια γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

76. Αναστάσιος Λίζος: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

77. Μαρία Λογοθέτου: Μετεκπαιδευόμενη καθηγήτρια στη Γεωπονική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών λειτουργών της Μακεδονίας. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν γραμματέας του κομμουνιστικού πυρήνα καθηγητριών και διδασκαλισσών, λάμβανε μέρος σε κομμουνιστικές συσκέψεις και διένειμε τον κομμουνιστικό τύπο. (Πηγές: Καγκαλίδου, *Εκπαίδευση και πολιτική: η περίπτωση του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου*, Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1999, σ. 99 και *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

78. Ν. Λουλάκης: Καθηγητής στο Πρακτικό Λύκειο Αγ. Νικολάου. Τον Ιούλιο του 1935, στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους, απολύθηκε με το αιτιολογικό ότι «υπεβोधήθησε εμμέσως το κίνημα» (Πηγές: «Τα ονόματα των

απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

79. Ι. Μαγγλής: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

80. Γιάννης Μαθιουδάκης: Παιδαγωγός και φιλόλογος από το Ρέθυμνο Κρήτης. Σπούδασε στην Παιδαγωγική Ακαδημία Χανίων και στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σε ηλικία 24 ετών διορίστηκε στο Γυμνάσιο Νάξου. Κατά την περίοδο του μεταξικού καθεστώτος δικτατορία διώχθηκε και συνελήφθη. Υπήρξε από τα ιδρυτικά μέλη του ΕΑΜ στο νομό Ρεθύμνου και από τους πρωτεργάτες της Εθνικής Αντίστασης στην Κρήτη. Σκοτώθηκε στις 31 Μαρτίου 1944 σε μάχη με τους Γερμανούς έξω από το χωριό Πηγή (Ελλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυσ*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σσ. 324-327).

81. Γ. Μαλάμος: Γενικός Επιθεωρητής της 5^{ης} Εκπαιδευτικής Περιφέρειας. Το Φεβρουάριο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιάστηκε σε θέση γυμνασιάρχη στο Β' Γυμνάσιο Καρπενησίου. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 26/10 Φεβρουαρίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 247 και «Η εκκαθάρισις των Γεν. Επιθεωρητών της Μέσης Εκπαιδεύσεως», *Εμπρός*, 1/2/1923, αρ. φ. 9447, σ. 2 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

82. Γεώργιος Μαμέλης: Καθηγητής στο γυμνάσιο Αλεξανδρούπολης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

83. Γ. Μάρης: Καθηγητής στο Διδασκαλείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των

απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

84. Κ. Μαστοράκος: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

85. Δημ. Μαστρογιάννης ή Γλύπτης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

86. Γ. Μασούρας: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

87. Εμμανουήλ Μελετόπουλος: Πρωτοβάθμιος φυσικός στο γυμνάσιο Μεσσήνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

88. Κ. Μερκουρίου: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

89. Ν. Μηλιάκης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

90. Αρ. Μητρόπουλος: Διευθυντής του Πρακτικού Λυκείου Αθηνών. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή μαθηματικών στο Γυμνάσιο Μεγαλουπόλεως. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από

μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (ΦΕΚ 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

91. Δ. Μιχαλόπουλος: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

92. Μ. Μιχαλόπουλος: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

93. Κωνσταντίνος Μίχας: Καθηγητής στο Ιεροδιδασκαλείο Βαλλά. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

94. Κωνσταντίνος Μπεκιάρης: Πρωτοβάθμιος φιλόλογος στη Ιερατική Σχολή Αγ. Αναστασίας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

95. Στυλιανός Μπογδάνος: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

96. Όλγα Μπρεδήμα: Από το Θούριο Καλαμών. Καθηγήτρια φιλολογίας στο Γ' Γυμνάσιο Θηλέων Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του κομμουνιστικού πυρήνα γυναικών, κατέβαλε διαρκώς χρηματικά ποσά υπέρ του Κομμουνιστικού Κόμματος και βρισκόταν σε συνεχή επαφή με την καθοδηγήτρια του πυρήνα γυναικών Μαρία Λογοθέτου (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

97. Στέφανος Μυλωνάκης: Γυμνασιάρχης στο γυμνάσιο Χανίων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ασυμβίβαστον διαγωγήν και έλλειψιν ηθικού κύρους» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

98. Δημ. Μυτιληναίος: Πρωτοβάθμιος μαθηματικός στο γυμνάσιο Έδεσσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

99. Γ. Νικολαΐδης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

100. Αναστάσιος Οικονομίδης: Δευτεροβάθμιος μαθηματικός στο γυμνάσιο Έδεσσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

101. Ευφρ. Οικονομοπούλου: Καθηγήτρια στο 1^ο Γυμνάσιο Αιγίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων της» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

102. Θ. Ολυμπίου: Καθηγήτρια γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

103. Παντελής Παϊδούσης: Γυμνασιάρχης. Μέλος του Ανώτατου Γνωμοδοτικού Συμβουλίου του Υπουργείου Παιδείας. Το 1933 απολύθηκε με απόφαση του Θεόδωρου Τουρκοβασίλη, υπουργού Παιδείας στην κυβέρνηση συνασπισμού του

Παναγή Τσαλδάρη, ο οποίος κατήργησε συγχρόνως και το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο (Πηγή: *Διδασκαλικόν Βήμα*, «Το εκπαιδευτικό Συμβούλιο», τεύχ. 420, 02.04.1933, σ. 8).

104. Αθανάσιος Παλάσκας: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

105. Γεώργιος Πανιώριος: Πρωτοβάθμιος φιλόλογος στο γυμνάσιο Άνδρου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

106. Δ. Παπαγεωργίου: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

107. Βλ. Παπαδάκης: Γενικός Επιθεωρητής της 7^{ης} Εκπαιδευτικής Περιφέρειας. Το Φεβρουάριο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση γυμνασιάρχη στο Β' Γυμνάσιο Πύργου. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 26/10 Φεβρουαρίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 247 και «Η εκκαθάρισις των Γεν. Επιθεωρητών της Μέσης Εκπαιδευσεως», *Εμπρός*, 1/2/1923, αρ. φ. 9447, σ. 2 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

108. Νικόλαος Παπακώστας: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Ιωαννίνων. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Άρτας. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις,

υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

109. Περ. Παπαναούμ: Πρωτοβάθμιος φιλόλογος στο 1^ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

110. Χρ. Παππάς: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

111. Κλ. Παράσχος: Καθηγητής στο γυμνάσιο Τρικάλων. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

112. Γεώργιος Πασχάλης: Καθηγητής στο Γυμνάσιο Θηλέων Πειραιώς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δια διαγωγήν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημά του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

113. Ιωάννης Παυλίδης: Δευτεροβάθμιος μαθηματικός στο γυμνάσιο Κιλκίς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

114. Κωνσταντίνος Πέππας: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της

«εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

115. Στ. Πετρέας: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

116. Π. Πετρίδης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

117. Ανδρ. Πετρουτζής: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

118. Ιωάννης Πολέμης: Πρωτοβάθμιος φιλόλογος στο γυμνάσιο Έδεσσας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

119. Κανέλλος Πουλάκος: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

120. Αντ. Ποφάντης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

121. Διονύσιος Ρατσιατός: Καθηγητής φιλολογίας. Γεννήθηκε το 1906 στη Αγία Θέκλη Κεφαλληνίας. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή και το 1935 διορίστηκε στην Αγία Θέκλη, ενώ το 1937 μετατέθηκε στο Ληξούρι. Λόγω της σύγκρουσής του με μέλη της ΕΟΝ μετατέθηκε στα Άγναντα Άρτας, για να επανέλθει λίγο αργότερα στο Ληξούρι. Το καλοκαίρι του 1944 εκτελέστηκε με απαγχονισμό από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής (Πηγή: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυσ*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 323).

122. Απ. Ραφαηλίδης: Καθηγητής στο Παρθεναγωγείο Κοζάνης. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ασυμβίβαστον διαγωγήν και έλλειψιν ηθικού κύρους» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ.

10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

123. Ευδοξία Ρουμπάνη: Καθηγήτρια γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργιών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

124. Ι. Ρώσσης: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Σύρου. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Κορίνθου. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και «Υποβιβασμοί και μεταθέσεις γυμνασιαρχών», *Εμπρός*, 15/2/1923, αρ. φ. 9460, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

125. Γεώργιος Σάλμας: Πρωτοβάθμιος μαθηματικός στο γυμνάσιο Φλώρινας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

126. Δ. Σαρακινιώτης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργιών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

127. Γιώργος Σαραντίδης: Καθηγητής μαθηματικών. Γεννήθηκε στη Μυτιλήνη το 1915. Κατά την περίοδο του μεταξικού καθεστώτος συνελήφθη, εξορίστηκε στον Αϊ Στράτη και στη συνέχεια φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία. Την 1^η Μαρτίου 1943 εκτελέστηκε από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής στο στρατόπεδο «Παύλος Μελάς» στη Θεσσαλονίκη (Πηγές: Έλλη Αλεξίου, *Βασιλική Δρυς*, τόμ. Β', Καστανιώτης, Αθήνα, 1981, σ. 287 και Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 491).

128. Σωτήρης Σουκαράς: Φιλολόγος από την Αθήνα. Συνδικαλιστής της Αριστερής Παράταξης των δημοσίων υπαλλήλων. Συνελήφθη από τη δικτατορία το 1939, απολύθηκε και φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία (Πηγές: *Ελεύθερον Βήμα*,

28.06.1939, σ. 5 και Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπλιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 492).

129. Χρ. Σούλης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

130. Χ. Σούρλας: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

131. Μ. Σπέης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

132. Π. Σταθάτος: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

133. Μ. Σταματόπουλος: Πρωτοβάθμιος φιλόλογος στο γυμνάσιο Αγρινίου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

134. Α. Σταμέλλος: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

135. Θ. Σταυρόπουλος: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Σητείας. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Ιεράπετρας. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

136. Π. Στυμφαλιάδης: Γυμνασιάρχης στο Δ' Γυμνάσιο Αθηνών. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Λιβαδειάς. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και «Υποβιβασμοί και μεταθέσεις γυμνασιαρχών», *Εμπρός*, 15/2/1923, αρ. φ. 9460, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

137. Κώστας Σωτηρίου: Γεννήθηκε στο Μαρκόπουλο Αττικής το 1889. Φοίτησε στη Ριζάρειο Σχολή, στο Βαρβάκειο Γυμνάσιο και εν συνεχεία εισήχθη στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Υπήρξε ένα από τα ιδρυτικά μέλη του *Εκπαιδευτικού Ομίλου*. Κατά τη διετία 1912-1913 παρακολουθεί μαθήματα στο Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης, όπου συνδέεται με τον Δημήτρη Γληνό. Μετά την αποφοίτησή του από το Διδασκαλείο τοποθετείται διαδοχικά στο 7^ο (1914) και στο 4^ο (1915) Γυμνάσιο Αθηνών. Κατά την περίοδο 1916-1920 συνεχίζει τις μεταπτυχιακές του σπουδές στην Ελβετία. Τη διετία 1922-1923 αναλαμβάνει να διδάξει ψυχολογία-παιδοψυχολογία στην «Ανωτέρα Γυναικεία Σχολή» του Γληνού, ενώ το 1924 ο Γληνός του αναθέτει το μάθημα της ψυχολογίας στη Μαράσλειο Παιδαγωγική Ακαδημία. Το 1928, μετά την εκλογική νίκη του Βενιζέλου, τοποθετείται διευθυντής στο Διδασκαλείο Θηλέων Πειραιώς. Τον Ιούλιο του 1935 απολύεται «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους. Το 1943 λαμβάνει μέρος στην ίδρυση της ΕΠΟΝ και εκλέγεται μέλος της Κεντρικής Επιτροπής. Το Μάιο του 1944 συμμετέχει ως Εθνοσύμβουλος στο Εθνικό Συμβούλιο στις Κορυσχάδες, ενώ στη συνέχεια αναλαμβάνει, μαζί με τον Μιχάλη Παπαμαύρο, τη διεύθυνση του Παιδαγωγικού Διδασκαλείου Καρπενησίου. Το 1958 εκλέγεται βουλευτής με την ΕΔΑ. Πέθανε στις 5 Μαΐου 1966 στην Αθήνα (Πηγές: «Ο παιδαγωγός της αντίστασης Κώστας Δ. Σωτηρίου», Σύλλογος Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης «Κώστας Σωτηρίου», <<http://www.syllogosksotiriou.gr/806-2/>> και «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδείσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθάρισεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

138. Βασίλειος Τατάκης: Παιδαγωγός και φιλόσοφος. Γεννήθηκε το 1896 στο Συνετί Άνδρου. Σπούδασε Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης. Εργάστηκε ως καθηγητής γυμνασίου και

γυμνασιάρχης στην Κύπρο, την Κρήτη, τη Μακεδονία και την Αθήνα (1922 - 1945). Κατά την περίοδο 1934-38 ήταν διευθυντής του Πειραματικού Σχολείου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Το 1938, με απόφαση του μεταξικού καθεστώτος, απομακρύνθηκε από το σχολείο με δυσμενή μετάθεση και τοποθετήθηκε στην Κρήτη. Το 1945 έγινε Εκπαιδευτικός Σύμβουλος και το 1958 εξελέγη καθηγητής της Φιλοσοφίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τον ίδιο χρόνο διορίστηκε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου στο νεοσύστατο τότε Βασιλικό Ίδρυμα Ερευνών (σημερινό Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών). Πέθανε το 1986 στην Αθήνα (Πηγές: *Παγκόσμιο βιογραφικό λεξικό*, τόμος 9B, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1988, σ. 81 και Αρχείο Συλλόγου Αποφοίτων Πειραματικού Σχολείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης <<http://www.sapspth.gr/archive/school-chronicles>>).

139. Ι. Τέτσης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

140. Β. Τζαφαράς: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

141. Δήμος Τράκας: Καθηγητής φιλολογίας από την Αγόριανη Παρνασσού. Μέχρι το 1937 υπηρετούσε στο Α' Γυμνάσιο Αθηνών. Κατά την περίοδο του μεταξικού καθεστώτος τιμωρήθηκε για τα πολιτικά του φρονήματα με δυσμενή μετάθεση στο Λαγκαδά. Στον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940-1941 στρατεύθηκε και σκοτώθηκε στο αλβανικό μέτωπο (Πηγή: Γενικό Επιτελείο Στρατού/Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, «Πεσόντες αξιωματικοί και οπλίτες» <http://dis.army.gr/>).

142. Δημ. Τριανταφυλλίδης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

143. Κ. Τριγώνης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

144. Αικατερίνη Τσαμαδού: Καθηγήτρια στο Διδασκαλείο Νηπιαγωγών Κάστρου (Λήμνου). Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων της» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

145. Ευάγγελος Τσιμαράτος: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

146. Γιώργος Τσιτήλος: Καθηγητής μαθηματικών. Γραμματέας του ΚΚΕ στην Κρήτη. Συνελήφθη, απολύθηκε και φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία. Πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση. Στις 28 Οκτωβρίου 1948 συνελήφθη σε ενέδρα, καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε (Πηγές: Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 494 και *Ριζοσπάστης*, 10.09.2006, σ. 11).

147. Δ. Τσουκαλάς: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

148. Αθ. Τσουντας:: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

149. Θ. Τσουτσίνος: Γυμνασιάρχης στο Γυμνάσιο Παραμυθιάς Θεσπρωτίας. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Ιωαννίνων. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

150. Γ. Τσοχαντάρης: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

151. Γεώργιος Φιλανθίδης: Δευτεροβάθμιος μαθηματικός στο γυμνάσιο Σιδηροκάστρου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και

«Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

152. Ηλίας Φουντούλης: Καθηγητής στο γυμνάσιο Λήμνου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ασυμβίβαστον διαγωγήν και έλλειψιν ηθικού κύρους» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

153. Χ. Φουρνιάδης: Δευτεροβάθμιος μαθηματικός στο γυμνάσιο Αγ. Νικολάου. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγές: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3 και «Επισπεύδεται η δημοσίευσις των πινάκων εκκαθαρίσεως των εκπαιδευτικών λειτουργιών», *Ακρόπολις*, 18/7/1935, αρ. φ. 2323, σ. 6).

154. Γ. Φωτιάδης: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

155. Ζαχαρούλα Χανιωτάκη: Καθηγήτρια γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923, με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου απολύθηκε στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

156. Κώστας Χατζηζήσης: Καθηγητής μαθηματικών από την Κοζάνη. Τον Ιανουάριο του 1936 συνελήφθη και με απόφαση της Επιτροπής Ασφαλείας Κοζάνης εξορίστηκε και εν συνεχεία φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία Εκεί, σύμφωνα με τον Αντώνη Φλούντζη, έχασε τα λογικά του. (Πηγές: *Ριζοσπάστης*, 01.01.1936, σ. 8 και Αντώνης Φλούντζης, *Ακροναυπλία και Ακροναυπλιώτες*, εκδόσεις Κ. Καπόπουλος, Αθήνα, 1984, σ. 496).

157. Κώστας Χατζήμαλης: Καθηγητής μαθηματικών από το Αϊβαλί της Μικράς Ασίας. Στέλεχος του ΚΚΕ και επί πολλά έτη συντάκτης του *Ριζοσπάστη*. Κατά την περίοδο του μεταξικού καθεστώτος συνελήφθη και εξορίστηκε στη Μύκονο και στη Φολέγανδρο. Το 1941 κατάφερε να αποδράσει. Έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση. Τον Απρίλιο του 1943 οργάνωσε μαζί με άλλα στελέχη του ΕΛΑΣ την επιτυχημένη απόδραση 56 Ακροναυπλιωτών από το νοσοκομείο «Σωτηρία». Συνελήφθη από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής και εκτελέστηκε στις 6 Ιουνίου 1944 στο στρατόπεδο «Παύλος Μελάς» στη Θεσσαλονίκη (Πηγές: *Ριζοσπάστης*, 24.06.2015, σ. 8 και Μάνος Ιωαννίδης, «Ο ΕΛΑΣ απελευθερώνει 56 Ακροναυπλιώτες από το νοσοκομείο «Σωτηρία», *Η Αυγή* (ηλεκτρονική έκδοση), 06.04.2014,

http://www.avgi.gr/article/ 1_0811/2235878/o-elias-apeleutheronei-56-akronaupliotes-apo-to-nosokomeio-soteria-

158. Π. Χατζόγλου: Πρωτοβάθμιος καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση δευτεροβάθμιου καθηγητή στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

159. Αθ. Χατζόπουλος: Καθηγητής γυμνασίου. Τον Απρίλιο του 1923 απολύθηκε με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των λειτουργών μέσης εκπαίδευσης (Πηγή: *Εμπρός*, 18/4/1923, αρ. φ. 9508, σ. 4).

160. Χρ. Χρηστόπουλος: Γενικός επιθεωρητής της Η' εκπαιδευτικής περιφέρειας. Τον Ιούλιο του 1935 απολύθηκε «δι' ανικανότητα περί την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του» στο πλαίσιο της «εκκαθάρισης» των εκπαιδευτικών που διενεργήθηκε μετά το αποτυχημένο βενιζελικό κίνημα της 1ης Μαρτίου του ίδιου έτους (Πηγή: «Τα ονόματα των απολυομένων λειτουργών της Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως», *Πρωΐα*, 19/7/1935, αρ. φ. 10257 σ. 3).

161. Αντ. Χριστακόπουλος: Γυμnasiάρχης στο Γυμνάσιο Καλαμάτας. Το Μάρτιο του 1923 με απόφαση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου υποβιβάστηκε σε θέση πρωτοβάθμιου καθηγητή στο Γυμνάσιο Τριπόλεως. Η απόφαση ελήφθη βάσει του Ν.Δ. της 5ης Νοεμβρίου 1922 «περί επαναφοράς των δημοσίων υπαλλήλων και διακανονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών». Στόχος του Ν.Δ. ήταν να επαναφέρει στις θέσεις τους όσους είχαν απολυθεί κατά τη διάρκεια της αντιβενιζελικής διακυβέρνησης, δηλαδή από τις 5 Νοεμβρίου 1920 έως τις 14 Σεπτεμβρίου 1922. Ωστόσο, μια τέτοια αποκατάσταση συνεπαγόταν μία σειρά από μεταθέσεις, υποβιβασμούς και απολύσεις όσων κατείχαν αυτές τις θέσεις (Πηγές: *ΦΕΚ* 48/7 Μαρτίου 1923, τεύχ. Γ', σ. 332 και «Υποβιβασμοί και μεταθέσεις γυμνασιαρχών», *Εμπρός*, 15/2/1923, αρ. φ. 9460, σ. 4 και Χάρης Αθανασιάδης, *Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος στο Μεσοπόλεμο, η ίδρυση και η πορεία της*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Σχολή Φ.Π.Ψ, Ιωάννινα, 1999, σ. 443).

162. Εμμανουήλ Χρονάκης: Από το Μεραμπέλλο Κρήτης. Καθηγητής Μαθηματικών στο 2ο Γυμνάσιο Αρρένων Θεσσαλονίκης. Συνελήφθη και απολύθηκε από το μεταξικό καθεστώς τον Ιούνιο του 1938 με την κατηγορία ότι συμμετείχε στη συγκρότηση κομμουνιστικής «φράξιας» στους κόλπους των εκπαιδευτικών. Στο κατηγορητήριο αναφερόταν ότι ήταν μέλος του κομμουνιστικού πυρήνα εκπαιδευτικών μέσης εκπαίδευσης, συμμετείχε σε συσκέψεις κομμουνιστών και κατέβαλε μηνιαία συνδρομή υπέρ του Κομμουνιστικού Κόμματος (Πηγή: *Ακρόπολις*, 04.06.1938, σ. 5).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄

Στατιστικά στοιχεία (Πίνακες - Διαγράμματα)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Μόνιμοι Δημόσιοι Υπάλληλοι κατά κλάδους (1927-1936)

Έτος	Διοίκηση	Εκπαίδευση (Δάσκαλοι)	Εκπαίδευση (Καθηγητές)	Δικαιοσύνη	ΤΤΤ	Αστυνομία/ Χωροφυλακή	Σύνολο
1927	10.404	12.125	2.768	3.279	5.139	2.484	36.199
1928	9.758	12.587	2.912	3.361	5.511	2.375	36.504
1929	10.084	12.905	3.117	3.461	5.588	3.202	38.357
1930	10.893	13.511	2.933	3.509	6.116	3.328	40.290
1931	11.303	13.533	3.008	3.620	6.086	3.360	40.910
1932	11.497	13.623	3.098	3.708	6.007	3.326	41.259
1933	11.381	13.380	3.079	3.680	5.911	3.456	40.887
1935	11.646	14.299	3.459	3.859	5.835	3.626	42.724
1936	12.321	14.872	3.541	4.116	6.185	3.709	44.744

Πηγές:

Έφη Αβδελά, *Δημόσιοι υπάλληλοι γένους θηλυκού*, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα, 1990, πίνακας 13, σ. 70.

ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδευσεως, Μέρος Α': Δημοτική Εκπαίδευσις*, έτη: 1926-27, 1927-28, 1929-30, 1931-32, 1932-33, 1934-35, 1935-36.

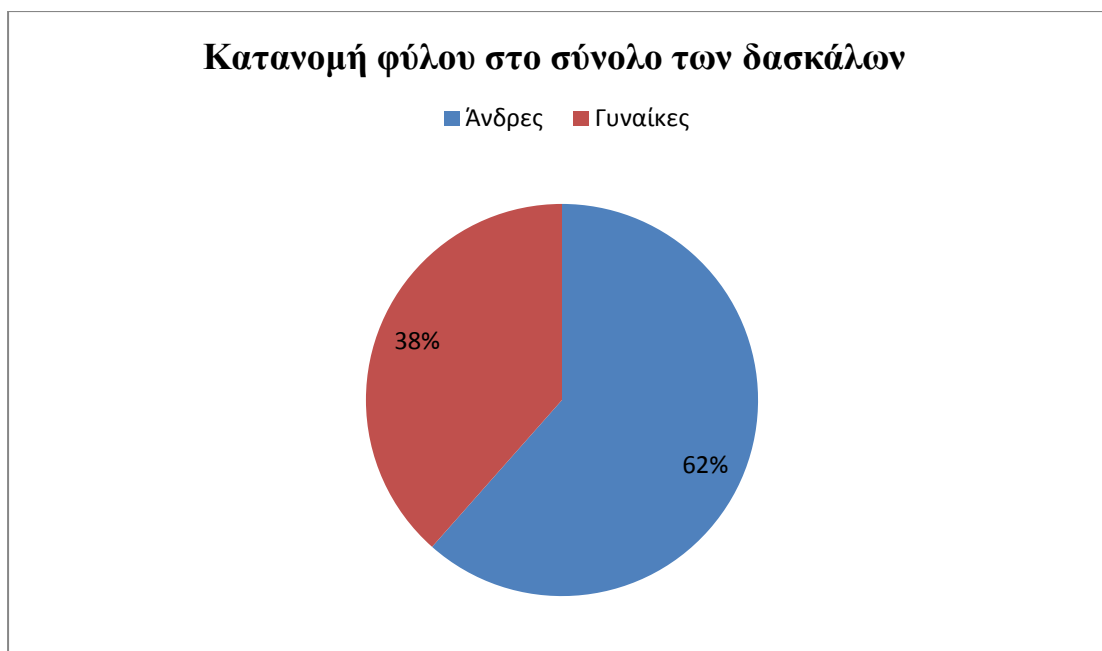
ΓΣΥΕ, *Στατιστική της εκπαιδευσεως, Μέρος Β': Μέση Εκπαίδευσις*, έτη 1926-27, 1927-28, 1929-30, 1931-32, 1932-33, 1934-35, 1935-36.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ετήσια μισθοδοσία δασκάλων- καθηγητών μέσης εκπαίδευσης

Δάσκαλοι	Καθηγητές μέσης εκπαίδευσης
26.826 δραχμές	42.282 δραχμές

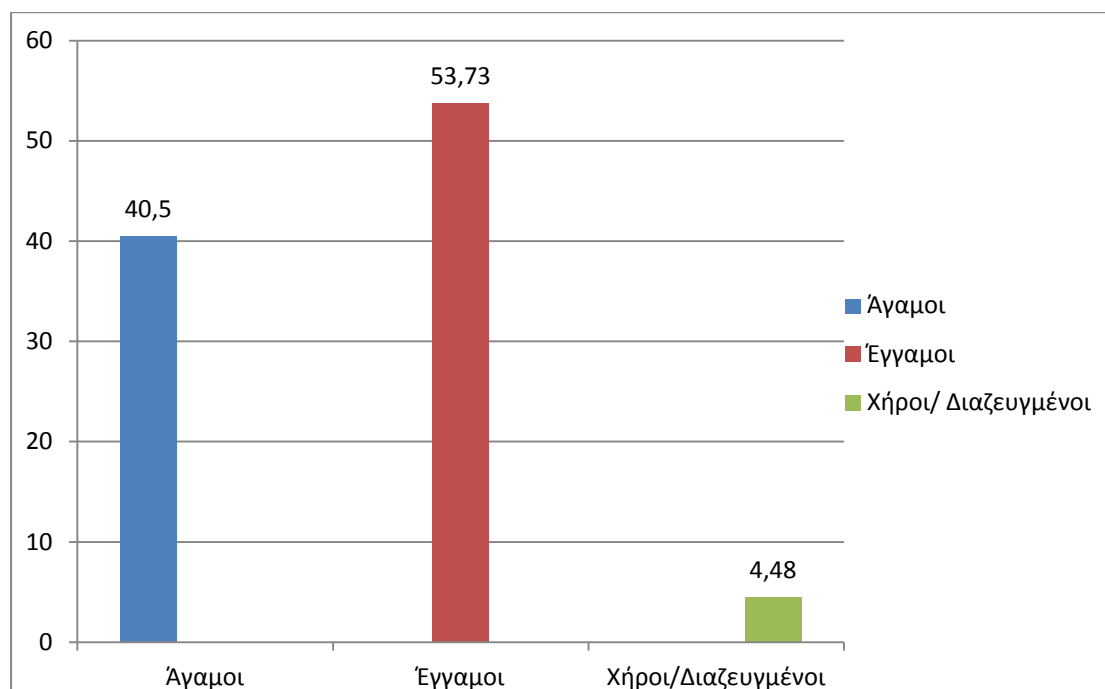
Πηγή: ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδευσεως, Μέρος Α': Δημοτική Εκπαίδευσις*, έτος: 1926-27.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Πηγή: ΓΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαιδευσεως, Μέρος Α': Δημοτική Εκπαίδευσις, έτος: 1926-27

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

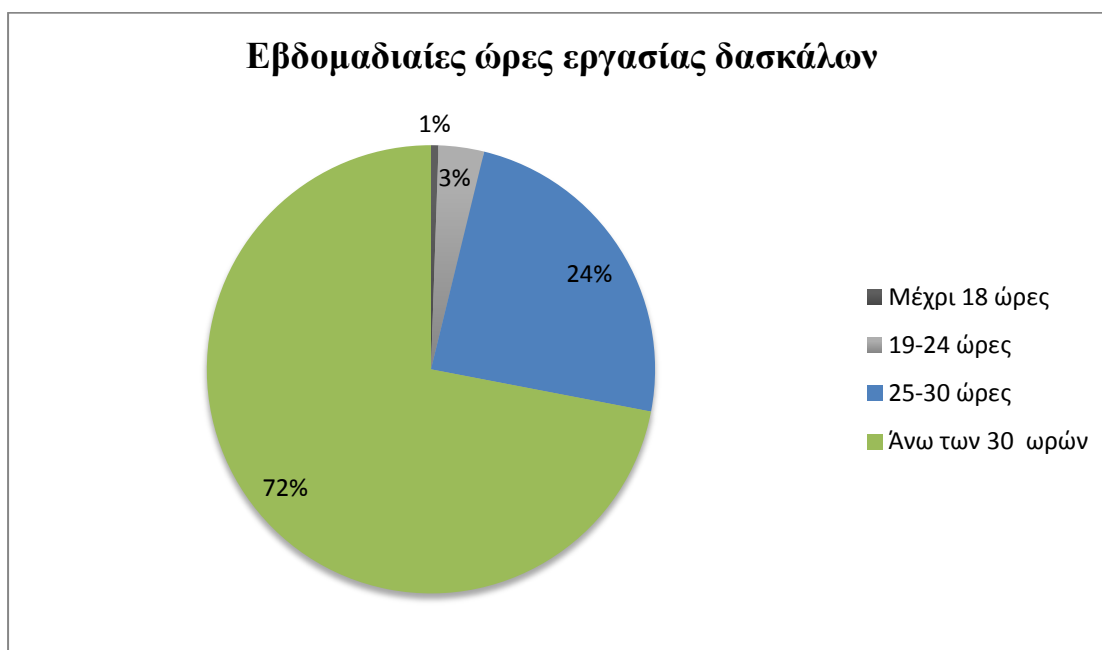
Πηγή: ΓΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαιδευσεως, Μέρος Α': Δημοτική Εκπαίδευσις, έτος: 1926-27

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3**Οικογενειακή κατάσταση δασκάλων**

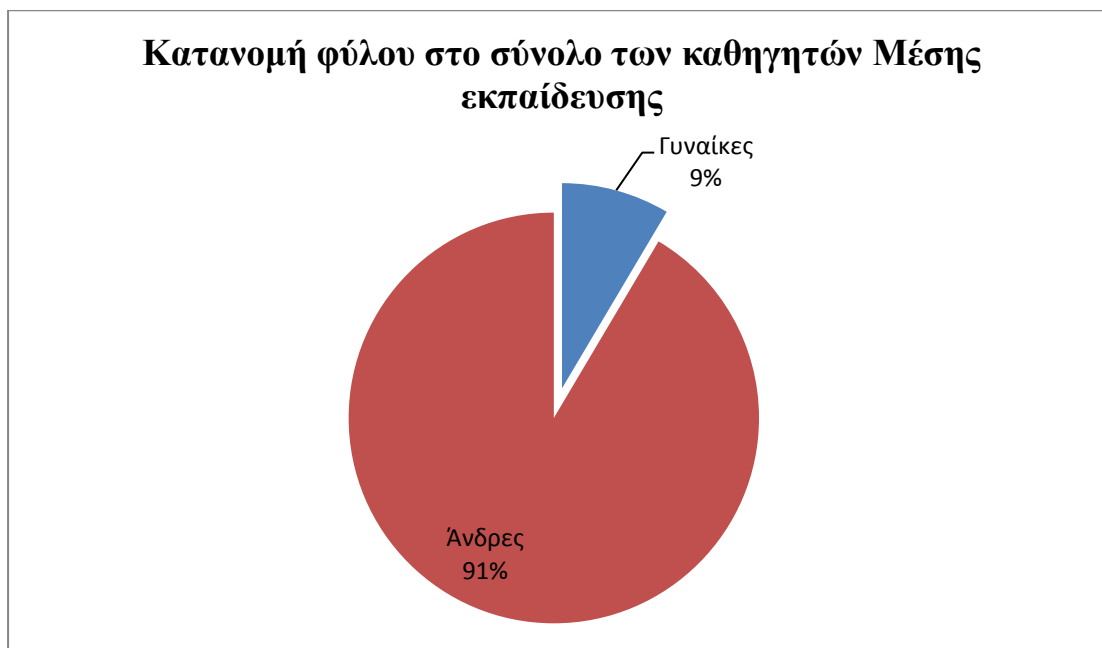
Πηγή: ΓΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαιδεύσεως, Μέρος Α': Δημοτική Εκπαίδευσις, έτος: 1926-27.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4**Επάγγελμα δασκάλων πριν την είσοδο στον εκπαιδευτικό κλάδο**

Πηγή: ΓΣΥΕ, Στατιστική της Εκπαιδεύσεως, Μέρος Α': Δημοτική Εκπαίδευσις, έτος: 1926-27.

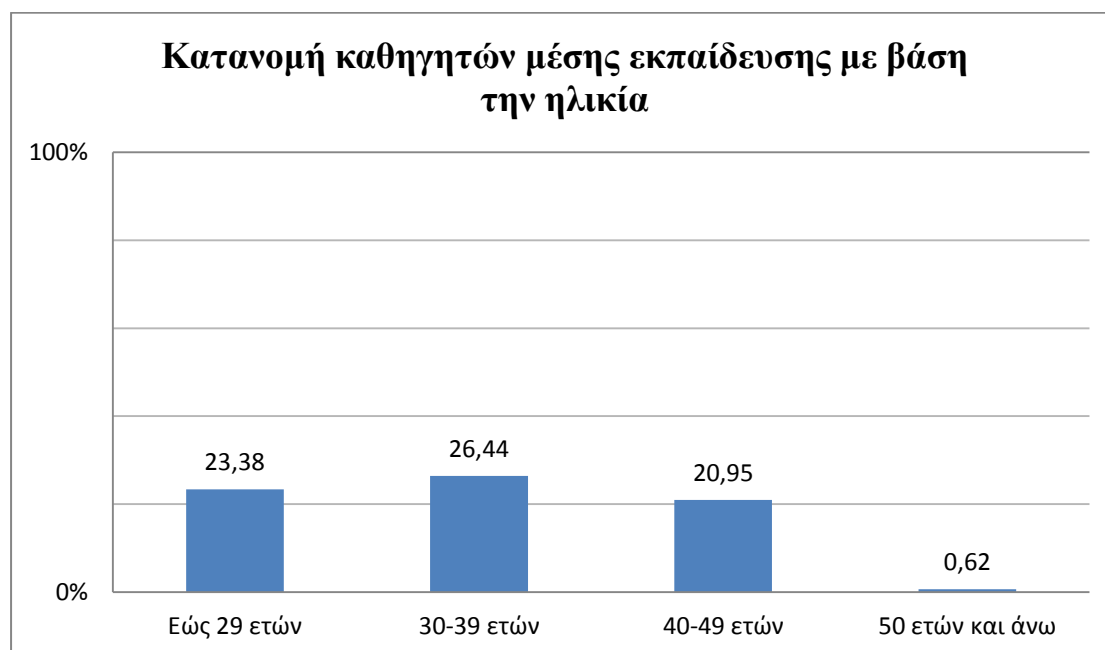
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

Πηγή: ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδεύσεως, Μέρος Α': Δημοτική Εκπαίδευσις*, έτος: 1926-27.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

Πηγή: ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδεύσεως, Μέρος Β': Μέση Εκπαίδευσις*, έτος: 1926-27.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7

Πηγή: ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδεύσεως, Μέρος Β': Μέση Εκπαίδευσις*, έτος: 1926-27.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8

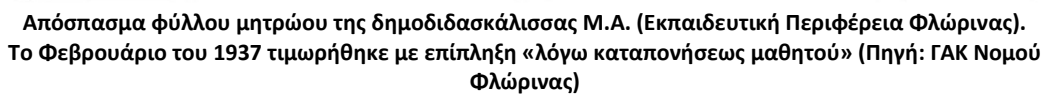

Πηγή: ΓΣΥΕ, *Στατιστική της Εκπαιδεύσεως, Μέρος Β': Μέση Εκπαίδευσις*, έτος: 1926-27.

Απόσπασμα φύλλου μητρώου του δημοδιδάσκου Δ.Δ. (Εκπαιδευτική Περιφέρεια Φλώρινας). Το Φεβρουάριο του 1936 τιμωρήθηκε με απόφαση του Επιθεωρητή Λαγκαδά με επίπληξη «δι' απουσίαν 1 ημέρας από των καθηκόντων» και το Μάιο του 1939 με πρόστιμο 1.000 δρχ. «διά παρέκκλινιν από του πρέποντος εν τω υπηρεσιακώ του βίω» (Πηγή: ΓΑΚ Νομού Φλώρινας)

[illegible]

Απόσπασμα φύλλου μητρώου του δημοδιδάσκαλου Δ.Γ. (Εκπαιδευτική Περιφέρεια Φλώρινας). Τον Ιούνιο του 1938 τιμωρήθηκε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου Επταλόφου με πρόστιμο 500 δρχ. «δί' αμέλεια περί την εκτέλεσιν των καθηκόντων» (Πηγή: ΓΑΚ Νομού Φλώρινας)

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ

[illegible]

Απόσπασμα φύλλου μητρώου της δημοδιδασκάλισσας Μ.Α. (Εκπαιδευτική Περιφέρεια Φλώρινας), στο οποίο αναγράφονται οι διαδοχικές μεταθέσεις (Πηγή: ΓΑΚ Νομού Φλώρινας)

— 4 —

Αὔξ. ἀριθ. βιβλιαρίου

ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΚΗ

Στρατολογική κλάσις _____ Στρατολογικὸν γραφεῖον _____

Στρατιωτικὴ ὑπηρεσία

Βαθμὸς
ὕψ' ὃν ἀφ' ἧς ἐπηρεάσθη

1. ἀπὸ _____ ἕως _____ ἔτη _____ μῆνες _____ ἡμέραι _____

2. » _____ » _____ » _____ » _____ » _____

3. » _____ » _____ » _____ » _____ » _____

4. » _____ » _____ » _____ » _____ » _____

5. » _____ » _____ » _____ » _____ » _____

ΠΡΟΣΩΝΤΑ

Α'. Δυνάμει τῶν ὁποίων εἰσῆλθεν τὸ πρῶτον

Εἶδος σχολῆς	Ὄνομα	Ἔδρα	Ὁργανικὸς συστατ. νόμος
Παρθεναγωγεῖον	Ἑλληνικὸν Μοναστήριον		

Β'. Ἀποκτηθέντα διὰ μετεκπαιδεύσεως

Εἶδος σχολῆς	Ὄνομα	Ἔδρα	Ὁργαν. διατάξεις νόμου
α') Εἰς διδασκαλεῖον			
β') Εἰς Πανεπιστήμιον			
γ') Εἰς Γεωργικὸν { 1ετὲς			
Φροντιστήριον { 2ετὲς			
δ') Εἰς ἀλλοδαπὴν (εἶδος σπουδῶν— χρονικὴ διάρκειά—μέρος εἰς δ διηλύθη			
ε') Ξέναι γλῶσσαι			
Παρατηρήσεις :			

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΑΙ
(Εἶδος, Τίτλος—Ἔτος καὶ τόπος)

Απόσπασμα φύλλου μητρώου της δημοδιδασκάλισσας Μ.Α. (Εκπαιδευτική Περιφέρεια Φλώρινας), στο οποίο αναγράφεται το επίπεδο μόρφωσης (απόφοιτη του Παρθεναγωγείου Μοναστηρίου).
(Πηγή: ΓΑΚ Νομού Φλώρινας)

ΠΕΥΓΙΛΗΨΙΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ ΚΑΙ							
Όνομα και ιδιότης επιθεωρήσαντος	Επιθεωρήσεως			Εκθέσεως			
	Ημ.	Μην	Έτος	Αριθμός	Ημ.	Μην	Έτος
Συμ. Βασιλειός Υποδιευθυντής	25	1	1940	2	25	1	1940
							Περιγραφή (επάρα. γνώσεων-μέθο ημερολόγιο Αδριακίου διηγεσίου ημερ. 6τε αδιηγ. και διηγεσίου αδιηγεσίου νίας ημερ. και ημερ. διηγεσίου αδιηγεσίου
Κωνσταντίνος Υποδιευθυντής Αλεξάνδρου	22	12	1950				ημερολόγιο διηγεσίου ημερ. και ημερ. αδιηγεσίου και ημερ. αδιηγεσίου ημερ. και ημερ. αδιηγεσίου

Απόσπασμα φύλλου μητρώου της δημοδιδασκάλισσας Μ.Α. (Εκπαιδευτική Περιφέρεια Φλώρινας), στο οποίο αναγράφονται οι εκθέσεις των επιθεωρητών.

(Πηγή: ΓΑΚ Νομού Φλώρινας)

21	- 21 -	ΓΕΝΙΚΩΝ ΠΟΡΙΣΜΑΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΑΝΑΚΡΙΣΕΩΝ		
22	23	ως έκθεσης επιθεωρήσεως κλπ. (Διεύθυνσις - εθνογλωσσία - διοικ. Ικανότης - αξιοπρέπεια)	Παρατηρήσεις	Υπογραφή ελέγχοντος
24	25	Η κυρία Μαρία κατέχει τὴν ἐν τῇ σχολίᾳ δωδεκομήνην ἐπὶ τῇ θύρᾳ ἑξῆς γυνὴν καφετέρου. καὶ διουκηνικῶς εἰς τὴν ἀποθήκην ἐφορᾷ τὰς ἐν τῇ σχολῇ. Ἐκ- κομίζουσα τρεῖς αὐτῶν ἐν τῇ θύρᾳ ἀφ' ἧς ὁρᾷ τὴν αὐτήν.		
26	27	Ἐπιμεμονικῶς ἐφαρμύ- αρχὴν, διουκηνικῶς δεξιὰ ἐν τῇ αὐτῇ ἐν τῇ αὐτῇ ἐν τῇ αὐτῇ, ἀφ' ἧς τὴν αὐτῇ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τὴν αὐτῇ ἀφ' ἧς τὴν αὐτῇ ἐν τῇ αὐτῇ ἐν τῇ αὐτῇ ἐργασιῇ.		Σ. Γ. Γνωστός

Απόσπασμα φύλλου μητρώου της δημοδιδασκάλισσας Μ.Α. (Εκπαιδευτική Περιφέρεια Φλώρινας), στο οποίο αναγράφονται οι εκθέσεις των επιθεωρητών.
(Πηγή: ΓΑΚ Νομού Φλώρινας)

В А Ф М О Л О Г І К Н

[illegible]

Παρατηρήσεις :

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΔΑΣΚΕΙΑ

[illegible]

Παρατηρήσεις :

Απόσπασμα φύλλου μητρώου της δημοδιδασκάλισσας Μ.Α. (Εκπαιδευτική Περιφέρεια Φλώρινας), στο οποίο αναγράφονται οι βαθμολογικές προαγωγές.
(Πηγή: ΓΑΚ Νομού Φλώρινας)